

Jorma Julkunen

Rahasto maakuntaa rakentamassa

NELJÄKYMMENTÄ VUOTTA
PÄIJÄT-HÄMEEN RAHASTON
APURAHOJA TIETEELLE
JA TAITEELLE 1972–2011

Rahasto maakuntaa rakentamassa

Rahasto maakuntaa rakentamassa

NELJÄKYMMENTÄ VUOTTA PÄIJÄT-HÄMEEN RAHASTON
APURAHOJA TIETEELLE JA TAITEELLE 1972 – 2011

JORMA JULKUNEN

ETUKANSI Päijät-Hämeen rahaston perustamiskirjan allekirjoittaminen Nastolassa 15. 2. 1971 pidetyssä perustamishuhtlassa. Vasemmalta maakuntaliiton toiminnanjohtaja Kari Tavalla ja puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen sekä Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja, professori Yrjö Blomstedt ja yliasiamies Erkki Salonen.

KUVA SKR:N ARKISTO.

TAKAKANSI 2000-luvun alussa maakuntarahasto lopetti vuosihuhtlan kierrättämisen maakunnan eri kunnissa ja valitsi vuosihuhtlan pysyväksi pitopaikaksi Lahden Sibeliustalon. Vuoden 2006 vuosihuhtla Sibeliustalon Metsähallissa.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO.

JULKAISIJA: Päijät-Hämeen Kulttuurirahasto

PAINOPAIIKA: AO-paino, Mikkeli, 2012

GRAAFINEN SUUNNITTELU: Teemu Pokela

ISBN 978-952-99411-5-5 (sid.)

ISBN 978-952-99411-6-2 (pdf)

SAATTEEKSI	7
RAHASTO MAAKUNTAA RAKENTAMASSA	11
1 Suomen Kulttuurirahasto koko Suomen rahastoksi – maakuntarahastot perustetaan	12
1.1 Kansallinen eheyttäminen – keinoksi Suomen Kulttuurirahasto	12
1.2 Koko maa vallataan, maakunnat mukaan	13
1.3 Hämäläiset lukevat historiankirjoja – Päijät-Hämettä ei löydy	15
2 Maakuntaliiton aloitteesta Päijät-Hämeeseen maakuntarahasto	17
2.1 Päijäthämäläisyyden vahvistumisessa oman rahaston rakennuspuut	17
2.2 Omaa rahastoa valmistellaan – esimakua Kulttuurirahastosta Hämeenlinnan ja Mikkelin kautta	19
2.3 ”Päijät-Hämeen maakuntarahastoa on synnytetty jo vuoden päivät”	22
2.4 ”Ja nyt se Päijät-Hämeen rahasto on perustettu” – perustamisjuhlat Nastolassa 15. 2. 1971	25
3 Kulttuurilla yhdistämään hallinon pirstomaa maakuntaa	31
3.1 Idea löytyy taiteista ja alueellisesta tasapainosta	31
3.2 Musiikki, kuvataide sekä perinteen tutkiminen ja tallentaminen – rahasto aloitti 13 apurahalla	33
4 Taiteen tukemisesta tärkein tehtävä ensimmäisiksi vuosikymmeniksi	42
4.1 Elämää kädestä suuhun – linja kirkastuu niukuudessa	42
4.2 Rahastojen kasvupolun päätä etsitään	46
4.3 Apurahat 1972–1991 – taideapurahat profiloivat rahastoa, tiede marginaalissa	48
4.4 Pienessä nähtiin suurta – mitä saadaan 1½ henkilötyövuodella	61
4.5 Kulttuurirahaston tukemilla projekteilla saatiin jakoon lisää rahaa	64
4.6 Apurahojen rinnalla omia avauksia	65
4.7 Ensimmäiset kaksikymmentä vuotta päijäthämäläisyyden eturintamassa	68

SANOTTIIN ELETYN MURROSAIKAA **71**

5.	Muutoksen tuulet puhaltavat – kohteena ja tekijänä muutoksissa	72
5.1	Erilainen Suomi päättyi 1990-luvun lamaan	72
5.2	Maakuntakaan ei mahdu kansallisiin rajoihinsa	74
5.3	Nationalistinen, hyvinvointivaltiollinen ja uusliberalistinen kulttuuripolitiikka leikkaavat 1990-luvun murroksessa	78
5.4	Kulttuurirahasto lukee ajan merkit – hyvinvointivaltiollisen kulttuuripolitiikan mallit eivät sovi yksityiselle säätiölle	79
5.5	Päijät-Hämeessä siirryttiin kivuttomasti uuteen aikaan	81
5.6	Uudistuneena 2000-luvulle, tulevassa mukana	83
5.7	Mistä näitä pennejä alkoi tulla	93
5.8	Toinen antaa rahastaan, toinen ajastaan – hoitokunta näyttää suuntaa	101
5.9	Hoitokunnan arkea – rahaston juhlaa	108

MURROKSESSA UUDEN ALKU **117**

6.	Kuvan ja soiton maakuntarahasto myös tieteen tukijaksi 2000-luvulla	118
6.1	Muutoksen askelmerkkejä	118
6.2	Maakuntarahasto päivittää reittiään – puheenjohtaja Hannu Rantanen vannoo tutkimuksen nimeen	120
6.3	Apurahat 1992–2011 – väitöskirjoja ja mestarikursseja	121
6.4	Palkinnot ja mitalit – tunnustus kulttuurin eteen tehdystä työstä	131
7.	Riippumaton asiantuntijuus on maakuntarahaston pääoma tulevaisuudessakin	135

Saatteeksi

”Huolenpito oman kulttuurisen perinnön uudistavasta elämästä on myös oma ja omintakeinen puheenvuoro”, arvioi yliasiamies Paavo Hohti Suomen Kulttuurirahastoa vuonna 1990. Vuosikymmen myöhemmin Kulttuuri-rahaston hallituksen puheenjohtaja, professori Pirjo Ståhle puhui oman äänen etsimisestä, identiteetistä. Oman äänen etsimisen kielikuva liittyy selviytymiseen, hengissä säilymiseen. Nuorelle kansakunnalle se tarkoitti itsenäisyyttä, tänään alueiden ja yksilöiden menestystä kansallisessa ja globaalissa kilpailussa. Kun Päijät-Hämeen maakuntaliitto ja vuonna 1971 maakuntarahasto perustettiin, viimeisenä maakuntaliittona ja viimeisenä Kulttuurirahaston maakuntarahastoista, kyse oli kummastakin: maakunnan itsenäisyydestä, elinvoimasta ja sen asukkaiden hyvinvoinnista.

Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastojen perustaminen reilut 50 vuotta sitten tapahtui kahden merkittävän kulttuuripolitiikan aikakauden rajapinnalla: pitkä kansallinen projekti oli päättymässä ja tilalle oltiin rakentamassa hyvinvointivaltiolista kulttuuripolitiikkaa, jota leimasivat keskitetty yhteiskuntapolitiikka ja -suunnittelu. Valtiollistumisen puristuksessa kansallishenkiselle kotiseuturakkaudelle rakentuva maakuntahenkisyys oli toimiva voimavara. Sen aatetaustalta löytyy Zachris Topeliuksen Finland framstäldt i teckningar (Vanha kaunis Suomi) -teos vuodelta 1845. Siinä piirretään historiallisten maakuntien avulla Suomi-kuvaa, joka hallitsee yhä kansallista kuvastoamme.

Päijät-Hämeen rahaston erillaisuus on siinä, että se on valtiollistumisajan rahasto, hiipuvan maakuntanationalismin ja kulttuuripoliittiseen marginaaliin vajoavan Kulttuurirahaston tuote. Kun valtakunnan aluetta alettiin hahmottaa

historiallisten maakuntien sijaan toiminnallis-taloudellisin kriteerein perustettujen talousmaakuntien avulla, säilyttivät historialliset maakunnat puheenparressa edelleen paikkansa: heimomaakunnat tarjosivat mallin talousmaakunnan tekemiseksi uskottavaksi. Kansallisesta kuvastostamme suoraan on repäisty parhaaseen topeliaaniseen tapaan maakunnan nimi Päijät-Häme, joka keksittiin 1930-luvun alkuvuosina Hämäläisen osakunnan itähämäläisten ylioppilaiden piirissä.

Kulttuuri on maakunnan elinvoimaisuuden peruspilareita. Maakunnan kulttuurisen infrastruktuurin tunteminen auttaa meitä määrittämään paikkamme globaalissa maailmassa. Päijät-Hämeen maakuntarahaston historiikki on kertomus historiallisesta Hämeen maakunnasta irrottautuneesta Päijät-Hämeen rahastosta. Se on tulkinta päijäthämäläisten osuudesta siinä työssä, jolla Suomen kulttuurirahastosta on rakennettu koko maan ja kansan rahasto kantaamaan vastuuta maamme henkisestä viljelystä. Se on kertomus maakuntarahaston omimmasta: maakunnallisuuden tukemisesta ja siitä, kuinka lojaalisuus maakuntaa kohtaan saa uuden tulokinnan siirryttäessä uudelle vuosituhannelle.

Historiikki rakentuu suurelta osin alkuperäislähteiden ja Suomen Kulttuurirahaston vuosikatsausten varaan. Niiden antamaa kuvaa on täydennetty sanomalehtien sekä eri henkilöiden antamien haastattelujen ja kirjallisten lausuntojen avulla, unohtamatta runsasta aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Tarina etenee aikajärjestyksessä, mutta varsinaisen tekstin lomassa on lyhyitä erityisartikkeleita, joissa huomio suunnataan rahaston kannalta keskeisiin asioihin ja henkilöihin.

Tämän historiakirjan valmistumiseen on monella tavalla vaikuttanut maakuntarahaston historiatoimikunta: se on ollut pitkämielinen työn käynnistymisvaiheessa, työn edetessä opastanut minut oikeiden kysymysten ja teemojen pariin. Toimikunnan puheenjohtaja professori Hannu Rantanen ja jäsenet toimitusjohtaja Tapio Lilleberg, ekonomi Marja Lampainen ja toimitusjohtaja Pekka Pöllänen ovat lukeneet käsikirjoituksen ja antaneet tervetulleita vihjeitä sekä korjaus- ja parannusehdotuksia, mistä olen heille kiitollinen. Työn kaikissa vaiheissa olen saanut Suomen Kulttuurirahaston henkilökunnalta arvokasta ja asiantuntevaa apua monissa käytännön ongelmissa. Erityisesti kiitän Lahden yliopistokeskuksen viestintäsuunnittelija, dipl. insinööri Anne Antilaa, joka auliisti auttoi teoksen kuvituksen laadinnassa. Osan erityisartikkeleista ja haastatteluista on tehnyt historianutkija Jutta Julkunen. Kirjan graafinen asu ja kansi ovat graafinen suunnittelija Teemu Pokelan kaunista käsialaa.

Tarinan kirjoittajan työ on yksinäistä puuhaa pimeinä syksyn ja sydäntalven iltoina. Mutta onneksi sitä ei ole tarvinnut tehdä yksin.

Mikkelissä J. H. Erkon syntymäpäivänä 16. 1. 2012.

Jorma Julkunen

RAHASTO MAAKUNTAA
RAKENTAMASSA

1 Suomen Kulttuurirahasto koko Suomen rahastoksi – maakuntarahastot perustetaan

1.1 Kansallinen eheyttäminen – keinoksi Suomen Kulttuurirahasto

Suomen Kulttuurirahaston henkis-aatteellinen perusta nojaa snellmanilaiseen filosofiaan ja suomalaisuusliikkeeseen. Snellmanin ajattelussa sivistyskysymys oli Suomen tulevaisuuden ydinkysymys. Hän vaati uuden sivistyneistön ja sen myötä uuden kansallisen kulttuurin luomista. Snellmanin näkemyksessä kansan ja sivistyneistön yhteys oli saumaton, ja aineellinen ja henkinen sivistys kulkivat käsi kädessä.

Suomen Kulttuurirahaston perustamishanke sai alkunsa vuonna 1937 niin sanotussa kesäyliopistossa, kahvipöytäseurueessa, johon kuului pääasiassa kieli-, kirjallisuus- ja kansatieteilijöitä. He olivat keskeisiä vaikuttajia 1920-luvun ylioppilaspoliitikassa ja myöhemmin yleisessä kulttuuripoliitikassa. Kesäyliopistolaisista maisteri Lauri Aadolf Puntila (1907–1988) ryhtyi ajamaan asiaa suomalaisesta kulttuurirahastosta.

Kansallisen eheyttämisen ajatus nousi keskeiseksi perustettaessa rahastoa. Kulttuurirahaston kannatusyhdistyksen toiminta haluttiin rakentaa koko kansaan ja kaikkiin kansanryhmiin nojaavaksi. Tämän ajattelun taustalla oli vuoden 1918 tapahtumien aiheuttama trauma, jonka paineissa sivistyneistön snellmanilainen kehitysihanne oli murtunut. Suomen Kulttuurirahaston perustaminen ja sen tueksi järjestetty koululaisten toteuttama varainkeräys oli yritys osaltaan palauttaa murtumattoman kansakunnan aika. Suomen Kulttuurirahaston Kannatusyhdistys ry perustettiin Kalevalan päivänä 28. 2. 1937. Suomen Kulttuurirahasto perustettiin 27. 2. 1939 kannatusyhdistyksen vuosikokouksessa.

Perustamiskeräyksestä aina 1950-luvun loppuun jatkunutta ajanjaksoa rahaston historiankirjoittaja Maritta Pohls kutsuu Puntilan kaudeksi. ”Herra Kulttuurirahasto” perusti rahaston ja antoi toiminnalle suunnan. Tyypillistä oli toimiminen suomalaisuusliikkeen jatkumona. Kulttuurirahasto lähti 1960-luvulle melko hyvistä taloudellisista lähtökohdista, ainekset olivat astumiselle suomalaisen yhteiskunnan vaikuttajaksi, yhteiskunnallisen ja kulttuuri-keskustelun subjektiksi, jonka ääni kuului ja jota kuunneltiin. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen rinnalla rakennettiin oma organisaatio niin taitavasti, että rahastojärjestelmä vielä tänäänkin muodostuu keskusrahastosta ja 17 maakuntarahastosta, joista nuorimmainen, ainut 1970-lukulainen, on vuonna 1971 perustettu Päijät-Hämeen rahasto.

1.2 Koko maa vallataan, maakunnat mukaan

Kulttuurirahaston toiminnan painotukset ovat seurailleet ajan tapahtumia. Perustamisvaiheessa ja sota-aikana rahaston kantavia ajatuksia oli kansan yhdistäminen. Kulttuuri sopi siihen tehtävään. Palkinto- ja kilpailutoiminta sekä kansanvalistus ja yleissivistävä työ leimasivat 1950-lukua, kunnes vuonna 1959 rahasto otti valtakunnassa aloitteen pohdittaessa kulttuurielämämme keskeisiä tarpeita ja etsittäessä kulttuuripolitiikkamme suuntaa. Rahaston 20-vuotisjuhlat tarjosivat tähän oivan tilaisuuden. Ensimmäiset kulttuuripoliittiset neuvottelupäivät sodan jälkeen järjestettiin vuonna 1959 ja viimeiset, neljännet vuonna 1968. Kulttuurirahaston kulttuuripoliittisilla neuvottelupäivillä keskityttiin Suomen tieteen ja taiteen tilaan sekä kulttuuripolitiikan organisointiin. Kulttuurirahastossa nähtiin, että sodanjälkeinen rakennustyö ja Suomen elinkeino- ja väestörakenteen nopea murros vaativat uusia toimia. Kulttuuri ja sivistys oli saatava hyvinvointivaltion rakennusprojektin osaksi.

Yhteiskuntapoliittisten ongelmien alueellinen ulottuvuus oli havaittu myös maakunnissa. Perusta, jolle suomalaiskansallinen itseyttämyys pohjautui, oli murenemassa. Rakennemuutos oli kyseenalaistanut perinteiseen historialliseen käsitykseen perustuvat mallit maan kehittämisen lähtökohtana. Sotien jälkeen voimistunut kotiseututyö ja maakuntahenkisyys saivat uusia piirteitä taloudelliseen kasvuun ja maan modernisointiin liittyvistä ideologioista. Kotiseututyön rinnalle tulivat uudet yhteiskuntasuunnittelun menetelmät, ja valtio alkoi kehittää maakuntia kokonaisvaltaisesti.

Tietoinen kehitysaluepolitiikka aloitettiin 1950-luvun lopulla, mutta siemen kylvettiin aikaisemmin: vuonna 1951 asetettiin valtakunnansuunnittelukomitea, 1956 perustettiin valtakunnan-suunnittelutoimisto, joka julkaisi tutkimuksia ja selvityksiä väestön ja työvoiman, maa- ja metsätalouden, teollisuuden, liikenteen, kulttuuripolitiikan, seutusuunnittelun ja -kaavoituksen sekä hallinnon alalta. Valtakunnansuunnittelutoimiston yhteistyökumppaneit-

na maakunnissa toimivat maakuntaliitot. Toimiston maakuntakäsitys pohjautui aluejakokomitean mietinnön näkemykseen 16 talousalueesta. Uusi maakuntakäsitys juurtui suomalaisten tietoisuuteen, siitä tuli alueellisen muutoksen ja kehittämisen topografia vuosikymmeneksi. Siltä kartalta ei löytynyt Päijät-Hämettä. 1950-luvulla luotu talousmaakuntamalli toimi myös Suomen Kulttuurirahaston aluejakomallina.

Kielipolitiikasta maakuntapolitiikkaan siirtyneestä Suomalaisuuden liitosta Kulttuurirahasto sai yhteistyökumppanin, jonka kanssa yhdessä järjestettiin vuosien 1957–1973 aikana yli kolmekymmentä neuvottelupäivää ja seminaaria. Niiden keskiössä oli alueellinen ulottuvuus. Kolmantena osapuolena olivat maakuntaliitot. Maakuntaliitot organisoituivat funktionaalisista alueista käsin, joten talousaluemaakunta-ajatteluun sitoutuneelle valtakunnansuunnittelutoimistolle ne olivat läänien sijaan luonnollisia yhteistyökumppaneita. Maakuntaliittojen tulon kolmikantayhteistyöhön keksi Kulttuurirahaston uudeksi yliasiamieheksi vuonna 1957 nimitetty Erkki Salonen. Hän oli saanut myönteisen kuvan liittojen toiminnasta työskennellessään valtakunnansuunnittelutoimiston tutkijana ennen siirtymistään rahastoon ja oli suositellut Suomalaisuuden liitolle yhteistyökumppaniksi maakuntaliittoja.

Alueiden asioita käsittelevät yhteiskuntapolitiikan päivät kiersivät Päijät-Hämeen. Maakunta oli vasta rakentumassa, eikä alueelta löytynyt yhteistyötahoa, koska oma maakuntaliitto perustettiin vasta 1968, viimeisenä liitoista. Tämän johdosta Päijät-Häme ei ollut myöskään niissä pöydissä, joissa Kulttuurirahasto yhdessä maakuntaliittojen kanssa suunnitteli ja rakensi maakuntiin omat maakuntarahastot.

Maakuntarahastoidea oli syntynyt jo vuonna 1953, kun kolmen pohjoisen maakuntaliiton aloitteesta oli perustettu Pohjois-Suomen maakuntarahasto. Monenlaisten käytännön ongelmien johdosta rahasto liittyi jo seuraavana vuonna Suomen Kulttuurirahastoon. Seuraava maakuntarahasto perustettiin Keski-Suomeen vuonna 1958, pontimina Jyväskylän lyseon 100-vuotisjuhla.

Keski-Suomen rahastosta alkoi maakuntarahastojärjestelmän muotoutuminen valtakunnalliseksi verkostoksi. Kun Suomen Kulttuurirahasto tuli maakunnallisten rahastojen taakse, uskottiin sen takaavan toiminnan jatkuvuuden niin, että lahjoittajat uskaltaisivat panna varojaan hankkeeseen.

Maakuntarahastojärjestelmän perustamisessa näkyi Suomen Kulttuurirahaston pyrkimys elvyttää kulttuurin kansallinen projekti ja valjastaa kulttuuri alueiden modernisoimiseen. Modernisaation seurauksena syntyneelle uudelle maakuntakäsitteelle piti luoda uutta kulttuurista sisältöä. Pyrkimyksen taustalla oli halu sovittaa vanhan maakuntaidean kulttuurinen sisältö yhteen uusien toiminnallis-taloudellisten piirteiden kanssa. Yliasiamies Erkki Salosen ajattelussa valtakunnalliset kulttuuri-instituutiot sijoittuivat pienoiskoossa maakuntiin luoden niistä eräänlaisen pikku-Suomen.

Modernisaation seurauksena syntyneelle uudelle maakuntakäsitteelle piti luoda uutta kulttuurista sisältöä.

**Suomen Kulttuurirahaston
ylIASIAMIES Erkki Salonen loi
Kulttuurirahaston maakunta-
rahastojärjestelmän. Hän oli
Kulttuurirahaston edustaja
Päijät-Hämeen rahaston
hoitokunnassa 1971–1980.**

Maakuntarahastot toimivat yhteistä kulttuuripolitiikkaa toteuttavina instrumentteina ja rahastolaiset ovat maakuntien snellmaneja, jotka tähtäävät maakuntien kykyjen ja lahjakkuuksien löytämiseen ja jalostamiseen omassa maakunnassa.

Kulttuurirahaston piirissä vallitsi yhteinen käsitys snellmanilaisen aateperinnön vaalimisesta. Myös hyvinvointivaltiolititiikan nimissä kulttuuripalvelujen ja -harrastusmahdollisuuksien takaaminen maakuntien väelle sai yksituumaisen tuen. Matti Kuusen puheenvuorot kulttuurimme helsinkikeskeisyydestä oli alueiden ihmisten mielissä noteerattu.

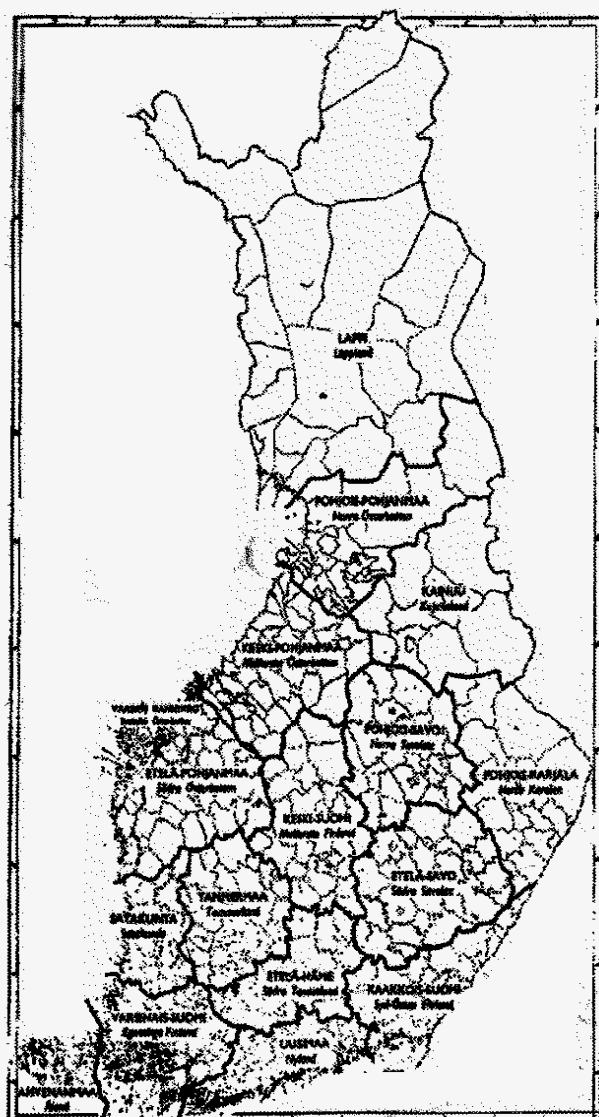
Kulttuurin korostaminen kuului maakuntaitsehallinnon puolestapuhujien strategiaan. Kulttuurirahaston maakuntarahastojen aluejako oli kannanotto talousmaakuntien puolesta ja tuki uudelle maakuntakäsitykselle. Maakuntarahastoista tuli osa talousmaakuntien institutionalisoitumisprosessia.

Maakuntarahastojen perustamisalta vyöryi maakunnasta toiseen 1960-luvun taitteessa. Keväällä 1964 oli koko maa vallattu, kun Varsinais-Suomen rahasto liitettiin Kulttuurirahaston yhteyteen. Kulttuurirahasto eteni Salosen viitoittamaa tietä maakuntiin, mutta ei vaivatta.

1.3 Hämäläiset lukevat historiankirjoja – Päijät-Hämettä ei löydy

Hämeessä hämäläisen heimoaateen uskottiin olevan riittävän voimakas kokemaan joukot yhteisen maakuntarahaston taakse. Etelä-Hämeen ja Pirkanmaan maakuntaliitto sekä Päijät-Hämeen seutusuunnitteluliitto olivat yhdessä Hämeen Heimoliiton ja Hämäläis-osakunnan sekä muutamien muiden tahojen kanssa aloittaneet neuvottelut vuonna 1959 Hämäläisen kulttuurirahaston toiminnan käynnistämiseksi. Tavoitteeksi määriteltiin historiallisen Hämeen henkisen ja taloudellisen kulttuurin vaaliminen ja kehittäminen. Jo alkuvaiheessa kävi ilmeiseksi, että Pirkanmaan maakuntaliitto oli haluton tulemaan mukaan koko Hämeen käsittävän maakuntarahaston toimintaan. Se tavoitteli maakuntaliiton toimialueen pohjalle rakennettavaa maakuntarahastoa. Pirkanmaan rahasto perustettiin syksyllä 1961.

Kun Pirkanmaa oli jättäytynyt pois, oli kolmikeskuksiseksi suunniteltu Hämeen rahaston toimialue supistunut kahden maakuntakeskuksen, Hämeenlinnan ja Lahden alueet käsittäväksi. Yhteinen Hämeen rahasto syntyi 27. 11. 1960. Uuden rahaston toimintaympäristössä puhalsivat kuitenkin muutoksen tuulet. Historiallinen Hämeen maakunta oli vuosien saatossa murentunut reunoiltaan pala palalta, alueita oli menetetty ympäristömaakuntiin niin, että jäljellä olivat vain Hämeenlinnan ja Lahden talousalueista muodostuva Häme ja yhteinen Maakuntaliitto. Hämeenlinna läänin pääkaupunkina oli joutunut puolustusasemiin, kun uuden talousmaakuntakäsityksen tuote Päijät-Häme oli ottamassa paikkaansa Suomen maakuntien joukossa.

Valtakunnan suunnittelu-
toimiston näkemys Suomen
aluejaosta. (Jarmo Mäkinen:
Säätiö ja maakunta. 2005)

Päijät-Hämeessä elettiin maakunnan rakentamisen dynaamista vaihetta, äänenpainot kiristyivät julkisessa puheessa. Oli syntynyt vahva epäily, ettei kahta maakuntaa voi hoitaa yhden maakuntaliiton puitteissa. Vain oma maakuntaliitto vapauttaisi Päijät-Hämeen Hämeenlinnan holhouksesta. Vapautumisen hetki koitti vuonna 1968, kun Päijät-Hämeen maakuntaliitto perustettiin moninaisten vaiheiden jälkeen ja oma Päijät-Hämeen maakuntarahasto 15. 2. 1971.

2 Maakuntaliiton aloitteesta Päijät-Hämeeseen maakuntarahasto

2.1 Päijäthämäläisyyden vahvistumisessa oman rahaston rakennuspuut

Oman maakuntarahaston saaminen Päijät-Hämeeseen oli luonnollinen seuraus itsenäistymispyrkimyksistä, jotka johtivat myös Päijät-Hämeen maakuntaliiton perustamiseen 29. 5. 1968. Lahden kaupunki sekä Hollolan, Orimattilan ja Sysmän kunnat allekirjoittivat perustamissopimuksen. Oikeusministeriö hyväksyi Päijät-Hämeen maakuntaliiton merkittäväksi yhdistysrekisteriin 7. 10. 1968. Kun Kulttuurirahasto oli maakuntarahastojen perustamisessa turvautunut yhteistyöhön maakuntaliittojen kanssa, oli tämä este nyt väistynyt. Tarvittiin vain maakunnan omaa tahtoa. Vaikeampi kysymys oli, miten Päijät-Hämeen maakuntaliiton alueella jo toimivat Hämeen ja Mikkelin läänin maakuntarahastot tulisivat suhtautumaan uuteen tulokkaaseen, joka lohkaisisi merkittävän osan rahastojen reviiristä.

Päijät-Hämeen ydinalue oli hakenut virallista hyväksyntää maakuntien joukkoon 1950-luvulta lähtien. Sisäisen kehityksen kulminaatio saavutettiin 1970-luvun puolimaissa: maakunta oli jotakuinkin koottu yhteen. Raken- tamisen johtava idea oli saada lisää valtion varoja maakuntaan. Paras keino tavoitteen saavuttamiseksi oli oma lääni. Virallinen asema maakuntien joukos- sa antoi kuitenkin odottaa itseään aina vuoteen 1992 asti.

Maakuntarahastojen perustamisen myötä Suomen Kulttuurirahasto tuli konkreettisesti osapuoleksi keskustelussa ja toimissa, joiden avulla Suomi sai uuden, talousmaakunta-ajatteluun pohjaavan hahmon. Kulttuurirahaston ja Päijät-Hämeen maakuntaliiton työnjako vaikutti 1970-luvun taitteessa ilmeisel- tä. Maakuntaliitto keskittyi ensisijaisesti organisaationsa rajoihin ja toimintaan

rajojen määrittämiseksi. Lähtemällä mukaan uuden rahaston perustamiseen Kulttuurirahasto jatkoi itselleen tärkeän kulttuurin kansallisen projektin elvyttämistä ja maakuntien modernisointia. Mutta ennen kaikkea Kulttuurirahasto toi mukanaan uudelle maakuntakäsitteelle kulttuurisen sisällön. Omaleimaisesta kulttuurialueesta puhuminen vahvisti maakunnan mentaalista perustaa.

Päijät-Hämeen maakuntarahasto ei kuitenkaan ollut vain maakuntaliiton ja helsinkiläisten projekti. Sen synty on sodanjälkeen renessanssin kokeneessa kotiseutujattelussa ja kasvaneessa aluetietoisuudessa. Lahti-seura kutsui 2. 11. 1956 Lahti-päivien yhteydessä alueen kotiseutuyhdistyksiä pohtimaan yhteistyötä. Tavoitteena oli perustaa kotiseutuliitto nostamaan maakuntahenkeä ja lisäämään yhteenkuuluvuuden tunnetta, jonka alueen hallinnollinen pirstoutuminen oli lamaannuttanut. Vuonna 1960 aika ei ollut vielä kypsä Päijät-Häme -nimen käyttöön, vaan 19. 10. syntyi Suur-Hollolan kotiseutuliitto. Liitto solmi yhteydet perustettuun Hämeen rahastoon ja liittyi Hämeen maakuntaliittoon.

Kotiseutuliiton Hämeenlinna-suunta on mielenkiintoinen. Toisaalta tehtiin työtä Päijät-Hämeen aluetietoisuuden herättämiseksi sekä maakunnan hollolalaisen perinnepohjan tunnettuuden lisäämiseksi. Toisaalta lähdettiin mukaan historiallisen Hämeen kulttuurin vaalimiseen ja kehittämiseen aikana, jolloin keskiaikaisen Hämeen linnaläänin reuna-alueet ovat jo vuosia, parhaimmillaan satoja kuuluneet Kymenlaaksoon, Pirkanmaahan, Pohjois-Savoon, Varsinais-Suomeen ja Etelä-Savoon. Liiton valintojen pragmaattisuus vahvistaa saman minkä nimikiistakin: ei ollut vielä Päijät-Hämeen aika.

Jouko Heinonen näkee Suur-Hollolan kotiseutuliiton 1960-luvun alkuvuosien roolin tärkeäksi: Se oli Päijät-Hämeen esiaste, alueajatuksen ylläpitäjä. Kaukaisena haaveena oli oma lääni Keski-Suomen tapaan. Ensisijaisesti tavoiteltiin omaa maakuntaliittoa. Maakunta-ajattelussa joillekin oli tärkeää alueidentiteetin ja yhteistyön vahvistaminen, toisille etujen valvominen. Kyse oli alueen taloudellisen kasvun turvaamisesta.

Maakunnasta käyty keskustelu palveli välillisesti myös oman maakuntarahaston perustamista. Konkreettisesti maakuntarahaston perustaminen tuli esille syyskuussa 1964 kotiseutuliiton hallituksessa. Heikki Peltola kysyi, missä on Päijät-Hämeen kulttuurirahasto? Maakunnallinen kulttuurityö oli Päijät-Hämeessä jäänyt lapsipuolen asemaan. Mahdollisuus hakea apurahoja niin Hämeen kuin Mikkelin maakuntarahastoista ei riittänyt. Läänien pääkaupunkien vastaista oppositioasennetta ruokki valtion harjoittama aluepolitiikka, jossa Päijät-Häme tunsii olevansa voittomaan asemassa. Vastakkainasettelu kärjistyi erityisesti 1950-luvulta alkaen. Tehostuneen aluepolitiikan nähtiin tuovan valtion hallinnosta nauttiville alueille taloudellista hyötyä, josta Päijät-Häme jäi paitsi.

Pelko maakunnan edunvalvonnan hiipumisesta herätti päijäthämäläiset tekemään työtä oman maakuntaliiton perustamisen puolesta. Miksi maakunta-

liiton perustaminen onnistui liitoista viimeisenä, vasta 1968, eikä esimerkiksi 1930-luvulla tai 1950-luvulla, jolloin siihen näytti olleen hyvät edellytykset? Usein annettu vastaus on, ettei edunvalvontayksikön perustaminen ollut ajan-kohtaista, koska alueen talous kasvoi suotuisasti muutenkin. Itä- ja Pohjois-Suomen taantuma ja muuttoliike eivät rasittaneet Päijät-Hämettä, päinvastoin savolaisten ja karjalaisten muuttoliike hyödytti Lahden seutua.

2.2 Omaa rahastoa valmistellaan – esimakua

Kulttuurirahastosta Hämeenlinnan ja Mikkelin kautta

Kaikkien maakuntarahastojen taustalta löytyy maakunnallista kulttuuri-ajattelua ja alueidentiteetin vahvistamispyrkimyksiä.

Päijät-Hämeen maakuntaliiton perustamisen jälkeen Päijät-Hämeen maakuntarahastohanke käynnistettiin välittömästi. Vuonna 1968 liitto kertoo tekevänsä Päijät-Hämeen henkistä kehittämistä tarkoittavia aloitteita, pyrkii edistämään maakunta- ja kotiseutuhenkeä lujittavaa toimintaa. Alueen kehittämisen keskeisimmiksi toimenpiteiksi nimettiin muiden joukossa maakuntarahaston perustaminen. Maakuntaliiton hallituksen puheenjohtaja Teemu Hiltunen tiivisti liittoon kohdistetut odotukset: maakunnallisen yhteistyön tulisi voimistua ja varttua vahvemmaksi. Varsinkin kotiseutuhengen nostattamisessa riitti työtä, sillä kotiseutuhengi ei ollut laajentunut maakuntahengeksi. Syyksi jotkut näkivät maakunnallisen samaistumisen puutteen, jonka esteenä oli Lahden liian keskeinen politiikka.

Päijät-Häme -henkeen puhallettiin uutta puhtia, kun valtiotieteen maisteri Kari Tavaila astui maakuntaliiton palvelukseen toiminnanjohtajaksi vuonna 1969. Tavailaan henkilöityi vuosikymmeniksi taistelu maakunnan yhtenäisyyden ja päämäärien puolesta, joista alkuvuosina tärkein oli oma Lahden lääni. Mutta maakuntarahaston perustaminen pysyi myös asialistalla. Kari Tavailan pyrkimyksenä oli hakea Päijät-Hämeelle kulttuurista perustetta ja perinteestä omaleimaisuutta, jolle päijäthämäläisyys voisi rakentua.

Maakuntarahastojen syntyminen katalyyttinä ovat olleet mitä moninaisimmat syyt. Kaikkien maakuntarahastojen taustalta löytyy maakunnallista kulttuuriajattelua ja alueidentiteetin vahvistamispyrkimyksiä. Mutta perustamiseen on liitetty muitakin tavoitteita: Keski-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Päijät-Hämeessä oman läänin aikaansaaminen.

Vuonna 1960 perustettu Hämeen rahasto miellettiin Päijät-Hämeen ja Kanta-Hämeen yhteiseksi rahastoksi samalla tavalla kuin Pohjanmaan rahasto oli Etelä- ja Keski-Pohjanmaan yhteinen. Hämeen rahaston ensimmäiseen, kantahämäläisvoittoiseen hoitokuntaan nimitettiin Lahdesta vuorineuvos Onni Penttilä ja kaupunginjohtaja Olavi Kajala. Vielä vuosikymmenen jälkimmäisellä puoliskolla hoitokuntaan kuuluivat toiminnanjohtaja Voitto Talonen ja lainopin kand. Lennart Grunn, molemmat Lahdesta, ja varajäsenenä dipl. insinööri Tauno I. Saavalainen, ”mies joka juoksi kasaan Päijät-Hämeen” maakunnan historian mukaan.

J. H. Erkkö

Runoilija **Juhana Heikki Erkkö** syntyi Päijät-Hämeen Orimattilassa 15.1.1849 vanhimpana maanviljelijäperheen viidestä lapsesta. Hänen lapsuudenkotinsa oli Eerakkalan lohkotila Orimattilan kirkonkylässä. Käytyään kiertokoulun ja saatuaan yksityisopetusta Erkkö siirtyi 18-vuotiaana opiskelemaan Jyväskylän seminaariin. Seminaarissa hän tutustui taidereinoutteen. Hän sai virikkeitä muun muassa Oksaselta ja Suoniolta. Merkittävän jäljen Erkköön jätti kansanrunous, etenkin Kanteletar, Runebergin lyyrinen runous toimi innoittajana.

Runoilijanuransa Erkkö aloitti nuorena. Esikoisteos *Runoelmia I* ilmestyi 1870 ja jatko-osa *Runoelmia II* pari vuotta myöhemmin. Varhaisvuosien runoutta leimasivat kansanrunomainen välittömyys, laulullisuus sekä isänmaallisuus. Onnistuneimpana tämä tuli esiin *Hämäläisten laulussa*, jonka Erkkö kirjoitti 20-vuotiaana toukokuussa 1869. Esikuvana hänellä oli professori August Ahlqvist eli runoilija A. Oksanen, jonka Savolaisen laulu oli ilmestynyt jo 1852. Savo ehti ensin, mutta Erkkö kirjoitti nopeasti Hämeelle toiseksi vanhimman maakuntalaulun ja siihen yli puolet enemmän säkeistöjä kuin oli Oksasella.

Päästyään seminaarista vuonna 1872 Erkkö aloitti kansakoulunopettajana ensin Johanneksessa Rokkalan lasitehtaan koulussa ja myöhemmin Wilken koulussa Viipurissa, jossa hän toimi koulunjohtajana 1884–1892. Jäätyään eläkkeelle opettajantoimestaan Erkkö toimi erilaisissa tilapäisissä tehtävissä muun muassa kunnallisneuvosmiehenä Käkisalmissa 1893–1894 ja väkijoumien valmistuksen ja myynnin tarkastajana Tampereella 1896–1897.

Viipurissa ollessaan Erkkö osallistui ahkerasti yhteiskunnan rientoihin. Hän toimitti sanomalehteä ja julkaisi omaa kirjallista kuukausilehteä, oli perustamassa työväenyhdistystä, Viipurin suomalaista lyseota ja museota. Hän oli isänmaallisten juhlien suosittu tilapäisrunoilija ja juhlapuhuja. Tänä aikana syntyi myös *Runoelmia III* sekä monia muita runoelmia ja suorasanaista kertomuksia, joista ensimmäisenä *Kokkimajori*.

Erkon vuosina 1984–1985 tekemä ulkomaanmatka merkitsi uuden kehityskauden alkua. Matkalla syntyneet runot kertovat runoilijan idealismin saaneen rinnalleen vahvan annoksen realismia. Realistiseen kirjallisuuteen Erkkö oli tutustunut jo aiemmin veljensä innostamana. Hänen realismiaan vahvistivat Minna Canth ja Juhani Aho.

Vuodesta 1897 aina kuolemaansa 16.11.1906 saakka Erkkö toimi vapaana kirjailijana, pääsi toteuttamaan yhtä miehuusaikansa unelmaa. Erkkö matkusteli paljon ulkomailla terveyttään hoitamassa. Kotimaassa hän asui muun muassa Helsingissä, kunnes rakensi vuonna 1902 oman huvilan Tuusulaan. Erkon taiteilijakoti Erkkola sijaitsee Tuusulan rantatien taiteilijayhteisössä, Aleksis Kiven kuolinmökkin vieressä.

Erkon tuotantoa ja aatemaailmaa leimaa suomalaisuus- aate ja kansanvalistuksen levittäminen. Erkkö toimi routavuosina perustuslakitaistelun puolesta ja oli toteuttamassa Nuoren Suomen piirissä laajaa suomalaisuuden toimintaohjelmaa. Snellmanilaisittain Erkkö uskoi kansan sivistämiseen oman kielen välityksellä, sillä vain sivistyksen kautta kulki tie valtaan. Hän tuki nuorisoseurojen, raittiusseurojen ja työväenyhdistysten toimintaa, koska niiden ohjelmaan 1800-luvun lopussa kuului vahva sivistyspyrkimys.

Nykyihmiselle tunnetuin osa Erkon tuotannosta ovat hänen lauluiksi sävelletyt runonsa *Jouluaatto* ("No onkos tullut kesä", suomalainen kansansävelmä), *Kansalaislaulu* ("Olet maamme armahin Suomenmaa", suomalainen kansansävelmä) ja edellä mainittu *Hämäläisten laulu* ("On mulle Suomi suloisin", saksalainen kansansävelmä). Myös *Työkansan marssi* ("Työkansa nouskaamme", Jean Sibelius) on Erkon kirjoittama.

JUTTA JULKUNEN

(LÄHTEET: [HTTP://SIVUSTOT.TUUSULA.FI/MUSEOT/JHERKKO](http://sivustot.tuusula.fi/museot/jherkko) (TUUSULANMUSEOIDEN, ORIMATTILAN KAUPUNGIN JA HELSINGIN-SANOMAINSAÄTIOINTUOTTAMA VERKKOSIVUSTO. ISO TIETOSANAKIRJA III, OTAVA. 1932, PANU RAJALA: J.H. ERKKO ETSI VAPAUTTA, KAIPASI SITOUTUMISTA ESITELMÄ MIKKELIN MUISTOTILAISUUDESSA 27.4.06.

KUVA LAHDEN KAUPUNGINMUSEON KUVA-ARKISTO

Päijäthämäläiset olivat koko 1960-luvun hakeneet ja saaneet apurahoja niin Hämeen kuin Mikkelin läänin rahastosta, joiden kesken Päijät-Hämeen alue oli jaettu. Hämeen rahasto jakoi ensimmäiset apurahansa vuosijuhlapäivänään 27. 11. 1961, J. K. Paasikiven syntymäpäivänä. Rahasto sai 61 hakemusta, joista 25 oli päijäthämäläisten. Jakosumma, 1 700 000 markkaa (35 700 euroa), jaettiin 13 apurahana. Apurahoista kolme myönnettiin päijäthämäläisille.

Päijät- ja kantahämäläisten yhteisen kymmenvuotisen rahastoajan päijäthämäläisten hakijoiden osuus hakemuksista vaihteli 30 ja 53 prosentin välillä, keskiarvo oli 37 %. Hakemukset kertovat päijäthämäläisten vahvuudesta kuvaama-, sävel- ja näyttämötaiteessa. He olivat enemmistönä kuvaama- ja näyttämötaiteissa seitsemänä vuotena, säveltaiteissa neljänä. Päijät-Hämeeseen myönnettiin apurahoista 25 prosenttia. Maakuntarahastoissa oltiin ensimmäisinä vuosikymmeninä hyvinkin tarkkoja maakunnan sisäisestä aluepolitiikasta. Alueellinen tasa-arvo ymmärrettiin edunvalvonnassa sanatarkasti. Myös Mikkelin läänin maakuntarahasto myönsi joitakin apurahoja itähamäläisille, ensisijaisesti kirjailijoille.

2.3 ”Päijät-Hämeen maakuntarahastoa on synnytetty jo vuoden päivät”

Päijät-Hämeen Maakuntaliitto lähestyi jo vuosi perustamisensa jälkeen 28. 3. 1969 Suomen Kulttuurirahastoa kirjeitse tiedustellakseen Suomen Kulttuurirahaston suhtautumista Päijät-Hämeen maakuntarahaston perustamiseen:

”Maakuntaliiton toiminnassa on herännyt toive oman maakuntarahaston aikaansaamisesta, joka tavoite on nähty Päijät-Hämeen yhteenkuuluvuutta korostavana ja aluetta palvelevaa tutkimustyötä edistävänä hankkeena. Tästä syystä Päijät-Hämeen Maakuntaliitto on erityisen kiinnostunut siitä, katsooko Suomen Kulttuurirahasto mahdolliseksi ryhtyä yhteistyöhön uuden, Päijät-Hämeen Maakuntarahaston perustamiseksi.”

Suomen Kulttuurirahaston hallitus käsitteli kirjettä 14. 4. Hallitus päätti tiedustella niiden maakuntarahastojen hoitokuntien mielipidettä, joiden toimialuetta ehdotus koski. Heinäkuun 22. päivä maakuntaliiton toiminnanjohtaja Kari Tavaila jatkoi kirjeenvaihtoa keskusrahaston kanssa hiukan pettyneenä: ”...toivoin, että täällä liikkeellepantu kulttuuripohdiskelu olisi tuonut esille jotain rahastohankkeeseen oleellisesti liittyvää. Näin ei ole kuitenkaan tapahtunut”.

Uuden rahaston perustamisen käytännön toimet oli kuitenkin sysätty liikkeelle. Mikkelin rahaston hoitokunta käsitteli asiaa syyskuun lopulla. Se ei nähnyt syytä vastustaa hanketta, mikäli kaikki asianomaiset Päijät-Hämeen kunnat sitä tukevat. Hämeen rahaston hoitokunta antoi vastauksensa 11. päi-

vä marraskuuta. Kanta oli kielteinen. Vaikka Päijät-Hämeeseen oli perustettu oma maakuntaliitto, Hämeen kulttuurirahasto halusi jatkaa toimintaansa entisessä laajuudessaan. Vastaantulona esitettiin, että hoitokuntapaikat voitaisiin jakaa asukaslukujen suhteessa.

Muutamaa päivää myöhemmin kirjoitti Hämeen rahaston hoitokunnan alkuvuosien puheenjohtaja, maaherra Jorma Tuominen yliasiamies Erkki Saloselle. Hän piti päijäthämäläisten hanketta ennenaikaisena ja valitettavana ilmiönä, kun Hämeen läänissäkin tarvittaisiin voimavarojen kokoamista kulttuuritoiminnan alueella. Hämeen läänin maaherran kirjoituksen terävin kärki oli kuitenkin suunnattu Lahden läänin perustamishankkeita vastaan. Osansa sai myös Kulttuurirahasto, jonka talousmaakuntiin sitoutuminen oli vastoin hämeenlinnalaisten pyrkimyksiä. Hämeen läänin, Hämeen maakuntarahaston ja supistuneen sodanjälkeisen heimomaakunnan rajat olivat yhteneväiset, niistä oli pidettävä kiinni. Niin Hämeen rahaston hoitokunnan kuin läänin maaherrankin kirjeet osoittavat, kuinka tiukasti maakuntarahastojen perustaminen miellettiin osaksi aluepolitiikkaa ja aluehallintokysymyksiä. Kulttuuri oli yhteisesti hyväksyttyä käyttökelpoista reserviä, kun alueen puolesta taisteltiin.

Maakuntarahastokeskustelu nousi uudelle tasolle syksyllä 1969, kun Nastolan kunnanvaltuusto lahjoitti pesämunan perustettavalle rahastolle kunnanhallinnon 100-vuotisjuhlien merkeissä. Kulttuurirahaston hallituksen käsiteltäväksi uuden rahaston perustaminen tuli seuraavan kerran toukokuussa 1970. Kokouksessa kuultiin hankkeeseen liittyvät kannanotot, mielipiteet ja tiedustelujen vastaukset. Niiden perusteella velvoitettiin yliasiamies Salonen jatkamaan valmisteluja Päijät-Hämeen Maakuntaliiton kanssa. Sääntöluonnos saatiin valmiiksi syksyn aikana ja säännöt hyväksyttiin Päijät-Hämeen Maakuntaliiton hallituksen kokouksessa 24. 11. 1970. Päätös vahvistettiin vielä seuraavana päivänä liiton valtuuskunnassa. Hallitus sai valtuudet käynnistää yhdessä Suomen Kulttuurirahaston kanssa maakuntarahaston perustamisen käytännön toimet. Hallitus päätti, että rahaston perustamistilaisuus järjestetään Nastolassa 15. 2. 1971. Samalla rahaston vuosipäiväksi valittiin 16. päivä tammikuuta, joka on J. H. Erkon syntymäpäivä. Suomen Kulttuurirahaston hallituksessa säännöt vahvistettiin viikkoa ennen perustamisjuhlaa 8. helmikuuta 1971.

Sääntöjen mukaan Päijät-Hämeen rahaston tarkoitus oli maakunnan henkisen ja taloudellisen kulttuurin vaaliminen apurahoja jakamalla. Apurahat jaettiin käyttöpääomasta, jonka muodostivat peruspääoman tuotto, lahjoitukset ja niitä vastaava Keskusrahaston käyttöpääomaan siirtämä summa, joka voi olla enintään 5 000 mk (6 200 euroa). Rahaston asioita hoiti ja päätösvaltaa käytti 11-jäseninen hoitokunta, jossa oli yksi Suomen Kulttuurirahaston edustaja sekä viisi maakuntaliiton hallituksen ja viisi Suomen Kulttuurirahaston nimeämää jäsentä. Hoitokunta valitsi keskuudestaan puheenjohtajan vuodeksi kerrallaan sekä otti itselleen asiamiehen.

Suomen Kulttuurirahaston
PÄIJÄT-HÄMEEN RAHASTON

Ohjesääntö

1 §

Rahaston nimi on Suomen Kulttuurirahaston Päijät-Hämeen rahasto.

2 §

Rahaston tarkoituksena on Päijät-Hämeen maakunnan henkisen ja taloudellisen kulttuurin vaaliminen ja kehittäminen.

3 §

Rahasto toteuttaa tarkoitustaan jakamalla apurahoja ja palkintoja, järjestämällä erilaisia tilaisuuksia ja kilpailuja sekä harjoittamalla julkaisutoimintaa sekä toimimalla muillakin rahaston hoitokunnan sopivaksi katsomilla tavoilla Päijät-Hämeen kulttuurielämän kehittämiseksi.

4 §

Rahastolla on peruspääoma ja käyttöpääoma. Peruspääoman muodostavat ne varat, jotka rahastoa perustettaessa on peruspääomaksi osoitettu. Peruspääomaa voidaan kartuttaa siihen osoitetuin lahjoituksin tai siirtämällä siihen varoja käyttöpääomasta. Se on sijoitettava tuottavasti ja turvautusti. Peruspääoman tuotto ja tarkoitukseen saadut muut varat muodostavat käyttöpääoman, josta suoritetaan rahaston juoksevat menot sekä jaetaan apurahat ja palkinnot. Rahaston saamat varat liitetään käyttöpääomaan, ellei lahjoittaja toisin määrää. Suomen Kulttuurirahasto siirtää vuosittain käyttöpääomaan yhtä suuren määrän kuin siihen jaettavaksi on samana vuonna kerätty, kuitenkin enintään 5 000 mk.

5 §

Rahaston yhteyteen voidaan lahjoituksin ja testamentein perustaa nimikkorahastoja, joiden tarkoitus on sopusoinnussa rahaston omien tarkoituksien kanssa, mikäli rahaston hoitokunta ja Suomen Kulttuurirahasto sen hyväksyvät.

6 §

Rahaston asioita hoitaa ja sitä edustaa sekä päätösvaltaa käyttää hoitokunta, johon kuuluu viisi Päijät-Hämeen Maakuntaliitto ry:n nimeämää jäsentä, viisi Suomen Kulttuurirahaston nimeämää, maakunnassa asuvaa jäsentä sekä yksi Suomen Kulttuurirahaston edustaja. Hoitokunnan jäsenet nimetään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Älköön saman henkilön vaalia perättäin uudistettako useammin kuin kahdesti. Kuoleman tai muun syyn takia eronneen jäsenen paikka täytetään toimikauden jäljellä olevaksi ajaksi. Hoitokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vuodeksi kerrallaan.

7 §

Hoitokunta kokoontuu puheenjohtajan tai Suomen Kulttuurirahaston kutsusta vähintään kerran vuodessa. Hoitokunta on päätösvaltainen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja viiden muun jäsenen saapuvilla ollessa. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Hoitokunnan jäsenten kokouspalkkiot sekä matkakustannusten korvausperusteet vahvistetaan vuodeksi kerrallaan.

8 §

Hoitokunta voi nimetä kolmijäsenisen työvaliokunnan käytännöllisiä tehtäviä varten sekä asettaa toimikuntia. Hoitokunta ottaa itselleen asiamiehen ja sihteerin sekä muut tarvittavat toimihenkilöt ja määrää heidän palkkionsa.

9 §

Rahaston varat hoidetaan Suomen Kulttuurirahaston kirjanpidossa erillisenä rahastona.

10 §

Tätä ohjesääntöä voidaan muuttaa Suomen Kulttuurirahaston hallituksen ja Päijät-Hämeen Maakuntaliitto ry:n hallituksen yhtäpitävillä päätöksillä.

Päijät-Hämeen maakuntarahaston alueeseen luettiin 16 kuntaa: Artjärvi, Asikkala, Hartola, Heinola, Heinolan mlk, Hollola, Koski Hl, Kärkölä, Kuhmoinen, Lahti, Mäntsälä, Nastola, Orimattila, Padasjoki, Sysmä ja Pertunmaa. Itä-Hämeen kunnat kuuluivat myös Mikkelin läänin maakuntarahaston alueeseen ja Orimattila myös Uudenmaan rahastoon. Maakunnan alueella asui 175 000 ihmistä.

Valmistelutyö oman maakuntarahaston saamiseksi ei jäänyt kesän ja syksyn 1970 aikana julkisuudelta piiloon. Etelä-Suomen Sanomissa kirjoitti nimi-merkki Corner 14. lokakuuta otsikolla *Päijät-Hämeen rahasto syntymässä* perusteellisen puheenvuoron alueellisesta kulttuurista ja maakuntarahaston roolista. Kirjoittaja oli iloinen Suomen Kulttuurirahaston oivalluksesta, että kansallisen kulttuurityön rinnalla alueet ovat kulttuurityön perusyksiköitä. Kirjoittajan mielestä luopuminen Hämeen rahastosta ei merkinnyt minkäänlaista menetystä, sillä Hämeen rahasto oli ollut yksi alijäämäisimmistä 16 maakuntarahaston joukossa. Varojen niukkuus johtui kirjoittajan tulkinnan mukaan maakuntarahaston epäluonnollisesta pohjasta. Päijät-Hämeessä ei ollut syntynyt tunnetta, että rahastolle osoitetut lahjoitukset koituisivat oman lähikulttuurin hyväksi. Uuden rahaston mahdollisuudet nähdään artikkelissa hyväksi, koska alueen lahjoittajapiirit tuntevat rahaston omakseen. On vain vedottava alueen yhteishenkeen ja kerättävä hyvä peruspääoma. Neljäkymmentä vuotta myöhemmin tiedämme, ettei hyvän peruspääoman kerääminen onnistunut hetkessä.

Kun maakuntaliiton hallitus hyväksyi maakuntarahaston säännöt 24. 11. 1970, sai päätös laajalti huomiota lehdistössä. ”Päijät-Hämeen maakuntarahastoa on synnnyt jo vuoden päivät. Keskiviikkona se vihdoinkin perustettiin maakuntaliiton kokouksessa”, kirjoitti Aamulehti seuraavana päivänä.

2.4 ”Ja nyt se Päijät-Hämeen rahasto on perustettu” – perustamisjuhlat Nastolassa 15. 2. 1971

Oman maakuntarahaston perustamista oli maakunnan väen piirissä selvästi odotettu. Lehtien uutisoinnista paistaa tietynlainen helpottuneisuus, kun pe-

rustamisjuhlan viettoon käytiin 15. helmikuuta 1971 Nastolassa. Näin haluttiin kiittää kuntaa rahaston saamasta ensimmäisestä lahjoituksesta. Perustamissopimuksen allekirjoittivat Suomen Kulttuurirahaston puolesta professori Yrjö Blomstedt ja valtiotieteen tohtori Erkki Salonen, Päijät-Hämeen Maakuntaliiton puolesta kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen ja toiminnanjohtaja Kari Tavaila.

Perustamisjuhlaan liittyi kolme tärkeää puheenvuoroa, jotka viitoittivat Päijät-Hämeen rahastolle suunnan vuosiksi. Maakuntaliiton toiminnanjohtaja Kari Tavaila lähetti kuukautta ennen perustamisjuhlaa lehdistötiedotteen, jossa hän arvioi uuden rahaston tarvetta ja pohti sen tehtäviä: Päijät-Häme kehittyä ja vaurastua taloudellisesti, mistä seuraa väestön kulttuuritarpeiden kasvu. Päijät-Hämeen lähitulevaisuuden ydinkysymys olikin, miten henkinen vireys ylläpidetään, tuetaan monimuotoista kulttuuriharrastusta ja mistä löytyvät tarvittavat maakunnassa toimivat tutkimuslaitokset. Perustettavan maakuntarahaston rooli oli toimia maakuntahengen takuumiehenä, ja käyttää kulttuuria välineenä kohti henkistä vireyttä. Ajatus sai Tavailan mukaan alueen kunnilta ja elinkeinoelämältä vankan tuen. Mutta vasta pääomien kerääminen punnitsisi maakunnan yhteishengen ja heräämisen.

Maakuntaliiton hallituksen puheenjohtaja Teemu Hiltunen hahmotteli perustamissanoissaan yksityiskohtaisesti uuden rahaston tehtäviä. Hän kaavaili rahastosta välinettä, joka tekisi työtä maakuntaliiton rinnalla ja täydentäisi liiton toimintaa maakunnan olojen edistämiseksi. Samalla rahasto toimisi kulttuurin suunnittelun ja ohjailun instrumenttina. Tulevaisuuden maakuntarahastoinstituution Hiltunen näki kuntien yhteistyöelimeksi, joka edistää kohtuullisen pienillä panoksilla koko maakunnan puitteissa kulttuuritoimintoja. Luvutat julkiset varat eivät riitä aloitetun kulttuurin alimman tason järjestäytymisen loppuunsaattamiseen kulttuurilautakuntineen ja -virkamiehineen. Päijät-Hämeelle tyypilliset pienet kunnat eivät ole tulevaisuuden oikeita kulttuuriyksiköitä, koska niiden taloudellinen kantokyky ja henkiset voimavarat ovat rajalliset. Lisäksi kulttuuri tarvitsee kehittyäkseen vuorovaikutusta ja irrottautumista kaikista kuntakohtaisista sidoksista, mihin pienet kunnat eivät anna mahdollisuutta. Tästä syystä maakuntaliitossa uskottiin kuntien tulevan aktiivisesti mukaan maakunnan kulttuuripolitiikan tehostamistyöhön maakuntarahaston kanssa.

Rahaston tehtävistä Hiltunen mainitsi, että tärkein on väestön viihtyvyyden lisääminen, erityisesti maaseudun huomioiminen kulttuuripolitiikassa. Perustehtäviä on myös maakuntaan kohdistuvan tutkimustyön edistäminen. Apurahojen jakopolitiikasta Hiltunen

17. maakuntarahasto Päijät-Hämeeseen

Vuoden verran vireillä ollut Päijät-Hämeen Maakuntarahaston perustamishanke on nyt kehittynyt toteutumisen asteelle. Rahaston perustamistilaisuus pidetään helmikuun 15. päivänä Nastolassa, jonka kunnanvaltuusto 100-vuotispäivänään juhlaistunnossa teki lahjoituksen alkupääomaksi uudelle rahastolle. Tämä tulee olemaan maassa 17. maakuntarahasto.

Päijät-Hämeen maakuntarahaston perustaminen on osoitus pyrkimyksistä koota voimavarat ja etenkin henkiset voimavarat palvelemaan oman maakunnan elinkeinoilista ja sosiaalista kehitystä, kertoo maakuntaliiton toiminnanjohtaja Kari Tavaila. Koska voimakkaasti kehittyvän ja taloudellisesti voimistuvan Päijät-Hämeen ydinongelma lähivuosina tulee olemaan ennen muuta alueen henkisen elämän vireyden, monimuotoisen kulttuuritoiminnan harrastus, on ajatus alueen omasta maakuntarahastosta perustettu. Ilman maakuntaa koskevan yhteiskunnallisen toiminnan vireyttä, omia maakunnallisia ja maakunnassa toimivia tutkimuslaitoksia ja tutkimuksen rahoittajia ei todellista Päijät-Häme-henkeä synny eikä voida myöskään luottaa omasta piiristä pursuvaan ideointiin ja ideoiden toteuttamiseen.

Rahaston perustavat Suomen Kulttuurirahasto ja Päijät-Hämeen Maakuntaliitto r.y. Rahaston ohjesääntö määrittelee rahaston tarkoituksiksi jakaa apurahoja ja palkintoja, järjestää erilaisia tilaisuuksia ja kilpailuja sekä harjoittaa julkaisutoimintaa ja toimia muutenkin kulttuurielämän kehittämiseksi. Rahaston pääomilla pyritään aktiivisesti tukemaan rahaston tarkoituksia ja pitämään vuosittain jaettava käyttöpääoma mahdollisimman korkeana. (HS)

Päijät-Hämeen rahaston perustamisen
uutisointi Helsingin Sanomissa

totesi, että apurahat ja palkinnot on suunnattava taiteilijoille, jotka toimivat suurten keskusten ulkopuolella tai eivät ole nuorina vielä tulleet tutuiksi. Oleellista on että harrastustoiminnan harjoittamiselle luodaan tasapuolisesti mahdollisuuksia eri paikkakunnilla. Viittauksen sai myös taide-eliitti: maakunnassa kulttuuria tahattomasti vierastetaan, kun kulttuuri pelkistetään taiteeksi.

Päijät-Hämeen rahaston perustaminen oli päätepiste, maakuntarahastojärjestelmän 17. palanen oli asetettu paikoilleen, totesi Suomen Kulttuurirahaston tervehdyksen perustamisjuhlaan tuonut Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja professori Yrjö Blomstedt. Puheenjohtaja lupasi uudelle rahastolle kaiken sen tuen, joka keskusrahaston vallassa oli. Kuitenkin rahaston toiminnallinen ja taloudellinen pohja oli omassa maakunnassa, olihan rahaston pyrkimyksenä oman maakunnan menestys ja onni. Rahaston tehtävä on ohjailta tukea ja tunnustusta sinne, mitä pidetään maakunnan kannalta olennaisena ja tärkeänä. Jos tässä onnistutaan, maakuntarahasto koetaan tärkeäksi ja merkittäväksi kulttuurin tekijäksi. Mitä enemmän rahastoa tunnetaan, sitä enemmän siihen luotetaan, sitä selvemmin se pystyy toteuttamaan tehtävänsä maakunnan kulttuurin vaalijana ja vartijana. Blomstedt muistutti, että kuntien tuki maakuntarahastolle oli välttämätöntä. Ne antavat arvovaltaisen signaalin, että rahasto on yhteinen.

Lopuksi puhuja käsitteli aluepolitiikkaa. Maakuntarahastoja on 17, läänejä 12, historiallisia maakuntia 9. Tämä osoitti, että laajimmat maakunnat ovat hajonneet ja menettäneet merkityksensä. Hämeen osalta hajoaminen alkoi jo 1700-luvulla. Päijät-Hämeessä alueellisen identiteetin hahmottamisessa on ollut omat vaikeutensa. Kahteen lääniin jakautuminen on ollut Päijät-Hämeen vitsaus, kun kummankin läänin pääkaupungista katsoen Päijät-Häme oli lää-

Päijät-Hämeen rahaston perustamisjuhlan yleisöä Nastolassa 15. 2. 1971. Professori Yrjö Blomstedt ja yliasiamies Erkki Salonen (eturivi, toinen ja viides vasemmalta), kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen (eturivi, kolmas vasemmalta)

Teemu Hiltunen

Teemu Hiltunen (1924–1997) teki pitkän uran Lahden kaupungin virkamiehenä. Hän eteni verojohtajasta kaupunginsihteeriksi ja vuonna 1967 kaupunginjohtajaksi. Vielä tultuaan valituksi valtiovarainministeriön valtiosihteeriksi hän säilytti Lahden kotikaupunkinaan ja teki työmatkansa junalla Helsinkiin.

Teemu Hiltunen syntyi Varkaudessa. Hänen isänsä Onni Hiltunen oli hänen syntymänsä aikaan vielä myymälänhoitaja, mutta valittiin eduskuntaan vuonna 1930 SDP:n riveistä. Onni Hiltunen toimi SDP:n puheenjohtajana 1944–1946, ministerinä useissa eri hallituksissa ja Kansaneläkelaitoksen johtajana 1951–1961. Teemu Hiltunen peri isältään sosiaalidemokraattisen vakaumuksen.

Teemu Hiltunen pääsi ylioppilaaksi Varkauden yhteiskoulusta 1943. Palveltuaan vuoden puolustusvoimissa hän aloitti oikeustieteen opinnot Helsingin yliopistossa. Suoritettuaan ylemmän oikeustutkinnon Hiltusesta tuli Kouvolan kauppalan ja Valkealan kunnan verolautakunnan puheenjohtaja 1951. Kaksi vuotta myöhemmin hänestä tuli varatuomari.

Hiltunen avioitui vuonna 1952 Airi Annikki Kaalikosken kanssa. Pariskunnan poika Hannu syntyi vuonna 1954 ja tytär Jaana vuotta myöhemmin.

Vuonna 1956 Hiltusesta tuli Lahden kaupungin vero- ja toimenjohtaja. SDP:n ja kokoomuksen hallitsemassa kaupungissa Hiltunen nousi nopeasti kunnallispoliittiseksi vaikuttajaksi. Lahden kaupunginjohtajana Hiltusen vaikutusvalta ulottui myös valtakunnan tasolle.

Hiltunen kutsuttiin vuonna 1970 Teuvo Auran virkamieshallitukseen ammattiministerinä hoitamaan sisäministerin salkkua. Hiltusen paasiolainen sosiaalidemokraattisuus sopi presidentti Urho Kekkosen yhteiskunnallisiin näkemyksiin. Kekkonen nimitti Hiltusen valtiovarainministeriön valtiosihteeriksi 1974. Nimitysprosessi oli vaikea, ja virka ehti olla auki puolitoista vuotta. Lahden kaupunginjohtajan virasta Hiltunen otti aluksi vain virkava-

KUVA: SKR:N KUVA-ARKISTO

Hoitokunnan pitkäaikainen puheenjohtaja Teemu Hiltunen (1924–1997)

paata. Hän erosi virasta lopullisesti 1979, mutta asuinpaikkansa hän piti Lahdessa. Hän jäi valtiosihteerin virasta eläkkeelle 1989.

Teemu Hiltunen oli maakuntaliiton puheenjohtajana aivan avainasemassa perustettaessa Päijät-Hämeen maakuntarahastoa. Hänen pitkä maakuntarahaston puheenjohtajuus yhteensä 16 vuotta kahdessa eri jaksossa, kolmella eri vuosikymmenellä kertoo vahvasta sitoutumisesta maakuntarahastoon.

Kulttuuri oli Teemu Hiltuselle tärkeä väline yhteisen hyvän saavuttamiseksi: Lahden taideinstituutin menestyksestä hän kantoi huolta erityisesti. Vielä viimeisinä vuosina hänet nähtiin katsastamassa hylättyjä rakennuksia ja vanhoja tehdaskiinteistöjä taideinstituutin uudistiloiksi. Mutta Teemu Hiltusella oli myös henkilökohtaisempi suhde taiteeseen, kuvataide oli hänen harrastuksensa. Hiltusen taidekokoelman nähneet ovat kiitelleet sitä.

Teemu Hiltunen oli yksi, joka näki kulttuurin merkityksen Lahden tulevaisuudelle. Ilman näkijöitä ei olisi Lahden taiteilijataloa eikä muotoiluinstituuttia.

JUTTA JULKUNEN

(LÄHDE: ILKKA SEPPINEN: TEEMU HILTUNEN. KANSALLISBIOGRAFIA-VERKKOJULKAISU. 2000, VIITATTU 15.12.2011)

**Päijäthämäläiset
hyväksyvät
kulttuurin osaksi
modernia maa-
kuntakäsitystä.**

nin reuna-alueita. Perustettu Päijät-Hämeen rahasto pohjasi talousmaakuntakäsitteen muovaamaan aluekokonaisuuteen. Rahasto syntyi yhteiskunnallisen kehityksen vaiheeseen, jossa puhuttiin maakuntaitsehallinnosta ja toisaalta uusista lääneistä ja läänijaon muuttamisesta

Blomstedtin mielestä toisen asteen itsehallintoa toteutettaessa itsehallintoalueista oli muodostettava sellaisia, että niiden asukkaat tuntevat nykyaikaista yhteenkuuluvuutta ja samaistumista. Tällaisia ovat uudet talousmaakunnat, joiden on ryhdyttävä vain vahvistamaan identiteettiään. ”Toivon, että Päijät-Hämeen maakuntarahastolla on voimakas vaikutus muiden samaan hiileen puhaltavien kanssa yhteenkuuluvuuden rakentamisessa.”

”J. H. Erkon luottamus sivistyksen nousuun ei ole osoittautunut vääräksi.

Perustaessamme Päijät-Hämeen maakuntarahastoa täytyy meidän kuitenkin todeta, että kulttuuriperintömme vaaliminen ja kehittäminen vaatii jatkuvaa työtä.

Allekirjoittaessamme Suomen Kulttuurirahaston ja Päijät-Hämeen Maakuntaliiton nimissä Päijät-Hämeen maakuntarahaston perustamissopimuksen toivotamme tälle maakunnalle ja perustettavalle rahastolle onnea ja menestystä rahaston vuosipäivän runoilijan sanoilla:

”Kyntäös oma vakosi, auta itse itseäsi,

nouse puuna pulskeana oman vartesi varassa.”

Perustamissanojensa lopuksi kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen kertoi läsnäolijoille, että perustetun maakuntarahaston vuosipäiväksi oli valittu tammikuun 16. päivä, joka on orimattilalaisen pienviljelijän pojan, maanviljelijä Juhana Heikki Erkon syntymäpäivä. Syynä oli, että valitsemalla tammikuu saatiin kulttuurirahaston maakuntarahastojen vuosijuhlat paremmin jakautumaan kalenterivuodelle.

Kuopuksen synnyttäminen oli sen verran hankalaa, että se heijastui alkuvuosiin monellakin tavalla. Uuden talousmaakunnan yhteenkuuluvuuden vahvistaminen vaati kaksin verroin työtä. Olihan rahaston perustamisen ja toiminnan todistettava epäilijöille, että Päijät-Häme on oikea maakunta, joka Lahden lääniä odotellessa joutuu vailla omaa läänin taidetoimikuntaa turvautumaan maakuntarahastoon. Niin Tavailan lehdistötiedote kuin Hiltusen perustamissanatkin kertoivat sitoutumisesta Kulttuurirahaston maakuntarahastolle asettamiin pyrkimyksiin. Päijäthämäläiset hyväksyvät kulttuurin osaksi modernia maakuntakäsitystä, jossa kulttuurilla on keskeinen merkitys rakennettaessa maakunnan hyvinvointia ja menestystä.

Hyvinvointivaltioellinen kulttuuripolitiikan kansallinen peruslinja oli vahvasti esillä maakuntaliiton puheenjohtajan puheenvuorossa: kulttuurihyvää ohjataan yhtäältä liitosta ja sen tukena maakuntarahastosta demokraattisesti ja tasapuolisesti koko alueen hyväksi. Aluepolitiikan harjoittaminen oli valtakunnan tasolta siirtynyt maakuntaan.

Perustamisjuhlan yhteydessä perustamiskirjaan kirjattiin lahjoituksia yhteissummaltaan 20 000 markkaa (vajaat 25 000 euroa)

Päijät-Hämeen rahaston perustamiskirjan allekirjoittaminen Nastolassa 15. 2. 1971. Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja, professori Yrjö Blomstedt allekirjoitusvuorossa. Maakuntaliiton puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen odottaa vuoroaan.

Perustajalahjoittajat

Nastolan kunta, Salpausselän Säästöpankki, Kärkölän kunta, Keskustapuolueen Lahden seudun piirijärjestö ry., Lahden Seudun Kauppakunta, Lahden piirin Säästöpankkiyhdistys, Artjärven, Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Kuhmoisten, Kärkölän, Myrskylän, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän Säästöpankit, Lahden kaupunki, Lahden Säästöpankki, Heinolan kaupunki, Oy Fazer Ab., Sysmän kunta, Kokoomuksen Lahden aluejärjestö (Totti O. Totti), Lahden Konttorikone Oy., Kemppi Oy., Lahden Seudun Yrittäjät Ry. (Voitto Talonen, Martti Kemppi), Lahden Sos. Dem. kunnallisjärjestö (Salme Myyryläinen), Oy. Starckjohann & Co Ab., Eeles Landström, Jouko Siikaniemi, Heli ja Kalevi Niemi, Orimattilan kunta, Sirkka ja Erkki Ruohola, Hollolan kunta, Asikkalan kunta, Itä-Hämeen Maanviljelysseuran säätiö (T. Fr. Arvela, Martti Suntela), Teemu Hiltunen, Lahden Seudun Osuuspankki (Pirkko Salmi, Mauno Uusitalo), Erkki Huurtamo.

Päijät-Hämeen rahaston perustamisjuhlaa päätettiin jatkaa juhluvuotena aina ensimmäiseen apurahojen ja palkintojen jakoon J. H. Erkon syntymäpäivänä 16. 1. 1972. Peruspääoman kartuttaminen katsottiin alkavalle rahastolle ensiarvoisen tärkeäksi. Myös juhluvuoden aikana tehdyt lahjoitukset katsottiin perustamislahjoituksiksi. Lopulta perustamisvuoden lahjoitukset nousivat ennen ensimmäistä apurahojenjakoja 26 000 markkaan (32 000 euroa).

3 Kulttuurilla yhdistämään hallinnon pirstomaa maakuntaa

3.1 Idea löytyy taiteista ja alueellisesta tasapainosta

Maakuntarahaston toiminnan käynnistävä hoitokunta sai ensimmäiset viisi jäsentä 28. kesäkuuta 1971, kun maakuntaliiton hallitus nimesi omat edustajansa. Hallitus päätti samalla, että maakuntaliiton toiminnanjohtaja tekee listan henkilöistä, joista kulttuurirahasto voi halutessaan suorittaa hoitokunnan jäsenten nimeämisen. Kulttuurirahasto nimesi omat hoitokunnan jäsenet ja edustajansa liiton päätöksen jälkeen. Valituiksi tulivat

Maakuntaliiton valitsemana:

toimitusjohtaja Pauli Kaitila

kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen

opettaja Arvo Paronen

apulaiskaupunginsihteeri Osmo Kock.

Kulttuurirahaston valitsemana:

tekniikan tohtori Jaakko Meriluoto

kunnallisneuvos Jouko Siikaniemi

dipl. insinööri Tauno I. Saavalainen

toimitusjohtaja Voitto Talonen

opettaja Pirkko Torvikoski

sekä Kulttuurirahaston edustajaksi yliasiamies Erkki Salonen.

Uuden rahaston muovasivat kuntahallinnon ja elinkeinoelämän ihmiset. Heidän johtava asemansa ensimmäisessä hoitokunnassa ei ole yllätys, olihan maakuntarahastojärjestelmä niin vahvasti sidoksissa maakuntaliittoihin. Toisaalta taloudellinen liikkeellelähtö onnistuisi vain, jos talous- ja elinkeino-

elämä saatiin sitoutumaan rahastoon. Mielenkiintoista on, että rahaston toimintaa käynnistettäessä rahaston operatiivinen alue, tiede ja taide, olivat marginaalisessa asemassa. Ainut kulttuurisektorin edustaja hoitokunnassa oli sivistyspuolelta, ammatiltaan opettaja. Hän oli myös hoitokunnan ainut naisjäsen.

Syyskuun 30. päivään päättyvän ensimmäisen toimintavuoden aikana ei hoitokunta pitänyt ainuttakaan kokousta. Ensimmäiseen kokoukseen kokoonnuttiin vasta marraskuun 5. päivänä Lahden kaupungin virastotaloon. Hoitokunta valitsi ensimmäiseksi puheenjohtajakseen kaupunginjohtaja Teemu Hiltusen ja varapuheenjohtajaksi dipl. insinööri Tauno I. Saavalaisen. Rahaston asiamieheksi kutsuttiin maakuntaliiton toiminnanjohtaja, valtiotiet. maisteri Kari Tavaila, joka vastasi hoitokunnan työn sujumisesta ja maakuntarahaston juoksevasta hallinnosta seuraavat 26 vuotta. Siitä muodostui yksi mittavimmista maakuntarahastojen asiamiesurista.

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunta käytti heti alusta alkaen sääntöjen antamaa mahdollisuutta ja valitsi asioiden valmistelua varten työvaliokunnan, johon nimitettiin puheenjohtajien lisäksi mittausteknikko Arvo Rehn. Hän oli tullut hoitokuntaan apulaiskaupunginsihteeri Osmo Kockin sijalle. Järjestäytymisen jälkeen perehdyttiin ohjesäännön mukaisiin hoitokunnan tehtäviin. Hoitokunnan päätöksistä juridisesti vastasi viime kädessä Suomen Kulttuurirahaston säätiön hallitus.

Apurahapäätösten valmistelusta kirjattiin pöytäkirjaan ohje: asiantuntijoita kuulemalla on voitava varmistua siitä, että apurahan tarkoitus on tukemisen arvoinen ja anoja pätevä stipendin saajaksi. Käytännöksi sovittiin, että työvaliokunta suorittaa alustavan ehdollepanon. Päätös teki työvaliokunnasta rahaston sisäpiirin. Koko maakuntarahaston 40-vuotisen historian toiminta on ollut jokseenkin samanlaista: tärkeimpänä tehtävä on säilynyt vuosittainen apurahoista päättäminen ja apurahojen jakaminen.

Rahaston vuosijuhlapäiväksi valittu J. H. Erkon syntymäpäivä, 16. tammi-kuuta, määräsi rahaston vuosittaisen työrytmin: marraskuu oli apurahojen hakuaika, mistä ilmoitukset julkaistiin Etelä-Suomen Sanomissa ja Itä-Hämeessä. Hoitokunta kokoontui apurahakokoukseen joulun alla tai pyhien välissä. Ensimmäisinä vuosina kokoonnuttiin kerran vuodessa.

Perustamisjuhla ja juhlavuosi olivat tuoneet kassaan sen verran rahaa, että Päijät-Hämeen maakuntarahaston ensimmäiset apurahat päätettiin jakaa 16. 1. 1972. Vuosijuhlien ketju haluttiin aloittaa Orimattilassa, nimikkorunoilijan syntymäkunnassa. Vuosijuhlapuhujaksi haluttiin Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja professori Yrjö Blomstedt. Hän oli arvattavasti perustamisjuhlan tervehdyssanoillaan tullut mieluisaksi tutuksi päijäthämäläisille. Ensimmäisessä vuosijuhlissa jaettavien apurahojen yhteissummaksi arvioitiin enimmillään 20 000 markkaa (25 000 euroa). Hoitokunta ei ollut ilmeisesti tyytyväinen perustamisvuoden lahjoituskeräyksen antiin, koska ensimmäisen kokouksen asialistalle oli nostettu yleiskeskustelu lahjoitusten hankinnasta.

**Tärkeimpänä
tehtävä on säily-
nyt vuosittainen
apurahoista
päättäminen
ja apurahojen
jakaminen**

Rahasta tuli seuraavienkin vuosien kestoaihe, eikä aivan syyttä. Perustamisvuoden lahjoitussumma, nykyrahassa 32 000 euroa, jäi yllättävän pieneksi, jos sitä vertaa vaikkapa naapurirahastojen perustamisvuoden lahjoituksiin: Hämeen rahastolle 142 500 euroa ja Mikkelin läänin rahastolle 121 400 euroa. Hoitokunta päätyi toteamaan, että erityisen tärkeää on saada pienet yritykset mukaan rahaston lahjoittajiksi.

Ensimmäisen vuosijuhlan alla uuteen rahastoon kohdistettiin monenlaisia toiveita. Kolumnistinimimerkki Totuli kiitti Itä-Häme-lehdessä kuopusta toiminnan ripeästä käynnistämisestä. Samoin kiitettiin sitä, että hoitokuntaan oli valittu kaksi heinolalaista jäsentä. Rahaston tulevaisuudessa kirjoittajaa arvelutti, riittääkö Heinolan seudulle jaettavaa, jos seudun kunnilta, teollisuudelta ja liike-elämältä ei liikene pääomia rahastolle. Jakopolitiikassa kirjoittaja kannatti Mikkelin rahaston käytäntöä, jonka mukaan tuettiin yksilöiden sijasta kuva- taide-, musiikki- ja kurssitoimintaa tarkoituksena kasvattaa stipendikypsiä yksilöitä. Lisäksi hän toivoi Itä-Hämeen pelimanniperinteen tukemisen jatkuvan.

Vaikein kysymys Itä-Hämeen kolumnistille näytti olleen J. H. Erkon syntymäpäivän valitseminen rahaston vuosijuhlapäiväksi ja ensimmäisen vuosijuhlan vieminen Erkon syntymäkuntaan Orimattilaan. ”Täydellä syyllä rahaston ensimmäinen vuosijuhla olisi luonnollisesti sopinut järjestää Hartolaan liittäen se vielä Maila Talvion juhliin, onhan kirjailijattaren syntymästä kulunut 100 ja kuolemasta 20 vuotta... Eipä silti, että kadehtisimme rahaston ensimmäistä vuosijuhlaa orimattilalaisilta tänne tänäänkin kirjallisesti erittäin elävään Itä-Hämeeseen.”

Kolumnistin huoli, riittääkö seudulle apurahoja, jos alueelta ei löydy rahastolle lahjoituksia, kertoo yleisestä ajattelusta, että raha palaa lahjoittajan luo. Varsinkin kuntalahjoittajat vahtivat tätä. Virikettä tulkinnat saivat maakuntarahastojen kaksijakoiselta näyttävästä tehtävästä: ne keräävät avustuksia kunnista ja jakavat rahaa kuntiin. Niinpä Nastolan lehti uutisoi ensimmäisen vuosijuhlan jälkeen, että Nastola pääsi myös osalliseksi apurahoista, kun kuntaan tuli kaksi apurahaa. Olihan Nastolan kunta lahjoittanut pesämunan rahastolle ja oli myös yksi perustajalahjoittajista.

Kun Päijät-Hämeen rahaston ensimmäinen apurahojen hakuaika päättyi poikkeuksellisesti 15. joulukuuta, oli määräaikaan mennessä jätetty 45 hakemusta. Hakemusten vähäinen määrä yllätti hoitokunnan, vaikka määrä ylitti selvästi päijäthämäläisten Hämeen rahastolle jättämien hakemusten määrän.

3.2 Musiikki, kuvataide sekä perinteen tutkiminen ja tallentaminen – rahasto aloitti 13 apurahalla

Ensimmäisen kerran hoitokunta pääsi valitsemaan apurahansaajia 30. joulukuuta 1971. Työvaliokunta oli tutustunut jo aikaisemmin hakemuksiin ja piti vielä kokouksensa samana päivänä muutamaa tuntia ennen hoitokunnan ko-

Kari Tavaila – helsinkiläispojasta maakunnan rakentaja, päijäthämäläisen kulttuuriperinnön saarnamies

Helsingissä syntynyt, koulunsa käynyt ja Helsingin yliopistossa opiskellut **Kari Tavaila** (s. 1932) kuuluu sodanjälkeisen jälleenrakennuksen ja nousun sukupolveen, jota yhdistää toisen maailmansodan muistaminen ja sitä seurannut elämän aktiivivaihe. Kari Tavailalle tämä aika merkitsi puolivuosisista töitä Päijät-Hämeen maakunnan rakentajana ja peräänantamattomuutta puolustettaessa maakunnan kulttuuriperintöä ja yhteisyyttä. Lahden kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen hankki valtiotieteen maisteri Kari Tavailan vasta perustetun maakuntaliiton toiminnanjohtajaksi Ylä-Savon talousalueen liitosta. Tavailalle annettiin edunvalvojan tehtävä: Hänen tuli aktiivisesti puuttua asioihin ja kirjelmöidä, jos Päijät-Hämettä ei huomioitu tasavertaisena muiden maakuntien kanssa.

Yksi päijäthämäläisen edunvalvonnan pysyvä tulos on vuonna 1971 perustettu Päijät-Hämeen maakuntarahasto, jonka ensimmäiseksi asiamieheksi Kari Tavaila valittiin.

– Kaikki konstit käytettiin Päijät-Hämeen rakentamiseksi ja maakuntahengen nostamiseksi 1970-luvun alussa.

Kari Tavaila kuvaa omaa yli 26 vuotta kestänyttä asiamiesaikansa maakuntarahastossa sloganilla *Eki Salosen ja Matti Ilmaseen hengessä*. Kulttuurirahaston yliasiamies Erkki Salonen ja hänen seuraajansa yliasiamies Matti Ilmanen olivat Kari Tavailalle tuttuja opiskeluajoilta. Tuolloin virisi ajatus hallinnon uudistamiseen maakuntien pohjalta. Lanseerattiin tavoitteeksi maakuntaitsehallinto. Yhteistyö jatkui myös asiamiesaikana. Salonen oli Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnassa 10 vuotta keskusrahaston edustajana. Yhteys Ilmaseen oli mutkaton, kuuntelija löytyi aina rahastoasioissa.

Kari Tavaila on mitä selkeimmin juuri niitä maakunnan pikkusnellmaneja, joiden varaan Kulttuurirahasto rakensi maakuntarahastot ja niiden menestyksen: Tavoitteena oli elvyttää kulttuurin kansallinen projekti ja valjastaa

KUVA SKR:N ARKISTO

Maakuntarahaston ensimmäinen asiamies, valtiotieteen maisteri Kari Tavaila kiteyttää rahaston 1970-luvun linjaksi halun päästä heti jakamaan rahaa ja luottaa siihen, että maakunta vähitellen tulee mukaan pääoman kartuttamiseen.

perinnekulttuuri ja kotiseututyö maakuntien modernisoitiin. Asiat tulivat hänelle merkittäviksi kodin perintönä, ylioppilas- ja osakuntatehtävissä, ja sitoutumisessa kulttuurirahaston aateperintöön. Maaseudun hätä oli tullut Kari Tavailalle tullut tutuksi koululaisena sodan jälkeen. Hän oli isän maanviljelysneuvos Aatos Tavailan mukana ”maaseutukierroksilla, kun maatalouskerholiikettä, 4-H-toimintaa, rakennettiin. 1950-luvulla Härmäläis-Osakunnan Päijät-Hämeen kerhon toiminta konkretisoitiin maakunnan identiteetin merkitystä.

– Paikan päällä koettuna maaseudun kehittämistarve, samoin paikallisen kulttuurin merkitys korostuivat. Vuodet Ylä-Savossa ennen Päijät-Hämeen maakuntaliiton toimin-

nanjohtajaksi siirtymistä vain vahvistivat näkemykseni 1960-luvun lopulla, että voimakkaasta muuttoliikkeestä riippumatta maaseutua ”ei jätetä”. Luottamus julkisen hallinnon kykyyn uudistua kyllä vuosien varrella hupeni.

Maatalouskerhotoiminnan ja Suomen Kulttuuri-rahaston polut yhdistyivät vuoden 1918 traumassa, sen seurauksena pyrkimyksessä kaventaa valkoisen ja punaisen Suomen välistä kiulua. Nuo pyrkimykset henkilöityvät asiamies Kari Tavaiillaan. Hänen huolensa oli kansallisesta muuttunut maakunnalliseksi. Päijät-Hämeen historioitsija Jouko Heinonen kutsuu Tavailaa lähes ainoaksi, joka kantoi huolta maakunnan yhtenäisyydestä ja haki kulttuurista perustetta Päijät-Häme-hengelle.

Kari Tavaille läheisin kulttuurin alue on musiikki. Ylioppilasaikana yällistinä tuli tutuksi rivijääkärin rooli Sam Sihvon laulunäytelmässä Jääkärin morsian. Iisalmessa Suomen sodan aidoilla paikoilla Kari Tavaila esiintyi Sven Tuuvana Koljonvirran sillalla. Musiikki kantoi vielä asiamiesaikaan. Konservatorion sinfonia- ja kamari-orkesteri tutun kapellimestarin ja ystävän Aarre Hemmingin johtamana oli tervetullut vieras Päijät-Hämeen maakuntarahaston vuosijuhlissa.

– Pidin tärkeänä, kun kierrettiin vuosijuhlien kanssa eri puolilla maakuntaa, että paikalliset näkivät millaisiin saavutuksiin pitäjän omat pojat ja työt yltivät opiskellessaan Lahdessa ja päästessään soittamaan konservatorion orkesterissa. Tätä yhteistyö oli parhaimmillaan: Lahden vahvuus musiikissa muuhun maakuntaan verrattuna ei häirinnyt rinnakkaiselo.

Kulttuurirahaston 1990-lukua on usein kutsuttu murrokseksi. Sen yksi juonne oli pelko rahaston päätöksenteon politisoitumisesta. Hyvinvointivaltion rakentaminen oli aina 70-luvulta lähtien merkinnyt valtion otteen vahvistumista

– Jo 1980-luvulla näytti siltä, että valtiollistuminen ja

valtion tiukka ohjailu jyrää maakunnat ja kansalaistoiminnan. Siinä tilanteessa kaikki alueellinen päätöksenteko kuten maakuntarahaston oli tärkeätä. 1990-luvulla perustetaan kansalaisjärjestötoimintaan pohjautuvat maakuntaliitot sulautettiin julkishallinnon jatkeeksi maakunnan liittoihin, jolloin rahastoille vapautui koko kansalaisvaikuttamisen kenttä. Se tilanne olisi pitänyt hyödyntää. EU:n mukanaan tuoma Leader-toiminta täytti tätä kansalaisvaikuttamisen tyhjiötä, mutta myös kulttuuri olisi ollut sopiva toimintakehys.

– Ehkä tuo politisoitumispelko juontui Puntilan ajoista, kun hän avoimesti meni mukaan puoluepolitiikkaan. Minulle Puntila oli paitsi kulttuurivaikuttaja myös kansalaiskasvattaja. Osakunnan inspehtorina hän aktivoi opiskelijoita vaikuttamaan, mukaan yhteiskuntapolitiikkaan. Hän toimi niin kuin opetti.

Kun taustapeiliin katsoo ja tähyää tulevaan, nousee Kari Tavailan mieleen monia hyviä asioita ja lahjakkaita nuoria, joita rahasto oli hänen aikanaan tukemassa. Jotain ehkä olisi pitänyt tehdä kuitenkin toisin.

– Voi olla, että rahaston voimakas tukeutuminen kuntarahoitukseen hidasti merkittävästi kansalaisvastuun kehittymistä maakunnassa. Toisaalta mihinkään kansalaiskeräyksiin ei 70-luvun alussa ollut tilaisuutta. Haluttiin päästä jakamaan rahaa ja luottaa siihen, että maakunta vähitellen tulee mukaan. Kyseessä oli haaste päijäthämäläisyydelle. Sellaisena kuin Jouko Heinonen toi päijäthämäläisyyden yleiseen tietoisuuteen, se näyttää jääneen toteutumatta. Maakunta ei ole enää asialistoilla. Sen on korvannut puhe työssäkäyntialueista. Yhteisöllisyys kehitystekijänä on jäänyt puheeksi, markkinavoimat ohjaavat yhteiskuntapolitiikkaa.

JORMA JULKUNEN

kousta. Työvaliokunta joutui ensi töikseen ottamaan kantaa maakuntarahastoa seuraavina vuosikymmeniä askarruttaneisiin kysymyksiin: tulisiko ottaa huomioon tasapuolisuus maakunnan sisällä ja toisaalta eri taidealojen välillä. Työvaliokunnan suositukseksi tuli, että jonkinlainen, esimerkiksi väestömäärää noudattava, tasapaino maakunnan osien välillä olisi tärkeä. Eri taidealojen väliseen tasapainoon pitäisi myös pyrkiä, vaikka sitä ei joka vuosi voitaisi toteuttaa.

Toinen peruskysymys pohditutti myös työvaliokuntaa: tulisiko maakuntarahaston ensisijaisesti kiinnittää huomiota hakijan pätevyyteen vai jakaa tunnustusta niihin kohteisiin ja tarkoituksiin, jotka maakunnan kulttuurin kannalta ovat tärkeitä. Maakuntapolitiikka oli tullut mukaan apurahapohdintoihin maakuntarahastoille ominaiseen tapaan jo rahaston perustamisesta lähtien. Maakuntarahaston tehtävää etsittiin laajemmalta kuin pelkästä tekemisen tukemisesta. Rahaston työvaliokunta arvioi, että Päijät-Hämeessä kuvataide ja musiikki ovat aloja, joilla kehitys on vireätä ja kilpailukykyistä. Saavutettu etumatka tulisi turvata muihin maakuntiin nähden. Toisaalta maakuntaa voitiin pitää kirjallisuuden puolella eräänlaisena tyhjiönä ja tässä suhteessa muiden maakuntien etumatka tulisi kuroa umpeen.

Ensimmäisten apurahapäätösten tekeminen ei ollut aivan läpihuutojuttu, kuten linjanvetokeskusteluista käy ilmi. Hoitokunta sai käsittelyn pohjaksi työvaliokunnan esityksen, jossa esitettiin jaettavaksi 10 apurahaa, vaikka listalla oli 12 nimeä. Työvaliokunta ei ollut tehnyt lopullista suositusta, koska piti tarpeellisena lisätietojen saamista monesta ehdokkaasta. Hoitokunnan ensimmäinen arvio hakemuksista kuvasti lievää pettymystä. Tieteellistä tutkimusta koskevien apurahahakemusten määrä oli jäänyt aivan liian pieneksi. Ehkä hoitokunnan odotukset olivat hieman epärealistiset, sillä Hämeen yhteisen rahaston aikana maakunnasta oli vuosittain jätetty keskimäärin 2–3 tieteen apurahahakemusta. Kuitenkin pidettiin välttämättömänä, vastoin työvaliokunnan esitystä, huomioida tieteellinen tutkimus.

Kun hoitokunta oli kuullut Suomen Kulttuurirahaston asiantuntijapiirien lausunnot hakijoista, se päätti jakaa kaikkiaan 13 apurahaa, yhteissummaltaan 20 500 mk (25 000 euroa). Apurahapäätöksessään hoitokunta pitäytyi työvaliokunnan esityksessä, mutta lisäsi apurahojen lukumäärää kolmella.

Päijät-Hämeen rahaston ensimmäisessä vuosijuhlassa sunnuntaina 16. 1. 1972 Orimattilan yhteiskoulun juhlasalissa J. H. Erkon tuotanto oli vahvasti esillä niin runo- kuin musiikkiohjelmassakin. Päijät-Hämeen ensimmäinen jakosumma ei poikennut juurikaan 16 muun maakuntarahaston kyseisen vuoden jakosummista. Kolme rahastoa jakoi vähemmän, kaikkien maakuntarahastojen jakosummien keskiarvo oli muutaman tuhat euroa Päijät-Hämeen jakosummaa suurempi. Perustamisvuoden lahjoitusten ohjaaminen kokonaisuudessaan toimintalahjoituksiksi nosti Päijät-Hämeen rahaston jo ensimmäisenä jakovuonna vanhojen rahastojen joukkoon.

Maakuntarahaston ensimmäiset stipendiaatit oli valittu noudattaen tarkasti hoitokunnan keskustelujen pohjalta rakentunutta toimintaperiaatetta.

Päijät-Hämeen maakuntarahaston ensimmäiset stipendiaatit:

Lehtori *Erkki Hakkarainen*, Lahti

Englantiin tehtävään opintomatkaan, yleisten ja musiikkiammattikoulujen säveltapailun työskentelymenetelmiin tutustumista varten 2 000 mk

Kirjailija *Anna Huvinen*, Ruuhijärvi

Tunnustuksena monivuotisesta uutterasta kirjallisesta työstä ja novellikokoelman julkaisemista varten 1 000 mk

Kansakoulunopettaja *Kalevi Koskinen*, Koski HI

Laulunopintoihin kotimaassa ja ulkomailla 2 000 mk

Taiteilija *Mauno Lappalainen*, Hollola

Kotimaiseen työskentelyyn ja näyttelyiden järjestämiseen 3 000 mk

Valokuvaaja *Heikki Littu*, Kuhmoinen

Maaseudun vanhojen rakennusten kuvaamiseen ja niitä esittävän valokuvakokoelman aikaansaamiseksi 1 000 mk

Kansakoulunopettaja *Simo Moisio*, Pertunmaa

Kannustuksena kansanmusiikin keräilyn ja sovittamisen jatkamiseksi Hartolassa ja sen ympäristössä 1 000 mk

Opiskelija *Raimo Niemi*, Nastola

Harjoitus- ja opintovälineiden hankkimiseen ja elokuvaohjaajan tutkinnon suorittamiseen ulkomailla 1 000 mk

Taiteilija *Antero Olin*, Lahti

Materiaalihankintoihin ja näyttelytoimintaan 1 000 mk

Kuvanveistäjä *Toivo Pelkonen*, Lahti

Töiden pronssiin valua ja näyttelyn järjestämistä varten 2 000 mk

Fil. lisensiaatti *Aarre Rauhala*, Lahti

Tutkimustyöhön kasvitautien ja tuhosienten esiintymisestä ja levinneisyydestä Päijät-Hämeessä 2 000 mk

Toimittaja *Timo Töyrylä*, Vääksy

Kirjallisen työn viimeistelyä ja julkisuuteen saattamista varten 1 500 mk

Heinämaan Pitsin Kutojat ry, Heinämaa

Tunnustuksena käsityöläis-taiteellisten perinteiden vaalimisesta ja käytettäväksi näyttelyiden ja työnäytösten järjestämiseen 1 000 mk

Itä-Hämeen Nuorisoseurain Keskusseura ry, Hartola Kansanperinteen tutkimista, tallentamista ja kehittämistä varten 2 000 mk

Luettelo osoittaa, ettei rahasto vain passiivisesti vastannut hakupaineeseen. Kuvataide ja musiikki saivat odotetusti omansa maakunnallisesti vahvoina taiteenaloina. Taiteilija Mauno Lappalaisen 3 000 markan apuraha (3 500 euroa) kotimaiseen työskentelyyn ja näyttelyn järjestämiseen oli suurin. Loput apurahansaajat edustivat aloja, joita hoitokunta piti maakunnan kulttuuri-

elämän kannalta arvokkaina ja esiin tuomisen arvoisina. Kirjallisuuden kaksi apurahaa oli rahaston viesti alan olemassaolosta maakunnassa. Aivan oman maakuntakulttuuripolitiikan lohkon muodostavat kulttuuripolitiikan apurahat, joilla tuettiin perinteen tallentamista. Kyse ei ollut pelkästään maakunnan identiteetin rakentamisesta, vaan aidosta huolesta, miten maaseutukulttuuri selviää maaseudun autioitumisen ja kaupungistumisen paineista.

Maakunnallinen tasapaino näkyy apurahansaajissa hyvin. Neljä stipendi-aattia on Lahdesta, Nastolasta kaksi. Loppujen kotipaikat ovat kuin rahaston toimialueen kuntaluettelosta: Asikkala, Hartola, Hollola, Hämeenkoski, Kuhmoinen, Orimattila.

Rahaston hoitokunta oli painiskellut julkisuudelta piilossa ensimmäisten apurahapäätösten kanssa. Jaettava raha tuli maakuntarahaston yleisrahastosta, jonka tarkoitus oli avoin, tieteen ja taiteen tukeminen. Nyt oli tuotava julkisuuteen valmistelemissa keskusteluissa hioutuneet peruslinjat. Orimattilan vuosijuhlan teki merkittäväksi kaksi puhetta, joissa Kulttuurirahasto ja Päijät-Hämeen maakuntarahasto asemoitiin kuulijoiden mielissä suomalaisen todellisuuteen. Puheissa manifestoituivat pyrkimykset, jotka tulivat olemaan leimallisia rahaston 1970-luvulle ja koko 40-vuotiselle historialle.

Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja professori Yrjö Blomstedt käsitteli Suomen Kulttuurirahaston ja sen maakuntarahastojen asemaa kulttuurielämässämme. Blomstedt tähdensi maakunnallisen kulttuurin kokonaisuuden hahmottamista ja tukemista. Kulttuurirahasto ei ole vain myötäilijä, vaan rakentaa aktiivisesti tulevaa. Rahaston maakuntapolitiikan peruseriaate oli urbanisoitumisen ja pääkaupunkikeskeisyyden haittavaikutusten voittaminen ja syrjäisten alueiden saattaminen tasa-arvoiseen asemaan ydinalueiden kanssa. Tämä edellytti harkintaa, mitkä toiminta- ja tukimuodot parhaiten palvelisivat kulttuurisen tasa-arvon saavuttamista. Kulttuurirahastolla oli mahdollisuudet onnistua tässä harkinnassa, sillä asiamiestensä avulla se näki maakuntien kokonaistarpeen.

Kulttuurirahasto pyrki pääkaupungista käsin suuntaamaan varoja maakunnalliseen kulttuurityöhön. Suunnitteilla oli muutamalle maakuntarahastolle vuosittain annettava erityistuki, nykyrahassa jopa 100 000 euroa johonkin perusselvitykseen tai suureen hankkeeseen. Päijät-Hämeen rahastossa uusi mahdollisuus pantiin muistiin tarkasti, olihan rahaston jakovara jäämässä vuosittain saatavien käyttölahjoitusten varaan. Lopuksi professori Blomstedt muotoili Kulttuurirahastolle maakuntarahastoinen uuden tehtävän, joka oli tuloerojen tasoittamisen ohella kulttuuripalvelujen jaon tasoittaminen.

Keskusrahaston jälkeen Päijät-Hämeen maakuntarahaston hoitokunnan puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen kertoi apurahapäätösten taustoista. Etusijalla oli maakunnan yhtenäisyys, sitten ominaislaadun etsiminen ja kolmantena sisäinen roolijako ja yhteistyö. Kuvataide, musiikki ja alueellinen tasapaino saivat uutta sisältöä, kun hoitokunnan linjaukset tiedotet-

Kulttuurirahasto julkaisi vuonna 1973 kirjan Talonpoikasperinne kunnan kulttuuripolitiikassa. Kirja koostuu 23 esitelmästä ja luennosta. Yksi teemoista oli perinnepolitiikka.

Kulttuuriapuraha kuhmoislaiselle

Päijät-Hämeen Rahasto on jakanut ensimmäiset kulttuuriapurahansa ja saajien joukossa on myös harrastelijavalokuvaaja Heikki Littu Kuhmoisista. Littu sai 1 000 markan apurahan. Yhteensä apurahoja rahasto jakoi 20 500 markkaa ja saajia oli 13.

Rahasto perusteli apurahan myöntämistä Litulle seuraavasti: Apurahan saajan erikoisharrastuksena on maaseudun vanhan rakennuskulttuurin valokuvaus. Maaseudun rakennuskulttuuri on kiihtyvällä vauhdilla häviämässä, joten sen tallentaminen valokuviin on sekä ajankohtaista että maakunnan kannalta merkityksellistä. Dokumenttikuvauksen järjestelmällinen suorittaminen maalaiskunnissa, esimerkiksi kunnallishallinnon yhteydessä, on erinomaisen hyvin perusteltua.

Heikki Littu kertoo olleensa jo kauan kiinnostunut vanhoista rakennuksista. Valokuvauskin on ollut harrastuksena jo vuosia. Näitä kiinnostuskohteita on sitten tullut yhdisteltyä. — Pahalta vain tuntuu, että nyt kun alan tätä kokoelmaa laatia monet kauniit ja arvokkaat rakennukset on jo ehditty purkaa ja hävittää. Jos vuosikausia sitten olisi pitänyt olla kameran kanssa liikkeellä, sanoo Heikki Littu.

Päijät-Hämeen Rahaston kanssa on sovittu, että Heikki Littu alkaa tämän kokoelman keräämisen heti ja yrittää saada sen valmiiksi syys-lokakuun vaihteeseen mennessä. Suurin osa kuvista tulee näppäiltyä kesäaikaan. Kohteet kuviin kerätään Kuhmoisista, Padasjoelta ja

Kulttuuriapurahan saanut Heikki Littu.

Asikkalasta. Kokoelman valmistuttua voidaan kokoelman keruuta jatkaa muissakin Päijät-Hämeen pitäjissä, jos rahaa vain saadaan koon.

Heikki Littu kuvaa värifilmille. Hänen mielestään on myös tärkeää, että vanhat värit säilyvät. Mieleensä on jo paljon kohteita, jonne Heikki Littu on suunnitellut tehdä kuvausmatkan. Tehinniemen

tiin maakunnan väelle, tuleville apurahanhakijoille. Tämän jälkeen alkoi maakuntarahaston dialogi Keskusrahaston kanssa. Hoitokunnan puheenjohtaja esitti päijäthämäläisen tulkinnan juhlaesitelmän teemoista.

Hoitokunnan puheenjohtajan mukaan osa apurahoista olisi suunnattava erityistarkoituksiin, joilla voidaan torjua alueiden eriarvoistumista ja edistää alueellista tasapainoa. Harrastustoiminnan ja perinnetyön tukeminen on arvokasta työtä, sillä paikalliskulttuuri on elinvoimaista niin kauan kuin se nojaa oman kunnan sisäiseen aktiivisuuteen. Erityistä huolta on kannettava maakunnan keskuspaikan Lahden ja alueiden keskusten välisistä suhteista. Ilmeisesti maakuntaliitossa käytetyt itseriittoista Lahti-keskeisyyttä kritikoivat puheet olivat jääneet puheenjohtajaa vaivaamaan.

Puheenjohtaja toi esiin huolensa tieteen apurahojen vähäisyydestä. Maakunnan kehittäminen vaati tuekseen ajan tasalla pysyvää omaan maakuntaan kohdistuvaa tutkimustyötä. Hiltusen mukaan rahaston resurssit lienevät tulevaisuudessakin niin niukat, ettei sillä ole edellytyksiä ohjata tutkijoiden kiinnostusta maakuntaa kohtaan. Tutkimuksen monipuolisuus ja syvällisyys vaatisi oman korkeakoulun ja omia tutkimuslaitoksia. Rahasto voisikin toimia tutkijoiden mielenkiinnon herättäjänä maakuntaa kohtaan. Varsinainen pääomia vaativa tutkimusrahoitus on hoidettavissa paremmin valtion toimesta. Kannanotto oli realistinen, sillä Päijät-Hämeen ensimmäisen jaon suurin apuraha oli 3 000 markkaa, 3 500 euroa. Oman korkeakoulun puutteesta löytyi myös syy tiedeapurahojen vähäiseen hakemusmäärään.

Hoitokunnan puheenjohtaja käsitteli myös lahjoitusvarojen käyttöä. Maakuntarahastojen kuopus halusi jakaa kaikki saamansa lahjoitukset välittömästi apurahoina eteenpäin eikä siirtää osaa pääomaksi kasvamaan korkoa tuleviksi vuosiksi. Tällä keinolla se juoksi 16 muun maakuntarahaston kymmenen vuoden etumatkan kiinni ja nousi näennäisen tasavertaiseksi rahastoperheen jäseneksi. Puheenjohtaja perusteli valintaa nuoren maakunnan kiireellä saada esille omaleimaiset piirteensä ja identiteettinsä ja koota voimat yhteisten tavoitteiden eteen. Hän uskoi, että oli luotavissa järjestelmä, joka takaa yhtä suuren jakovaran vuosittain kuin ensimmäisenäkin vuonna. Tämä edellytti läheistä toimintaa kuntien, elinkeinoelämän ja yksityisten välillä.

Päijät-Hämeen maakuntarahaston kiireen juuret olivat kiinni ajassa. Valtion rooli yhteiskunnallisen kehityksen ohjaajana kasvoi merkittävästi. Sen toiminnassa leikkasivat rakennemuutoksen hallinta, suunnitelmallisuus ja alueellisuus. Päijät-Hämeessä jäätiin oman aktiivisuuden varaan, kun maakunta oli pahasti valtionhallinnon reunamaata. Maakunnan vahvojen taidealojen, musiikin ja kuvataiteen kasvualusta oli Päijät-Häme itse. Identiteettiään hakevan maakunnan pyrkimyksissä on häivähdys kansallisromanttista halua etsiä maineikasta menneisyyttä. Hakemusalojen yhteinen nimittäjä, alueellinen tasa-arvo, kumpusi 1960-luvun hyvinvointiyhteiskunta-ajatteluun perustuvasta tasa-arvoajattelusta: kaikilla tuli olla mahdollisuus nauttia kult-

**Päijät-Hämeen
maakunta-
rahaston kiireen
juuret olivat
kiinni ajassa.**

tuurista asuinpaikasta riippumatta. Kyse oli myös pragmaattisesta valinnasta. Niin Päijät-Hämeen maakuntaliiton kuin Kulttuurirahastonkin puheissa oli useissa eri yhteyksissä todettu, miten kulttuurielämän kehittäminen ja taloudellinen vaurastuminen kulkevat käsi kädessä.

Ensimmäinen vuosijuhla sai hyvin huomiota valtakunnan sekä maakunnan lehdistössä. Kulttuurirahaston lehtileikearkistosta löytyy 25 juttua Päijät-Hämeen rahaston ensimmäisten apurahojen jaosta. Ensimmäiset apurahat kirvoittivat lehdistössä myönteisiä ajatuksia maakuntarahastosta. Mutta sijaa oli kritiikillekin. Etelä-Suomen Sanomat arvioi rahastolle suopeassa Maakunnan rahasto -pääkirjoituksessaan niin jakopolitiikan kuin apurahojen suuruuden tarkoituksenmukaisuutta. Pyrkiessään alueelliseen ja kulttuurin alojen väliseen tasapainoon rahasto joutui jakamaan liian pieniä apurahoja. Lehden mielestä esimerkiksi 1 000–1 500 markan (1 100–1 750 nykyeuroa) suuruisen apurahan luovuttaminen juhlallisin menoin salamavalojen välähdellessä sisältää jo tahattoman koomisia piirteitä. Tällaiseen ei olisi varaa, sillä maakuntarahastot ovat hyvällä asialla.

Päijät-Hämeen rahaston ensimmäinen apurahojen jakojuhla osoitti, että maakuntarahasto ja keskusrahasto olivat löytäneet toisensa. Maakuntarahasto osoitti kuuluvansa ”meihin”. Paikka lunastettiin kulttuuripoliittisella ohjelmalla, joka syntyi hoitokunnan ja työvaliokunnan kokouksissa. Yhtiöpäisimmissä kuvissa Suomen Kulttuurirahasto toi talousmaakuntiin kulttuurisen sisällön, maakuntarahastot kulttuurin maakunnan eri kolkkiin.

4. Taiteen tukemisesta tärkein tehtävä ensimmäiseksi vuosikymmeniksi

4.1 Elämää kädestä suuhun – linja kirkastuu niukkuudessa

Loppusyksyllä 1977 hoitokunnassa havahduttiin siihen, että jäsenten toinen kolmivuotiskausi oli päättynyt edellisen toimintavuoden lopussa 30. 9. 1977. Koska uuden hoitokunnan nimeäminen oli jäänyt sääntöjen mukaisesti tekemättä, katsottiin työvaliokunnassa tarkoituksenmukaiseksi, että vanha hoitokunta päättää vuoden 1978 apurahojen jaosta. Puheenjohtaja Teemu Hiltunen ilmoitti halunsa jättäytyä toistaiseksi rahastotyöstä sivuun ja esitti uudeksi puheenjohtajaksi vuorineuvos Onni Penttilää.

Hoitokunnan apurahakokouksessa 4. 1. 1978 todettiin, että sääntöjen mukaan hoitokunnan jäsenillä on mahdollisuus olla yhtäjaksoisesti kolme kolmivuotiskautta tehtävässään. Nyt haluttiin kuitenkin ennakoida, ettei jouduttaisi tilanteeseen, jossa koko hoitokunta vaihtuu kerralla.

Uudelle kolmivuotiskaudelle eivät jatkaneet puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen, toimitusjohtaja Voitto Talonen ja opettaja Pirkko Torvikoski. Heidän tilalleen Kulttuurirahasto nimitti vuorineuvos Onni Penttilän ja opettaja Pirkko Roihan sekä maakuntaliitto rakennusmestari Tenho Likkasen. Näin turvattiin hoitokunnan näkemys jatkuvuudesta. Uusi hoitokunta piti järjestäytymiskokouksensa 25. 4. 1978. Se valitsi puheenjohtajaksi vuorineuvos Onni Penttilän ja varapuheenjohtajaksi rakennusmestari Tenho Likkasen. Molemmat valittiin myös työvaliokuntaan, kolmanneksi apulaiskaupunginkamreeri Arvo Rehn.

Ensimmäisessä vuosijuhlassa luvattu varojen keräysjärjestelmä ei ollut tuottanut vuosittain tasaisesti käyttövarallisuutta, mistä aiheutui jatkuva epä-

KUVA SKR:N ARKISTO

**Päijät-Hämeen rahaston
kolmatta vuosijuhlaa
vietettiin Sysmässä
16.1.1974. Apurahansaajat
ryhmäkuvassa.**

varmuus vuosittaisten jakovarojen löytymisestä. Päijät-Hämeen rahaston valitsema strategia ei kasvattanut minkäänlaista puskuria huonojen vuosien varalle. Niinpä apurahapäätöksiin valmistautuva rahasto joutui aina vuosittain aluksi laskemaan, miten karttuissa päijäthämäläisten käsi on ollut kuluneena vuonna. Esimerkiksi rahaston kolmatta jakoa varten 16. 1. 1974 oli kertynyt jaettavaa edellisen vuosijuhlan jälkeen tyypillinen summa perinteisiltä ryhmiltä: kuntien lahjoitukset 8 000 markkaa , josta Lahden osuus 5 000 mk, liike-elämän lahjoitukset 10 000 mk ja päärahaston toiminta-avustus 5 000 markkaa, jokseenkin saman verran euroina. Yksityiset lahjoittajat eivät olleet vielä heränneet. Työvaliokunta esitti, että kaikki jaettaisiin tulevassa Sysmän vuosijuhlissa.

Jo ensimmäisten toimintavuosien aikana Päijät-Hämeen rahaston hoitokunta joutui mahdottoman eteen: varallisuus ei karttunut toivotulla tavalla, kun taas apurahan hakijoiden määrä ja varsinkin haettu summa kasvoivat. Varsinkin vuoden 1976 tilinpäätös oli synkkä: lahjoitusten yhteissumma jäi 11 000 euroon, pohjakosketus oli saavutettu. Päijät-Hämeen rahasto oli pääomiltaan selvästi kehnoin maakuntarahasto. Sen pääoma muodostui pelkästään yleisrahaston käyttöpääomasta, jonka avulla toimintaa pyöritettiin.

Vuoden 1977 tilinpäätöksen kertoma oli aivan sama kuin edellisen vuoden. Pääomiltaan toiseksi pienin Kainuun rahastokin oli kasvattanut peruspääomansa yli 50 000 euron ja kainuulaiset olivat keränneet toimintavuoden aikana käyttöpääomaakin kaksinkertaisen määrän Päijät-Hämeeseen verrattuna.

Vuorineuvos Penttilän valitseminen rahaston keulakuvaksi oli heijastusta siitä, että alku vaiheessa tärkeän kuntasidoksen jatkoksi rahaston oli saatava yksityiset päijäthämäläiset mukaan. Vuorineuvoksen valinta antoi tärkeän signaalin tähän suuntaan, sillä ensimmäiset nimikkorahastot odottivat edelleen perustamistaan.

Uuden puheenjohtajan valitsemisen jälkeen järjestäytymiskokouksen tärkein asia oli rahaston varojen kartuttaminen. Taloudellisesti vireäksi mainittu maakunta ei ollut vielä ottanut maakuntarahastoa omakseen.

Päinvastoin 1970-luvun lopun taloudellisesti huonojen vuosien perusteella kuopusta uhkasi jääminen vanhojen rahastojen kyydistä. Vakavan tilanteen havaitsemisesta kertoo, että vuoden 1978 järjestäytymiskokoukseen oli kutsuttu kulttuurirahaston yleissihteeri Niilo Luukanen alustamaan varojen keruun periaatteista.

Päijät-Hämeen rahaston varainkeruujärjestelmä perustui kuntien vuotuisiin toimintalahjoituksiin. Lahjoitukset sidottiin kuntien veroäyriin, josta maakuntarahaston osuus oli 0,001 penniä. Kuntien toiminta-avustukset muodostivat käyttöpääoman perusosuuden, jonka täydennykseksi tarvittiin maakunnan suuryritysten tukea. Varojen kartuttamisesta alustanut yleissihteeri Luukanen kritikoiti varovasti valittua kädestä suuhun -linjaa ja tähdensi, että pitkäjänteisellä työllä on mahdollisuus saada maakunnan luottamus, joka johtaa lahjoituksiin. Pitkällä aikavälillä testamenttilahjoitukset ovat rahastolle tärkeitä. Kuntien avustuksista Luukanen mainitsi, että rahaston perustamisvaiheessa niitä tarvitaan, mutta alusta pitäen tulee pyrkiä tasapainoon kuntien ja yksityisten kesken. Tulevaisuus on yksityisten lahjoittajien.

Kuten tänään tiedämme, kuntien toiminta-avustukset ovat jääneet viime vuosituhannelle. Tältäkin osin rahaston yksityinen luonne on tullut esiin. Hoitokunta päättikin heti alustuksen jälkeen, ettei kunnilta haettavan toiminta-avustuksen määrää lisätä. Liikelaitoksia päätettiin lähestyä kesän mentyä henkilökohtaisilla käynneillä. Ensihätään ei perinteistä kolehtikeräystä pidetty mahdottomana.

Työvaliokunta palasi varojen kartuttamisasiaan kokouksessaan 28. 9. 1978. Aluksi todettiin rahaston tietoinen valinta elää kädestä suuhun. Alusta pitäen täysillä liikkeelle -taktiikka oli syynä siihen, ettei vararahastoja ehditty kartuttaa. Käyttöpääoman vuosittaiseksi minimilahjoitusrajaksi työvaliokunta asetti 40 000 markkaa (20 000 euroa), josta yli puolet haluttiin kerätä kunnilta ja loput liike-eläältä. Tavoitteeseen pääsyn työvaliokunta päätti turvata lähettämällä kunnille kirjeen, jossa tähdennettiin välttämättömyyttä tehdä vuoden 1979 talousarvioon sovitut määrärahavarakset täysimääräisenä. Kirjelmä

**Varainkeruu-
järjestelmä
perustui kuntien
vuotuisiin
toiminta-
lahjoituksiin.**

Vuorineuvos Onni Penttilä (1915–1986), Asko-yhtymän pääjohtaja, varatuomari, ekonomi

Onni Penttilä syntyi 1915 Kuopion maalaiskunnassa. Hän pääsi ylioppilaaksi Tornion yhteislyseosta vuonna 1934. Penttilä oli sekä ekonomi että juristi: hän opiskeli Kauppakorkeakoulussa ja suoritti ylemmän oikeustutkinnon 1944. Varatuomarin arvon hän sai vuonna 1947.

Penttilä oli mukana sekä talvi- että jatkosodassa ja yleni kapteeniksi 1942.

Penttilä pestautui Askon Tehtaat Oy:n palvelukseen vuonna 1945. Hänet nimitettiin yhtiön prokuristiksi 1948. Yhtiön johtokuntaan hänet valittiin 1949, ja kolme vuotta myöhemmin hänet nimitettiin toimitusjohtajaksi.

Onni Penttilä jatkoi toimitusjohtajakaudellaan Askon Tehtaat Oy:n sotavuosina keskeytynyttä kansainvälistymistä. Jälleenrakennuskaudella vientikauppaa vaikeuttivat inflaatio ja säännöstely. Menestyminen hankalassa toimintaympäristössä teki Penttilästä vientikaupan tunnustetun osaajan, jonka asiantuntemusta arvostettiin siinä määrin, että ulkoministeriö kutsui hänet usein asiantuntijaksi Suomen ja Neuvostoliiton välisiin tavaravaihtosopimusneuvotteluihin.

Askon Tehtaat Oy:stä kasvoi 1960-luvulla Lahden suurin työnantaja ja tuotannon arvolla mitattuna kaupungin suurin teollisuuslaitos. Askon Tehtaat Oy ja Asko Oy fuusioituvat 1966, ja Penttilästä tuli uuden Asko Oy:n toimitusjohtaja. Vuorineuvos Arvi Tammivuoren kuoleman jälkeen Penttilästä tuli myös Upo Oy:n toimitusjohtaja. Vuonna 1973 muodostettiin Asko-yhtymä, jonka ensimmäisenä pääjohtajana Penttilä toimi vuoteen 1976, jolloin hän siirtyi eläkkeelle.

Onni Penttilä kuului useiden yhtiöiden hallituksiin ja hallintoneuvostoihin. Hänellä oli lisäksi useita paikallisia luottamustoimia niin kunnallishallinnossa kuin järjestöelämässäänkin. Penttilä oli aktiivisesti mukana Rotary-toiminnassa ja oli kiihkeä urheilukalastaja.

KUVA LAHDEN KAUPUNGIN KUVA-ARKISTO

Vuorineuvos, varatuomari, ekonomi Onni Penttilä (1915–1986) toimi Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajana vuosina 1977–1983.

Vuorineuvos Onni Penttilä toimi Suomen Kulttuurirahaston kahdessa eri maakuntarahastossa kahdella eri vuosikymmenellä. 1960-luvulla, kun Päijät-Häme kuului vielä Hämeen rahaston alueeseen, hänet valittiin Hämeen rahaston hoitokuntaan edustamaan päijäthämäläisiä. Vuonna 1977 Penttilä nimitettiin Päijät-Hämeen rahaston hoitokuntaan, jonka jäsenenä hän toimi kaksi kolmivuotiskautta.

Penttilää muistettiin monin kunnianosoituksin. Vuorineuvos hänestä tuli vuonna 1967. Sotilasarvoltaan Penttilä oli majuri.

JUTTA JULKUNEN

(LÄHDE: ESA HASSINEN.: VUORINEUVOS ONNI PENTTILÄ 1915–1986. KANSALLISBIOGRAFIA-VERKKOJULKAISU. 2008, VIITATTU 15. 1. 2012)

hiukan kummastuttaa, sillä rahaston toimintavuonna 1977–1978 saamasta 27 000 markan (13 500 euroa) lahjoitussummasta kuntien osuus oli yli 80 prosenttia. Päijät-Hämeen kuntien osallistuminen maakuntarahastojen tukemiseen oli muutenkin koko 1970-luvun maakuntien kärkeä. Yritysten puoleen rahasto kääntyi aluksi kirjeitse ja henkilökohtaisin yhteydenotoin. Tiedottamisen uudeksi kanavaksi syntyi kuntainliittojen uusi lehti Päijät-Hämeen Sanomat ja Lahden Seudun Yrittäjien lehti.

Hoitokunnan aktiivinen lahjoitusten hankinta tuotti tulosta. Yritykset ottivat vuonna 1979 jälleen rahaston suurimman tukijan paikan, jonka ne olivat menettäneet kolmeksi vuodeksi kunnille. Yritysten aktiivisuus kasvatti vuosittaisten lahjoitusten kokonaissummaa liki 50 prosentilla. Keskusrahaston yleissihteeri Niilo Luukanen kuvaili alustuksessaan yksityisen rahaston kasvupolkua, joka johtaa lopulta merkittäviin lahjoituksiin. Matka kulkee kuntien liikkeellepanevasta alkupotkusta, kasvavasta luottamuksesta, yksityisestä rahoituksesta kasvun kautta kohti nimikkorahastoja ja suurlahjoituksia. Päijät-Hämeessä elettiin luottamuksen ansaitsemisen vaihetta ja odoteltiin seuraavaa askelta.

Hoitokunnan puheenjohtaja vuorineuvos Onni Penttilä päätti 1970-luvun analyysinsä räväkkään itsearviointiin Erkon-päivänä 1979: olemme nuorin, pienin ja vähävaraisin, mutta ei syytä pessimismiin. Seuraavana vuonna hoitokunnan varapuheenjohtaja, rakennusmestari Tenho Iikkanen peräänkuulutti yhteishenkeä Lahden vuosijuhlassa ja odotti 1980-luvun ensimmäisten vuosien tuovan suurlahjoituksen taloudellisesti tiukoilla olevaan rahastoon Mikkelin, Kuopion ja Joensuun tapaan.

4.2 Rahastojen kasvupolon päättä etsitään

Syksyllä 1983 hoitokuntaan uudestaan valittu valtiosihteeri Teemu Hiltunen astui jälleen rahaston ruoriin, kun hänet valittiin järjestäytymiskokouksessa puheenjohtajaksi. Varapuheenjohtajaksi valittiin rehtori Harri Antinranta. Heidän lisäksi työvaliokuntaan tulivat emäntä Anja Pitkälä, kuvanveistäjä Pentti Papinaho ja maanviljelijä Hemmo Ylöstalo. Asiakysymyksistä ensimmäisenä tarkasteltiin rahaston toiminnan puitteet. Kuultiin että varsinaisia keruukampanjoita rahasto ei ole järjestänyt, mutta on alettu etsiä uusia jäseniä elinkeinoelämän rahoitusrenkaaseen, joka on vastannut vuosittaisen tulovirran puolikkaasta. Sen jälkeen pohdittiin keinoja varojen keruun tehostamiseksi. Vakavasti puhuttiin syntymäpäivien ”hyödyntämisestä” ja muiden mahdollisten lahjoittajien kartoittamisesta. Kuntakohtaista yksityishenkilöiden ja yritysten syntymäpäivälistaa pidettiin hyvänä ideana. Erityisesti tulisi pyrkiä onnittelulahjoituksiin, koska niissä nähtiin tulevien testamenttilahjoitusten siemen.

Muina keinoina tuotiin esiin varojen kartuttaminen erilaisten projektien

KUVA SKR:N ARKISTO

**Itä-Hämeen kuoropelimannit
johtajanaan Simo Moisio
esiintyivät vuonna 15.1.1982
Hartolassa pidetyssä
rahaston XI vuosijuhlassa.**

avulla. Jos projekti tuodaan riittävän lähelle lahjoittajan intressiä, uskottiin riittävien varojen löytyvän. Kolmantena asiana puhuttiin teatterista. Arveltiin, että maakunta-aiheisen näytelmän toteuttamiseen löytyisi rahalaitoksia yhteistyökumppaniksi, koska teatteri on maakunnassa juuri ajankohtainen.

Puheenjohtaja palasi Päijät-Hämeen rahaston taloudelliseen tilanteeseen vielä seuraavassa vuosijuhlassa 15. 1. 1984 Lahdessa. Teemu Hiltunen ilmaisi pettymyksensä, kun rahaston toimintaedellytykset eivät ole parantuneet odotetulla tavalla. Rakennettu rahastostrategia perustui luottamukseen, että maakunta lähtee mukaan rahoineen. Nyt näin ei ollut käynyt. Asiamiehen kirjoittaman jakopuheen luonnoksessa epäonnistuminen varainkeruussa ilmaistaan hilityn sanakääntein, mutta luonnoksen marginaalista löytyy puheenjohtajan käsialakirjoituksella kirjoittama ripitys, jota kuunnellessa monen katse on varmaan hetken etsinyt kengän kärkiä.

”Maakuntarahasto toimii siten, että se kerää rahaa ja jakaa sitä. Toiminta-ajatus oli Päijät-Hämeessä alun alkaen, että varoja tulee kierrättää ja niitä ryhdytään jakamaan heti, kun niitä vähänkin kertyy. Peruspääomia ei jääty kartuttamaan. Päätöksen saneli

luottamus siihen, että ajan mukana rahasto tarkoitusperineen ja toimintoineen tulee maakunnalle ja sen väestölle tutuksi ja että kulttuurin vaaliminen ja edistäminen tiedostetaan vähitellen yhä voimakkaammin Päijät-Häme-hengen ja Päijät-Hämeen tulevaisuuden kulmakiviksi. (Teemu Hiltusen lisäys) Ikävä kyllä – Päijät-Hämeen rahastoon kohdistetut toiveet eivät ole toteutuneet perustamiskokouksen innoittavassa ilmapiirissä hahmotettujen suurten – tässä vaiheessa jo haaveiksi luettavien – kehityslinjojen mukaisina. Se ei kuitenkaan lannistaa mieliä. Meidän on vakaasti uskottava, että tämä maakunta ennen pitkää tuntee oman kehittämisvastuunsa myös kulttuurin osalta ja on valmis panostamaan siihen vähintään saman verran suhteessa taloudelliseen suorituskykyynsä kuin muut maakunnat.”

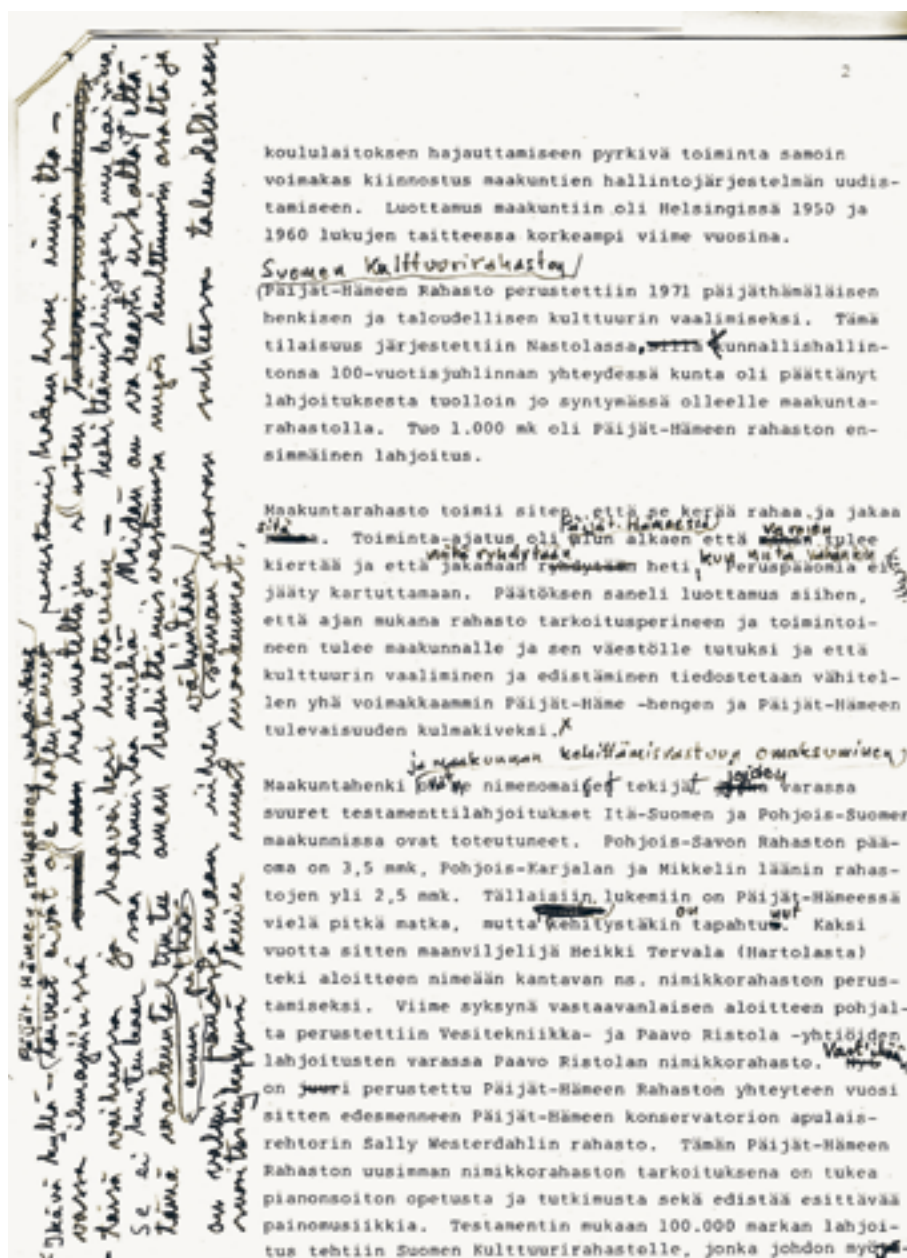
Puheenjohtajan pettynäisyyden purkautuminen juuri vuoden 1984 jakojuhlan yhteydessä tulee ymmärrettäväksi, kun katsoo rahaston vuosikatsausta. Vuosi oli Päijät-Hämeen yksi vaatimattomimmista. Apurahojen jakosumma 68 000 markkaa (22 500 euroa) oli rahastojen hännänhuippu. Vain kaksi muuta rahastoa jäi alle 100 000 markan. Rahastojen kärki oli Pohjois-Karjala, joka jakoi 320 000 markkaa. Teemu Hiltunen voimakkaana julkisen vallan käyttäjänä uskoi ajalle tyypillisesti suunnitteluun ja yhteiskunnan ohjaukseen. Siksi hänen oli vaikea ymmärtää, ettei maakuntarahaston työ yhteisen päijäthämäläisen hyvän asialla saanut riittävää vastakaikua lahjoittajissa. Taiteen yhteiskunnallista ohjailua ja säätelyä monet olivat alkaneet epäillä. Taiteen mesenaattien ohjailu osoittautui näköjään mahdottomaksi.

4.3 Apurahat 1972–1991 – taideapurahat profiloivat rahastoa, tiede marginaalissa

Päijät-Hämeen maakuntarahastolle lähetettiin ensimmäisten 20 vuoden aikana reilusti yli 1300 hakemusta. 1970-luvulla hakemusten määrä vaihteli vuosittain 38 ja 68 hakemuksen välillä vakiintuakseen seuraavalla vuosikymmenellä 80 hakemuksen tietämiin. Kulttuurirahaston maakuntarahastojen hakijoiden määrä on karkeasti ottaen kaksinkertaistunut toiminnan kullakin kymmenvuotiskaudella. Päijät-Hämeen rahaston ensi kymmenten kasvu oli maltillisempaa, hakijoiden määrä lisääntyi 1980-luvulla edellisestä vuosikymmenestä kolmanneksella. Maakuntarahasto myöntää apurahoja kaikille kulttuurielämän aloille. Taiteen aloilla se tukee työskentelyä, erilaisia hankkeita ja opiskelua. Tieteen aloilla Kulttuurirahaston tuki on suunnattu lisensiaatti- ja väitöskirjatöihin sekä niiden jälkeiseen tieteelliseen työskentelyyn. Maakuntarahastojen yleinen käytäntö ei sitonut tiederahoja yhtä tiukasti akateemiseen professioon, vaan tieteen apurahaluokassa kulki yhtä hyvin historianmaisterin kylähistorian kirjoittamiseen laatima apurahahakemus kuin kulttuuriperinteen harrastajan tutkimushanke.

Kulttuurirahaston apurahat on tarkoitettu ensisijaisesti henkilökohtaiseen työskentelyyn. Työskentelyapurahan lisäksi voi hakea myös kohdeapurahaa,

Hoitokunnan puheenjohtaja Teemu Hiltusen korjausmerkintöjä vuoden 1984 vuosijuhlan tervehdyspuheen luonnokseen.

esimerkiksi taiteilija näyttelyn järjestämiseen, musiikin opiskelija vaikkapa ulkomaisille kursseille osallistumiseen. Varsinaisesti kohdeapurahat on suunnattu yhteisöille kulttuuripoliittisiin erityistarkoituksiin: kulttuuriyöhön, erilaisiin kulttuuri- ja kehittämishankkeisiin.

Hakemuksista näkyy rahaston tarkoitus. Kolme pääalaa ovat tiede, taide ja kulttuuripoliittinen erityistarkoitus. Tieteen ja taiteen alojen hienosyisempi

jaottelu on muuttunut vuosien saatossa hakemusmäärän kasvaessa ja hakijajoukon monipuolistuessa.

Päijät-Hämeen maakuntarahaston ensimmäisten vuosien hakemukset kertovat kattavasti maakunnan tieteen ja taiteen tilasta ja tekijöistä. Hoitokunnassa oliin tyytyväisiä taidealan hakemusten määrään. Mutta tieteen tekijät eivät toimineet hoitokunnan aatosten mukaan. Tiedemaailman hakemuksia ei saatu toivotulla tavalla. Rahaston perustamista seuranneina 10 vuotena tieteen hakemuksia osoitettiin rahastoon vuosittain alle kymmenen kappaletta, jäätiinpä vuonna 1975 yhteen hakemukseen. Tieteen hakemusten osuus kaikista hakemuksista oli 1970-luvulla vajaat 7 prosenttia, mutta nousi seuraavalla vuosikymmenellä jo hiukan yli kymmeneen prosenttiin. Tämän päivän Kulttuurirahaston kriteerein tiedehakemusten määrä olisi jäänyt vieläkin huomattavasti pienemmäksi, sillä vähäinen ei ole ollut opinnäyte- tai seminaarityön tekijöiden joukko, joka maakuntarahastojen tilastoissa kulkee tieteen tekijöinä eikä esimerkiksi perusopintoapurahan hakijana.

Vuosina 1972–1981 rahastolle jätetystä 38 tiedeapurahahakemusta kuului humanististen tieteiden alaan 31 ja luonnontieteiden 7 hakemusta. Hakijoista 11 haki apurahaa yliopistolliseen tutkintoon liittyvään työhön: 3 väitöskirja-, 3 lisensiaatti- ja 5 pro gradu -työhön. Nykykriteerein tiedeapurahahakemusten osuus olisi ollut ensimmäisen kymmenen vuoden aikana 0,1 prosenttia. Lopuissa 27 hakemuksessa aiheena oli yleensä tutkimuksen tekeminen sekä maininta tutkimuskohteista, jotka vaihtelivat laidasta laitaan. Tiedeapurahan hakijoista 16:lla oli ylempi korkeakoulututkinto, heistä 4 oli lisensiaatteja. Naisten osuus tiedeapurahojen hakijoista oli 11 prosenttia.

Taiteen hakemukset luokiteltiin ensimmäisinä vuosikymmeninä kuuteen taiteen alaan: kamerataide, kirjallisuus, kuvataide, näyttämötaide, säveltaide ja taideteollisuus. Eri taidealojen hakemusten yhteinen osuus hakemuksista oli 80 prosenttia. Rahaston ensimmäinen hoitokunta oli todennut maakunnan vahvaksi taidemaakunnaksi, jossa sävel- ja kuvataide ovat ylitse muiden. Hakemukset vahvistavat arvion. Säveltaide 28 ja kuvataide 24 prosentin osuudella hallitsivat uuden rahaston hakemustilastoja ensimmäiset kymmenen vuotta. Maakuntarahaston mittareissa kolmanneksi suurin taiteenala oli näyttämötaide, joka pääsi liki 13 prosentin osuuteen. Neljäntenä tuli 7 prosentilla kirjallisuus, jonka asemasta maakunnassa hoitokunta oli erityisen huolissaan. Taideteollisuus ja kamerataiteet jäivät apurahahakemusten marginaaleihin 4 prosentin osuudellaan.

Ensimmäisen vuosikymmenen aikana tapahtui eri taidealojen hakemusten osuudessa muutoksia, jotka peittyvät keskiarvojen taakse. Merkittävin muutos oli kuvataiteen hakemusten osuuden romahtaminen alkuvuosien liki 40 prosentista 1980-luvun taitteen alle 10 prosenttiin. Kirjallisuuden hakemusten määrä laski lähes yhtä romahdusmaisesti. Samaan aikaan säveltaiteen hakemusten osuus kaksinkertaistui ja nousi 35 prosenttiin. Taideteollisuuden hake-

**Kulttuuri-
rahastolle tyy-
pillisellä apu-
raha hakemuksella
haettiin tukea
henkilökohtaiseen
kokopäiväiseen
tieteen tai taiteen
tekemiseen.**

mukset jopa kolminkertaistuivat 10 vuoden aikana. Muiden taidealojen hakemusten suhteellinen osuus pysyi jokseenkin muuttumattomana. Muutoksille ei voi etsiä muiden rahastojen piiristä tuttua selitystä, että nimikkorahastojen säännöt ohjaavat hakemusvirtoja, koska Päijät-Hämeessä ei 1970-luvulla ollut vielä ainuttakaan nimikkorahastoa. Yksi syy on varmaan ollut rahaston resursseissa, jotka eivät riittäneet useampikuukautisen työskentelyn tukemiseen. Siksi oli helpompi myöntää pienehköjä kohdeapurahoja. Työskentelyapurahan hakijatkin ovat varmaan tiedostaneet, että maakuntarahaston apuraha voi olla vain täydentävää taiteellisen työn rahoitusta. Ajatusta helli myös ensi vuosikymmenten hoitokunta, joka verratessaan rahaston resursseja valtion taidetoimikuntien mahdollisuuksiin rajasi tehtävänsä täydentäväksi, katvealueilla liikkuvaksi.

Hakemusten kolmas ryhmä oli kulttuuripoliittinen erityistarkoitus. Sen osuus hakemuksista oli reilut 13 prosenttia ensimmäisenä kymmenen vuoden aikana. Ensisijaisesti tähän ryhmään luokitellaan hakemuksia, joilla haetaan tukea kulttuurityöhön ja erilaisiin kulttuurihankkeisiin ja tapahtumiin. Hakijoina olivat pääasiassa kulttuuri- ja kotiseutuyhdistykset. Monen kulttuuripoliittiseksi erityistarkoitukseksi luokitellun hakemuksen aiheena oli tutkimuksen tekeminen. Tänäpäin muodissa olevaa lähihistorian tutkimusta tehtiin paljon maakuntarahaston alueella 30 vuotta sitten. Kutsu maakunnan kulttuuriperinteen tallentamiseen ja tutkimiseen oli otettu hyvin vastaan. Kun apurahat olivat syksyllä 1979 haettavana, tiedeapurahahakemuksia jätettiin 2 kappaletta. Kulttuuripoliittinen erityistarkoitus -ryhmään luokiteltavia hakemuksia saatiin 13, joista neljä oli relevantteja tutkimusapurahahankkeita, osa humanististen tieteiden alaan kuuluvia. Yksikään näistä hankkeista ei johtanut myönteiseen apurahapäätökseen. Myös itsensä tiedeapurahan hakijaksi luokitelleet jäivät sillä kertaa vaille tukea.

Joka viides hakija saa apurahan

Kulttuurirahastolle tyyppillisellä apurahahakemuksella haettiin tukea henkilökohtaiseen kokopäiväiseen tieteen tai taiteen tekemiseen. Apurahakielessä puhutaan henkilökohtaisesta työskentelyapurahasta, jolla on tarkoitus kattaa elinkustannukset tietylle ajanjaksolle. Kulttuurirahaston vuosiapurahan määrä on nykyään 21 000 euroa, josta verovapaan palkan osuus on 18 800 euroa. Verovapaus on sidottu valtion taiteilija-apurahan suuruuteen. Resursseista johtuen maakuntarahastot eivät pystyneet jakamaan vuoden tai puolen vuoden työskentelyyn oikeuttavia työskentelyapurahoja juurikaan ennen 2000-lukua. Kohdeapurahat ovat olleet maakuntarahastojen merkittävintä apurahatyyppiä, alkuvuosina lähes ainut. Kohdeapurahat ovat jaettavissa hakemuksessa tai apurahapäätöksessä mainitun käyttötarkoituksen mukaisesti useampaan luokkaan.

Päijät-Hämeessä vallitsi poliitikkojen ja kulttuuri- ihmisten yhteishenki 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa

Kuvataiteilija **Ritva Leinonen** (s. Lahdessa 1942) näki läheltä Lahden muotoutumisen vireäksi taidekaupungiksi.

”1970-luku oli hyvin aktiivista aikaa Lahdessa. Tällä oli paljon taidetapahtumia ja iso taiteilijajoukko jolla oli yhteistoimintaa ja yhteishenkeä. Nykyisenä kilpailun aikakautena sellainen ei enää oikein onnistu, kun kaikilla on yhteinen kilpailuhenki”, sanoo Leinonen.

Lahteen oli osunut asumaan samaan aikaan monia nuoria taiteilijoita, jotka synnyttivät Lahden maineen taidekaupunkina. Lahdessa työskentelivät muun muassa Olavi Lanu, Jorma Kardén ja Mauno Hartman. Yksi tekijä oli graafikko Tapani ”Lito” Lemminkäisen grafiikkaverstas, joka koulutti nuoria taiteilijoita. Lahden taiteilijaseura järjesti myös yhden Suomen ensimmäisistä kesänäyttelyistä, Mukkulan kartanon Talli ja puisto -näyttelyt vuosina 1968–1972.

”Oli olemassa Lahden koulukunta, mutta se ei tarkoittanut sitä että olisimme tehneet samankaltaisia töitä. Kaikki taiteenalat ruokkivat toisiaan. Lahden Taiteet ry. järjesti legendaarisia Naurutaiteet-juhlia Seurahuoneella, jonne tuli satapäin yleisöä ja joihin muun muassa Olavi Lanu suunnitteli sisustuksia.”

Lahden kaupungin taidepalkinto perustettiin Lahden taiteilijaseuran ehdotuksesta ja valittiin myös vuosittain kaupungintaiteilija. Kaupungin kaunistusrahasto osti vuosittain lahtelaisten taiteilijoiden teoksia ja sijoitti ne julkisiin tiloihin. Yksi osoitus Lahden kaupungin kulttuuritahdosta on myös Ritva Leinosen kotitalo, Lahden taiteilijatalo, joka rakennettiin vuonna 1971 valtion, kaupungin ja pankkien avustuksella taiteilijoiden ateljeeasunnoiksi.

Leinosen mielestä 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa Päijät-Hämeessä vallitsi poliitikkojen ja kulttuuri-ihmisten yhteishenki. Hän kiittää kaupunginjohtaja Teemu Hiltusta, joka näki kulttuurin merkityksen Lahden tulevaisuudelle ja

Ritva Leinonen oli ensimmäisten apurahansaajien joukossa. Hänen taiteellista työskentelyään tuettiin vuonna 1973.

jota ilman ei olisi taiteilijataloa eikä myöskään muotoiluinstituuttia.

Ritva Leinonen sai Päijät-Hämeen rahastolta apurahan yhtenä ensimmäisten joukossa vuonna 1973. Hän korostaa apurahan merkitystä julkisena arvostuksen osoituksena.

”Kaikki taiteilijat tarvitsevat välillä olalletaputuksia.”

Ritva Leinosen mielestä taiteilijoille voisi jakaa myös kunniamainintoja.

”Vanhemmiten alkaa olla enemmän kyse arvostuksesta. Sitä saisi olla myös yli 50-vuotiaillekin. Ranskassa Concourt-palkinto on maan arvostetuin, vaikka sen rahallinen arvo on pieni.

Apurahoissa on kuitenkin myös vaaransa: kun nuorta taiteilijaa tuetaan uran alussa ja autetaan hyvään lentoon, keski-iässä otetaan sitten ilma alta pois. Leinosen mielestä ikävuodet 35–55 ovat taiteilijoille vaikeita.

Ritva Leinonen ei ole ollut riippuvainen apurahoista, sillä hän on taiteen ohella elättänyt itsensä aluksi mainosalalla ja vuosina 1971–2006 opettajana Lahden muotoiluinstituutin eri osastoilla.

”Taideopettajan täytyy jatkuvasti työskennellä myös itse, jos aikoo pystyä opettamaan”, sanoo Ritva Leinonen.

Eläkkeelle jäämisen jälkeiset vuodet ovat olleet

Ritva Leinonen:
Devant & De Loin

aktiivisia taiteen teon vuosia. Leinonen on nauttinut vapaudestaan. ”Olen saanut pitää taiteeni ihan rauhassa.”

Ritva Leinosen taide perustuu luonnon elementteihin ja dialogiin luonnon kanssa. Hän ei tee maiseman näköiskuvia, vaan muuntaa luontoaiheet abstrakteiksi merkeiksi,

jotka hän luovuttaa katsojan mielikuvituksen vapaasti käytettäväksi.

”Lähetän työn kuin kirjeen pullopostissa. Olen onnellinen jos joku vastaa.”

JUTTA JULKUNEN

Apurahan tarkoitus voi olla

- Kirjallinen työskentely
- Lisensiaatti-/ ammatilliset jatko-opinnot
- Matkat, koulutus/opiskelu/kurssit
- Näyttelyn/konsertin järjestäminen
- Perusopinnot
- Työvälineen/materiaalin/tarvikkeiden hankinta
- Taiteellinen työskentely
- Tapahtuman järjestäminen
- Tutkimustyö
- Väitöskirjatyö.

Aiheeseen perustuvassa luokituksessa tutkimusluokka on hyvin heterogeeninen. Siihen voi kuulua niin luontoharrastajien lintututkimusta kuin väitöstutkimuksen jälkeistä niin sanottua post doc -tutkimusta. Tutkimuksesta on omiksi ryhmikseen erotettu väitös- ja lisensiaattityötutkimukset, joilla maakunnissa on ollut, varsinkin aikaisemmin, erityinen painoarvo. Ne myös edustavat maakunnan väelle tunnetuinta tieteellistä tutkimuksen lajia.

Päijät-Hämeen rahasto jakoi ensimmäisen kahdenkymmenen vuoden aikana lähes 300 apurahaa. Joka viides hakija sai apurahan. Tämän päivän rahassa kokonaisjakomäärä oli 571 000 euroa, apurahan keskikoko noin 2 000 euroa. Ensimmäisen kymmenvuotiskauden vuosittainen apurahalukumäärä pysyi jokseenkin muuttumattomana. Kulttuurin tukeminen aloitettiin 13 apurahalla ja vuosikymmen päätettiin jakamalla 11 apurahaa. Maakuntarahaston vuosittainen jakovara toiminnan ensimmäisenä kymmenenä vuotena vaihteli nykyrahassa vuonna 1978 jaetusta 13 400 eurosta poikkeusvuoden 1975 liki 38 000 euroon. Vuosikeskiarvo oli 24 700 euroa.

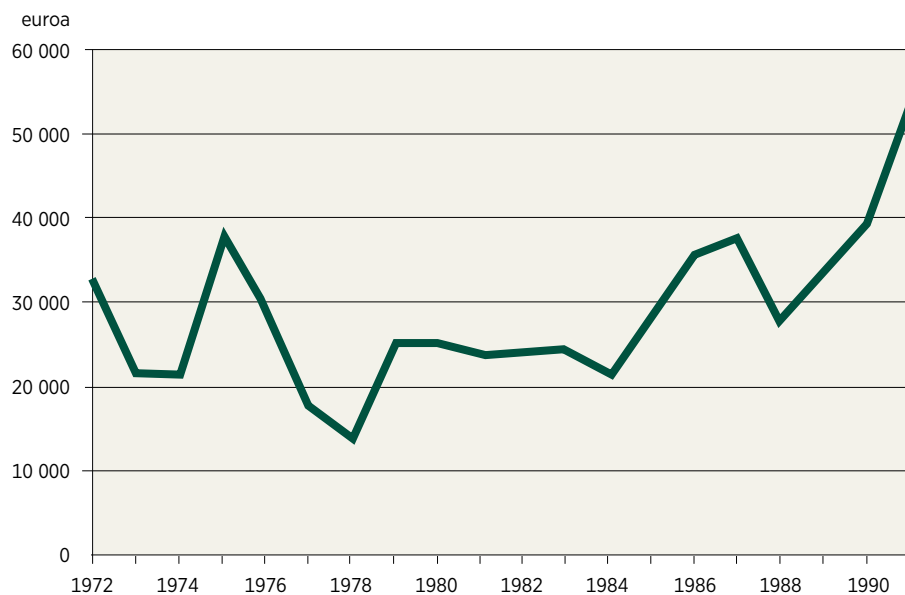
Seuraavalla vuosikymmenellä ei jaettava kovin merkittävästi karttunut, keskiarvo oli 32 300 euroa. Kasvu ajoittuu vuosikymmenen jälkimmäiselle puoliskolle. Vuonna 1991 rahaston jakosumma nousi ensimmäisen kerran yli 50 000 euron. Yksi syy tähän oli rahaston varainhankinnassa 1980-luvun taitteessa tapahtunut strateginen muutos. Toimintalahjoitusten rinnalla keskityttiin pääomalahjoituksiin ja nimikkorahastojen perustamiseen. Vuosikymmenen lopulla voitiinkin nimikkorahastojen tuotolla kasvattaa jakovaraa. Päijät-Hämeen rahaston ensimmäisen nimikkorahastoapurahan jakoi Paavo Ristola Oy:n rahasto 15. 1. 1984 Lahden uudessa teatteritalossa pidetyssä vuosijuhlassa. Limnologi Juha Kedolle ojennettiin 5 000 markan apuraha (1 650 euroa) punaisten Oscillatoria-sinilevien ekologian tutkimiseen. Jakovaran kasvaminen heijastui heti apurahojen lukumäärään, mutta ei näkynyt juurikaan apurahojen suuruudessa. Vuosikymmenen keskiarvo oli 17 apurahaa vuodessa. Vuonna 1987 päästiin yli kahdenkymmenen. Ennätys 25 apurahaa saavutettiin vuonna 1991.

Perustamisvuoden jälkeisinä 20 vuotena myönnettyistä apurahoista valtaosa oli alle 2 000 euroa. Niiden osuus on 76 prosenttia. Seuraavaan kategorian

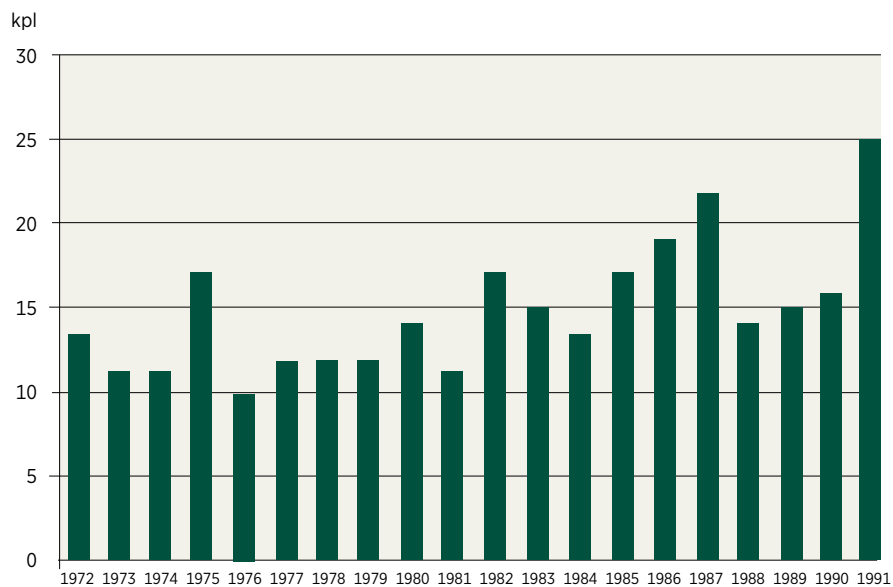

**Vuosi-
kymmenen
keskiarvo oli
17 apurahaa
vuodessa.**

**Päijät-Hämeen
rahaston
jakosumma
1972-1991**

**Päijät-Hämeen
rahaston apurahat
1972-1991**

(2 000–4 000 euroa) apurahoja on 19 prosenttia kaikista. Loput 5 prosenttia apurahoista on suuruudeltaan 4 000–15 000 euroa. Tämän kategorian apurahat ovat suurimmalta osalta niin sanottuja projektiapurahoja, joihin on saatu huomattava tuki keskusrahastosta. Ajanjakson suurin apuraha myönnettiin vuonna 1975 ammatinvalinnanohjaukseen liittyvän opetuspaketin valmisteluun. Aiheena oli Päijät-Hämeen koulutus- ja työnsaantimahdollisuudet.

Apurahojen pienuus ei koskenut pelkästään Päijät-Hämettä. Rahaston ensimmäisenä kymmenenä vuotena jakamista apurahoista 77 prosenttia jäi alle 2 000 euron, vuonna 1975 osuus oli 82 prosenttia. Osuus on aivan sama kuin 16 muun maakuntarahaston keskiarvo vuonna 1974–1975. Pienet apurahat olivat Kulttuurirahaston maakuntarahastojen yhteinen huoli.

Taiteen tekeminen ja tutkimus tärkeimmät tuen kohteet

Maakuntarahastojen yleinen suuntaus on ollut, että taiteen osuus on merkittävästi suurempi kuin tieteen. Kulttuurirahaston maakuntarahastot jakoivat 1970-luvun alussa taiteelle 60 prosenttia apurahoista, tieteelle alle 40 prosenttia. Päijät-Hämeessä 1970-luvulla tieteen apurahojen osuus on ollut merkittävästi pienempi, hiukan yli 10 prosenttia, kun luokittelu tehdään apurahan hakijan tekemän luokittelun mukaan. Osuus säilyi 1980-luvulla jokseenkin samansuuruisena. Hoitokunta etsi linjaustensa mukaisesti ensimmäisten

**Päijät-Hämeen rahaston
apurahat suuruusluokittain ja
apurahojen määrä 1972–1991**

€	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	Yht.	%-osuus
0–	7	4	9	14	7	12	12	12	10	9	14	12	11	15	15	11	9	8	10	16	217	76
2000–	5	6	2	2	2				3			1+1pr	1pr	1	3	2pr	5	7+1pr	5	7	54	19
4000–	1	1							1pr	1			1pr	1pr	1pr	1pr				1	6	2
6000–											1pr				1pr						2	0,7
8000–										1pr									1	1	3	1
10000–								1pr													1	0,4
12000–					1pr																1	0,4
14000–				1pr																	1	0,4
20000–																						
50000–																						
Yht.	13	11	11	17	10	12	12	13	14	11	15	14	13	17	20	14	14	16	16	25	285	

Vuodet, suuruusluokka, kappalemäärä, pr = myönnetty keskusrahaston projektituen turvin

vuosikymmenten aikana tiedehakemusten joukosta akateemisia tutkimushankkeita, joiden avulla se pääsisi tavoitteeseensa jakaa vähintään yksi tieteen apuraha vuodessa. Pelkkä akateeminen tutkimus ei riittänyt meriitiksi, vaan tutkimusrahoituksen piiriin nostettiin erilaisia maakunnallisia hankeselvityksiä. Niiden ohella maakuntaan tai sen osaan kohdistuvat mikrohistoria- ja perinnehankkeet saivat rahaston tutkimustukea. Olihan perinteen tutkiminen ja vaaliminen yksi kolmesta rahaston teemasta kuva- ja säveltaiteen lisäksi. Nämä apurahat korostivat rahaston maakunnallista toimintaperustetta. Mutta samalla tieteellinen vaikuttavuus näytti hävinneen yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle.

Tieteen ja taiteen rahoituksen välinen suhde on ollut pohdinnan kohde kautta Suomen Kulttuurirahaston historian. Kulttuurirahasto on mielletty aikoinaan ensisijaisesti tieteen tukijaksi. Vanhoissa maakuntarahastoissa aina 1980-luvulle tieteen ja taiteen rahoitus oli vakiintunut: taiteelle yli 60 prosenttia ja tieteelle vajaat 40. Päijät-Hämeessä jakosuhde oli 1:10, mikä aiheutti hoitokunnalle jatkuvaa päänvaivaa rahankeruun lisäksi.

Maakuntarahaston kahtena ensimmäisenä vuosikymmenenä apurahoista myönnettiin 30 prosenttia varsinaiseen taiteelliseen työskentelyyn, vuonna 1973 ja 1985 jopa puolet. Ensisijaisesti apurahan saajat olivat kuvataiteilijoita.

Toiseksi suurimman ryhmän muodostivat tutkimustyöhön myönnetty apurahat, osuus kaikista apurahoista oli 16 prosenttia. Maakuntarahaston kolme ensimmäistä tutkimusapurahaa jaettiin ensimmäisessä vuosijuhlassa Orimattilassa 1972. Seuraavana vuonna yhdestätoista apurahasta yksi oli tutkimusapuraha. Eräs 1970-luvun tutkimusapurahojen saaja oli museonjohtaja Jouko Heinonen, jonka Päijät-Hämeen taloudellista ja sivistyksellistä muotoutumista käsittelevä tutkimushanke sai tukea kahtena vuonna. 1970-luvulla tutkimusapurahojen osuus oli 18,5 prosenttia jakosummasta. Seuraavalla vuosikymmenellä tutkimuksen rahoitusosuus väheni 4 prosenttiyksikköä. Kun samaan aikaan väitös- ja liseniaattitöiden rahoitusosuus kasvoi vastaavasti saman verran, voidaan sanoa, että tutkimusrahoitus säilyi ennallaan, mutta astuttiin askel tieteen suuntaan.

Ensimmäisen kymmenen vuoden aikana painopisteajattelu näkyi niin, että kirjallisuuden apurahojen lukumäärä verrattuna apurahahakemusten määrään oli neljä prosenttiyksikköä suurempi. Myös seuraavalla vuosikymmenellä kirjallisuuden apurahojen osuus säilyi hakupainetta suurempana. Hoitokunnan tavoitteesta nostaa kirjallisuutta kertoo myös se, että kirjallisuuden markkamääräinen tuki oli liki 14 prosenttia koko jakomäärästä. Kasvuun sisältyy paradoksi. Vielä 1970-luvulla kirjallisuusapurahan saaneista puolet ilmoitti ammatikseen kirjailija, 1980-luvulla enää yksi. Kirjallisen työskentelyyn suunnattu tuki ei kohdistunut romaanitaiteeseen tai runouteen, vaan ensisijaisesti tieto- tai harrastajakirjoittajille.

Vapaa taide antaa mahdollisuuden synnyttää uusia ajatuksia...

Lahtelainen kuvataiteilija ja taidegraafikko **Antti Salokannel** (s. 1950) on taiteilijan uransa ohella ajanut taiteen asiaa järjestöelämässä ja kasvattanut kokonaisia taiteilijasukupolvia työssään taiteen opettajana. Salokannel oli Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan jäsen vuosina 1990–1999.

Salokanteleen mukaan suomalaisessa taiteen tukijärjestelmässä Päijät-Hämeen rahaston, niin kuin muidenkin maakuntarahastojen, apurahat profiloituvat selkeästi nuorille taiteilijoille.

Myös Salokannel, joka valmistui vuonna 1974 Lahden taidekoulusta ensimmäisten joukossa, sai nuorena taiteilijana Päijät-Hämeen rahastolta 3000 markan (nyk. noin 1800 euroa) vuonna 1977.

Salokanteleen mielestä apurahojen suuri merkitys taiteilijalle ei liity pelkästään siihen, että apuraha antaa taloudellisen mahdollisuuden keskittyä taiteen tekemiseen tarvitsematta ansaita rahaa muilla keinoin, kuten esimerkiksi opetustyöllä. Apurahan toinen tärkeä ominaisuus on, että se on tunnustus, joka kannustaa jatkamaan taiteen tekemistä ja antaa voimia.

Tässä Antti Salokannel näkee myös Suomen Kulttuurirahaston kaltaisen yksityisen säätiön merkityksen.

”Nykyisin puhutaan halventavassa merkityksessä apurahataiteilijoista. On suuntaus, joka murentaa apurahojen merkitystä ja niiden kannustavaa osuutta. Olisiko Päijät-Hämeen rahastolla kulttuurikeskustelun käynnistäjänä ja auktoriteettina mahdollisuus edistää kulttuurin vaikuttavuutta ja merkitystä yleisesti, kansalaistasolla?”

Päijät-Hämeen rahaston lisäksi Salokannel on edistänyt kuvataiteen asiaa lukuisissa luottamustehtävissä muun muassa Suomen taiteilijaseurassa, Suomen taidegraafikot ry:ssä, Lahden taiteilijaseurassa, Lahden tai-

KUVA, KIRSTI NENYE

Antti Salokannel sai apurahan vuonna 1977. Maakuntarahaston hoitokunnan jäsen hän oli 1990–1999.

deyhdistyksessä, Lahden taidegraafikoissa, Kauno ry:ssä, Wäinö Aaltosen seurassa, Lahden seurakuntien taidetoimikunnassa, Päijät-Hämeen taidemuseoyhdistyksessä, Lahden visuaalisten taiteiden keskuksessa, Opetusministeriön kuvataiteen koulutustoimikunnassa, Tampereen hiippakunnan taidetoimikunnassa ja Hämeen läänin taidetoimikunnassa.

Salokannel peräänkuuluttaa kulttuurin asiamiehiä, kulttuurin lipunkantajia, jotka kykenisivät kohentamaan henkisen kulttuurin tilaa ja merkitystä myös apurahainstituution ulkopuolella.

”Tässä ajassa puhtaasti taloudelliset intressit muokkaavat niin vahvasti käsitystämme kaikesta, myös moraalista. Se vaatii vastavoimia.”

”Kun nykyisin jälleen puhutaan vapaan taiteen ja

soveltavan taiteen liitosta, mikä on vapaan taiteen asema tässä liitossa? Vapaa taide antaa mahdollisuuden synnyttää uusia ajatuksia, koska se ei ole lähtökohtaisesti sidottu mihinkään, se on uuden ajatuksen kehittämisen foorumi.”

”Ja kun uuden ajatuksen kehittämisen foorumi kohtaa hyötynäkökannoista ammentavan tason, niin tällä on annettavaa elämää ohjaavien prosessien syntyyn.”

Yhdistys-, toimikunta- ja säätiökokemuksensa lisäksi Salokannel on toiminut opettajana, koulutusjohtajana, rehtorina ja yliopettajana omassa opinahjossaan Lahden Taidekoulussa sen historian eri vaiheissa.

Lahden taideoppilaitos perustettiin vuonna 1971. Koulussa oli alun perin sekä vapaan taiteen että taideteollisuuden osasto. Taustalla oli kaupunginisten pyrkimys saada virtaa nopeasti kasvaneen Lahden elinkeinoelämään, mutta myös taidekentän mielestä kuvataiteen ja taideteollisuuden kohtaamiselle oli tilausta.

”Esimerkki oli olemassa, Saksan Bauhaus, ja sieltä tuli tavallaan siunaus tälle idealle, joka oli aivan uutta Suomessa siihen aikaan”, sanoo Salokannel.

Hän on huolissaan taidepetukseen kohdistuvista säästöistä.

”Olemme kohta tilanteessa, jossa ryhdytään purkamaan kulttuurin eteen montakymmentä vuotta tehtyä työtä. Nyt purettavaa emme koskaan pysty rakentamaan enää uudestaan. Jos esimerkiksi kuvataiteen koulutusohjelma nyt lakkautetaan Lahdessa, niin tässä tuhoutuu samalla aivan valtava kulttuurinen varasto, eikä sitä sen jälkeen enää ole olemassa.”

”Tässä olisi yksi Kulttuurirahaston paikka, ja yleensä kulttuurimyönteisyyden ja kulttuuritietoisuuden paikka.”

JUTTA JULKUNEN

KUVA OULA SALOKANNEL

Antti Salokannel: Muusa. Mezzotinta ja pehmeä pohjasyövytys, 2000.

Taiteellisen työn tukitoimiin laskettavaan koulutukseen, opiskeluun tai kursseille osallistumiseen osoitettiin apurahoista reilut 10 prosenttia. Merkille pantavaa on ulkomailla tapahtuvan koulutuksen osuus. Kouluttautumisen tukeminen oli 1980-luvulla selvässä kasvussa verrattuna rahaston ensimmäiseen kymmenvuotiskauteen. Osuutensa tässäkin oli muutamalla nimikko-rahastolla.

Tapahtumien järjestäminen on tyypillisin yhteisöjen apurahan aihe. Päijät-Hämeen rahaston alkuvuosikymmenien missio omasta maakunnasta ja sen rikkaasta kulttuurista ohjasi apurahoja erityisesti maaseudun kulttuuriperinnön etsimiseen ja vaalimiseen yhteisvoimin. Ensi vuosikymmenen oivallus oli tukea itsetekemistä passiivisen vastaanottamisen sijaan, johon voimakas maalaustapako oli viemässä. Kolmas sektori tarjosi tähän oivan kanavan ja sitä käytettiin. Joidenkin tapahtumien tukemisesta tuli pysyvää. Rahasto tuki myös oman taiteellisen työn tulosten esittämistä. Näyttelyiden ja konserttien pitämiseen myönnettiin vajaa 10 prosenttia apurahoista. Maakuntarahasto osallistui taiteellisen työn tukemiseen myös jakamalla apurahoja materiaaleihin, tarvikkeisiin, välineiden hankintaan ja kunnostukseen. Näiden apurahojen osuus kaikista oli 8 prosenttia.

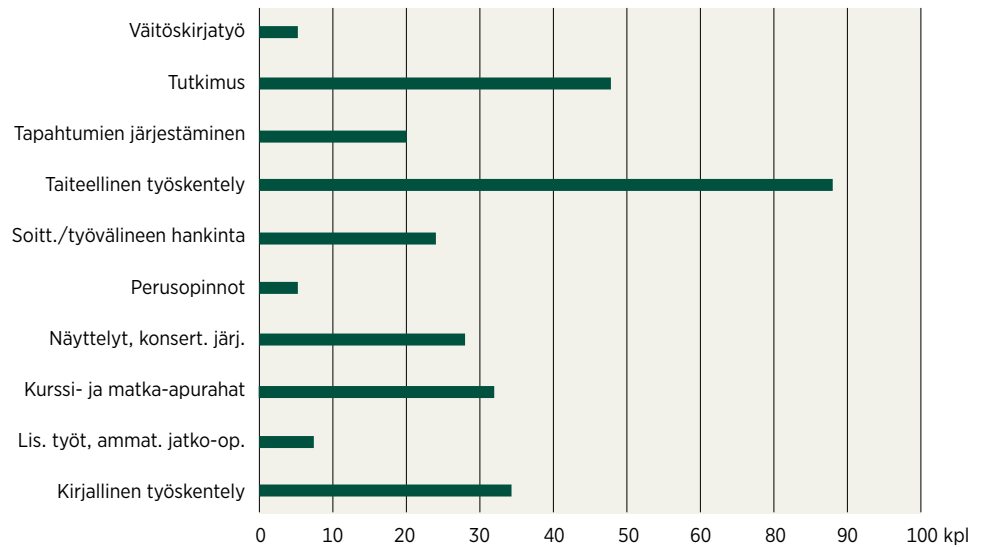
Ensimmäisenä 20 vuotena maakuntarahasto jakoi hyvin marginaalisen määrän apurahoja tutkintoon tähtääviin opintoihin, olivatpa sitten kyseessä perus- tai jatkotutkinnot. Kyse on muista kuin taiteen tutkinnoista, joihin liittyvien opintojen tukeminen luetaan taiteen tueksi, kuten lisensiaatin ja tohtorin tutkintoon kuuluvan tutkimuksen tekijän apuraha luetaan tieteen apurahaksi.

Kasvatustieteiden lisensiaatti Atso Sauvalan vuonna 1974 saama apuraha oli rahaston ensimmäinen väitöstutkimusapuraha ja ainoa 1980-luvun puoliväliin asti. Vuonna 1985 rahaston toinen väitösapuraha myönnettiin tekn. lisensiaatti Jaakko Santalalle, joka sai 6 000 markkaa (1 800 euroa) lattojen kalibrointia käsittelevään tutkimukseen.

Vuonna 1987 rahasto tuki 5 000 markalla (1 400 euroa) ensimmäisen kerran lisensiaattityön tekijää. Apurahansaaja yhteiskuntatieteiden kandidaatti Kirsti Maurasen työn aiheena oli lasten ja nuorten taidekasvatus. Vuodesta 1989 lisensiaatti- ja väitöstöiden tukeminen on jatkunut katkeamattomana vuotta 1993 lukuun ottamatta ja moninkertaistunut tähän päivään tultaessa. 1990-luvun kehityksen taustalta löytynee yliopistopolitiikan muutoksen myötä nopeasti kasvanut tohtorikoulutettavien määrä. Tämän vuosituhanen lukujen selittäjä löytyy lähempää Lahdesta, jonka yliopistokeskuksen tutkimustoiminta antoi rahastolle mahdollisuuden olla mukana tukemassa tieteellistä tutkimusta. Professio astui vahvasti mukaan rahaston tutkimuspolitiikkaan.

Päijät-Hämeen rahaston ensimmäinen vuosikymmen tieteellisen tutkimuksen rahoittajana oli vaatimaton, kuten asiamies Kari Tavaila on todennut. Henkilökohtaiset tutkimusapurahat olivat pieniä työskentelyapurahoiksi

**Päijät-Hämeen
rahaston apurahat
1972–1991
käyttötarkoituksen
mukaan**

kuten taiteenkin. Esimerkiksi rahaston ensimmäinen väitöskirjatyöhön myönnetty apuraha oli nykyrahassa 1 800 euroa. Korkeakoululaitoksen laajentuminen maakuntiin ei näkynyt Päijät-Hämeen tiedeapurahahakemuksien määrässä 1970-luvulla. Hoitokunta ei vähäisistä hakemuksista nostanut akateemisia tutkijoita apurahan saajiksi eikä antanut näin myönteistä signaalia tuleviin hakuihin.

4.4 Pienessä nähtiin suurta – mitä saadaan 1½ henkilötyövuodella

Vaikka mesenaatiksi oli 1970- ja 1980-luvulla matkaa, rahaston tavoitteet oli asetettu korkealle. Niitä ohjasivat aatteellisuus ja kotimaakunnan tasaisesti jakautuvan hyvinvoinnin tavoittelu. Alueellisuus merkitsi laajan ryhmän etua, jota yksilöiden työn kautta uskottiin edistettävän. Alkuvuosien linjanvedot kestivät hyvin nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä: perusidea säilyttää kuvataiteen ja musiikin vahva asema maakunnassa ja nostaa kirjallisuuden asemaa taiteiden joukossa näkyi päätöksissä. Vuosittaisilla päivityksillä tarkistettiin vain valittua suuntaa aste sinne ja aste tänne. Mutta mihin riittää vuotuinen jakosumma, joka vastaa valtion 1 ½ vuoden verotonta työskentelyapurahaa?

Varsin pian rahastossa havaittiin, ettei vuosittainen jakosumma karttunut toivotulla tavalla. Tämä pakottikin hoitokunnan keksimään luovia ratkaisuja, joiden avulla pysyttäisiin valitulla tiellä. Apurahojen pienuutta paikattiin tärkeään tarkoitukseen myönnettävillä toisen vuoden apurahoilla. Näin menetel-

tiin jo toisessa vuosijuhlassa Hämeenkoskella 1973, kun valokuvaaja Heikki Littu ja opettaja Simo Moisio saivat toistamiseen apurahan. Toisen vuoden apurahat tarjosivat myös keinon vaikuttaa apurahojen alueelliseen jakautumiseen, jos hakemusten perusteella uhkana oli apurahojen keskittyminen. Hoitokunnan korostamaa alueellista tasapuolisuutta korjattiin myös hakemusta myönnettävillä apurahoilla. Eikä vuosijuhlapaikkakunnalle haluttu lähteä, ellei tuomisena olisi muutama apuraha.

Pyrkimyksestä jakaa apurahoja tasapuolisesti maakunnan eri kolkkiin tuli hoitokunnalle vähitellen ongelma, sillä hakemukset keskittyivät maakunnan keskukseen, Lahteen. Vuonna 1975 rahastolle osoitettiin 56 hakemusta, joista 36 tuli Lahdesta. Vuonna 1977 hakemuksia tuli 66 kappaletta, lahtelaisten osuus oli 51 hakemusta. Loputtomiin ei voinut alueellisen tasapuolisuuden kanssa taiteilla. Hoitokunnassa todettiin jo 1974, että tasapuolisuus johtaa parhaimmillaan siihen, ettei vertailua voi suorittaa eikä kilpailu toteudu.

Apurahojen pienuuteen hoitokunta vastasi toisellakin linjauksella. Haluttiin löytää joka jakoon kärkihanke, jolle myönnettäisiin keskimääräistä suurempi apuraha. Ensimmäisessä jakojuhlassa taiteilija Mauno Lappalainen sai tämän kunnian ja 3 000 silloista markkaa, nykyrahassa 4 800 euroa. Seuraavana vuonna esille nostettiin taidemaalari Ritva Leinonen, joka sai nykyrahassa 4 000 euroa. Seuraavanakin vuonna suurin henkilökohtainen apuraha myönnettiin kuvataiteelle, stipendiaattina graafikko Eija Markkanen. Näissä kärkihankkeissa manifestoituu rahaston 1970-luvun mission yksi juonne: Päijät-Häme ja Lahti sen keskuksena on vahva kuvataiteen maakunta. Etumatka haluttiin turvata tälläkin tavalla. Hoitokunnan mukaan 1 000 markkaa (vajaat tuhat euroa) on liian pieni summa apurahaksi, eikä niitä pitäisi jakaa.

Tasapuolisuuden tavoittelu ei koskenut ainoastaan alueellisuutta vaan myös tieteen ja taiteen eri aloja. Varsinkin jo ensimmäisessä vuosijuhlassa esiin nostettu ongelma tieteen hakemusten vähäisyydestä putkahti esiin silloin tällöin. Työvaliokunnassa nähtiin Päijät-Hämettä koskevan tieteellisen tutkimuksen vähyyden takana olevan markkinoinnin puutteen. Rahastoa, tutkimustarpeita ja –aiheita ei ollut saatettu tutkimuslaitosten tietoisuuteen. Ratkaisuksi tarjottiin ilmoittelua paikallislehdissä, mutta hinta arvelutti – menetettäisiin 1–2 apurahaa. Realismikin tuli karusti esiin: ehkä tiedehakemusten vähäisyyden syynä oli turhautuminen pieniin mahdollisuuksiin saada apuraha, joka edes ei ollut suuren suuri.

Ensimmäisen kymmenvuotiskauden aikana Päijät-Hämeen rahaston vuosittainen jakosumma oli nykyrahassa keskimäärin 24 700 euroa, keskimääräinen apuraha vajaat 2 000 euroa. Vertailun vuoksi esimerkiksi Lahden kaupunki jakoi taiderahastostaan vuonna 1975 yhteensä 25 000 euroa, josta 13 000 euron taidepalkinnon ja loput 12 000 euroa neljänä apurahana. Hämeen läänin taidetoimikunta myönsi samana vuonna työskentelyapurahoina yhteensä 52 000 euroa ja taiteen kohdeapurahoina 35 000 euroa.

Apurahamarkkoilla mitattuna oli selvää, ettei yksityisen säätiön ensiaskeleitaan ottava maakuntarahasto kilpaillut 1970-luvulla, eikä vielä seuraavallakaan, samalla kentällä julkishallinnon kanssa. Mutta pienuudessa nähtiin suurta. Maakuntarahasto voi apurahapäätöksissään ottaa huomioon alueen tarpeet ja jakaa apurahoja maakunnallisin perustein. Ajattelussa korostui kulttuurin välineellisyys ja toinen ajalle tyypillinen virtaus: usko kulttuurin suunnitteluun ja ohjailuun. Pienuudesta poikivat linjanvedot: kun rahat eivät

Padasjoen Sanomat
 uutisoi Padasjoella 23.1.1975
 pidetystä vuosijuhlasta,
 jossa Jukka-Pekka Saraste
 soitti viulua ja Terttu
 Isosaari lauloi.

riitä työskentelyn tukemiseen vuosiapurahoin, valitaan täydentävien toimenpiteiden linja, tuetaan sitä mikä jää taidetoimikunnilta huomaamatta. Osoitetaan apurahoja harrastustoimintaan, otetaan tämän myötä lapset mukaan. Lisäksi satsataan nuoriin taiteilijanalkuihin mieluummin kuin jo kannuksensa ansainneisiin. Yhteisöapurahojen määrä ei saanut nousta liian suureksi, mutta toisaalta niillä on merkitystä painopisteiden eteenpäinviemisessä. Tärkeää on oivaltaa momentum, jolloin pienikin tuki saattaa vuosien myötä moninkertaistua.

Koettiin Padasjoella 17. 1. 1975 oivaltamisen riemua kun siellä vietettiin maakuntarahaston neljättä vuosijuhlaa? Rahastolle oli jätetty 53 hakemusta, joista säveltaiteen hakemuksia 11 kappaletta. Yksi hakijoista oli 19-vuotias Heinolassa syntynyt Jukka-Pekka Saraste, Lahden musiikkiopiston opiskelija, joka avusti Lahden kaupunginorkesterissa. Yhdestätoista hakemuksesta kaksi johti myönteiseen apurahapäätökseen, toinen stipendiaateista oli Jukka-Pekka Saraste. Hän sai viulunjousen ostoa varten 1 500 markan (1 200 euroa) apurahan. Tällä kerralla kohdistuivat apurahat aikaisempia kertoja voimakkaammin nuoriin, kouliintuviin taiteilijoihin, totesi hoitokunnan puheenjohtaja, valtiosihteeri Teemu Hiltunen jakopuheessaan.

4.5 Kulttuurirahaston tukemilla projekteilla saatiin jakoon lisää rahaa

Kulttuurirahaston yliasiamies Erkki Salonen oli keväällä 1970 arvioinut maakuntarahastojen asemaa ja niiden tukemista vuosina 1970–1974. Asiaan palattiin Suomen Kulttuurirahaston piirissä pariinkin otteeseen seuraavan vuoden aikana. Rahaston varaesimies Erkki Laurila esitti maakuntarahastoille tukea valtion tiede- ja taideapurahojen voimakkaan keskittymisen vastapainoksi. Maakuntarahastojen projektikohtainen tuki sai kannatusta, mutta sille tuli etsiä oikeat muodot. Rahaston hallitus päätti 27. 9. 1971, että keskusrahasto varaa maakuntarahastoille riittävän suuren tukirahan niiden piiristä löytyville tärkeille projekteille tai yksityisille hakijoille.

Maakuntarahastojen projektituki otettiin käyttöön toimintavuonna 1972–1973. Projektitukiin käytettiin 30 000 markkaa (36 000 euroa). Summa jakautui viiden hankkeen kesken. Seuraavana toimintavuonna tuettiin myös viittä maakuntarahastojen esittämää projektia yhteensä 37 000 markalla (45 000 euroa). Tuki suuntautui ensisijaisesti Pohjanmaalle, Pohjois-Savoon ja -Karjalaan. Päijät-Hämeen rahasto heräsi asiaan syksyllä 1974, kun pohdittiin tulevan vuoden apurahojen jakoa. Projektituki edellytti maakuntarahaston päätöksen lisäksi keskusrahaston hyväksymisen. Tuen suuruus vaihteli käytötarkoituksen mukaan, se oli ½ tai ¾ osaa.

Vuonna 1975 projektihankkeeksi oli ehdolla kolme hanketta, joista kaksi perustui apurahahakemukseen. Kolmannen hankkeen ideointi oli tapahtunut maakuntaliiton ja rahaston piirissä asiamiehen johdolla. Keskustelujen jälkeen

**Projektituet
kasvattivat
merkittävästi
rahaston
jakovaraa.**

rahaston hoitokunta valitsi maakuntarahaston ensimmäiseksi projektihankkeeksi tutkimuksen *Päijät-Hämeen koulutusmahdollisuudet ja työpaikkakehitys*. Tutkimuksen pohjalta tulitaisiin rakentamaan ammatinvalinnanohjauksen tarpeisiin koulutuspaketti. Tutkimushankkeelle myönnettiin 20 000 markan (15 000 euroa) apuraha. Ensimmäisen, rahaston mittakaavassa jättiapurahan juhliminen hiukan lässähti, sillä se jouduttiin myöntämään varauksena: hoitokunta edellytti ennen liikkeellelähtöä, että hankkeesta tuli saada yksityiskohdaisempi selvitys.

Vasta seuraavana vuonna Päijät-Hämeen rahaston suurapuraha sai kasvot, kun museonjohtaja Jouko Heinosen myönnettiin vuonna 1976 keskusrahaston projektituen turvin 10 000 nykyeuron suuruinen apuraha Päijät-Hämettä käsittelevän käsikirjan laatimiseen.

Ensimmäisen kymmenvuotiskauden aikana maakuntarahasto jakoi lisäksi kolme muuta projektiaapurahaa. Vuonna 1979 fil. maisteri Heidi Mikkola sai apurahan Päijät-Hämeen tutkimustarvekartoitusta varten. Selvityksen tulokset julkaistiin Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirjassa 1980. Samana vuonna myönnettiin Lahden kansainväliselle urkuvuikolle projektituki valtakunnallisen urkukilpailun järjestämiseen sekä 1981 Päijät-Hämeen tutkimusseuralle toiminnan tukemiseen. Tutkimusseuran apuraha liittyi laajan bibliografiahankkeen käynnistämisen.

Projektituet kasvattivat merkittävästi rahaston jakovaraa. Esimerkiksi vuonna 1975 projektituen osuus apurahojen yhteismäärästä oli 30 prosenttia. Kun mukaan otetaan vielä keskusrahaston perusavustus, kaikkiaan keskusrahaston tuen osuus jakosummasta nousi 40 prosenttiin. Keskusrahaston taloudellinen tuki paransi rahaston hoitokunnan mahdollisuuksia toteuttaa missiotaan välineenä kulttuuri(rahasto). *Päijät-Hämeen koulutusmahdollisuudet ja työpaikkakehitys* -projekti oli yksi toimenpide Maakuntaliiton vuonna 1975 julkistamassa ohjelmassa, jossa elinkeino- ja kasvupolitiikan tasapainottamiseksi vaadittiin tekoja koulutuksen lisäämiseksi ja työvoimapulan torjumiseksi. Kahdella muulla projektilla silotettiin tietä tutkimukselle ja pureuduttiin paikkaamaan maakunnan oman korkeakoulun puutetta.

Hoitokunnan projektipriorisoinneissa maakunnan alueeseen kohdistuva tutkimus voitti taiteen 3–1. Lahden Kansainvälisen Urkuvuikon hakemuksesta hoitokunta totesi, että projektituki vahvistaisi Lahden erikoisleiman hakua. Kilpailu olisi tähän tähtäävä kertahanke. Näin hakemus täyttäisi projektituen vaatimukset. Samalla se oli vastaus niille, joiden mielestä musiikki oli jäänyt liian vähälle huomiolle.

4.6 Apurahojen rinnalla omia avauksia

Maakuntarahaston idea oli olla reaktiivinen, vastata apurahahakemuksiin. Mutta sen ohessa jatkuvasti korostettiin omaa aktiivisuutta. Hakemuksetta

Päijät-Hämeen maakunnan
historioitsija museoneuvos,
fil. tri Jouko Heinonen.

myönnettävät apurahat tarjosivat välineen omaan kulttuuripoliittiseen aktiivisuuteen ja mahdollisuutta käytettiin. Mutta rahaston piirissä haluttiin vielä enemmän. Siitäkin huolimatta, että omaan aktiivisuuteen perustuen valmisteltu ensimmäinen projektihanke ei näyttänyt aivan helposti etenevän. Kesti kolme vuotta ennen kuin hoitokunta pääsi tekemään projektivaraksesta päätöksen 4. 1. 1978 ja ampui hankkeelle lähtölaukauksen. Päijät-Hämeen koulutus- ja työnsaantimahdollisuuksista kertova koulutuspaketti päätettiin lopulta toteuttaa neljänä äänitettynä diasarjana, joiden aiheena oli neljä eri keskiasteen opintolinjaa: puu-, vaatetus- ja ompelu-, metalli- ja rakennus- sekä maa- ja metsätalouslinja. Kuvaukset suoritti Lahden taideoppilaitos. Projektin käynnistymisen odottaminen kannatti tuloksen puolesta, kertoi tuolloinen asiamies Kari Tavaila. Ensimmäinen omaan aktiivisuuteen perustuva hanke kaikkine kiemuroineen kertoo, miksi oto-asiamiesten voimin hoidetut maakuntarahastot keskittyivät henkilökohtaisiin apurahoihin ja tyytyivät taloudellisesti tukemaan toisten johtamia ja hallinnoimia hankkeita.

Maakuntarahaston halu tarkastella koulutuskenttää kokonaisuudessaan käänsi hoitokunnan katset perus- ja ammattikoulutuksesta korkeakoulujen tekemään tutkimustyöhön. Vuosikymmenen suurin huoli rahastossa oli tutkimusapurahahakemusten puute. Nyt haluttiin tämäkin asia laittaa kuntoon. Aikaisemmin ei ollut syytä herättää tutkijoiden kiinnostusta maakuntaa kohtaan, mutta nyt projektitutkimuksen myötä avautui tutkimussektorilla aivan uusia tukimahdollisuuksia. Näiden hyödyntäminen edellytti jo olemassa ole-

vien instituutioiden, Helsingin yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen ja korkeakouluyhdistyksen yhteistyön tiivistämistä. Vain näin avautuisi mahdollisuuksia palvella elinkeinoelämän tutkimustarpeita. Tämän toiminnan uskottiin myös lisäävän elinkeinoelämän alttiutta tehdä lahjoituksia maakuntarahastolle. Hoitokunnan pohdinnoista syntyikin kaksi hanketta, jotka johtivat projektiapurahoihin 1979 ja 1981.

Rahaston aktiivisuuden lisäämisestä käytiin keskustelua keskusrahaston yleissihteeri Niilo Luukasen vierailun jälkeen koko 70-luvun loppupuoli. Projektirahamahdollisuuden hyväksikäyttö oli työllistänyt hoitokuntaa ja toimistoa kvartaalin aikana, marraskuusta tammikuuhun. Mutta toimintaa haluttiin myös yhdeksäksi muuksi kuukaudeksi. Rahaston asiamies velvoitettiin seuraamaan maakunnan kulttuuritoimintoja jakojuhlien välillä ja saattamaan mahdolliset rahoitustarpeet työvaliokunnan kautta hoitokunnalle. Vuoden 1980 ensimmäisessä hoitokunnan kokouksessa 27. 5. asiamies esittelikin tiedossaan olevia ajankohtaisia apurahatarpeita. Hyvänä hankkeena hoitokunta piti Padasjoen perinnepohjaisten taitokurssien järjestämistä ja varasi tarkoitukseen 3 000 markkaa eli 1 500 euroa.

Rahaston kymmenes apurahojenjakojuhla oli vuorossa 16. 1. 1981. Juhlan merkeissä maakuntarahasto halusi astua esiin ei vain apurahojen jakajana vaan myös aktiivisena toimijana. Jakojuhlaa haluttiin juhlistaa tapahtumalla, joka olisi luonteeltaan maakunnallinen ja maakuntahenkeä nostattava. Käsityötaidon kaikinpuolinen elvyttäminen oli tuolloin ajankohtaista. Siihen liittyvin toimin maakuntarahasto voi ”vedota suoraan kulttuuritoiminnan perusyksiköihin, koteihin”.

Hoitokunta päättikin kokouksessaan 27. 5. 1980 järjestää kilpailun maakunnan kudontaa harrastaville henkilöille. Kilpailu kohdistuisi seinävaatteisiin, joihin luettiin ryijyt, tākānāt, raanut ja kuultokudokset. Hoitokunta velvoitti asiamiehen valmistelemaan kilpailuasiasa ja tuomaan yksityiskohdat puheenjohtaja Penttilän ja hoitokunnan jäsenen Pirkko Roihan tietoon. Lisäksi tuli tiedustella mahdollisuutta saada hankkeelle projektitukea keskusrahastosta. Aikataulu oli kireä, sillä kilpailutyöt oli tarkoitus saada näytteille puolen vuoden kuluttua kymmenvuotisjakojuhlassa. Neuvottelukokous asian jatkotoimista järjestettiin jo kolmen viikon kuluttua: päätökset tehtiin kilpailutöistä, palkinnoista, kilpailusäännöistä ja kilpailulautakunnasta. Kilpailun nimeksi esitettiin Päijät-Hämeen tākānā- ja puoliryijykilpailu. Puheenjohtaja Penttilä katsoi neuvottelun antaneen rahastolle riittävät ja täsmälliset eväät tehdä päätös rahaston ensimmäisestä oman kulttuuritoiminnan piiriin luettavasta hankkeesta.

Tie tukijasta tekijäksi vahvistettiin hoitokunnan kokouksessa 16. joulukuuta 1980. Samalla kun päätettiin palkintoihin varata 18 000 markkaa (8 500 euroa), jouduttiin toteamaan, että tākānā- ja puoliryijykilpailun kilpailuaikaa jatketaan.

4.7 Ensimmäiset kaksikymmentä vuotta päijäthämäläisyyden eturintamassa

Maakuntarahaston toimintaympäristön 1970-luvun suuri taistelukysymys oli oma Päijät-Hämeen lääni, vähintään oma maakunta. Vuosikymmenen jatkunut väittely omasta läänistä ja läänin rajoista, varsinkin reuna-alueiden kuntien asemasta ei voinut olla vaikuttamatta maakunnan yhtenäisyyteen.

Kun maakuntarahaston puheenjohtaja ja asiamies olivat oma lääni -hankkeen keskeisimmät toimijat, oli selvää, että se näkyi maakuntarahaston kulttuuripolitiikan linjauksissa. Orimattila, Artjärvi, Itä-Häme ja kaikki muutkin maaseutukunnat oli saatava mukaan rakentamaan Päijät-Hämettä, apurahapolitiikalla tuli torjua käsitys Lahti-keskeisyydestä. Näihin teemoihin hoitokunnan puheenjohtaja Teemu Hiltunen palasi toistuvasti apurahojenjakopuheissaan. Alueellisesta tasapuolisuudesta tuli vuosikymmenen iskusana niin, että jokaisen jakokokouksen alussa tarkastettiin huolellisesti hakijoiden alueellinen jakauma kunta kunnalta. Jos joltakin kulmakunnalta ei tullut hakemuksia, käytettiin rahaston mahdollisuutta myöntää apuraha hakemuksetta.

Maakuntarahasto synnytti puhetta yhteenkuuluvuudesta, päijäthämäläisyydestä. Maakuntarahaston asiamiehestä ja maakuntaliiton toiminnanjohtajasta toteaa Päijät-Hämeen historioitsija Jouko Heinonen, ”että Kari Tavaila oli lähes ainoa, joka yritti hakea Päijät-Hämeelle kulttuurista, historiallista ja traditionaalista omaleimaisuutta, josta olisi saatu Päijät-Häme-hengen pohja”. Asiamiehen jälki näkyy niin rahaston apurahapolitiikassa kuin rahaston puheenvuoroissa.

Maakunnan asukkaiden maakuntatietoisuuden levittämisen aikaa ovat 1970- ja 1980-luvut, jolloin yhdistykset ja yritykset alkoivat käyttää Päijät-Häme -nimeä. Kanta-asukkaiden lisäksi maakunnan rakentamiseen ovat vaikuttaneet ensin Viipurin perintö, karjalaiset siirtolaiset ja sen jälkeen savolaiset ja pohjoiskarjalaiset. Jouko Heinosen mukaan muuttajien merkitys ei ollut niinkään päijäthämäläisyyden vahvistamisessa kuin ylimaakunnallisen hämäläisyyden vähentämisessä.

Rahaston ensimmäiset vuosikymmenet eivät näkyneet välittömästi päijäthämäläisen identiteetin vahvistumisena. Mutta rahasto tunnustettuna organisaationa oli vahvistamassa käsitystä Päijät-Hämeen maakunnan rajoista, mielikuvaa alueesta, johon kuului 16 kuntaa. Välittömimmin rahasto oli läsnä niiden kymmenien taiteilijoiden ja kulttuurin harrastajien arjessa, jotka saivat tukea tekemiselleen. Apurahojen myöntölausekkeiden perusteella voi päätellä, että vuosina 1972–1981 myönnettyistä 125 apurahasta 65 kohdistui maakuntaan tai sen osaan. Osuus kaikista apurahoista on yllättävän suuri, 52 prosenttia. Maakuntarahaston tuki oli mahdollistamassa maakunnan alueella 35 taidenäyttelyn tai konsertin järjestämistä. Kun mukaan lasketaan vielä taidetapahtumien järjestämiseen myönnettyt apurahat, voidaan sanoa, että maakuntarahaston tuella joka kolmas kuukausi maakunnassa avattiin taidetapahtuma.

**Maakuntarahasto
synnytti puhetta
yhteenkuulu-
vuudesta, päijät-
hämäläisyydestä.**

Tässä toteutui parhaalla tavalla myös rahaston alkuvuosien idea kulttuurin demokraattisesta jakelusta ja mahdollisuuksista nauttia siitä. Tutkimusapurahoista kolmannes myönnettiin maakunnan alueeseen kohdistuviin selvityksiin.

Eri käyttötarkoituksiin myönnettyistä apurahoista oman maininnan ansaitsevat ulkomaan matka- ja kurssiapurahat. Kulttuurirahasto suhtautui hyvin myönteisesti ulkomaisiin täydennysopintoihin. Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja Jorma Routti totesi Kulttuurirahaston vuosikatsauksessa 1978–1979, että tieto on Suomen tuontitavaroista halvin. Samoin ajateltiin Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnassa aina ensimmäisistä vuosista lähtien.

SANOTTIIN ELETYN
MURROSAIKAA

5. Muutoksen tuulet puhaltavat – kohteena ja tekijänä muutoksissa

5.1 Erilainen Suomi päättyi 1990-luvun lamaan

Suomessa monet ajattelivat joskus 1980-luvun puolivälin tietämillä, että maan perusinfrastruktuuri alkaa olla valmis, kysymykset ovat tästä eteenpäin enemmän laadullisia. Samaa valmiin tuntua alkoi olla Päijät-Hämeen rahaston toiminnassa: organisaatio toimi, vuosittaiset 15–20 apurahaa saatiin kivutta jaetuksi, unelma omasta läänistä eli edelleen rahaston ohjelmissa. Se Suomi ja se Päijät-Häme lakkasi olemasta joskus 1980-luvun lopulla. Jos uuden alun haluaa sitoa ajallisesti johonkin, olkoon se sitten vaikkapa 9. 11. 1989, jolloin Berliinin muuri murtui.

Neuvostoliiton hajoaminen ja kylmän sodan päättyminen oli käynnistänyt myös Suomessa toden teolla keskustelun liittymisestä Euroopan yhteisön jäseneksi. Suomen hallitus jätti eduskunnan tuella jäsenyyshakemuksen maaliskuussa 1992, Suomen EU-jäsenyys astui voimaan 1. 1. 1995. Integraatio on nostanut esiin uusia ja uusvanhoja kulttuurisia verkostoja, alueet ovat palanneet keskusteluun, alueellisuus on saanut merkitystä politiikassa ja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa.

Neuvostoliiton hajotessa Suomen idänkauppa romahti loppuvuodesta 1990. Se yhdessä edellisellä vuosikymmenellä toteutetun rahoitusmarkkinoiden hallitsemattoman vapautuksen kanssa sysäsi Suomen syvään taloudelliseen lamaan. Lamaa seurannut suurtyöttömyys purkautui hitaasti. Ulospääsytieksi Suomi valitsi talouden voimakkaan liberalisoinnin ja entistä tiiviimmän integraation Eurooppaan.

Lama oli viedä Lahden seudunkin. Lahti oli pitkään Porin tapaan työläis-

KUVA RAUTE OY:N KUVA-ARKISTO

Raute Oy, jo yli 100 vuotta lahtelaista yritystoimintaa.

ten kaupunki. Entisaikojen suuret työllistäjät imivät sodan jälkeen työvoimaa luovutetusta Karjalasta. 1960- ja 1970-luvulla Lahden seudun puu-, metalli-, vaatetus- ja elintarviketeollisuus sai tekijänsä Itä-Suomesta massamuuton seurauksena.

Elinkeinorakenteesta johtuen 1990-luvun alun lama koettelikin maakuntaa sitten erittäin voimakkaasti. Lahtelaisesta teollisuudesta katosi paljon työpaikkoja ja kaupunki kärsi ankarasta työttömyydestä. Globaali talous marssi kaikine ilmiöineen Lahteen ja Päijät-Hämeeseen. Laman vaikutus oli arkipäivää vielä vuonna 1997, kun maakuntarahastoon perustettavan uuden rahaston, Kari Salmen nimikkorahaston ohjesäännön tarkoituksipykälää sorvattiin: Koettua yritettiin unohtaa ”edistämällä erityisesti Lahden seudulla tapahtuvan suomalaisen työn laadun ja laatukilpailukyvyyn kehittämistä ja siihen liittyvää koulutusta.”

Päijät-Hämeen rahastossa alkavan muutoksen merkit kirjattiin tiedoksi hoitokunnan pöytäkirjaan 27. 12. 1989, reilu kuukausi Berliinin muurin kaatumisen jälkeen. Uutinen oli, että Päijät-Hämeen Maakuntaliitto oli lakkautettu edellisen vuoden viimeisenä päivänä, kun Päijät-Hämeen seutukaavaliiton ja Päijät-Hämeen liiton yhdistyminen oli varmistunut. Sekavahkossa tilanteessa päätettiin, että maakuntaliiton valitsevat hoitokunnan jäsenet ja myös hoitokunta jatkavat toimikauttaan vuoden 1990 syyskuun loppuun. Kansainvälinen ja aluepolitiikka leikkasivat hetken Kulttuurirahaston nuorimassa maakuntarahastossa. Alkoi murrokseksi kutsuttu reilun vuosikymmenen aika rahaston historiassa. Se ammensi käyttövoimansa yhteiskuntaa ravistelevista globaaleista ja kansallisista ilmiöistä.

1980-luvun loppuun huipentui Suomessa vallinnut sodan jälkeinen pitkä taloudellisen kasvun ja hyvinvoinnin nousukausi. Tieto ja teknologia selittivät pääosan kasvusta. Suomen Kulttuurirahaston jakosumma kasvoi tuona aikana huikeasti: vuonna 1980 jakosumma oli 3,5 miljoonaa markkaa (1,6 milj. e), vuonna 1989 se oli noussut 20 miljoonaan markkaan, nykyeuroissa 5 miljoonaan. Maakuntarahastojen jakosumma nelinkertaistui samana aikana 1,4 miljoonaan euroon. Päijät-Hämeen rahastossa kasvu oli maakuntarahastojen keskiarvoa hitaampaa, jakovara kaksinkertaistui 1980–1989. Jos tarkastelujaksoa venytetään aina rahaston ensimmäiseen jakoon, voidaan todeta, ettei Päijät-Hämeen maakuntarahasto keskeisimmällä toimialallaan apurahojen jakajana edistynyt kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana juuri lainkaan. Vuonna 1972 rahasto jakoi 32 800 euroa 13 apurahana, vuonna 1989 vastaavasti 33 700 euroa 15 apurahana. Päijät-Hämeen talousveturi oli alkanut yskähdellä jo ennen suurta lamaa. Suomen talouden sukeltaminen 1990-luvun alussa näkyi Kulttuurirahaston vuosittaisessa jakomäärässä, se ei kasvanut. Teollisuusyritysten ja pankkien kannattavuuden romahtaminen oli jo useampana vuonna alentanut merkittävästi osinkotuloja, jotka muodostivat Kulttuurirahaston pääasiallisen tulopohjan.

5.2 Maakuntakaan ei mahdu kansallisiin rajoihinsa

Valtiokeskeinen suunnittelukoneisto oli 1980-luvun loppupuolella ajautumassa vaikeuksiin alueiden talouden kehittämisen kanssa. Markkinat olivat kansainvälistyneet. Valtio ei enää ollut suvereeni aluepolitiikan hallitsija, vaan sen aluevalta alkoi siirtyä ylöspäin EU:n tasolle ja toisaalta maakuntiin. Kun lääninhallitusten aluekehityspyrkimykset näyttivät hiipuvan samaan tahtiin, alettiin viranomaisilta vaatia alueita koskevia uusia toimenpiteitä. Alueilla tapahtuvasta kehityksestä tehtiin Päijät-Hämeessä johtopäätös: omaa läänää enää kannattanut tavoitella, aika oli siitä ajanut ohitse. Suunnan muutos vei samalla maakuntarahaston harjoittamalta kulttuuripolitiikalta kärjen.

Oma lääni ei toteutunut, mutta oma maakunta kyllä. Maakunnan muotou-

**Lokakuun
alussa vuonna
1990 aloittanut
hoitokunta
uusiutui
voimakkaasti.**

tumisen keskeisiä virstanpylväitä olivat vuoden 1993 alussa voimaan astunut laki kuntayhtymistä sekä vuoden 1994 alusta lääninhallituksilta liitoille siirretty vastuu alueiden kehittämisestä. Käytännössä tämä tarkoitti, että valtio hyväksyi Päijät-Hämeen maakunnan maakunnaksi maakuntien joukkoon. Päijät-Hämeen maakuntaliitosta ja seutukaavaliitosta vuonna 1991 muodostetusta Päijät-Hämeen liitosta tuli kunnalliseen demokratiaan nojaava valtion aluehallintoviranomainen, jonka tehtävä oli toteuttaa alueellaan ylikansallisen EU:n ohjelmakeskeistä aluepolitiikkaa. Maakuntien liitoissa kohtasivat kunnat, alueet, valtio ja EU.

Päijät-Hämeen maakuntaliiton lakkauttamisen seurauksena vuodella eteenpäin siirrettyyn uusien hoitokunnan jäsenten nimittämiseen palattiin sovitun mukaisesti syksyllä 1990. Asiamies Tavaila oli huomioinut maakuntaliiton lakkauttamisesta aiheutuneen hankaluuden, kun hoitokunnan vaalia ei voitu toteuttaa sääntöjen kirjaimen mukaisesti. Uudessa tilanteessa päätettiin toimia säätiöhenkisesti, kuten Tavaila kirjoittaa, ja rahaston hoitokunta käytti maakuntaliitolle kuuluvaa nimeämisoikeutta. Menettely ei aiheuttanut keskustelua.

Lokakuun alussa vuonna 1990 aloittanut hoitokunta uusiutui voimakkaasti, sillä kymmenestä maakunnan edustajasta seitsemää ei enää voinut sääntöjen mukaan valita uudestaan ja yksi vaalikelpoinen jäsen kieltäytyi jatkamasta. Uusien jäsenten rekrytointi käynnistyi normaalisti hoitokunnan piirissä asiamiehen johdolla. Hoitokunnan kokoukseen tuotiin 19 nimeä. Ehdokkaita oli tasaisesti maakunnan eri kolkilta, yhdeksästä eri kunnasta. Liki puolet työskenteli elinkeinoelämän piirissä. Seuraavana oli kulttuuri, taide ja opetus. Hallinnon sektorilta oli muutama ehdokas. Tieteen edustajaa ei ollut ehdokaiden joukossa. Uuteen hoitokuntaan kolmivuotiskaudeksi 1. 10. 1990–30. 9. 1993 valittiin edellisestä hoitokunnasta ehdolla olleet varatuomari Teemu Hiltunen ja vuorineuvos Heikki Mustakallio. Uusina hoitokuntalaisina aloittivat hoitokunnan nimeäminä museonjohtaja Kari-Paavo Kokki, taiteilija Marja-Liisa Kurtze, toimitusjohtaja Timo Setälä ja kurssitoimenjohtaja Liisa Tirola-Santala. Suomen Kulttuurirahaston nimeäminä uusina hoitokunnan jäseninä aloittivat rehtori Rauha Jutila, oopperalaulaja Kalevi Koskinen, toimitusjohtaja Veikko Linkoneva ja taidegraafikko Antti Salokannel. Suomen Kulttuurirahaston edustajaksi hoitokuntaan nimitettiin rahaston yliasiamies Paavo Hohti. Hoitokunnan uudet jäsenet löytyivät yhtä lukuun ottamatta asiamiehen kokoukseen tuomalta listalta. Kun vuonna 1993 erovuorossa olleiden Hiltusen ja Mustakallion tilalle valittiin rehtori professori Juhani Jaakkola ja toimitusjohtaja Hannu Roine, koossa oli hoitokunnan yksitoistikko, joka vei rahaston uudelle vuosituhannele.

Maakuntien liittojen syntymisen myötä maakuntarahastojen suhde maakuntaliittoihin monimutkaistui yritettäessä sovittaa yhteen kahden täysin erilaisen organisaation toimintoja. Tutkija Jarmo Mäkisen mukaan ongelmia ai-

Juhani Jaakkola: Kulttuuri ja talous tarvitsevat toisiaan

Professori **Juhani Jaakkolan** ensimmäinen kosketus Suomen Kulttuurirahastoon tapahtui parivuotiaana. Rahaston perustamiskeräyksen lahjoittajalistassa vuodelta 1938 mainitaan lahjoittajana pikkupoika Jaakko Eero Juhani Jaakkola.

Varhaisen alun jälkeen Juhani Jaakkola on toiminut Kulttuurirahastossa Kannatusyhdistyksen johtokunnan jäsenenä 1982–1985, varapuheenjohtajana 1985–1986 ja puheenjohtajana 1986–1991, Säätiön hallituksen jäsenenä 1985–1986 ja varapuheenjohtajana 1986–1991, rahatoimikunnan puheenjohtajana 1985–1991 ja hallintoneuvoston jäsenenä 1991–2000. Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtaja Jaakkola oli vuodet 1993–2002. Kun Jaakkola nimitettiin Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajaksi, sai maakuntarahasto johtajakseen kokeneen säätiömiehen.

Jaakkolan juuret ovat syvällä litin mullassa. Hänen neljävuotiaasta lähtien isännöimänsä tila on ollut suvun hallussa vuodesta 1723. Myös äidin puolelta hän on iittiläisiä. Äidin kotitilan historia ulottuu vuoteen 1648.

Jaakkolasta tuli isäntä hänen isänsä, maanviljelijä Juho Jaakkolan kadottua Talvisodassa Muolaan Punnuksessa vuonna 1940.

Oppikoulun iittiläispoika kävi Lahden yhteiskoulussa. Tulevan tuotantotalouden professorin ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston rehtorin opintie ei kuitenkaan ollut kovin suoraviivainen.

”En ollut kovin hyvä koulussa, vaikka kylläkin pärjännyt”, kertoo Jaakkola.

”Voi sanoa että seilasini lukiossa tuurilla. Rehtori otti minut seitsemännellä luokalla puhutteluun ja sanoi että minun olisi parempi jäädä vapaaehtoisesti luokalle, jotta saisin hyvän pohjan ylioppilaskirjoituksiin ja yliopistopintoihin. Parempaa kiihoketta en tarvinnut. En totellut

rehtoria. Siitä minun tiedemiesurani alkoi, sillä hetkellä. Ylioppilaskirjoituksissa olin nuorimpana yksi koulun parhaista.”

Jaakkola haki opiskelemaan kauppakorkeakouluun, koska hänen enonsa oli ekonomi. Kauppakorkeakoulun ohella Jaakkola opiskeli myös Helsingin yliopistossa metsänhoitajaksi, mutta jätti opinnot kesken. Valmistuttuaan ekonomiksi 1956 hän aloitti opiskelut Teknillisessä korkeakoulussa, josta valmistui diplomi-insinööriksi 1962.

Juhani Jaakkola avioitui vuonna 1960 Tuula Kokon (s. 1937) kanssa. Myös Tuula Jaakkola on Lahden yhteiskoulun ja Helsingin kauppakorkeakoulun kasvatteja. Pariskunnalla on yksi poika, Jukka Jaakkola, joka valmistui diplomi-insinööriksi Lappeenrannan teknillisestä yliopistosta.

Diplomi-insinööriopintojen ohella Jaakkola oli töissä Instrumentariumin omistamassa Metoksessa ensin myynti-insinöörinä, sitten myyntipäällikkönä ja myöhemmin kaupallisena johtajana. Sieltä hän siirtyi vuonna 1968 koulukaupunkiinsa Lahteen Upon kotitalouskonetehtaan johtajaksi ja vuonna 1972 Suomen Itsenäisyyden Juhlarahaston Sitran tutkimusprojektien johtajaksi. Hänellä oli Lahdessa myös oma insinööritoimisto.

Tekniikan tohtorin opintonsa Jaakkola suoritti työn ohessa. Hän väitteli vuonna 1974 toimialarationalisointien motiiveista yhtenä ensimmäisistä tuotantotaloudesta väitelleistä. Samana vuonna hänestä tuli vuonna 1969 perustetun Lappeenrannan teknillisen yliopiston teollisuustalouden professorin viranhoitaja. Vuonna 1977 Jaakkola nimitettiin vakinaiseen professorin virkaan ja saman tien Lappeenrannan teknillisen yliopiston rehtoriksi. Hän on yliopiston historian pitkäaikaisin professori: hänen virkakautensa kesti 21 vuotta, vuoteen 1998. Lahti kuitenkin pysyi Lappeenrannan ohella jatkuvasti Jaakkolan kotikaupunkina.

Jaakkolan rehtorikaudella Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa aloitettiin kauppatieteellinen opetus vuonna 1991. Hänen rehtoriaikanaan perustettiin myös Lappeenrannan teknillisen yliopiston Lahden yksikkö, jonka keskeiset koulutusalat ovat kauppatieteet ja tuotantotalous. Syksyllä 2011 yksikössä työskentelee viisi profesoria, joista neljä tuotantotaloudessa. Lahden yksikön tavoitteena on Lahden alueen yritysten, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimintaedellytysten parantaminen.

Akateeminen maailma oli se tekijä, joka johti Juhani Jaakkolan Kulttuurirahastoon. Teknillisen korkeakoulun teollisuustalouden professori Calle Carlson, joka professorinvirkansa jälkeen toimi SITRA:n yliasiamiehenä vuodet 1973–1986, esitteli Suomen Kulttuurirahaston opiskelijalleen. Oulun yliopiston rehtori Markku Mannerkoski taas pyysi rehtorikollegansa seuraajakseen Kannatusyhdistyksen johtokuntaan.

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajaksi Jaakkolan pyysi Teemu Hiltunen, jonka mielestä hoitokunta tarvitsi niin sanottujen kovien tieteiden edustajaa ja yliopistomaailman tuntemusta. Jaakkolan nimityksen myötä Päijät-Hämeen rahasto pääsikin akateemisen tutkimusmaailman ytimeen, josta hoitokunta oli haaveillut rahaston perustamisesta lähtien.

”Teemu Hiltunen oli erittäin vahva kaupunginjohtaja ja voimakas vallankäyttäjä. Hän ei ollut perinteisessä mielessä varsinainen kulttuuri-ihminen, vaan hän näki kulttuurin välineenä yhteisen hyvän saavuttamiseksi”, sanoo Jaakkola. ”Minun suhteessani kulttuuriin on paljon samanaista.”

Juhani Jaakkolan puheenjohtajakaudella Päijät-Hämeen rahastossa lisättiin tieteen ja erityisesti väitöskirjojen rahoitusta. Linja on jatkunut ja vahvistunut 2000-luvulla seuraavankin puheenjohtajan aikana.

KUVA SKR:N KUVA-ARKISTO

Rahaston puheenjohtaja pyrki laajentamaan päijät-hämäläisten kulttuurikäsitystä nostamalla tieteen taiteen ja perinnekulttuurin rinnalle.

Juhani Jaakkola laajensi Päijät-Hämeen rahaston vaikuttanutta kulttuurikäsitystä: taide- ja perinnekulttuuri sai rinnalleen tieteen.

”Tarkoituksena oli ymmärtää kulttuuri laajassa merkityksessä.”

Kulttuuri ja talous tarvitsevat toisiaan: kulttuuri tuottaa kasvupohjaa taloudelle ja talous mahdollistaa henkisen kasvun ja kulttuurin kehittymisen.

JUTTA JULKUNEN

heutui siitä, että julkisviranomaisina liittojen toimintaa alkoivat ohjata lait ja asetukset, kun taas Kulttuurirahasto profiloi itsensä yksityiseksi valtiovallan tuen täydentäjäksi, jopa vastavoimaksi. Ajan hengen mukaisesti maakuntaliittojen ja maakuntarahastojen yhteinen toimintaidea alue- ja kulttuuripolitiikan tekemisestä oli hylätty kummallakin taholla. Uudet liitot keskittyivät elinkeinoelämän tukemiseen, maakuntarahastot tieteen ja taiteen tukemiseen.

Maakuntarahastojen resurssoinnin kannalta muutos asetti Kulttuurirahaston uusien ratkaisujen eteen. Aikaisemmat maakuntaliitot olivat antaneet toimihenkilöidensä aikaa ja toimistotiloja maakuntarahaston käyttöön. Nyt niistä tuli potentiaalisia resurssien kysyjä. Muutoksen suuruutta ja yhteistyön hiipumista kuvaa Päijät-Hämeen liiton ilmoitus, ettei se välitä enää hakemuslomakkeita tarvitseville eikä ota toimistoonsa välitettäväksi. Liittojen omaksumat uudet ylikansalliset piirteet olivat myös vaikeasti sulatettavissa maakuntarahastojen alueelliseen perinteeseen.

5.3 Nationalistinen, hyvinvointivaltiollinen ja uusliberalistinen kulttuuripolitiikka leikkaavat 1990-luvun murroksessa

Päijät-Hämeen rahaston perustamisjuhlassa vuonna 1972 puhunut Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja professori Yrjö Blomstedt puhui tulevasta rahastosta mesenaattina. Koska maakuntarahastolla ei ollut varallisuutta mesenaatiksi asti, mesenaatti-käsite määrittikin enemmän rahaston harjoittamaa kulttuuripolitiikkaa. Identiteetin luominen otettiin kulttuuripolitiikan keskeiseksi sisällöksi, välineeksi taide-elämä. Se oli yksi maakunnan instrumentti rakennettaessa väestöä yhteenkuuluvuuden tunteen sitomaksi maakuntayhteisöksi.

Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtui 1960-luvulla syvälle käyviä elinkeino- ja kulttuurirakenteen muutoksia. Samalla muuttui koko yhteiskunnan ohjausideologia. Yhteiskuntapoliittisten tavoitteiden asettaminen korostui. Aikakauden uusia sanoja oli hyvinvointivaltio. Usko resursseiltaan köyhän maakuntarahaston vahvuuteen kulttuuripolitiikan ohjausvälineenä on paradoksi. Se selittynee ajan hengellä. Hyvinvointiyhteiskuntapolitiikan aateilmauksessa poliitikkojen ja korpORAatioiden jäsenten edustusta organisaatiossa pidettiin arvokkaana. Sen uskottiin tuovan valtaa, mutta myös tarvittavaa pääomaa toimintaan. Yhtenä maakuntarahaston päijäthämäläisenä piirteenä voidaan pitää uskoa rahaston mahdollisuuksiin hoitaa muun muassa läänien taidetoimikuntien perustehtävä maakunnassa, joka on vailla omaa lääniä. Tämä haaste tuli vahvasti esiin hoitokunnan puheenjohtajan Onni Penttilän vuosijuhlapuheessa vielä vuonna 1983.

Liberaalin markkinatalouden ilmapiirissä uudet termit alkoivat hallita puhetta: yksilöllistyminen, autonomia ja kestävä kehitys muodostivat väistyvän vuosituhannen viimeisen suuren kertomuksen. Kolmekymmentä vuotta jatku-

Suomen Kulttuurirahaston yliasiamies, professori Paavo Hohti oli keskusrahaston edustajana Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnassa vuosina 1990–2002.

nut valtiollistuminen alkoi murentua markkinaistumisen, teknologisoitumisen ja läpikansainvälistymisen paineessa. Tutkijoiden näkemyksen mukaan yhteiskunnalliset muutokset heijastuivat niin voimakkaina kulttuurin kuluttajan rooleissa, järjestelmissä, hallintatyypeissä ja ennen kaikkea talouden kehyyksissä, että voidaan puhua suomalaisen kulttuuripolitiikan suuren linjan muutoksesta. Haluttiin eroon valtion interventioista ja suureksi paisuneesta hallinto-byrokratiasta. Uuden linjan mukaista oli korostaa yksilön asemaa riippumattomana subjektina. Alkoi suomalaisen kulttuuripolitiikan kolmas pitkä linja, jota on jatkunut koko 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen.

5.4 Kulttuurirahasto lukee ajan merkit – hyvinvointivaltiollisen kulttuuripolitiikan mallit eivät sovi yksityiselle säätiölle

Kulttuurirahaston uusi yliasiamies Paavo Hohti oli nähnyt suomalaisen yhteiskunnan läpipolitisoitumisen vaaran muun muassa istuessaan Kulttuurirahaston edustajana Satakunnan rahaston hoitokunnassa. Hän yleisti kritiikkinsä koskemaan kaikkia maakuntarahastoja ja yhteistyötä maakuntaliittojen kanssa. Hänen mielestään maakuntaliittojen heikkous yhteistyökumppanina oli niiden poliittisuus. Maakuntaliitot olivat 1960-luvun taitteessa luontevia yhteistyökumppaneita, sillä ne olivat yksityisiä yhdistyksiä, joiden harjoittaman kansalaistoiminnan muoto sopi hyvin Kulttuurirahastolle. Maakuntarahastot toteuttivat tässä asetelmassa maakunnan yhteistä kulttuuripolitiikkaa, se ei edellyttänyt omista erityisintresseistä luopumista. Mutta itenäisyys vaihteli, joissakin maakunnissa rahastot ajautuivat harjoitetun maakuntapolitiikan tahdottomaksi jatkoksi.

Useassa maakuntarahastossa maakuntaliiton mandaatilla hoitokuntaan tuli poliittisesti sitoutuneita alue- ja kuntapolitiikkoja. Kun useassa tapauksessa vielä maakuntaliiton toiminnanjohtaja nimitettiin maakuntarahaston asiamieheksi, oli tarjolla vaara, että rahastotyössä mukana olevia sitova lojaalisuusperiaate oli uhattuna: maakuntarahaston tarkoituksen edistäminen häviäisi oman taustaryhmän, kunnan tai puolueen edulle.

Maakuntarahastojen operatiiviselta alueelta, niin tieteestä kuin taiteesta, tuli rahastoon huolestuttavia viestejä. Yhteiskunnallinen suunnittelu ei enää koskenut vain rakenteita vaan jopa sisältöjä. Esimerkiksi vastoin yliasiamies Salosen ja taidetoimikuntalaitoksen ideoijien ajatusta taidetoimikuntalaitoksesta muodostui autonominen, pitkälle eriytynyt ja lähes autonomisesti kulttuurin kentältä ohjautuva taidehallinto- ja taiteen tukijärjestelmä, jota taidekentän politisoituneet korporaatiot hallitsivat. Satakunnan rahaston historiasa väitetään vasemmistolaisuuden näkyneen vahvasti maakunnan kulttuurin kentässä.

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan pöytäkirjat tai Kulttuurirahaston lehtileikearkisto eivät kerro puoluepolitiikasta. Maakuntarahaston puolentois-

ta henkilötyövuoden resurssi ei näytä herättäneen suurempia intohimoja puolueiden nuoriso- ja kulttuurijärjestöissä, jotka olivat tottuneet saamaan toiminta-avustuksensa valtiolta ja kunnilta enemmän valtakunnallisen voimansa kuin toiminnan laadun suhteessa. Ja tunnettiinhan maakuntarahasto Päijät-Hämeen kunnissa pikemminkin avustuksen anojana kuin tukijana.

Päijät-Hämeen rahaston kahteen ensimmäiseen vuosikymmeneen puoluepolitiikkaa syvemmän jäljen jätti pyrkimys toteuttaa hyvinvointivaltiollisen kulttuuripolitiikan demokraattista kulttuuritarjontaa ja luoda mahdollisimman laaja kulttuuripalvelujen verkosto. Se johti apurahojen jakoon alueellisen tasa-arvon pohjalta. Toisaalta hoitokunta saattoi käyttää hyvin itsenäisesti ohjausvaltaansa muun muassa omien projektien suunnittelussa. Maantieteellisen edustavuuden tarkka laskeminen apurahapäätöksiä tehtäessä oli Kulttuurirahaston yliasiamiehelle vierasta. Hänen mielestään Kulttuurirahasto luopui asiantuntijanroolistaan alistuessaan pitäjien väliseen rahan jakoon ja hoitokunnan alueelliseen edustavuuteen.

Maakuntarahastojen perustamisen yhteydessä sovittiin, että kumpikin perustajaosapuoli nimitti hoitokuntaan yhtä monta jäsentä, lukumäärä vaihteli

**Hoitokunnan
varapuheenjohtaja,
kurssitoimenjohtaja Liisa
Tiirola-Santala jakoi
apurahat Hartolassa
pidetyssä rahaston XIII
vuosijuhlassa 16.1.1994.**

5–7 maakunnittain. Kulttuurirahastolla oli hoitokunnissa enemmistö. Kun maakuntaliitoista tuli 1. 1. 1994 julkinen aluehallintoviranomainen, aika oli kypsynyt siirtyä uuteen nimeämiskäytäntöön. Kulttuurirahasto yhdenmukaisesti maakuntarahastojen organisaation ja poisti säännöistä ulkopuoliset toimijat. Muutosta helpotti, että Kulttuurirahaston säätiön omat säännöt oli juuri muutettu, eikä säätiörekisterikään katsonut ulkopuolisia hyvällä silmällä.

Maakuntaliittojen irrottamisprosessi oli pitkä ja kivulias, kuten yli-asiamies Paavo Hohti on todennut. Asiat eivät sujuneet aivan niin kuin Helsingissä oli toivottu. Maakuntarahastot olivat syntyneet maakunnallisen tahdon ilmauksena. Nyt pelkona oli vallan liukuminen Helsingin eliitille, kun valta oli paikallisen kontrollin ulottumattomissa. Pirkanmaalla jopa yksi hoitokunnan jäsen erosi vastalauseena. Prosessin pituudesta kertoo se, että Paavo Hohdin seuraaja yliasiamiehenä, Antti Arjava saattoi vasta vuonna 2004 kertoa Kulttuurirahaston vuosikatsauksessa, että maakuntarahastojen ohjesäännöt on vuoden aikana yhtenäistetty niin, että rahastojen hoitokunnat tekevät Kulttuurirahaston hallitukselle esityksen uusista jäsenistä: ulkopuolisia mandaattipaikkoja hoitokunnissa ei enää ole. Lojaliteetin vaatimus kulttuurirahaston periaatteille nimeämispolitiikassa vaikuttaa ymmärrettävältä kun tietää, että kymmenvuotisen muutosprosessin aikana apurahasumma oli sekä keskusrahastossa että maakuntarahastoissa kasvanut kuusinkertaiseksi.

5.5 Päijät-Hämeessä siirryttiin kivuttomasti uuteen aikaan

Kulttuurirahaston maakuntarahastojen ja maakuntaliittojen yhteistyön purkaminen oli yksi juonne suuressa muutosten ketjussa. Vuosisadan viimeisinä vuosikymmeninä harjoitettu kulttuuripolitiikka oli syynä siihen, että yksityinen säätiö joutui arvioimaan asemansa uudestaan. 1990-luvun alun taantuma osoitti, että kulttuuri oli leikkauslistojen kärjessä, kun niukkuutta ruvettiin jakamaan. Kulttuurirahasto otti henkisen ja taloudellisen viljelyn vaalimisen arsenaaliin apurahojen ja palkintojen rinnalle uuden välineen. Aloitettiin kulttuurinpuolustuskurssit, joista ensimmäiset pidettiin 1994.

Kulttuurin etulinjassa kiristettiin vyötä, kun Kulttuurirahasto kävi hyökkäykseen puolustaessaan riippumattomuuttaan ja irrottaessaan itsensä maakuntaliittosidoksesta. Nämä rintamat sivuuttivat äänettömästi Päijät-Hämeen rahaston. Ei tarvinnut demonstroida: Maakuntaliitto ei ollut rahaston mörkö. Toisaalta aika teki työtä muutoksen puolesta. Päijät-Hämeen rahaston johtokaksikko tuli 1990-luvulla eroamisikään. Vuonna 1993 kolmatta kertaa ero-vuorossa ollut Teemu Hiltusta ei voitu valita enää uudestaan. Hänen tilalleen valittiin professori Juhani Jaakkola. Kaupunginjohtaja, valtiosihteeri, varatuomari Teemu Hiltunen toimi yhteensä 15 vuotta Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnassa, vuosina 1971–1977 ja uudestaan 1984–1993. Toinen ulospäin

näkyvä rahastolainen asiamies Kari Tavaila jäi asiamiehen tehtävästä eläkkeelle keväällä 1997 reilun 26 asiamiesvuoden jälkeen.

Maakuntarahaston prestiisi oli rakentunut pitkälti Teemu Hiltusen varaan, operatiivinen toiminta Kari Tavailan. Julkisuudessa Päijät-Hämeen rahasto oli valtiosihteerin ja maakuntajohtajan rahasto. Heissä yhtyi läpivaltiollistuneen hyvinvointiyhteiskunnan kahden valtapuolueen kulttuuripoliittiset tavoitteet: ilmaista kulttuuripalveluiden jakaminen valtion tuella ja alueellisesti laajan kulttuuripalveluverkon luominen sekä maaseudun elinvoimasta ja perinteestä huolehtiminen.

Kari Tavaila jäi eläkkeelle päätyöstään Päijät-Hämeen liitossa 1. 10. 1995. Hänen jatkamisensa asiamiehenä tuli esille maakuntarahaston hoitokunnassa myöhemmin syksyllä. Katsottiin, että hoitokunta pohtii asiaa rauhassa ja jatkaa asiamiehen osto-työsuhdetta entisellä mallilla 1–2 vuotta. Eläkkeelle siirtymisen myötä työnantajan tarjoamat tila- ja toimistopalvelut lakkasivat. Toimisto päätettiin siirtää asiamiehen kotiin ja maakuntaliiton tarjoamat tukipalvelut korvata ostopalveluilla. Asiamieskysymykseen palattiin uudestaan vuoden kuluttua 10. 12. 1996. Hoitokunnan piirissä oli hahmottunut kaksi vaihtoehtoa: jatketaan Tavailan kanssa edelleen tai sitten etsitään nuorempi henkilö. Hoitokunta kutsui näitä vaihtoehtoja lyhyemmän ja pitemmän aikavälin ratkaisuiksi. Huomioon otettavia seikkoja olivat asiamiehen takana oleva vahva taustayhteisö sekä asiamiehen lahtelaisuus. Selvästi oltiin etsimässä uutta vaihtoehtoa. Kokouksessa tuotiin esille muutama nimi, joiden joukossa ei ollut vanha asiamies eikä tuleva. Asiamiehen valinta oli aktiivisessa vaiheessa, kun siihen palattiin jo reilun viikon päästä pidetyssä kokouksessa. Asia jäi kuitenkin edelleen kypsyttelyvaiheeseen.

Poikkeuksellisesti rahaston hoitokunta kokoontui seuraavan vuoden kokoukseensa jo maaliskuun 3. päivä 1997. Tärkeimpänä asiana oli uuden asiamiehen valitseminen. Keskustelun jälkeen hoitokunta valitsi asiamieheksi yksimielisesti toimitusjohtaja, hallintotieteiden maisteri Tapio Lillebergin 1. 5. 1997 alkaen. Valintaa hoitokunta argumentoi kolmella asialla: tehtiin pitkäaikainen ratkaisu, annettiin painoa uuden asiamiehen taustaorganisaatiolle ja korostettiin valitun henkilön neutraaliutta. Viimeisin argumentti on mielenkiintoinen. Sitä ei ole pöytäkirjassa avattu, eikä myöskään keskusteluissa 1990-luvun hoitokunnan jäsenten kanssa voi tulla siihen tulokseen, että neutraaliuden vaatimus olisi jotenkin liittynyt puoluepolitiikkaan. Pikemminkin näyttäisi siltä, että Tavaila löysi itsensä päijäthämeen maakunnan kulttuurista perustetta etsiessään aidan vääärältä puolelta. Aluepolitiikka alueen sisällä ja business-Lahden edunvalvonta olivat joutumassa törmäyskurssille.

Maakuntaliitto oli kuntien liitto ja kunta- ja kuntapolitiikka tuli kuntien edustajien mukana maakuntaliittoon. Tuliko puoluepolitiikka maakuntaliiton mandaatilla maakuntarahaston hoitokuntaan valittujen mukana, ei tule esiin. Käytössäni olevan aineiston perusteella olisi loukkaavaa väittää, että maa-

kuntaliiton nimeämien hoitokunnan jäsenten lojaalisuus maakuntarahastoa kohtaan olisi kulttuurirahaston nimeämiä huonompaa. Päijät-Hämeen maakuntarahaston ensimmäisten vuosikymmenien hoitokunta toteutti omaa ideaansa, joka perustui Keskusrahaston selkeään viestiin maakunnan alueiden hyvinvoinnin huolehtimisesta. Ohjelmaan sisältyvä normatiivinen ulottuvuus siitä, miten maakunnassa asioiden tulisi olla ja mitä pitäisi tehdä, muovautui kansalaisena hyvinvointivaltiollisen kulttuuripolitiikan linjaa toteuttavassa Suomessa.

5.6 Uudistuneena 2000-luvulle, tulevassa mukana

**Murroksessa
maakunta-
rahastolle uusia
polkuja avasi
täysin kokenut
säätiömies.**

Varatuomari Teemu Hiltunen jätti täysin palvelleena maakuntarahaston puheenjohtajuuden vuonna 1993. Hän kantoi puheenjohtajakautensa loppuun asti huolta tutkimuksen asemasta Päijät-Hämeessä. Kuvattessaan apurahojen jakotilaisuudessa Mäntsälässä vuonna 1987 nykytodellisuutta, jossa tietoteknologiaa hallitsevat sopeutuvat tietoyhteiskuntaan, hän vaati, että tekniikan rinnalle Päijät-Hämeessä tulee tuoda tiede. Lopuksi hän kysyi, millainen on vuorovaikutus kunnan ja yliopistokeskuksissa jatko-opintoja harjoittavien entisten kuntalaisten kesken. Ja vastasi kuusi vuotta myöhemmin, kun oli myötävaikuttamassa siihen, että professori Juhani Jaakkolasta tuli maakuntarahaston hoitokunnan jäsen: tekniikka, tutkimus ja tiedemaailma tuli yhdellä nimityksellä osaksi maakuntarahastoa ja mahdollisimman korkealla tasolla, toimihan Juhani Jaakkola Lappeenrannan teknillisen yliopiston rehtorina ja oli perustamassa yliopiston Lahden yksikköä. Myös pelko säätiökokemuksen ohenemisesta puheenjohtajan vaihtumisen myötä osoittautui turhaksi. Professori Jaakkolan ottaessa ohjat hänellä oli takana 18 vuotta toimimista Suomen Kulttuurirahaston luottamustehtävissä. Murroksessa maakuntarahastolle uusia polkuja avasi täysin kokenut säätiömies. Keskusrahasto tuli maakuntarahastoon ykköspaikalle.

Uusi puheenjohtaja käynnisti heti alkajaisiksi vanhan keskustelun rahaston profiloitumisen tarpeesta. Joulukuussa 1994 oli edetty niin pitkälle, että pöytäkirjaan merkittiin selkeitä tavoitteita.

Pitkällä tähtäimellä tärkeintä oli pääoman merkittävä kartuttaminen, mahdollisesti kahdessa vuodessa 2 miljoonaa. Tämä edellytti uusien yritysten saamista mukaan lahjoittajiksi. Yhtenä uutena tulomahdollisuutena nähtiin kuntiin kanavoituva testamentiton, perillisittä kuolleiden omaisuus, jota oli hyödynnetty sosiaaliin tarkoituksiin.

Hoitokunta pohti myös alueidentiteetin tilaa ja tuli siihen tulokseen, että se oli heikko. Maakunnasta löytyi monenlaista vastakkainasettelua. Rintamalinja kulki maaseudun ja maakunnan keskuskaupungin Lahden välillä. Paikkauskeinoksi valittu taiteilijoiden valjastaminen alueidentiteetin vahvistamiseen on suoraan kansallisen heräämisen aikojen keinovalikoimasta.

”Kolmesataa apurahanhakijaa parhaiten tietää missä ja minne mennään”

Suomen kulttuurirahasto esitteli maakuntarahaston asiamiehet aikoinaan keskusrahaston ääneksi maakunnassa. Yliasiamies Erkki Salonen kutsui vielä 1970-luvulla asiamiehiä maakuntien snellmaneiksi, jotka veivät kulttuurin sanomaa maakunnan joka kolkkaan. Kun hallintotieteiden maisteri **Tapio Lilleberg** otti asiamiehen tehtävät vastaan vuonna 1997, elettiin Suomessa ja Kulttuurirahastossa murroksia, kulttuurin ylhäältä tapahtuva ohjailu oli kääntymässä alhaalta esiin tulevien tarpeiden tukemiseksi.

Myös Kulttuurirahaston emeritusylIASIAMIES, professori Paavo Hohti näkee edeltäjänsä tavoin maakuntarahaston ja sen voimavaran, asiamiehen, tehtäväksi olla estä-mässä kulttuurin katoa maakunnista ja sen autioituvista kylistä. ”Olen Paavo Hohdin kannalla”, toteaa Tapio Lilleberg usein puhuttaessa kulttuurirahaston tehtävästä maakunnassa. Allekirjoitan väittämän, jos kulttuuri lähtee maakunnasta, lähtevät ihmisetkin. Maakunnan kylä- ynnä muiden yhteisöjen harrastustoiminnan tukeminen on edelleen tärkeää; se on monelle ihmiselle ainoa itsensä toteuttamisen ja mukanaolon keino. Tieteen ja taiteen tukimuodoissa on uusiksi ajateltava se, miten tuettava henkilö ja toiminto yhdistyy paikalliseen instituutioon siten, että ne saavat pysyvän paikan ja vaikuttavat ympäristöön.

Tapio Lilleberg pragmaattisena näkee toiminnan perustana hoitokunnan yhteisen pohdinnan ja strategisen suunnitelman. Kulttuurirahaston *Katse tulevaan* -ohjelma on hänen kynästään saanut muodon *Tulevassa mukana*.

Ohjelma on viitoittanut sen jälkeen rahaston linjaa tämän vuosituhannen.

– Omimmillamme olemme apurahojen jaossa, kun sen teemme pätevästi ja asiantuntevasti.

Kulttuurirahaston suurhankkeissa on hyvä olla mukana, mutta keskusjohtoisuuden paradoksia ei saa syntyä. Toiminta tehdään maakunnassa nähtyjen tarpeiden mukaiseksi. Kun rahaa on sen verran kuin on, ei voi pullistella maakunnallisilla linjavedoilla. Maakunnallisen hankeapurahan varaan ei tänä päivänä suurhankkeita voi perustaa. Siksi luotan siihen, että kolmesataa apurahanhakijaa parhaiten tietää missä ja minne mennään.

Päijät-Hämeen maakuntarahaston ensimmäisten vuosikymmenten historia on ollut maakuntaidentiteetin löytämisen ja vahvistamisen historiaa. Tänä vanha heimoaateen kaikuja toistava maakuntahenkkinen puhe on liberaalin markkinatalouden mukaisesti vaihtunut puheeksi työssäkäyntialueesta, jonka kulttuurisesta hyvinvoinnista maakuntarahasto kantaa resurssiensa mukaan huolta.

– Kulttuurirahaston toiminta on suuntautunut ja suuntautuu entistä enemmän kansallisten ja maakunnallisten erityispiirteiden etsinnän tukemisesta tieteen ja taiteen tekijöiden tukemiseen tasavertaiseksi toimijaksi muiden kanssa eurooppalaisilla ja kansainvälisillä foorumeille. Tähän maakuntarahastolla on olemassa hyvät edellytykset lahjoittajiensa ansiosta. Pitää myös muistaa keskusrahaston avokätinen ja merkittävän tuki nuorimmalle maakuntarahastolleen.

Päijät-Hämeen maakuntarahasto on ensisijaisesti

Päijät-Hämeen rahaston, asiamies Tapio Lilleberg on tarkastanut paikat, vuoden 2007 vuosijuhla Sibeliustalossa voidaan aloittaa.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

kotimaakuntansa tieteen ja taiteen tukija. Mutta mitä on päijäthämäläisyys tänään, kun suurin osa maakunnan asukkaista on muualta tulleita ja asettunut tänne tekemään työtä, pohdiskelee asiamies?

– Uskon, että ennen pitkää Päijät-Hämeestä tulee tuttu ja turvallinen kotiseutu, jolla on oma historiansa ja kulttuurinsa, mistä saamme kuulla paikallisissa ja maakunnallisissa juhlissa. Asiamiehen työssä toimialueen kulttuuri tulee tutuksi. Työ tarjoaa erinomaisen näköalapaikan oman maakunnan ja yleisemminkin taiteen ja tieteen tilaan sekä kehitykseen. Minusta on ilo, kun saa olla organisoimassa maakuntarahaston apurahojen hakua ja jakoa – olla näin mukana edistämässä maakunnan yhteistä hyvää.

Tapio Lilleberg asemoi itsensä kuulijaksi, joka kunnioittaa ja pitää arvokkaana hoitokunnan jäsenten ja oman maakunnan asiantuntijoiden osaamista. Hän uskoo, että päätöksenteossa erilaiset tiedot ja taidot ovat vahvasti mukana niin, että maakuntarahaston tarkoitus toteutuu. Ajattelusta huokuu samaa itsetuntoa kuin maakuntarahaston perustamiskirjaan valituista rahaston nimikkorunoilijan J. H. Erkon säkeistä:

”Kyntäös oma vakosi, auta itse itseäsi,
nouse puuna pulskeana oman vartesi varassa.”

JORMA JULKUNEN

Hoitokunnassa ei ollut vielä ajatustakaan siirtymisestä uuteen kulttuuripoliittikkaan, jota määrittävät uusliberalistiset ja postmodernit ainekset.

Kolmantena teemana oli tiedottaminen. Rahaston näkyvyys oli hoitokunnan mielestä ollut liian vaatimatonta: ”Lähellä oleva hyvä ei näy”, totesi puheenjohtaja Jaakkola. Siksi rahasto tarvitsi omat kulttuuripäivät sekä Etelä-Suomen Sanomilta tiedotusapua nostamaan rahaston profiilia. Pohdinnat johtivat kahteen konkreettiseen tekoon: asiamies ja puheenjohtajat veloitettiin valmistelevaan keväälle 1995 kulttuuritapahtumaa ja avaamaan keskustelu maakuntaliiton kanssa. Kulttuuritapahtuman sijaan maaliskuussa 1996 hoitokunta järjesti 25-vuotisjuhlavastaanoton, jolla saatiin myönteistä julkisuutta. Huhtikuussa 1995 hoitokunta oli tarkastellut maakuntarahaston toimia Päijät-Hämeen liiton ohjelmapoliittikkaan liittyvien hankkeiden valossa. Lopputuloksena oli, ettei maakuntarahasto voi edetä liiton viitoittamalla tiellä, vaan sen on itse priorisoi-

**Suomen Kulttuurirahaston
ylIASIAMIES Paavo Hohti ja
Euroopan Parlamentin jäsen
Kyösti Toivonen (oik.)
Päijät-Hämeen rahaston
25-vuotisjuhlavastaanotolla
19. 3. 1996.**

tava omat hankkeensa. Rahaston hoitokunnan järjestykseksi tuli muotoilu, musiikki, miljö, koulutus, joita yhdisti pyrkimys kansainvälisyyteen.

Kevätkokouksessa 5. 3. 1997 oli taas esillä rahaston profiili. Nyt keskityttiin oikeanlaisen kulttuuriatmosfäärin luomiseen. Uskottiin sanan voimaan: on saatava aikaan vireää keskustelua kulttuurista, rahastosta ja maakunnasta. Myös kunnat on vedettävä mukaan neuvotteluihin ja tapahtumiin, vaikka niiden rahoituspanoksella olekaan enää aikaisempaa merkitystä. Ja taas muistutettiin, että Etelä-Suomen Sanomia tarvitaan. Ajatus rahaston omasta kulttuuritapahtumasta eli voimakkaana hoitokunnassa, koska sen avulla uskottiin saatavan kaivattua näkyvyyttä. Lopuksi päätettiin, että syksyllä 1997 järjestetään laaja neuvottelutapahtuma. Identiteetti-teemakin oli vielä esillä: maakuntien kuppikunnat tulisi sitoa yhteen.

Uusi asiamies jatkoi vuosia haaveillun oman kulttuuritapahtuman valmistelua. Päijät-Hämeen rahaston iltapäivätilaisuus *Kulttuurin kohtaaminen Päijät-Hämeessä* pidettiin marraskuun 6. päivänä 1997 Lahdessa. Tilaisuuden pääpuhujaksi saatiin professori Liisa Keltikangas-Järvinen, joka oli valinnut aiheek-

KULTTUURIN KOHTAAMINEN PÄIJÄT-HÄMEESSÄ

LAHDEN
AIKUISKOULUTUS-
KESKUKSESSA
TORSTAINA 6.11.1997
KLO 13.45

**Kulttuurin
kohtaaminen
-iltapäivätapahtuman
ohjelma.**

KUTSU

Suomen Kulttuurirahaston Päijät-Hämeen rahasto kutsuu kunnioittavasti Teidät Kulttuurin kohtaaminen Päijät-Hämeessä -tapahtumaan torstaina 6.11.1997 klo 13.45 aikaan Lahden Aikuiskoulutuskeskuksen auditorioon, os. Kirkkokatu 16, Lahti

OHJELMA

klo
13.45	Musiikkia
Heinolan Lyseonmäen yläasteen
orkesteri, joht. Olli Renko
14.00	Avaus
puheenjohtaja Juhani Jaakkola
14.10	Yksilöllisyys ja sosiaalisuus
professori Liisa Keltikangas-Järvinen,
Heisingin yliopisto
Keskustelu
15.00	Musiikkia
Heinolan Lyseonmäen yläasteen
orkesteri, joht. Olli Renko
15.30	Kahvitarjoilu
16.00	Koululaiset ja Kulttuurirahasto
ylIASIAMIES Paavo Hohti, SKR
Keskustelu
16.30	Koulujen kerhotoiminnasta
Kärpäsän yläasteen ja Lyseonmäen yläasteen
opettajien puheenvuoro
Keskustelu
17.10	Päijät-Hämeen kulttuuritapahtumat 1998
kulttuurisihteeri Riitta-Katriina Manninen-
Louhensalo
Keskustelu
	Päätössanat
asIAMIES Tapio Lilleberg

Ala-aulassa on Kärpäsän yläasteen koulukerhon näytteily

seen yksilöllisyyden ja sosiaalisuuden. Lapset ja koulujen kerhotoiminta olivat vahvasti myös esillä: opettajat esittelivät toimintaa, koululaiset tuloksia. Kulttuurirahaston historiallisista siteistä koululaisiin kertoi Kulttuurirahaston yliasiamies Paavo Hohti.

Seuraavana keväänä Keskusrahasto saattoi julkisuuteen päätöksen, että Suomen Kulttuurirahaston säätiön perustamisen 60-vuotisjuhlavuoden kunniaksi rahasto haluaa muistaa koululaisia ja myöntää 17 maakuntarahastolle kullekin 100 000 markkaa (20 000 euroa) käytettäväksi koululaisten kulttuuri-toimintaan toimintavuoden 1998–1999 aikana. Päijät-Hämeen rahaston hoitokunta saattoi hiukan nostaa omaa profiiliaan merkitessään lahjoituksen tiedoksi todetessaan koululaisten kulttuuritoiminnan avustamisen tukevan rahaston jo aloittamaa linjaa ja soveltuvan erinomaisesti rahaston painopistealueeksi.

Vuosikymmenen loppupuolella maakuntarahaston diskurssista häviää maakunnasta ja alueidentiteetistä puhuminen. Fokus kääntyy rahaston toimintaan, kulttuuripolitiikan tavoitteiden sijaan puhutaan apurahapolitiikasta. Linja haettiin rahaston tarkoitukspykälästä. Vuoden 1999 apurahapäätöksiä valmisteleva työvaliokunta kirjasi periaatteiksi tuen suuntaamisen yksityisille hakijoille ja hankkeille, jotka tuovat pysyvää lisäarvoa Päijät-Hämeelle ja jotka palvelevat rahaston ja nimikkorahastojen tarkoitusta. Erityisesti mainittiin koulujen kerhotoiminnan tukeminen. Seuraavan vuoden apurahakokouksen yhteydessä täsmennettiin jako-ohjetta Kulttuurirahaston yleisohjeiden mukaisesti. Jaossa on yleisenä pyrkimyksenä nuorten, luovien lahjakkuuksien tukeminen ja rohkaiseminen. On parempi antaa kerrallaan muutamalle harvalle riittävän suuri apuraha kuin jakaa vähän monille.

Hankeapurahoihin hoitokunta otti kantaa valmistellessaan vuoden 2001 jakoa. Hankeapurahojen tavoitteeksi kirjattiin maakunnan yritys- ja kulttuuri-toiminnan vireyttäminen sekä väestön hyvinvoinnin ja viihtyisyyden lisääminen. Koulujen kerhotoiminnan tukeminen haluttiin laajentaa koskemaan nuorten harrastustoimintaa yleensäkin, ja erityisesti haluttiin mainita taiteellista ilmaisukykyä edistävät hankkeet. Erityismaininnan sai maaseudun harrastuksien tukeminen.

Päijät-Hämeen maakuntarahaston 1990-lukua hallitsi näkyvyyden etsiminen ja kulttuuriatmosfäärin luominen. Kyseessä oli selkeä kannanotto liian passiivista toimintaa kohtaan. Kaikkien maakuntarahastojen hoitokuntien jäsenistä 62 prosenttia piti vuonna 1998 tehdyn kyselyn mukaan oman maakuntarahaston toimintaa liian passiivisena. Oma kulttuuri-iltapäivä 1997 näyttää olleen jonkinlainen käännekohta: Päijät-Hämeen rahasto tuli julkisuuteen omalla tapahtumalla ja sen jälkeen kääntyi sisäänpäin, etsi omaa sisäistä minäänsä. Matkalta jäi pysyvää, nuorten asiasta tuli Päijät-Hämeen rahaston oma juttu.

Keskusrahasto muistaa jälkeinpäin 1990-luvun suurena murroksena. Päijät-Hämeessä keskeisten toimijoiden siirtyminen pitkän päivätyön jälkeen

**Rakennemuutos
koetteli maa-
kuntia hyvin eri
tavalla, päätti
Kulttuurirahasto
parantaa maa-
kuntarahastojen
toiminta-
edellytyksiä.**

sivuun ja uusien voimien astuminen vastuuseen ei näkynyt draamaattisena murroksena. Yksi merkittävimmistä ilmiöistä oli elinkeinoelämän nopea toipuminen 1990-luvun alun lamasta ja Kulttuurirahaston huikea kasvu. Siinä imussa vaurastui Päijät-Hämeen maakuntarahastokin. Jakosumma oli noussut vuonna 1990 hiukan yli 50 000 euron, jossa se pysyi seuraavat vuodet. Käsittämättömän nopea nousu alkoi 1996. Kasvu jatkui niin, että uuden vuosituhannen ensimmäisen toimintavuoden Lahdessa 20. 1. 2002 pidetyssä vuosijuhlissa maakuntarahasto siirtyi miljoonakerhoon, jakoi 64 apurahana 1,2 miljoonaa markkaa, nykyrahassa 232 000 euroa. Viidessä vuodessa jakovara oli nelinkertaistunut. Kasvu perustui aivan muuhun kuin Päijät-Hämeen rahaston vanhaan tukijalkaan, kuntien vuosittaiseen avustukseen. Useat kunnat ovat rinnastaneet rahaston vuotuisen toimintatuen kunnan paikallisyhteisölle myöntämiin kulttuuriavustuksiin. Kun niitä lamavuosina voimakkaasti karsittiin, maakuntarahastonkin avustukset vähentyivät.

Koska yhteiskunnan rakennemuutos koetteli maakuntia hyvin eri tavalla, päätti Kulttuurirahasto parantaa maakuntarahastojen toimintaedellytyksiä korottamalla maakuntarahastoille vuosittain myöntämänsä 100 000 markan erityismäärärahan 150 000 markkaan (noin 30 000 euroa). Näiden määrärahojen myötä keskusrahastosta tuli merkittävä Päijät-Hämeen rahaston toiminnan tukija.

Uuden vuosituhannen alkaessa Kulttuurirahasto arvioi oman asemansa kulttuurin ja yhteiskunnan murroksessa sekä määritteli paikallisuuden uudella tavalla. Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja professori Seppo Honkapohja uskoi yksityiseen kulttuurirahoitukseen, joka pystyy tarjoamaan resursseja joustavasti, tehokkaasti ja ilman poliittisia ja muita sidoksia. Kulttuurirahasto oli käynyt kulttuurinpuolustuskurssit ja siirtyi hyökkäykseen. Rahasto uskoi itseensä ja mahdollisuuksiinsa. Ennen kaikkea sanottiin hyvinvointivaltioilliselle kulttuuripolitiikan linjalle hyvästit. Suomalaisen kulttuuripolitiikan pitkä linja oli muuttunut, kun astuttiin uudelle vuosituhannelle.

Syksyllä 2001 Päijät-Hämeen rahasto sai eteensä Suomen Kulttuurirahaston piirissä käytyjen pohdintojen tuloksena syntyneen ohjelmajulistuksen *Katse tulevaan*. Nyt historiansa uudessa kehitysvaiheessa Suomen Kulttuurirahasto joutui arvioimaan kulttuurisia kehitysnäkymiä ja kehittämään uusia toimintatapoja, avautumaan ulospäin. Rahaston rooliksi nähtiin taloudellisen tuen antaminen ja kulttuurikeskustelun innostaminen.

Uutta avausta edusti suurten apurahojen myöntäminen kansallisesti merkittävillä hankkeilla. Vuonna 2000 Suomen Kulttuurirahasto myönsi ensimmäisen suurapurahansa Lahden Sibeliustalon konserttiurkujen rakentamiseen, jota tuettiin 2 miljoonalla markalla (400 000 euroa).

Maakuntarahastoista ohjelmassa todetaan, että niiden avulla Kulttuurirahasto voi toteuttaa perusajatustaan koko maassa ja panna toimeen nopeasti

”Minuun uskotaan, haluan siis näyttää että olen odotusten arvoinen!”

”Hänen syvästi musikaalinen tulkintansa ihastutti luonnollisuudellaan, runollisuudellaan ja viimeistellyllä aistikkuu-
dellaan. Viulu soi huomiota herättävän kauniisti, täyteläi-
sesti ja vivahteikkaasti – voi jo puhua kansainvälisen huip-
putason sointikulttuurista.” Näin kirjoitti Arto Sakari
Korpinen vuonna 1996. Kyseessä oli Barberin viulukon-
sertto, ihastuttanut tulkinta 21-vuotiaan **Elina Vähälän**.
Kansainvälistä sointikulttuuria tarjottiin Lahden kaupun-
ginorkesterin konsertissa, joka liittyi Lahden musiikkiluok-
kien 30-vuotisjuhla-ohjelmaan.

Musiikkiluokat, konservatorio, Lahden orkesteri ovat
Päijät-Hämeen maakunnan keskeisintä musiikki-infra-
struktuuria. Lahtelaisen Elina Vähälän (s. 1975) matka
viulistiemme terävimpään kärkeen on saanut alku-
sysäyksensä tässä kulttuuri-ilmapiirissä. Hän aloitti
viuluopintonsa 3-vuotiaana Päijät-Hämeen konservatori-
ossa, suoritti solistidebyyttinsä 12-vuotiaana, orkesterina
nykyinen Sinfonia Lahti. Hän on ollut myös Lahden or-
kesterin ”Vuoden Nuori Solisti” kaudella 1993–1994.
Elina Vähälä on Young Concert Artists -kilpailun voittaja
vuodelta 1999. Hän piti samana vuonna New Yorkin
ensikonsertin, josta The New York Times antoi erin-
omaisen arvion.

Tänään Elina Vähälä toimii viulumusiikin professorina
Detmoldin musiikkikorkeakoulussa Saksassa. Hän on ollut
perustamassa Savonlinnan musiikkiakatemian yhteydessä
toimivaa viuluakatemiaa, jonka mestariluokka tarjoaa
koulutusta varttuneille lahjakkailla suomalaisille viulisteil-
le. Vähälä on jatkanut opetustyönsä ohessa konsertointia
kotimaassa, Euroopassa ja Yhdysvalloissa solistina ja
kamarimusiikkona. Hänen repertoarinsa vaihtelee baro-
kista nykymusiikkiin. Säännöllistä yhteistyö on Lahden
orkesterin kanssa. Joulukuussa 2008 Elina Vähälä esiintyi
Nobelin rauhanpalkintojuhlan konsertissa. Palkinto luovu-

tettiin presidentti Martti Ahtisaarelle. Television välityksel-
lä seremoniaa seurasi 300 miljoonaa ihmistä yli sadassa
maassa.

Elina Vähälä sai 1992 Päijät-Hämeen maakuntarahas-
tolta 17-vuotiaana 12 000 markan apurahan opintoihin ja
konserttien järjestämiseen. Vuonna 1998, takana 20 vuot-
ta viulunsoiton opiskelua, matka-apurahan Müncheniin.
Hän muistaa hyvin ensimmäisen apurahansa. Tuolloin hän

KUVA HEIKKI VÄHÄLÄ

Nuori viulistin alku Elina Vähälä.

soitti paljon sonaattikirjallisuutta duona lahtelaisen pianistin Minna Kivilän kanssa.

– Työstimme hyvin kunnianhimoisesti konsertti-ohjelmiamme. Esiintymisten ohessa 1993 osallistuimme Oulun musiikkijuhlien järjestämään duo-kilpailuun. Voitimme ensimmäisen palkinnon! Se oli hieno tunne, kova työ toi tulosta. Ja voitto puolestaan toi uusia esiintymismahdollisuuksia.

Vuonna 1998 Elina Vähälä opiskeli apurahan turvin yksityisesti Ana Chumachencolla Münchenissä. Tätä verrattain lyhyttä aikaa hän pitää todella merkittävänä.

– Chumachenco on varsinainen guru, ja sain onneksen soittaa todella paljon erilaista ohjelmistoa hänelle. Olin tuossa vaiheessa jo aktiivisesti konserttielämässä mukana. Myös etäisyyden otto Suomeen oli terveellinen asia. Apurahalla pystyin kattamaan matka- ja oleskelukuluja sekä rajoittamaan musiikinopiskelijoille tyypillistä ”keikkailua” sellaisiin esiintymisiin, jotka todella tukivat opiskelua. Päijät-Hämeen rahaston minulle myöntämällä apurahoilla on ollut ilman muuta valtava merkitys.

Elina Vähälä pitää suomalaista apurahajärjestelmää todella hienona, jopa ainutlaatuisena. Oikeaan aikaan myönnetty taloudellinen tuki voi ratkaista niin monta haastetta. Opinnot ulkomailla, kurssit, instrumentin hankinta, kilpailuihin osallistuminen... rahareikiä on monia, ja kaikki näistä luetelluista asioista ovat olennaisia nuoren muusikon tiellä.

– Apurahajärjestelmä näyttyy erityisen tärkeänä siinä kohtaa kun lahjakkaan nuoren perheellä ei ole mitään mahdollisuutta näihin investointeihin. Näen tämän asian nyt myös omien oppilaitteni kannalta. Toimiessani professorina Saksassa pystyn vertaamaan Saksan ja Suomen välistä tilannetta. Esimerkiksi kunnollisen jousisoittimen hankkiminen on monelle Saksassa opiskelevalle

KUVA LAURA RIIHELÄ

Viulisti, viulumusiikin professori Elina Vähälä toivoo, että myös hänen oppilaansa saisivat kokea apurahan saamiseen liittyvän ilon ja kannustuksen.

melkein mahdottomuus. Se jää lähes poikkeuksetta vain vanhempien harteille.

Tätä nykyä Elina Vähälä kirjoittaa apurahahakemusten sijasta suosituksia oppilailleen. Hän pitää sitä suurena ilona ja toivoo, että myös he saavat kokea kannustuksen ja samalla vastuun tunteen mikä apurahan saamisesta seuraa: ”Minuun uskotaan, haluan siis näyttää että olen odotusten arvoinen!”

JORMA JULKUNEN

**Erkki Krohn
ja Sibeliustalon urut**

strategisesti valittuja kulttuurin tukitoimia, joiden tarve arvioitiin ajankohtaiseksi maaseudun tyhjentyessä ja väestön keskittyessä kasvukeskuksiin. Maakuntarahastoista oli jo tullut merkittävä kulttuurin tukija esimerkiksi alueiden taidetoimikuntien rinnalle. Koska muuttoliike ja keskittyminen muuttavat alueiden tarpeita, maakuntarahastojen hoitokuntien on aktiivisesti seurattava, mihin tukea olisi suunnattava.

2000-luvun maakuntarahasto halusi nousta tasavertaiseksi toimijaksi muiden joukossa, noustiin rinnalle ja pian ohi muun muassa taidetoimikuntien. Riippumattomuus muista tarkoitti sitä, että itse arvioitiin tuen tarve, maakuntarahastot alkoivat käyttää itse kulttuuripolitiikan ohjailuvaltaa. Matka objektista subjektiksi oli yksi uudistuneen Kulttuurirahaston ja sen maakuntarahastojen arvokkaimmista matkoista.

Päijät-Hämeen rahasto oli ajan tasalla ja jatkoi Keskusrahaston käynnistämää tulevaisuuspohdiskelua omalta osaltaan. Syntyi oma ohjelmajulistus *Mukana tulevassa*, joka toimi jo syksyllä 2001 linjapaperina päätettäessä tammi-kuussa 2002 jaettavista apurahoista. Ohjelmassa määriteltiin Päijät-Hämeen maakuntarahaston tehtäväksi kulttuurisen tasa-arvon lisääminen ja vaikuttaminen kulttuurin keinoin maakunnan elämän laatuun jakamalla apurahoja ja järjestämällä valikoidusti sitä edistävää toimintaa. Hoitokunnan jäsenistön puolueettomuudesta todetaan muun muassa, että jäsenten tulee olla puolueista, etujärjestöistä ja instituutioista riippumattomia ja motivoituneita. Lisäksi korostetaan tieteen ja taiteen professiota, jonka tulee näkyä hakemusten asian-

tuntijäkäsittelyssä. Apurahojen jakotavoitteista todetaan ohjelmassa yleisesti, että tuetaan

- niin harrastus- kuin ammattimaista toimintaa
- rohkaistaan ensisijaisesti nuoria, luovia tutkijoita, taiteilijoita, korkean tason osaajia ja käden taitajia kunnianhimoisiin tavoitteisiin, jopa riskipitoistenkin innovaatioiden toteuttamiseen
- yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen maakunnan kehittämisen kannalta merkittäviä tieteellisiä ja taiteellisia hankkeita
- maakunnan identiteettiä ja kulttuuritarjontaan merkittävällä tavalla liittyviä, jo toimivia hankkeita
- nuorten kädentaitojen ja ilmaisun kehittämistä sekä nuorten kulttuuritoimintaa.

Ohjelman kantavia sanoja ovat kulttuurinen tasa-arvo, riippumattomuus, asiantuntijuus, kulttuuritarjonta, identiteetti ja maakunnan elämän laatu. Uuden ohjelman keskeisimmät tukitavoitteet ovat pysyneet jokseenkin samoina Päijät-Hämeen rahaston perustamisesta asti. Murroksen tärkein kysymys ei liittynyt jakotavoitteisiin, vaan ohjailuun, valtaan sekä professioon. Murrosvuosikymmenen sääntömuutoksilla haluttiin torjua mahdollisuuskin, että hoitokunnan jäsenten riippumattomuus ja lojaliteetti rahastoa kohtaan voisivat olla uhattuna.

5.7 Mistä näitä pennejä alkoi tulla

Murrosvuosikymmenen aikana maakuntarahaston rahoituspohja muuttui merkittävästi. Alkuvuosikymmenien apurahat perustuivat lähes pelkästään toimintalahjoituksiin, joiden lisäksi joinakin vuosina keskusrahaston projektituki kasvatti jakosummaa muutamalla kymmenellä prosentilla.

1990-luvulla maakunnan kuntien tuen ja paikallisten toimintalahjoitusten osuus koko jakosummasta väheni. Vastapainoksi yksityisten pääomalahjoittajien osuus tuloissa oli kasvanut huomattavasti. Muutos käy hyvin ilmi vuoden 2001 jakovaran erittelystä. Jakosumma nousi ennätykselliseen 1 280 000 markkaan (232 000 euroa). Lisäys edellisestä vuodesta oli yli kaksinkertainen. Keskusrahaston avustuksen osuus oli 45 prosenttia, toimintalahjoitusten osuus 15 prosenttia. Nimikkorahastojen pääomatuottojen osuus jakosummasta oli 45 prosenttia. Päijät-Hämeen rahaston jakosumman moninkertaistuminen on ennen kaikkea nimikkorahastojen synnyn ansiota. Maakuntarahaston nykyiset nimikkorahastot syntyivät 20 vuodessa. Rahaston ensimmäinen vuosikymmen jäi valitun rahoitusstrategian takia vaille nimikkorahastoja. Viimeisenä kymmenvuotiskautena ei rahastoon myöskään ole perustettu yhtään uutta nimikkorahastoa. Miksi, jää epäselväksi.

Päijät-Hämeen kehnoa liikkeelleläähtöä on usein pyritty selittämään juuri alkuvuosien nimikkorahastojen puuttumisella ja jäämisellä vaille

Kulttuurirahaston 25-vuotissuurkeräyksen tuomia pääomia. Päijät-Hämeen rahasto jäi myöskin vaille radion ja lehdistön rakentamaa myönteistä julkisuutta.

Kulttuurirahastoon ja sen maakuntarahastoihin perustettiin 1970-luvulla nimikkorahastoja 52 kappaletta, Päijät-Hämeeseen ei ainuttakaan. 1980-luvulla 87 kappaletta, näistä Päijät-Hämeen rahaston yhteyteen 10. Kolmannella kymmenvuotiskaudella maakuntarahaston nimikkorahastojen määrä kasvoi 6:lla, nykyiseen 16 nimikkorahastoon, sillä neljännellä kymmenvuotisjaksolla vuodesta 2002 vuoteen 2011 ei uusia nimikkorahastoja perustettu. Päijät-Hämeen kanssa nollalinjalle jäivät samaan aikaan myös Etelä-Karjalan ja Kainuun maakuntarahastot.

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan pohdinnat jakomahdollisuuden kasvattamisesta päättyivät 1980-luvulle tultaessa yhä useammin nimikkorahastoihin. Yhdenkin suurlahjoituksen merkitys rahastolle kyllä tunnettiin. Esimerkiksi vuonna 2010 kaikkien maakuntarahastojen jakosummien keski-
koko oli 542 000 euroa. Yli tämän keskiarvosumman pääsi yleensä maakuntarahasto, jossa oli vähintään 22 nimikkorahastoa. Luku on maakuntarahastojen nimikkorahastojen keskiarvo. Päijät-Häme 16 nimikkorahastollaan kuului viiden maakuntarahaston ryppääseen, joka jakoi apurahoina ja palkintoina 350 000–400 000 euroa.

Nimikkorahastot voivat perustua testamenttilahjoituksiin tai henkilöiden jo eläessään tekemiin lahjoituksiin. Yksityisten henkilöiden lisäksi liike- ja teollisuuslaitokset sekä muut yhteisöt ovat muodostaneet nimikkorahastoja. Merkkipäivälahjoitusten tuotto on voinut olla myös rahaston peruspääomana. Nimikkorahaston tarkoitus voi olla yleinen, se tukee joko tiedettä tai taidetta. Toisen ryhmän muodostavat rahastot, joiden tarkoitus on rajattu: tuetaan jokin ohjesäännössä mainittua tieteen tai taiteen alaa tai rajataan apurahaan oikeutettu ryhmä esimerkiksi asuinpaikan mukaan.

Päijät-Hämeen kuudestatoista nimikkorahastosta 8 perustuu yksityishenkilön tekemään lahjoitukseen, viisi lahjoituksista on testamenttilahjoituksia. Ensimmäisen nimikkorahaston perustaja oli maanviljelijä Heikki Tervala, joka syksyllä 1981 teki maakuntarahastolle aloitteen Siiri ja Heikki Tervalan nimikkorahaston perustamisesta. Tervala lahjoitti itse rahaston pesämunaksi 10.000 markkaa (4 500 euroa) ja toivoi, että hänen 4. 12. 1981 olevan 60-vuotispäivänsä onnittelut tapahtuisivat maakuntarahaston kautta. Onnittelulahjoituksia rahastolle kertyikin niin, että rahaston peruspääoma nousi 35 000 markkaan (liki 16 000 euroon). Ensimmäisen nimikkorahaston perustaminen sai paljon huomiota. Rahaston hoitokunta selosti asiaa Itä-Häme-lehden yleisöosastossa. Lisäksi rahasto tiedotti siitä yhteisöille, joissa Tervala oli ollut mukana. Siiri ja Heikki Tervalan rahaston ohjesääntö hyväksyttiin hoitokunnan kokouksessa 2. 12. 1981. Rahaston tarkoituksena on edistää taiteita sekä tukea kotiseudun ja perinteen vaalimista ja tutkimista.

Kannaksen yhteiskoulun vanhempi lehtori fil. maisteri Kirsti Kantala (1914–2001) opettajanpöydän äärellä vuonna 1964.

Nimikkorahaston ohjesäännössä pelkistyvät maakuntarahaston ensimmäisen kymmenen vuoden tavoitteet.

Toisen kymmenvuotiskauden päättyessä vuonna 1991 rahastossa oli 10 nimikkorahastoa ja saatujen pääomalahjoitusten arvo nykyrahassa 283 300 euroa. Seuraavana kymmenvuotiskautena vuoteen 2002 mennessä rahasto oli saavuttanut nykyisen nimikkorahastojen määrän 16 kappaletta. Ajanjakson pääomalahjoitukset nousivat jo ylimiljoonan, kiitos päijäthämäläisen suurlahjoittajan fil. maisteri Kirsti Kantalan testamenttilahjoituksen. Yhteensä neljän vuosikymmenen aikana maakuntarahasto on saanut pääomalahjoituksia nykyrahassa lähes 1,5 miljoonaa euroa.

Tervalan rahaston lisäksi Päijät-Hämeen rahastossa on kaksi muuta henkilön nimeä kantavaa rahastoa, jotka on perustettu henkilöiden eläessä.

Kuvanveistäjä Pentti Papinahon täytti 60 vuotta 2. kesäkuuta 1986.

Syntymäpäivänä kertyneiden lahjoitusvarojen perusteella syntyi ajatus koota Pentti Papinahon nimikkorahasto palvelemaan kuvataiteita. Tavoitteena oli vielä kartuttaa perustettavan rahaston peruspääomaa. Lahden taiteilijaseuran taiteilijat lähtivät mukaan rahastohankkeeseen 11 taiteilijan voimin. Lahjoitettujen taideteosten arvo kaksinkertaisti peruspääoman. Maakuntarahaston hoitokunta saattoikin hyväksyä uuden kuvataidetta edistävän nimikko-rahaston ohjesäännön 29. 12. 1987.

Kari Salmen rahasto perustuu Lahden kaupungin apulaiskaupunginjohtaja Kari Salmen 50-vuotispäivänä 13. 9. 1997 kertyneisiin onnittelulahjoitusvaroihin ja tehtyihin lahjoituksiin. Rahasto edistää lahtelaisia työllistävää yritystoimintaa.

Testamenttilahjoitukset ovat tärkeä rahastojen varallisuudenhankintatapa. Vuonna 1984 maakuntarahasto sai ensimmäisen testamenttilahjoituksen, kun Keskusrahasto siirsi saamansa Päijät-Hämeen konservatorion edesmenneen apulaisrehtori Sally Westerdahlin testamenttilahjoituksen Päijät-Hämeen rahastolle. Lahjoituksella perustettiin Sally Westerdahlin nimeä kantava nimikkorahasto. Rahastossa yhtyy kaksi päijäthämäläistä kulttuuri-identiteettiä leimaavaa asiaa: Viipurin karjalaisuus ja musiikki. Ensimmäistä testamenttia kutsutaan huomattavaksi lahjoitukseksi pianotaiteelle. Sally Westerdahlin testamentin jälkeen kului muutamia vuosia, kun Päijät-Hämeen rahasto sai jälleen merkittävän musiikinalan testamenttilahjoituksen, tällä kertaa klassisen musiikin korkeakouluopintojen tukemiseen. Testamenttilahjoituksen tekivät rouva Kaisu Ravani ja hänen miehensä apteekkari Antti Ravani. Musiikin lisäksi testamenttilahjoituksia yhdistää Viipurin kaupunki. Ravanit muuttivat Lahteen vuonna 1949, kun Antti Ravani oli saanut Viipurin keskusapteekin toimintaa jatkavan Lahden keskusapteekin apteekkioikeudet.

Loput kolme testamenttilahjoitusta maakuntarahasto sai tämän vuosituhannen alussa. Emännöitsijä Saara Savisto halusi testamentillaan perustettavan nimeään kantavan nimikkorahaston, joka tukisi luonnonsuojeluun orien-

toituneita tutkijoita. Lehtori, fil. maisteri Kirsti Kantala on päijäthämäläinen suurlahjoittaja. Hänen nimeään kantavan rahaston peruspääoma on 35 prosenttia kaikista Päijät-Hämeen rahaston historiansa aikana saamista lahjoituksista. Nimikkorahasto edistää kristillissiveellistä käsitystä loukkaamatonta kirjallisuutta ja tukee historiankirjoitusta ja kotiseututyötä sekä myöhemmin kaikkia tieteitä ja taiteita. Vuonna 2002 hyväksyttiin Päijät-Hämeen rahastoon talousopettaja Rakel Hannulan testamenttiin perustuva Rakel Hannulan nimikkorahasto. Lahjoittaja oli talousopettajana kiinnostunut ravitsemusalan koulutuksesta ja erityisesti ravinnon vaikutuksesta terveyteen. Tämä kiinnostus näkyy myös rahaston tarkoituksessa: rahasto edistää ravitsemusalan sekä sydän- ja verisuonisairauksien tieteellistä tutkimusta maakunnassa.

Lukumääräisesti suurimman ryhmän muodostavat liike- ja teollisuuslaitosten sekä muiden yhteisöjen perustamat nimikkorahastot. Suomen Kulttuurirahaston hallitus hyväksyi 14. 11. 1983 Paavo Ristola Oy:n rahaston ohjesäännön. Rahasto oli ensimmäinen yritysrahasto. Nimikkorahaston tarkoitus avasi kahdella tavalla uusia uria: se keskittyi tutkimuksen rahoittamiseen ja sen kohteena oli yksi maakuntarahaston 2000-luvun teemoista, ympäristönsuojelu.

Orimattilan Säästöpankin rahasto on tyypillinen liikerahasto, sillä sen synty liittyy lahjoittajayrityksen juhluvuoteen: vuonna 1986 Orimattilan Säästöpankki täytti 110 vuotta. Pankki oli oman pitäjän pankki, ja nimikkorahaston tarkoitus rakennettiin samalle pohjalle: rahasto tukee kotiseudun ja perinteen vaalimista ja tutkimista. Sen lisäksi rahasto edistää taiteita. Luhta Design -rahaston synty johtaa vuoteen 1987, jolloin toimitusjohtaja Pekka Luhtanen lahjoitti 50-vuotispäivänään kertyneet onnitteluvarat uuden nimikkorahaston pesämunaksi. Rahaston perustaja on lahtelainen perheyrittäjä, jonka juuret johtavat viime vuosisadan alkuun. Yritys toimii alalla, joka tuntee erityisesti tuotekehityksen ja muotoilun merkityksen.

Koulutuksen, erityisesti mekatroniikan, ja tuotekehityksen tukeminen olivat myös toisen perilahtelaisen yrityksen Raute Oy:n rahaston perustamisen ponttimena. Rahaston pääoma muodostuu yrityksen 80-vuotispäiviensä kunniaksi vuonna 1988 tekemästä lahjoituksesta. Raute Oy:n tarina alkoi vaatimattomasta konepajasta, joka aloitti osakeyhtiönä nimellä Lahden Rauta- ja metalliteollisuus Oy. Nykyinen Raute Oy toimii tytäryhtiöineen ympäri maailmaa, mutta myös synnyinseudullaan Lahdessa.

MTK:n Etelä-Hämeen liiton rahasto perustettiin vuonna 1987 edistämään maaseudun kehittämiseen tähtäävää tutkimusta. Myös tämä rahasto syntyi juhluvuoden merkeissä, liiton 70-vuotispäivän yhteydessä.

Elinkeinoelämän edistämiseksi perustivat niin Lahden kauppakamari kuin teollisuusseurakin nimeään kantavat nimikkorahastot. Lahden kauppakamari vietti vuonna 1990 50-vuotisjuhlallisuuksiaan, joihin liittyen rahasto perustettiin. Lahden kauppakamarin alueeksi vakiintui Päijät-Hämeen alue: Lahden,

KUVA P-HR:N ARKISTO

Vuonna 1987 perustettu Luhta Dsign -rahasto tukee tuotekehitystä ja muotoilua.

KUVA P-HR:N ARKISTO

Kaisu ja Antti Ravani

Heinolan ja Orimattilan seutu. Vuonna 2007 nimikkorahasto sai nykyisen nimensä Hämeen kauppakamarin rahasto, kun Lahden ja Hämeen kauppakamarit yhdistettiin. Kauppakamari oli perustamisestaan lähtien liikenteen ja yritystoiminnan edunvalvontaan keskittynyt järjestö. Sen ominta aluetta ovat olleet rahoitukseen ja laskentatoimeen liittyvä neuvontatyö.

Koulutustoiminnan jatkuvan laajentumisen jatkoksi kauppakamari otti uuden askeleen, kun siitä tuli apurahoja jakava elinkeinoelämän kehittäjä.

Lahtelaisten yrittäjien toisen maailmansodan aikana perustama Lahden Teollisuusseura oli 1980-luvulla osallistunut merkittävin lahjoituksin opisto- ja korkeakoulutasoisen opetuksen kehittämiseen Lahdessa: Teknillisen oppilaitoksen laboratorioon hankittiin laboratoriotekniikkaa ja Teknillisen korkeakoulun Lahden osasto sai teollisuusautomaation professorin oppituolin. Opetukseen ja tutkimukseen panostaminen jatkui seuraavina vuosina. Erityisesti haluttiin tukea ravintola- ja hotellialan opiskelua ja kansainvälisiä opintoja. Instrumentiksi luotiin vuonna 1991 Päijät-Hämeen rahaston yhteyteen oma nimikkorahasto, jonka peruspääoma lahjoitettiin kahden juhluvuo- den merkeissä: Teollisuusseuran omistama Lahden Seurahuone täytti 100 vuotta 1992, Teollisuusseura 50 vuotta 1993.

Maakunnan kuntien osuus rahaston saamista lahjoituksista nousi 1980-luvulla 41 prosenttiin. Osuutta kasvatti ensimmäinen kuntarahasto, jonka

Pohjavesitekniikasta tuli Paavo Ristolalle innostuksen kohde, joka kiehtoo edelleen

Vuonna 1983 perustettu Paavo Ristola Oy:n rahasto aukoi kolmella tavalla uusia uria: se oli Päijät-Hämeen rahaston ensimmäinen yritysrahasto, ensimmäinen pelkästään tutkimuksen rahoittamiseen keskittyvä nimikkorahasto ja sen kohteena oli vesitekniikan lisäksi myös ympäristönsuojelu.

litissä vuonna 1933 syntyneen Paavo Ristolan ohjasi vesitekniikan pariin – ”puoliväkisin”, kuten Ristola sanoo – hänen esimiehensä silloisessa työpaikassa Vestossa, diplomi-insinööri Antti Natukka, josta tuli Ristolalle mentoriksi ja oppi-isä.

”Siitä kaikki alkoi”, sanoo Paavo Ristola.

”Pohjavesitekniikasta tuli innostuksen kohde, josta en ole päässyt irti.”

Keskikoulun jälkeen mittausteknikkokurssin käynyt Ristola oli työskennellyt mittausteknikkona radanrakennustyömaalla, tietutkimuksilla vesipiirissä ja Lapissa Petäjäskosken voimalaitostyömaan mittaustyönjohtajana ennen päätymistään Vestoon ja pohjavesitutkimusten pariin. Ristola ei kuitenkaan halunnut jäädä Helsinkiin loppuikäseen, ja valmistuttuaan insinööriksi Tampereen teknillisestä opistosta vuonna 1962 hän alkoi hakea työpaikkoja Helsingin ulkopuolelta.

Vuonna 1964 Ristola muutti takaisin kotimaakuntaansa, kun hän sai työpaikan Lahden vesilaitokselta. Vuonna 1965 hänestä tuli Vesitekniikka Oy:n vastaperustetun Lahden aluetoimiston vetäjä.

Vesitekniikka oli pieni yritys, jolla oli palveluksessaan insinöörien ja teknikoiden lisäksi limnologeja ja biologeja. Tutustuminen biologiaan opetti Paavo Ristolalle paljon. Aikaisemmin oli ajateltu, että pohjavesitekniikka on vain maaperässä virtaavan veden tutkimusta, johon ei biologia liity.

”Aloin ymmärtää pohjavesitekniikan laajemmin. Mitä tapahtuu, kun maaperässä virtaa vettä, miten siellä liukenee orgaanisia aineita, miten pohjaveteen joutuvat aineet hajoavat biologisesti. Siihen liittyi myös geokemia, se kuinka veden laatu muuttuu kemiallisesti tietyissä olosuhteissa” Ristola sanoo.

”Minulla oli suunnaton kiinnostus pohjavesiasiaa kohtaan. Jos on hyvin kiinnostunut jostakin asiasta, kaikki sitä koskeva irtonainen tieto imeytyy aivoihin ja muhii ja jalostuu siellä. Lisäksi minulla on utelias luonne.”

Ristolan kiinnostus pohjavesitekniikkaan johti vuonna 1964 4000 markan apurahaan Hämeen rahastolta pohjaveden muodostumistutkimusta varten. Apurahan turvin Ristola mittasi muodostuvan pohjaveden määrän neliötä kohden ja tutki, milloin pohjavettä muodostuu. Kävi ilmi, että keväisin lumensulamisvedet muodostavat 60–70 % vuotuisesta pohjavedestä, loput tulevat syksysateista.

”Apurahan saaminen oli innostava kokemus, varsinkin kun minulla oli opistoinsinööritutkimus enää kuulunut

yliopistopiireihin. Se kannusti tekemään lisää tutkimusta, ja Vesitekniikan toimistolla teimmekin valtavat määrät kokeita. Ensimmäisen apurahan saaminen on monelle tavattoman tärkeätä. Varsinkin jos on vastavalmistunut ja rahaton, niin silloin pienikin apuraha auttaa pääsemään alkuun.”

Paavo Ristola perusti nimeään kantavan insinööritoimiston vuonna 1970. Henkilökuntaa oli aluksi kolme henkilöä, kun toimisto myytiin vuonna 2006, työntekijöitä oli jo 130.

Vuonna 1979 Insinööritoimisto Paavo Ristola Oy ja Vesitekniikka Oy fuusioituivat. Neljä vuotta myöhemmin Vesitekniikka täytti 20 vuotta, ja syntymäpäivää juhlistettiin perustamalla Paavo Ristola Oy:n rahasto Päijät-Hämeen rahastoon. Tarkoituksena oli myös toimia päänaavaajana: rahastossa toivottiin muiden maakunnan yritysten seuraavan esimerkkiä.

Paavo Ristola avioitui Leena os. Lohtarin kanssa vuonna 1962. Pariskunnalla on tytär ja poika, joka työskentelee Hollolan kunnan vesihuoltopäällikkönä.

”Leena on alusta asti ollut mukana yrityksessä. Hän on vierailut kaatopaikoilla ja jätevedenpuhdistamoilla. Hyvän kielitaitonsa ansiosta hän on toiminut kääntäjänä ja tulkkina ulkomaisissa kongresseissa. Ellei minulla olisi ollut tällaista aviopuolisoa, olisimme jääneet pieneksi ja vähäpätöiseksi toimistoksi”, Ristola kiittää puolisoaan.

KUVA PAAVO RISTOLAN ARKISTO

Paavo Ristola Oy:n rahaston perustajaa insinööri Paavo Ristolaa ensimmäinen apuraha kannusti tekemään lisää tutkimusta.

Ongelmien ratkaiseminen ja uusien asioiden löytäminen toistuvat usein Paavo Ristolan puheessa.

”Tahdon nähdä jokaisessa työssä jonkin vaikean ongelman. Se estää rutinoitumisen, ja silloin työhön paneutuu vakavuudella. Ongelman ratkaiseminen tuottaa ammattitaitoa, ja työstään voi vastata vielä vuosienkin kuluttua.”

JUTTA JULKUNEN

Heinolan kaupunki perusti 150-vuotisjuhlavuonnaan 1989. Rahasto on tutkimusrahasto, joka tukee Heinolan ja Itä-Hämeen alueen elinkeinoelämää edistävää tutkimusta. Kaupunginhallitus oli hyväksynyt jo edellisenä vuonna päätöksen 100 000 markan määrärahan ottamisesta talousarvioon juhlavuoden rahastojen perustamiseksi niin Päijät-Hämeen kuin Etelä-Savonkin rahastoon. Kuuluihan Heinolan seutu edelleen kahden maakuntarahaston alueeseen samanaikaisesti.

Vuonna 1999 tekivät Anja ja Jalo Paananen lahjoituksen Suomen Kulttuurirahastolle. Rahasto edistää yrittäjyyttä, ideoiden tuottamista, uusien teknologioiden kehittämistä sekä hankkeita, jotka tähtäävät riskialttiidenkin alojen tuotannon ja taloudellisen toiminnan tukemiseen. Rahasto voi ohjessäännön mukaan jakaa apurahoja Päijät-Hämeen rahaston yhteydessä, Paanasten rahasto siis vahvistaa maakuntarahaston jakomahdollisuuksia. Anja ja Jalo Paanasen siteet Lahteen ovat vahvat. Teollisuusyrittäjä Jalo Paanasen mittava ura elinkeinoelämässä alkoi Lahdessa vietettyjen opiskeluvuosien jälkeen, kun hän oli valmistunut merkonomiksi Lahden kauppaoppilaitoksesta. Fil. maisteri Anja Paananen jäi eläkkeelle vuonna 1998 Lahden ammattikorkeakoulusta, jossa hän oli toiminut ranskan kielen opettajana. Peikko Group, Makron Oy ja Eimo Oyj ovat tehneet Jalo Paanasesta arvostetun yrittäjän niin maailmalla kuin kotimaassa. Tähänkin rahastoon liittyy Päijät-Hämeelle tyypillisesti viipurilaisuus, sillä Anja Paananen, omaa sukuaan Wäljas, on Viipurissa syntynyt.

Nimikkorahastojen toimintaa säätelee pääoman tuotto. Jos perustettavan nimikkorahaston tavoitteeksi asetetaan mahdollisuus tukea päijäthämäläistä tiedettä ja taidetta vuosittain yhdellä kokovuotisella 21 000 euron apurahalla, edellyttää se vähintään 600 000 euron peruspääomaa, mikäli oletetaan vuosittaisen juoksevan tuoton olevan 3,5 prosenttia. Myös pienemmällä pääomalla voidaan toimia joko harventamalla jakoväliä tai pienentämällä jakosummaa. Puolivuotisen työskentelyapurahan suuruinen stipendi (11 000 euroa) joka toinen vuosi on mahdollista 150 000 euron peruspääomalla.

Päijät-Hämeen rahaston apurahasumma on viimeisinä vuosina vakiintunut 350 000 euroon. Nimikkorahastojen osuus rahaston profiloinnissa on tapahtunut Päijät-Hämeessä myöhään johtuen rahaston ensi vuosikymmenien strategiasta. 2000-luvulla nimikkorahastojen osuus on noussut puoleen rahaston jakosummasta. Kuusi kertaa niiden apurahasumma on ollut suurempi kuin yleisrahaston. Nimikkorahastoista kuusi on jakanut apurahoja vuosittain: Kaisu ja Antti Ravanin rahasto, Kirsti Kantalan rahasto, Anja ja Jalo Paanasen rahasto, Heinolan kaupungin 150-vuotisrahasto, Paavo Ristola Oy:n rahasto ja Raute Oy:n rahasto. Nimikkorahastoista merkittävästi suurin on Kaisu ja Antti Ravanin rahasto. Sen osuus viime vuosien kokonaisjakomäärästä on ollut reilusti yli 20 prosentin. Seuraavina tulevat Kirsti Kantalan sekä Anja ja Jalo Paanasen rahastot.

Lahtelaiset yrittäjät ovat osallistuneet merkittäväällä tavalla opisto- ja korkeakoulutasoisen opetuksen kehittämisestä Lahdessa. Yksi väylä tukea opiskelua ja tutkimustyötä on oma nimikkorahasto.

KUVA SKR:N KUVA-ARKISTO

Anja ja Jalo Paanasen nimikkorahaston perustamiskirja allekirjoitettiin vuonna 1999. Kulttuurirahaston puolesta lahjoituksen vastaanottivat toiminnanjohtaja Timo Arjas (seisomassa vas.) ja asiamies Ralf Sunell. Kumpikin on edustanut keskusrahastoa Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnassa.

Nimikkorahastojen välitöntä suoraa yhteiskunnallista vaikuttavuutta voidaan mitata vaikutuksella maakunnan työmarkkinoihin. Edellä lueteltujen kuuden nimikkorahaston apurahojen vaikutus työmarkkinoihin on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut 70 henkilötyövuotta. Loput 10 nimikkorahastoa ovat jakaneet apurahoja yhdestä kolmeen kertaan tällä vuosituhanella yhtä lukuun ottamatta. Yhteensä Päijät-Hämeen rahaston nimikkorahastojen välitön vaikutus on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut 80 henkilötyövuotta. Jokaisena vuonna maakunnassa on tehnyt työtä 8 nimikkorahastojen taiteilijaa tai tutkijaa. Heidän vaikutustaan toimintaympäristöön ja sivistysperustaan voimme vain arvailla.

5.8 Toinen antaa rahastaan, toinen ajastaan – hoitokunta näyttää suuntaa

Jyväskylän yliopistossa käynnistettiin 1990-luvun lopulla projektitutkimus, jossa kartoitettiin maakuntarahastojen hoitokuntien jäsenten ja asiamiesten taustoja, henkilökohtaisia ja instituutionalisia suhteita sekä mielipiteitä apura-

hapolitiikasta ja rahaston roolista. Tutkimusraportista tuli osa Jarmo Mäkisen väitöstutkimusta, jossa tarkasteltiin maakuntarahastojen roolia alue- ja kulttuuripolitiikassa. Viime vuosituhatlupun tyypillinen maakuntarahastojen hoitokuntien jäsen oli viisikymmentvuotias mies suuren muutoksen sukupolvesta. Hänen ikäistensä yhteisiä kokemuksia ovat maaltamuutto ja koulutuksen merkityksen kasvu. Näiden 1940–1949 syntyneiden osuus hoitokuntien jäsenistä oli 43 prosenttia. Sekä edellisellä että jälkimmäisellä vuosikymmenellä syntyneitä oli vajaat 30 prosenttia hoitokunnasta.

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan jäsenmäärä on koko historian ollut 11 henkeä: yksi Suomen Kulttuurirahaston edustaja ja 10 jäsentä, joiden nimittämisestä teki Keskusrahastolle esityksen alkuaikoina puoliksi maakuntarahasto ja Päijät-Hämeen maakuntaliitto ja vuodesta 2005 lähtien maakuntarahasto itse.

Aikaisemmin maakuntarahastojen toimintaohjeissa puhuttiin hoitokunnan nimittämisperusteina yleisluonteisesti maakunnan taloudellisesta ja kulttuurisesta kehittämisestä ja maakunnan taloudellisen edun ajamisesta. Nyt korostetaan asiantuntemusta ja riippumattomuutta. Nimittäminen vaikuttaa joka tapauksessa siihen, millä perustein apurahoja jaetaan ja minkälainen on jakajan kompetenssi. Asiantuntemus voi olla esimerkiksi hallinnollista, poliittista, tieteellistä tai taiteellista. Nimittäminen myös säätelee, keiden tiedettä ja taidetia koskevat intressit pääsevät maakuntarahastossa esiin. Intressien tarkastelua varten hoitokunnan jäsenet on palautettu ammattinsa perusteella sille kentälle, jolta heidät on nimetty maakuntarahaston hoitokuntaan, ks. sivu 104 (vrt. Jarmo Mäkinen: Säätiö ja Maakunta, Maakuntarahastojärjestelmän kentät ja verkostot. 2005.) Kentät ovat kulttuurin, politiikan, hallinnon, talouden, järjestötoiminnan, joukkotiedotuksen ja tieteen kentät sekä ryhmä muut.

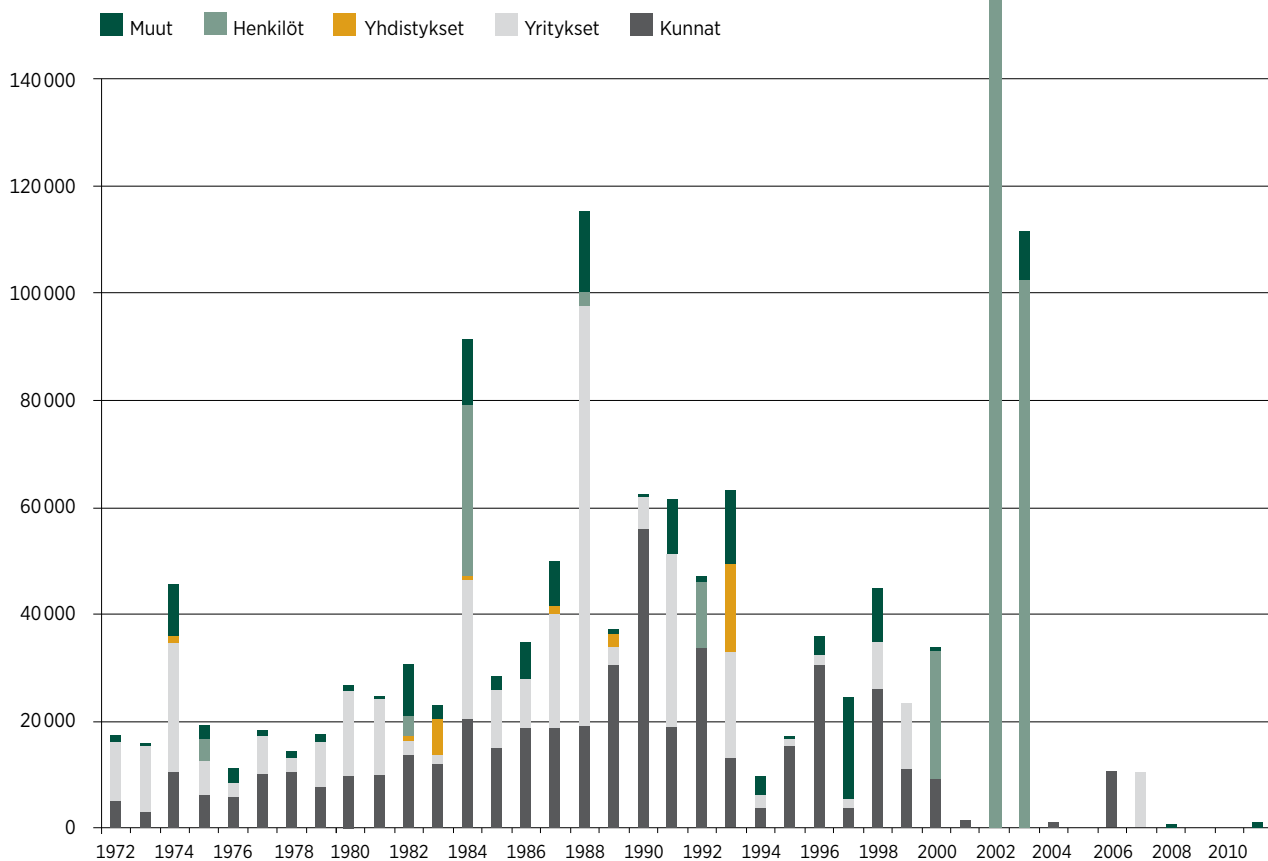
Kentäluokittelun perusteella voidaan väittää, että Päijät-Hämeen rahasto on hallinto- ja elinkeinoelämän edustajien luomus, sillä ensimmäisellä vuosikymmenellä hoitokunnan jäsenet olivat ensisijaisesti näiltä sektoreilta. Maakuntarahastoista tehdyn tutkimuksen mukaan maakuntaliitot nimittivät maakuntarahastojen ensimmäisiin hoitokuntiin paikallishallinnon edustajia, kun taas yritysjohtajat olivat Kulttuurirahaston nimittämiä. Näin toimi myös Päijät-Hämeen maakuntaliitto. Tosin maakuntaliitto, samalla kun nimitti omat ehdokkaansa, teki Kulttuurirahastolle nimilistan henkilöistä, joita toivoi nimittäväksi ensimmäiseen hoitokuntaan. Hallinnon edustajat olivat kuntatason johtajia, aluetason ja valtionhallinnon johtavia virkamiehiä. Maakuntarahaston toiminnan käynnistämisen ja vakiinnuttamisen vuosina maakuntaliiton ja hallinnon sektorin painoarvoa nostaa se, että puheenjohtajat ja työvaliokunnan jäsenet valittiin maakuntaliiton mandaatilla toimivista. Hoitokunnan jäsenten luottamustehtävien kautta kunnallishallinnon kenttä oli vieläkin vahvempi, sillä hoitokunnan neuvoksista kaksi toimi oman kotikuntansa kunnanvaltuuston puheenjohtajana.

”

Viime vuosituhatlupun tyypillinen maakuntarahastojen hoitokuntien jäsen oli viisikymmentvuotias mies.

**Käyttö- ja peruspääoma-
lahjoitukset 1971–2011**

Vuodet	Käyttöpääoma	Peruspääoma	Yhteensä	Kuntien osuus
1971	24 100	0	24 100	7 900
1972–1981	213 700	0	213 700	80 100
1982–1991	263 700	283 300	547 000	224 000
1992–2001	196 300	1 044 500	1 240 800	148 600
2002–2010	31 000	113 300	144 300	12 000
Yht.	728 800	1 441 100	2 169 900	472 000

**Lahjoitukset
lahjoittajaryhmittäin
1971–2011**

	1970-luku	1980-luku	1990-luku	2000-luku	Yht.
Kulttuuri	3	2	6	9	20
Taiteen tekijät		1	3	1	5
Taide ja kulttuurihallinto			1	2	3
Taide- ja kulttuurijärjestöt					
Kulttuuritoimijat ja -kriitikot					
Yleis- ja ammatillinen sivistys	3	1	2	6	12
Politiikka	1				1
Hallinto	4	4	1	2	11
Elinkeinoelämä	5	3	5	5	18
Muut järjestöt					
Joukkotiedotus			1	1	2
Tiede	1		1	2	4
Muut					
Maanviljelijät, emännät		2			2
Yht.	14	11	14	19	58

Päijät-Hämeen rahaston neljän eri vuosikymmenen hoitokuntien jäsenten sijoittuminen ammattikenttiin (1971–2011)

Talous- ja elinkeinoelämän edustajat tulivat yritysmaailmasta, he toimivat johtotehtävissä, kaikki toimitusjohtajan nimikkeellä. Joukossa oli kaksi arvoni-min palkittua talouseliitin edustajaa: vuorineuvos Onni Penttilä, joka valittiin Teemu Hiltusen jälkeen hoitokunnan puheenjohtajaksi 1977, sekä vuorineuvos Heikki Mustakallio. Hän oli hoitokunnan jäsen 1983–1993. Rahastolle on tärkeää, että yrityskentältä tulevat henkilöt tuovat rahaston keskusteluun rahan-käytön dynamiikan.

Kulttuurisektorilta 1970-luvulla vallitut hoitokunnan jäsenet olivat opettajia. Tämä kertoo siitä, että alueellinen kulttuurielämä elää vahvasti kunnan instituutioiden varassa. Mäkisen mukaan maakuntarahastojen ensimmäisen vuosikymmenen hoitokunnissa tieteen edustus oli vaatimaton, noin 10 prosenttia. Samaan pääsi Päijät-Hämeen rahasto, kun Kulttuurirahasto nimitti hoitokuntaan vuonna 1971 tekniikan tohtori Jaakko Meriluodon, josta myöhemmin tuli Helsingin yliopiston puuteknologian professoriprofessori. Päijät-Hämeen rahaston ensimmäiseen hoitokuntaan nimitettiin rahaston historian ainut kansanedustaja, hollolainen Jouko Siikaniemen. Edustajana hän toimi 1970–1975. Ammatiltaan Siikaniemi oli maanviljelijä, edusti siis ammattiryhmää, joka muodosti maakuntarahastojen alkuvuosien jäsenistön merkittävän osan. Hänen luottamustehtävänsä Hollolan kunnanvaltuuston puheenjohtajana vahvisti hoitokunnan kunnallishallinnon siipeä.

Elinkeinoelämän kenttä on säilyttänyt vahvan asemansa koko rahaston 40-vuotisen taipaleen ajan, sen osuus kaikista jäsenistä on kolmannes. Kulttuurin alan ammattiteissa toimivien asema on ollut myös vahva läpi historian, viime vuosikymmeninä se on ollut suurin ryhmä, osuus 42 %. Ryhmän ytimenä ovat olleet opettajat ja rehtorit. Ensimmäinen taiteen tekijä tuli hoitokuntaan 1980-luvulla. Sen jälkeen taiteilijat ovat vahvistaneet asemaansa hoitokunnassa. Heidän jäsenyytensä hoitokunnassa saattaa olla nimitetyille taiteilijalle hiukan problemaattinen: he menettävät mahdollisuutensa hakea apurahaa, toisaalta jääviys apurahan myöntäjänä saattaa asettaa jäsenyydelle esteitä. Tähän vetosi muun muassa vuonna 1999 hoitokuntaan nimetty muusikko Marja Mattlar, kun hän erosi pian nimittämisensä jälkeen. Taiteen tekijöiden osuuden lisääntymisen 1990- ja 2000-luvulla on ollut merkittävä, varsinkin 1990-luvun piikki on mielenkiintoinen. Samaan aikaan hallintosektori on alkuvuosien mahtiasemasta vajonnut marginaaliseksi. 1970-luvulla hallinnon sektorilta tuli puolet hoitokunnan jäsenistä, seuraavina vuosikymmeninä hallinnon edustajia nimitettiin yksi.

Tieteen sektorilta tulevien osuus maakuntarahastojen hoitokunnissa on pysynyt suhteellisen pienenä. 1990-luvulla se oli noussut alkuvuosikymmenien kymmenestä prosentista 13 prosenttiin. Päijät-Hämeen hoitokunnassa tiedeyhteisön edustus kaksinkertaistui 2000-luvun alussa, kun professori Hannu Rantanen nimitettiin hoitokuntaan. Tiedesektorin painoarvo Päijät-Hämeen rahastossa on sen suhteellista osuutta huomattavasti suurempi, sillä vuodesta 1993 alkaen hoitokunnan puheenjohtajanimityksessä on luotettu yhtä kolmen vuoden jaksoa lukuun ottamatta tieteelliseen asiantuntemukseen ja yliopistolaiseen statukseen. Hoitokunnan jäsenistä naisia on ollut joka viides. Kahden viimeisen vuosikymmenen valinnoissa naisten osuus on jo liki 50 %.

Politiikka- ja järjestökentän edustajien puuttuminen Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnasta on mielenkiintoinen väitettyä hoitokuntien politisoitumistaustaa vasten. Myös kaikissa muissa maakuntarahastoissa politiikkasektorin edustus on minimaalinen. Politiikka- ja järjestösektorin, kuten muidenkin sektorien edustus näyttäisi aivan toisenlaiselta, jos ammatin sijaan tai rinnalle määrittelyperusteeksi otettaisiin hoitokunnan jäsenten luottamustoimet. Tämä johtaisi pohdiskeluun, mikä on luottamustoimen ja ammatin välinen painoarvo maakuntarahaston hoitokunnan jäseniä nimitettäessä.

Taulukosta käy ilmi, mikä on 11-henkisen joukkueen yksittäisen jäsenen kotikenttä ja millaisesta asemasta hoitokuntaan tullaan. Kun käytettävissä ei ole Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan jäsenistä tehtyä tutkimusta, jossa olisi tarkasteltu jäsenten taustoja ja vuorovaikutussuhteita maakuntarahastojärjestelmän sisä- ja ulkopuolella, joudutaan arvailemaan muilla perusteilla maakuntarahaston roolia toisaalta maakunnallisena toimijana ja toisaalta yksityisenä tieteen ja taiteen rahoittajana. Hoitokunnan jäsenten asema eri sektoreissa kertoo miten maakuntarahasto 40-vuotisen historiansa aikana on legitimoinut itsensä. Ensimmäisten vuosikymmenien hoitokunnan kokoonpano

”Taide kommunikoi kielen ulkopuolella, vetoaa tunnetiloihin ja lohduttaa”

”Apuraha on rahallisen tuen lisäksi aina myös tunnustus ja arvostuksen osoitus. Pienelläkin apurahalla voi olla suuri merkitys silloin, kun se tulee oikeaan aikaan.”

Taidegraafikko **Outi Kirves** (s. 1960) sai ensimmäisen apurahansa opiskellessaan Lahden taidekoulun viimeisellä luokalla. Lahden kaupungin 1250 markan apurahalla hän osti itselleen työkalun, jota käyttää yhä.

”Suomen Kulttuurirahastolla on periaate, että tuetaan nuoria taiteilijoita. Mutta apurahan tarve ei kuvataiteilijoilla häviä, vaikka ura eteneekin. Suomessa taidemarkkinat ovat niin pienet, että vain harva nimekäänsä taiteilija pystyy elämään teosmyynneillä”, sanoo Kirves.

Outi Kirves tuntee taiteilijan elämän eri vaiheet omasta kokemuksesta. Vuoden nuoreksi taiteilijaksi vuonna 1988 valittu taidegraafikko sai kokea äkkijulkisuuden ulottuvuudet TV:n pääuutislähetyksestä naistenlehtijuttuihin.

”Taiteilijan uralla on olemassa katve, kun uuden nuoren taiteilijan uutuudenviehätys on haihtunut. Mediassa myös käsitellään koko ajan vähemmän ja vähemmän kuvataidetta. Tietenkin on päivän ilmiöitä joita esitellään, mutta on paljon pitkää omaa uraa tekeviä taiteilijoita, joiden työskentelyä ja kehitystä olisi kiinnostavaa seurata.”

Päijät-Hämeen rahastolta Outi Kirves sai apurahan vuonna 1999. Pian sen jälkeen Lahden taidekoulun rehtori Antti Hassi pyysi hänet seuraajakseen Päijät-Hämeen rahaston hoitokuntaan.

”Ajattelin ensin että ahaa, nyt sitten pitää tulla heti töihin, pitää maksaa se apuraha takaisin”, nauraa Kirves.

Outi Kirves kuului Päijät-Hämeen rahaston hoitokuntaan vuodet 1999–2005. Hän pitää rahaston hoitokuntaa hyvänä paikkana keskustella kulttuuripoliittisista linjauksista, vaikka Päijät-Hämeen rahastolla onkin hyvää tahtoa enemmän kuin rahaa. Outi Kirveen mielestä Suomen Kulttuurirahastolla on hyvä imago, koska sen asiantuntijat

VALOKUVA MARCELO ROSA

Outi Kirves sai apurahan vuonna 1999. Hän toimi 2000-luvun alussa kaksi kolmivuotiskautta rahaston hoitokunnassa.

anonyymejä ja hoitokunnan jäsenet ovat yksityishenkilöitä eivätkä minkään taustaorganisaation edustajia.

Turussa syntynyt, Joensuussa koulunsa käynyt ja Kankaanpään taidekoulussa opiskellut Kirves muutti Lahteen jatkamaan taideopintojaan Lahden taideinstituutissa. Päijät-Häme merkitsee hänelle järviluontoa, Päijänteen maisemaa. Lahden sijainti on hyvä, kaupunki on kodikas ja sopivan kokoinen ja hyvin hallittavissa kävelemällä.

”En tiedä, tarvitseeko Päijät-Hämeen rahaston miettiä maakuntaidentiteettiä lainkaan. Täytyy pyrkiä pois nurkakuntaisuudesta”, sanoo Kirves. ”Apurahoja ei jaeta täällä syntyneille, vaan tässä yhteisössä toimiville ja yhteisön kanssa vuorovaikutuksessa oleville mahdollisimman hyville taiteilijoille.”

Yksi Suomen Kulttuurirahaston tärkeä tehtävä Outi Kirveen mielestä on tukea erityisryhmien tekemää kulttuuria. Kirves on toiminut jo 20 vuoden ajan Kaarisilta ry:ssä taiteen tuntiopettajana. Kaarisilta ry järjestää musiikin ja kuvallisen ilmaisun ammatillista koulutusta erityistä tukea tarvitseville henkilöille, esimerkiksi vammaisille tai pitkäaikaissairaille. Yhdistyksen taide- ja toimintakeskus sijaitsee Erstan kartanossa Nastolassa. Ammatillisen koulutuksen lisäksi yhdistys järjestää taidenäyttelyitä, kulttuuri- ja taidetapahtumia, kansainvälisiä leirejä ja seminaareja.

”Kaarisilta on ollut hyvin tärkeä yhteisö, johon olen halunnut kuulua. Opetustyöstä saa uskoa taiteen voimaan. Näen konkreettisesti, millainen kommunikaatioväline taide on, kun ihminen joka ei välttämättä pysty viestimään sanallisesti, voi kommunikoida kuvallisesti. Tulokset näkyvät henkisenä hyvinvointina ja kehityksenä, kun itse tunto paranee.”

”Erityisryhmien taiteessa on erilainen, raikas ja mielenkiintoinen estetiikka. Emme tee ”vammaistaidetta”, vaan taidetta.”

Taiteilijuus on Outi Kirveelle kutsumusammatti, ja hänen reittinä taiteilijaksi oli suoraviivainen. Taide on hänelle vuorovaikutusta. Sitä ei voi sanoilla määritellä, vaan se kommunikoi kielen ulkopuolella, vetoaa tunnetiloihin ja lohduttaa.

”Minä en osaa sanallisesti ilmaista sisimpiä ajatuksiani, joten minun on pitänyt tehdä se kuvallisesti. On hämmästyttävää, millä tavalla voi taideteoksen avulla saada yhteyden toisen ihmisen ajatuksiin ja sieluun. Museossa vieraillessaan ja nähdessään vanhaa taidetta voi saada yhteyden vaikkapa Albrecht Düreriin. Minusta se on aina taianomainen hetki.”

JUTTA JULKUNEN

Outi Kirves: Vanha puu.

VALOKUVA TAPIO RUOKORANTA

kertoo hoitokunnasta, joka vastasi toimialueella esiintyviä intressejä ja identiteettejä. Siirtymävaiheen ja 2000-luvun hoitokunta hakee legitimointinsa tieteen ja taiteen professiosta, jota hoitokunnasta löytyy runsaasti. Rahaston työssä, joka on ensisijaisesti apurahoista päättämistä, tiede- ja taidesektorin merkitys on kasvanut ja ne koetaan tärkeiksi. Rahaston maakunta-aspekti, apurahojen tieteellisen ja taiteellisen arvon paikallistaminen tulee myös hoide-
tuksi. Siinä on tärkeää hoitokunnan yritysjohtajien, opettajien, päätoimittajien ja kaupunginjohtajien asiantuntemus.

Maakuntarahaston hoitokuntaan syntyy eri asiantuntija-alojen verkostoja, joissa asiantuntijoiden vuorovaikutus korostuu. Neljäkymmenen vuoden aikana Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnasta on tullut erilaisia maakunnallisia eliittejä yhteen kokoava foorumi, jolla on esiintynyt puolensataa asiantuntijaa.

5.9 Hoitokunnan arkea – rahaston juhlaa

Rahaston vuosi on kolme kuukautta

Kun Päijät-Hämeen rahasto aloitti työnsä syksyllä 1971, jouduttiin miettimään miten nuorin maakuntarahasto järjestää arkiset askareensa. Työ ei käynnistynyt aivan umpimetsästä, sillä maakuntarahastojen käytäntöön olivat jo 1960-luvulla Hämeen rahaston hoitokunnan jäsenenä tutustuneet dipl. ins. Tauno I. Saavalainen ja toimitusjohtaja Voitto Talonen. Lisäksi kulttuurirahaston hengen takuumiehenä jokaisessa maakuntarahastossa istui keskusrahaston edustaja, Päijät-Hämeessä rahaston yliasiamies Erkki Salonen.

Maakuntarahaston toimintavuosi vakiintui neljännesvuodeksi: marras-
kuussa julistettiin apurahat haettavaksi, vuoden vaihteessa pidettiin työvaliokunnan ja hoitokunnan kokous ja J. H. Erkon päivänä 16.1. jaettiin apurahat. Vuonna 1978 hoitokunta kokoontui ensimmäisen kerran kaksi kertaa vuodessa. Puolensadan hakemuksen käsittely ja päätös apurahoista kypsyi hyvinkin yhdessä kokouksessa. Päätösprosessi eteni asiamiehen johdolla niin, että joulun alla yhteenveto hakijoista valmistui. Hoitokunnan kokouksessa päätöksen pohjana oli työvaliokunnan ja asiamiehen valmisteleva esitys. Mäkisen tutkimuksen mukaan maakuntarahastojen organisatorinen ominaisuus on, että toiminta keskittyy työvaliokuntaan, johon yleensä kuuluvat puheenjohtajat, asiamies ja 1–2 hoitokunnan jäsentä. Työvaliokunnan lisäksi rahaston ydinryhmään laskettiin kuuluvaksi Keskusrahaston edustaja. 2000-luvulla toiminnan keskiöön ovat tulleet myös ulkopuoliset asiantuntijat, joiden käyttö voi olla hyvinkin organisoitua. Toiminnan keskittymisen haittana on vaara, että ydinryhmän ulkopuolelle jäävän on vaikea löytää asemaansa hoitokunnassa. Jäsenen kaventuneeksi rooliksi jäisi työvaliokunnan valmistelevien päätösten vahvistaminen ja vuosijuhlissa edustaminen.

Hoitokunta jätti yleensä oman puumerkinsä jakoluetteloon vaihtamalla pari nimeä listalla tai yleisemmin lisäämällä apurahansaajien määrää muuta-

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

Markku Porvari

Apulaiskaupunginjohtaja

Markku Porvari valittiin maakuntarahaston hoitokuntaan kaudelle 1996–1999 hoitokunnasta eronneen toimitusjohtaja Veikko Linkonevan jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Vuonna 1999 hänet nimettiin uudestaan seuraavaksi kolmivuotiskaudeksi, samoin vuonna 2002.

Markku Porvari toimi rahaston hoitokunnan varapuheenjohtajana vuodet 1999–2002 ja puheenjohtajana professori Juhani Jaakkolan jälkeen vuonna 2002–2005. Markku Porvarin jättäessä rahaston täysinpalvelleena vuonna 2005 oli 1990-luvun lopulla alkanut jakosummien nopea kasvu vakiintui 300 000 euron tuntumaan, ponkaistakseen muutaman hiljaisen kasvun vuoden jälkeen nykyiselle 350 000 euron tasolle.

malla. Saajien luettelo eli vielä hoitokunnan kokouksessa, mutta työvaliokunnan linjanvedot apurahan suuruudesta kestivät hoitokunnassakin.

Päijät-Hämeen maakuntarahasto ei toimintansa ensimmäisinä vuosikymmeninä voinut ajatellakaan jakavansa työskentelyapurahoja. 1970-, 1980- ja 1990-luvun todellisuutta oli jaettavan niukkuus, mikä pani etsimään ideaalia tilannetta yksittäisen apurahan suuruuden ja apurahojen lukumäärän välillä. Ideaalitilanteen etsintä johti usein siihen, että haetut summat jouduttiin puolittamaan. Taideapurahoissa mentiin vieläkin pitemmälle. Vuonna 1982 Päijät-Hämeen rahastosta myönnettiin 16 apurahaa, yhteensä 43 000 markkaa (16 000 euroa), summassa ei ole otettu huomioon tunnustus- ja kilpailupalkintoja. Stipendiaattien yhteinen hakusumma oli yli kaksinkertainen. Puolittaminen ei ollut mekaanista, vaan harkintaan perustuvaa, sillä neljä apurahaa myönnettiin haetun suuruisina. Taiteelliseen työskentelyyn myönnettyjen apurahojen jääminen kolmas- tai neljäsosaan haetusta myös vuonna 1982 ei saa selitystä pöytäkirjoista.

Hoitokunnan rakenteesta johtuen maakuntarahasto ei ole jonkin tietyn profession hallitsema asiantuntijajärjestelmä. Siksi hoitokunta ei aina tee päätöksiä pelkästään oman tietonsa varassa, vaan päätöksiin vaikuttavat myös ulkopuolisten asiantuntijoiden lausunnot. Asiantuntijoiden käyttö voi pohjautua jäsenen omien ulkoisten verkostojen käyttöön tai se on organisoitu rahaston toimesta.

Toiminnan ensimmäisinä vuosina työvaliokunnan valmistelemasta nimelistasta pyydettiin keskusrahaston asiantuntijoilta lausunto. Oli vuosia, jolloin työvaliokunnan esitys ei saanut Helsingistä ainuttakaan myöntävää kannanottoa, esimerkiksi vuonna 1974 työvaliokunnan yhdeksästä ehdokkaasta yhtään ei kelpuutettu Helsingin asiantuntijoiden yhdeksän nimen listalle. Hoitokunta myönsi Helsingin listalta kahdelle apurahan, työvaliokunnan listalta kuudelle. Hoitokunnan päätöksessä oli jo 1970-luvulla piirteitä, joista tämän vuosikymmenen aikana on keskusteltu vilkkaasti: ovatko Kulttuurirahaston laatuvaatimukset ja maakuntarahastojen laatuvaatimukset ristiriidassa. Vieläkö aluepolitiikan henkinen perinne näkyy ratkaisuissa? Päijät-Hämeen rahaston 2000-luvun päätöksenteko kertoo ja rahaston puheenjohtaja Hannu Rantasen sanat vahvistavat, että käsitys asiantuntijuudesta on sisäistetty. Sen läsnäolo on taattu sillä, että hoitokunnalla aina on tarpeellinen asiantuntemus käytössä, omasta takaa tai ulkopuolisten avulla.

Maakuntarahaston hakemusten lukumäärän kasvaessa ja laatutason noustessa hoitokunta joutui kokoontumaan useammin. 1990-luvun murroksen yksi ilmiö oli kolmannen sektorin voimistuminen. Tämä näkyi rahaston piirissä useamman vuoden jatkuneena aktiivisemmän roolin etsimisellä. Ratkaisuksi löydetty oma kulttuuri-iltapäivä vaati vuosien ideointi- ja valmistelutyötä aivan eri tavalla kuin pelkkä apurahojen jako. ”Antaa ajastaan” on toteutunut, sillä hoitokunnan jäsenyydestä ei makseta palkkaa eikä kokouspalkkioita.

Seuraava suuri kysymys maakuntarahastolle on ulkopuolisten asiantuntijoiden vapaaehtoisen palkattoman työn jatkuminen. Vieläkö asiantuntijana toimiminen on niin palkitsevaa, että joku on valmis antamaan ajastaan?

2000-luvun hoitokunnat käsittelevät alkuvuosiin verrattuna viisin–kuusin-kertaisen määrän apurahahakemuksia. Yhä useammin maakunnassa on reagoitava ulkoa tuleviin ärsykeisiin, yhtenä seurauksena tästä on yhä useampia kokouksia. Päijät-Hämeen rahaston hoito- ja työvaliokuntien kokousrytmi on vakiintunut vuoden juoksussa niin, että rahasto hengittää samaan tahtiin muiden maakuntarahastojen kanssa keskusrahaston ohjauksessa: tammikuussa julistetaan apurahat haettavaksi, helmi- ja maaliskuu valmistellaan apurahapäätöksiä, huhtikuussa järjestetään vuosijuhla. Syksy avataan hoitokunnan järjestäytymiskokouksella, kun Kulttuurirahaston toimintavuosi vaihtuu 1. päivänä lokakuuta. Tämä vaatii hoitokunnalta kolme kokousta vuodessa ja niiltä jäseniltä, jotka kuuluvat työvaliokuntaan lisäksi kaksi kokousta.

Alkuvuosikymmeninä apurahojen jakoprosessi kulki työvaliokuntavetoisesti. 2000-luvulla aloite on siirtynyt jälleen hoitokunnalle. Hoitokunta tekee ensimmäisessä kokouksessaan alustavan valinnan ja lähettää mielenkiintoisimmat hakemukset asiantuntijavalmisteluun. Keskimäärin joka viides hakemus johtaa myönteiseen päätökseen.

Erkon päivänä nautittiin työn tuloksista

Suomen Kulttuurirahaston vuosijuhlasta on sanottu, että se on rahaston käyntikortti. Käyntikorttiajattelu siirtyi sellaisenaan maakuntiin. Vuosijuhlien avulla pyrittiin kohottamaan suomalaista juhlakulttuuria.

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunta päätti rahaston perustamisen yhteydessä, että rahaston vuosi- ja apurahojenjakojuhla viedään maakuntaan niin, että rahasto tulee tutuksi jokaisessa kunnassa vuorollaan. Tästä pidettiin tarkasti huolta kolmekymmentä vuotta. Alkuvuosien kierrätyksessä on havaittavissa piirteitä demokraattisesta kulttuuripalvelujen tarjonnasta aikakauden hengen mukaisesti. Maakuntarahastoa avustaville kunnille oli tärkeää saada kuntaan apurahojen lisäksi yksi korkeatasoinen kulttuuritapahtuma.

Kulttuurirahasto on aina puolustanut taidetta viihteen ylivaltaa vastaan. Päijät-Hämeessä tämä ei jäänyt ainoastaan taiteen puolustamiseksi, vaan käytiin hyökkäykseen taidemusiikin puolesta. Vuosijuhlayleisö sai kuulla Sibeliusta, Sallista, Beethovenia ja monia muita. Orkesterit olivat kansallista kärkeä, kapellimestarit nousseet maailman maineeseen, puikkoon tarttuivat Hemming, Lintu, Vänskä ja muut.

Toiminnan alkuvuosina rahasto nautti isäntäkunnan vieraanvaraisuudesta: isännät järjestivät asianmukaisen juhlatilan ja kahvituksen. Lahdessa pikkuteatterissa vuonna 1980 pidetty vuosijuhla päättyi Lahden kaupungin kutsuvierasnäytäntönä tarjoamaan Paavo Haavikon näytelmään *Agricola ja kettu*.

**Rahaston
vuosijuhla-
esitelmöitsijöiden
lista on
vaikuttava.**

Seuraavana vuonna rahaston X vuosijuhla siirrettiin teatterin suurelle näyttämölle. Vuosijuhlailta jatkui jälleen Lahden kaupunginhallituksen tarjoamalla kutsuvierasnäytännöllä, Lahden teatteri esitti Eeva-Liisa Mannerin ”*Uudenvuodenyön*”. Rahasto halusi näin kiittää kuntien johtoa ja maakunnan kulttuurintukijoita.

Vuosijuhla päättyi vielä 1980-luvulla kahtena vuonna teatteriesityksiin. Hartolassa 1982 katsottiin juhlan päätteeksi Turun ylioppilasteatterin esittämä Pentti Holapan näytelmä *Boman – koira, joka kasvatti siivet*. Vuonna 1989 vuorossa oli Hella Vuolijoen *Heta*-näytelmä.

Vaikka vuosijuhlissa on kuultu ammattimaista soitantaa ja käyty juhlan jälkeen teatterissa, vuosijuhla on koko nelikymmenvuotisen toiminnan aikana ollut erityisesti päijäthämäläisen kulttuurin esittelytilaisuus. Osa päijäthämäläisyyttä katosi vuonna 2009, kun Kulttuurirahaston keskitetty asioiden hoitaminen vaati maakuntarahastoja siirtymään yhteiseen apurahakäytäntöön hakuaikoineen, mistä seurauksena Päijät-Hämeen rahasto ei enää kokoonnu J. H. Erkon syntymäpäivänä 16. tammikuuta maakunnan väen kanssa yhteiseen vuosijuhlaan, vaan keväällä huhtikuussa.

Vailla korkeakoulua olevissa maakunnissa aikakautena, jolloin akateemista pohdittua puhetta oli harvoin tarjolla, maakuntarahaston vuosijuhlaesitelmöitsijät toivat tuulahduksen valtakunnan tiede-, taide, ja elinkeinoelämän huipulta. Päijät-Hämeen rahaston vuosijuhlaesitelmöitsijöiden lista on vaikuttava: professoreita, tohtoreita, ylijohtajia, kansliapäälliköitä.

Juhlaesitelmissä useana vuonna käsiteltiin kulttuuripolitiikkaa, kun nuorin rahasto haki koko 70-luvun rooliaan ja asiantuntijain vahvistusta linjauksilleen. Kulttuurirahastolaista näkökulmaa valaisivat prof. Yrjö Blomstedt kaksikin kertaa ja professori L. A. Puntila, laajemmasta perspektiivistä asiaa tarkasteli prof. Paavo Hoikka. Valtion kulttuuripolitiikka ja yksityisen rahaston rooli tulivat selväksi ilmeisesti viimeistään vuonna 1982 kansliapäällikkö Jaakko Nummisen esitelmän jälkeen, koska aihe hävisi puheiden listalta. Muidenkin juhlaesitelmien teemat liittyivät rahaston operatiiviseen toimintaan. Kotiseutu- ja perinne olivat esillä perättäisinä vuosina 1980-luvun taitteessa fil. lisensiaatti Pekka Laaksosen ja Lahti-Seuran puheenjohtajan Unto Tupalan toimesta. Rakennetun miljööän suojelu oli esillä kahtena vuonna. Valtionarkeologi C. J. Cardbergin oli helppo tulla puhumaan asiasta, sillä juuri oli ilmestynyt teos *Päijät-Hämeen kulttuurihistorialliset kohteet*.

Vuonna 1978 Heinolan juhlassa kulttuuripolitiikan valtiolistumiskehityksen katveessa hallintotieteen tohtori Waldemar Buhler kävi nostattamassa positiivisesti varautunutta asennemuutosta yrittämistä ja yritystoimintaa kohtaan. Ensimmäisinä 10 vuotena suoraan taiteeseen liittyi ainoastaan yksi esitelmä. Vuonna 1974 filosofian tohtori Timo Tiusasen aiheena oli Kangasalla syntynyt kirjailija Jalmari Finne. Juhlaesitelmillään maakuntarahasto otti paikansa päijäthämäläisenä sivistysinstituutiona, joka auttoi päijäthämäläisiä

määrittelemään paikkansa globaalissa maailmassa ja suhteessa muihin.

Kahdeksankymmentäluvulla alueen historia, maaseutupolitiikka ja rakennettu ympäristö pysyivät vuosijuhlaesitelmien teemoina. Vuonna 1984 Lahden vuosijuhlassa puhui hallintotieteen tohtori Kauko V. Niinisalo Suomen kulttuuriperinnön tulevaisuudesta. Hän oli valinnut puheensa otsikoksi provosoivan väittämän: Maakunnissa ratkaistaan Suomen kulttuuriperinnön tulevaisuus.

Teollisuuden terävimmästä kärjestä kuultiin ajankohtainen puheenvuoro toimitusjohtaja Jaakko Ihamuotilalta. Hän puhui Orimattilan vuosijuhlassa 1980-luvun energianäkymistä. Pohjustusta tänä päivänä suosituille kokkiohjelmille saatiin Mäntsälän vuosijuhlassa neljännesvuosisata sitten, kun professori Antti Aarnio vastasi esittämäänsä kysymykseen, katoaako suomalainen ruokakulttuuri.

Päijät-Hämeen rahasto oli 1990-luvun murrosvuosien ajan vahvasti maailman menossa mukana. Maakuntien Eurooppaan vei monen puheen teema: Professori Anto Leikola väitti, että olemme Eurooppaa, professori Aulis Aarnio pohdiskeli, miten maakunta-aate pärjää muuttuvassa maailmassa. Tohtori, päätoimittaja, ulkoministerinäkin toiminut Keijo Korhonen käsitteli kansanvaltaa ja kansan valtaa muuttuvassa maailmassa Padasjoella vuonna 1992. Tuskin mikään muu rahaston vuosijuhlaesitelmä on kirjoittanut niin sapekkaita kommentteja kuin tämä valinta. Etelä-Suomen Sanomissa nimimerkki Jälkiviisautta piti Korhosen valintaa provokaationa, jonka tarkoituksena on lietsoa väkeä EU-jäsenyyttä vastaan. Puheen provosoiva lopetus ”parempi orjan elämää on kuolo hirsipuussa” sai kirjoittajan ennustamaan, että puhujan loukkaamat päijäthämäläiset vientiyrittäjät tuskin tulevat sijoittamaan maakuntarahastoon.

Neljä vuotta Korhosen jälkeen maakuntarahasto palasi vuosijuhlassaan Eurooppa-teemaan. Esitelmän piti tohtori, nykyinen historian professori Laura Kolbe aiheenaan maakunnallisuus – suomalaisuus – eurooppalaisuus. Myös 1998 dosentti Juha Sihvola kuljetti maakuntaa kotiseudulta maailmalle teemanaan kotiseutu, kansainvälisyys ja maailmankansalaisuus. Professori Pirkko Nuolijärven esitelmällä monikielinen Suomi uuden vuosituhannen kynnyksellä astui Päijät-Hämeen rahasto uudelle vuosituhannelle.

Murrosvuosikymmen 1990-luku sai huomiota myös rahaston juhlapuheissa. Puhuttiin tutkimuksesta ja kehityksestä, Teknillisen korkeakoulun vararehtori Toivo Katila väitti lahtelaisten syvimmän työttömyyden keskellä, ettei työ lopu vaan muuttuu. Päijät-Hämeen rahasto sai harvinaisen vieraan maakuntarahastojen puhujanpönttöihin Orimattilaan vuonna 1995, kun sinne astui Sanoma Osakeyhtiön hallituksen puheenjohtaja Aatos Erkko. Maakuntarahaston nimikkorunoilijan syntymäpäivän vietto sai aivan erikoista hohtoa. Vuosijuhlaesitelmät ovat säilyttäneet tärkeän paikkansa vuosijuhlassa myös tällä vuosituhannella.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

Hoitokunnan puheenjohtaja Juhani Jaakkola esittämässä tervehdystään vuoden 2002 vuosijuhlassa.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

Maakuntarahaston korkeatasoisten juhlaesitelmien sarjaa jatkoi vuonna 2009 kosmologi Kari Enqvist.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

Päijät-Hämeen rahaston 40. vuosijuhla Sibeliustalossa 2011. Eturivissä vasemmalta: Hoitokunnan nykyinen jäsen, toimitusjohtaja Pekka Pöllänen, rahaston ensimmäinen asiamies, valtiotiet. maisteri Kari Tavaila ja hoitokunnan nykyinen jäsen, ekonomi Marja Lampainen.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

Päijät-Hämeen rahaston taiteen kokovuotisen työskentelyapurahan sai vuonna 2008 kuvataiteilija Tytti Götsch.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

Lahden Elävä Taide -yhdistyksen kesäteatteritoiminnan käynnistämistä maakuntarahasto tuki vuonna 2008.

”Kun on riittävän hyvä, useimmalla saralla se riittää”

Päijät-Häme on tullut maakuntarahaston emerituspuheenjohtajalle professori **Hannu Rantaselle** (1959) tutuksi tiedeyhteisön näkökulmasta jo vuodesta 1996, jolloin hän siirtyi Lappeenrannan teknillisen yliopiston Lahden yksikön vetäjäksi.

– Tamperelaiselle perheelle oli helppoa muuttaa Etelä-Karjalasta Lahteen.

Pitempi loikka päijäthämäläisyyteen otettiin vuosituhannen alussa, kun perheen omakotitalo valmistui Hollolaan.

Tekniikan ja tuotantotalouden valitseminen opintojen kohteeksi oli luonnollinen valinta, vaikka ura tutkijana ei ollut itsestään selvyyttä. Tekniikka kiinnosti Pirkanmaan yhteiskoulun matikkalinjan poikia myös ylioppilaskeväänä 1978. Yrittäjyys tuli tutuksi isän ammatin kautta.

– Pragmaattisena katsoin ammatinvalinnan oppaita. Tärkeintä oli, mistä löytyy työtä ja toimeentuloa. Siinä kypsyi päätös lähteä opiskelemaan tuotantotaloutta Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon. Kesätyö yliopistolla aukaisi sitten ovet tiedemaailmaan, ilman pyrkä.

Yliopistojen filiaalien kehittäminen nousi Lahdessa keskiöön 2000-luvun alussa, kun kaikki tunnustivat, ettei omaa yliopistoa tule. Lappeenrannan emoyliopiston Lahden yksiköstä on kasvanut vahva alueellinen tiedeinstituutio, jossa työskentelee yli kolmekymmentä tutkimustyön ammattilaista. Yksikön toimintaympäristö on erinomainen. Maakunnassa on lähes 10 000 yritystä, jotka tarjoavat relevantteja ongelmia ratkaistavaksi.

– Lahden yksikön asema on vahva. Se profiloituu tutkimuksen kautta ja pärjää yliopiston globaalein kriteerein arvioituna. Yksikön koko on optimaalinen, myös vaikuttavuus ja yhteistyö alueen yritysten kanssa on kunnossa.

Tekniikan ja talouden rajapinnassa liikkeessä Hannu Rantaselle on tullut selväksi, miten paljon tarvitaan

uutta tietoa, lisää panostusta tutkimus- ja kehitystoimintaan.

– Globaaleilla markkinoilla pärjää, kun valinnat perustuvat osaamiseen. Päijät-Häme oli jäämässä vuosituhannen alussa muiden maakuntien kyydistä, kun rahaa käytettiin tutkimukseen asukasta kohden vain neljännesmaan keskiarvosta. Eron umpeen kuromisen välttämättömyys ja tieteellisen työn merkitys toistuvat professorin puheessa.

Kulttuurin kentässä korostuvat luovuus, luottamus, joustavuus ja ketteruus, toiminta on verkostomaista. Yksi verkostoitumisen taidonnäyte on Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastojärjestelmä. Se on tullut tutuksi professori Hannu Rantaselle vuodesta 2002 alkaen, kun hänet valittiin rahaston hoitokuntaan ja kolme vuotta myöhemmin hoitokunnan puheenjohtajaksi. Yhteistyöfoorumi tarjosi uuden mahdollisuuden kertoa hallinnon, kulttuurin ja talouselämän vaikuttajille vakavasta huolesta, jota hän tunsii Päijät-Hämeessä tehtävästä tieteellisestä tutkimustoiminnasta.

– Puheenjohtajakauteni tärkein tavoite oli maakunnan tutkimuspanoksen lisääminen ja Päijät-Hämeen maakuntarahaston saaminen mukaan siihen.

Hannu Rantasen puheenjohtajakaudella maakuntarahasto on vakiinnuttanut asemansa korkeatasoisena taitteen ja nyt myös tieteen asiantuntijaorganisaationa. Ylhäältä ohjattu aluetutkimus on korvautunut uudella tutkimusstrategialla, joka lähtee liikkeelle yksittäisten tutkijoiden aiheista ja niiden kytkeytymisestä alueeseen.

– Tutkimusaiheiden tarkkuudella ei alueellista tutkimusta voi määrittää, koska on mahdoton arvioida tutkimusaihetta alueen kannalta. Maakuntarahaston pienillä rahoilla ei suunnata eikä ohjata linjavalintoja. Elinkeinostrategiat on päätetty toisaalla. Maakunnan vah-

vat alueet tulevat esiin hakemuksissa, maakuntarahasto voi vahvistaa sitä, mikä on jo olemassa ja mikä meistä on mielekästä.

Tulevan professorin tie päijäthämäläisen tutkimuksen lipunkantajaksi alkoi Sääksjärven kansakoulun kirjastosta. Siitä tuli rakas paikka, paikan mieli on tänäänkin mukana: Kesäisin Vammalan vanhan kirjallisuuden päivät Sastamalassa ja kassillinen kirjoja.

– Työssä saa painiskella riittävän monimutkaisten, aivotyötä vaativien tekstien parissa. Toimin vuoden aikana muutaman väitöstyön tarkastajana, sen lisäksi luen 15–25 diplomityötä. Näiden vastapainoksi kaipaa vapaa-ajalla hyvin tehtyä ja viihdyttävää kirjallisuutta.

Kalle Päättälön Iijoki-sarja ja dekkarit ovat nopealukuisen tiedemiehen tuttuja valintoja. Taiteen saralta myös näyttämötaide on tullut läheiseksi, Lahden teatteri omaksi.

– Olen kuitenkin enemmänkin taiteen kuluttaja kuin tekijä. Kouluaikana oma paikkani näyttämöllä oli esiintyä kivenä tai puuna.

Pitkät työpäivät, yliopiston murheet jäävät Tietoporttiin, kun kotona sulkee puhelimen ja sähköpostin. Omakotitalon pihapiirissä ja Padasjoen mökillä on aina möyrittävää. Isoisan perintönä kasvoi kiinnostus virvelikalastukseen. 2–3 kertaa vuodessa tehtävät kalastusretket vanhan kaveriporukan kanssa Ruunaan koskille hoitavat sosiaalista ulottuvuutta. Aivan toisenlaisen yhteisön tarjoaa reservin majurille kertausharjoitukset. Ilman maanpuolustusuhoa olen kokenut sen työn tärkeäksi, kertoo Hannu Rantanen.

Tieteen ja taiteen näkökulmasta suuri ei ole kaunista, eikä edes tarpeellista. Tähän tuloksen tuli Hannu Rantanen pohtiessaan Päijät-Hämeen rahaston puheenjohtajan tervehdyssanoissa rahaston 40-vuotisjuhlassa tieteen ja taiteen tekemisen rakenteita.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

"Hyvät kulttuurin, tieteen ja taiteen -tekijät, tukijat ja ystävät – Hyvät naiset ja herrat!" Hoitokunnan puheenjohtaja, professori Hannu Rantanen on aloittanut puheenjohtajan tervehdyksen 36. vuosijuhlissa vuonna 2007 Lahden Sibeliustalossa.

– Tieteen ja taiteen kentässä korostuvat juuri yksilöllinen osaaminen. Taiteilijan työ on monesti yksinäistä puurtamista, tieteen puolella tutkimusryhmällä on optimaalinen kokonsa. Rakenteet ovat meillä Päijät-Hämeessä kunnossa ja antavat mahdollisuuden tehdä korkeatasoista tiedettä ja taidetta. Vuosittainen apurahaprosessi on osoittanut, että meillä on vuosi vuodelta yhä enemmän luovia, osaavia ja aktiivisia tieteen ja taiteen tekijöitä. Kulttuurirahaston maakunnallinen rooli on tukea heitä ja olla mukana edistämässä Päijät-Hämeen menestystä.

"Kun on riittävän hyvä, useimmalla saralla se riittää", on Hannu Rantasen resepti, kun puhutaan pärjäämisestä. Yrityksen pärjäämisen kannalta riittävän hyvä on tarkoitukseensa soveltuva ja riittävän tasokas tutkimus. Yksilön hyvä on taitavuutta, etevyyttä, kunnollisuutta, kyvykkyyttä ja uutteruutta. Kun on tätä kaikkea, aukeaa paikka luonnollista tietä siinä maailmassa, johon innokas pyrkiminen saattaisi muuttua esteeksi.

JORMA JULKUNEN

MURROKSESSA
UUDEN ALKU

6. Kuvan ja soiton maakuntarahasto myös tieteen tukijaksi 2000-luvulla

6.1 Muutoksen askelmerkkejä

Kun Suomen Kulttuurirahaston nykyinen yliasiamies Antti Arjava aloitti ensimmäisenä päivänä lokakuuta 2003 työnsä rahastossa, kertoo hän joutuneensa yhteisöön, joka oli muuttamassa organisaatiotaan enemmän kuin vuosikymmeniin. Hän tarkoitti muutoksella Kulttuurirahaston omaisuuden ja työnjaon järjestelyjä kannatusyhdistyksen ja säätiön kesken sekä maakuntarahastojen ohjesääntöjen uudistamisen loppuunsaattamista. Kulttuurirahaston toiminta ei ole varsinaisesti mullistunut, sanoi Antti Arjava. Bulevardilla muutoksen keskellä, perspektiivinä keskusrahasto, ehkä asiat olivat näin. Mutta jos otamme etäisyyttä ja katsomme asioita Lahden Sibeliustalon kulmalta, voi väittää, että jos ei kaikki muuttunut maakuntarahastossa, niin melkein.

Suurvaltapolitiikan muutosten ja 1990-luvun laman jälkeen Suomi oli osan globaalia markkinataloutta. Maakunnissa alkoi uudenlaisen regionalismin aika. Kansallisen kulttuuripolitiikan suuri kertomus oli vaihtumassa ohjailusta, kulttuuridemokratiasta yksilöllistymiseen ja autonomiaan.

Toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten keskellä paikkaansa etsivässä Päijät-Hämeen rahastossa sattui samaan aikaan merkittäviä henkilömuutoksia, rahaston rakenteet, aineelliset olosuhteet ja henkinen ilmasto olivat järjestyksen kourissa. Muutokset eivät ole suoraan johdettavissa siitä mitä ympärillä tapahtui, mutta ovat osa sitä jossakin muodossa.

Näkyvä osa maakuntarahaston muutosta oli maakuntarahaston keskeisten toimijoiden vaihtuminen 1990-luvulla. Näissä henkilövaihdoksissa voi nähdä yhden aikakauden päättymisen ja toisen alkamisen. Maakuntarahastot syntyi-

vät osana maakuntaliittojen aluepolitiikkaa vastaiskuna Helsinki-keskeisyydelle. Nyt maakuntarahasto palasi henkisesti keskusrahaston helmoihin, mutta pelaa maakunnan kentällä entistä itsenäisempänä ja riippumattomampana. Reilut kaksi vuosikymmentä rahasto uskoi, että hyvää on ylläältä päin jaettavissa tasa-arvoisesti maakunnan eri osiin, kunhan vetelee oikeita naruja. Kun raha ei riittänyt, voitiin ainakin osoittaa suunta, minne tulisi mennä. Tällä vuosituhannella yhteinen hyvä muodostuu tukemalla hyviä itsenäisiä tieteen ja taiteen tekijöitä. Kvaliteetti on apurahojen jaon ainoa peruste.

2000-luvulla rahaston vuosittaiset jakosummat kasvoivat vajaassa kymmenessä vuodessa moninkertaisiksi. Tähän oli kaksi syytä: yleisen vaurastumisen ohella keskusrahasto piti huolta omistaan. Päijät-Hämeen rahastoon siirrettiin tuottoja Ravanin ja Paanasten rahastosta, keskusrahasto tuki kaikkia maakuntarahastoja suuremmilla summilla kuin aikaisemmin, joskus jopa ylimääräisellä tuella. Ennen muuta Päijät-Hämeen maakuntarahaston nimikkorahastojen tuotot alkoivat vaikuttaa vuosituhannen vaihteen jälkeen. Rahaston tuotot vakiintuivat niin, että puolet jakosummasta kertyi omista nimikkorahastoista, toinen puolisko kertyi omasta yleisrahastosta ja keskusrahaston tuesta. Varojen lisääntymisen myötä apurahojen lukumäärässä ja suuruudessa nousiin 2000-luvulla aivan uudelle tasolle. Viime vuosituhannelle jäi vuosijuhlien kiertäminen alueen kunnissa. Viimeiset pitäjäjulhat vietettiin Sysmässä 22. 1. 2000, jolloin 30 vuotta maakuntakierroksilla tuli täyteen. Vuodesta 2001 alkaen rahaston vuosijuhlapaikka on ollut Lahti ja Sibeliustalo. Viime vuosituhannelle jäivät myös kuntien toiminta-avustukset ja yllättäen myös nimikkorahastojen perustaminen. Viimeiset kymmenen vuotta Päijät-Hämeen rahasto on nauttinut 1980- ja 1990-lukujen pääomalahoittajien työn tuloksista. Matka murroksesta muutokseen kesti Päijät-Hämeessä aina vuoteen 2009, jolloin maakuntarahastojen hakuprosessin yhtenäistämisen seurauksena vuosijuhlapäiväksi valikoitui jokin huhtikuinen viikonloppu sen mukaan, miten helmikuun 10. päivään päättyneen hakuajan jälkeen apurahapäätökset on saatu valmiiksi. Erkko kuitenkin on vielä huhtikuun jakojuhlissa läsnä, päättyyhän tilaisuus edelleen yhteisesti laulettuun Hämäläisten lauluun.

1990-luvun muutoksessa rahastoa luotsannut puheenjohtaja Juhani Jaakkola totesi 30-vuotisyyhteenvedossaan, että uuden vuosituhannen alkaessa rahasto on noussut aivan uudelle alueellisen kulttuurivaikuttamisen tasolle. EU:n rahavirtojen myötä Päijät-Hämeeseen on syntynyt kulttuurinkin alueelle toimintaa ja hankkeita, joista Jaakkola nosti esiin uudet yliopistoyksiköt.

Tieteellisen infrastruktuurin kohenemisen myötä tieteen osuus apurahoista lähti väistämättömästi kasvuun. Jaakkolan mielestä kuntien tehtävä on huolehtia kylätason harrastustoiminnan puitteista ja paikallista kilpailukykyä tukevista hankkeista. Päijät-Hämeen rahaston tehtävä on potentiaalisten lahjakkuuksien valinta ja kannustaminen eteenpäin sekä sellaisten tärkeiden alueellisten hankkeiden etsiminen tai synnyttäminen, joihin muut toimijat eivät pysty tai halua ryhtyä.

Tohtorinhattuja,
enemmän ja enemmän.

6.2 Maakuntarahasto päivittää reittiään – puheenjohtaja Hannu Rantanen vannoo tutkimuksen nimeen

Maakuntarahastojen tieteen ja taiteen tukemisen mahdollisuudet ovat tiukasti sidoksissa alueen kulttuuriseen infrastruktuuriin. Esimerkiksi maakuntayliopistot ovat nostaneet sijaintimaakunnassaan asuvien väitelleiden määrän aivan eri tasolle, mihin omaa yliopistoa vailla olevissa maakunnissa ylletään. Tutkimuksen mukaan Keski-Suomen ja Etelä-Savon välillä tämä ero oli yli nelinkertainen savolaisten tappioksi vielä 2005. Kun vuosituhannen vaihteessa rahaston puheenjohtaja Juhani Jaakkola iloitsi tiedehakemusten lähteneen kasvuun, iloitsi hän samalla myös Lahden oman yliopistokeskuksen vahvistumisesta. Vuosituhannen ensi kymmenellä tiedehakemusten osuus hakemuksista on kivunnut jo lähes kolmannekseen, vuosittaisten hakijoiden määrä lähes sataan. Tiede on noussut aidosti yhdeksi kulttuurin kolmesta peruspilarista, joiden varaan maakuntarahasto voi operaatioitaan rakentaa. Lahden yliopistokeskus on kasvanut tärkeäksi instituutioksi Lahden ammattikorkeakoulun ja Konservatorion rinnalle. Aitous tässä yhteydessä tarkoittaa sitä, että puheenjohtaja Hannu Rantanen saattoi aivan eri äänenpainoin puhua tieteestä vuonna 2006 kuin kollegansa vuonna 1972, kun tämä joutui työvaliokunnan kanssa miettimään kummalle kahdesta hakijasta tieapuraha myönnetään. Muutos kertoo, mitä tarkoittaa olla kehityksessä mukana.

Vaikka tutkimustoiminnan tila on maakunnassa parantunut, on vuosien saatossa kaulaa venynyt tieteen eturintamassa kulkeviin. Tähän eroon kiinnitti

hoitokunnan puheenjohtaja huomionsa vuoden 2006 jakopuheessa. Päijät-Hämeessä on käytetty vuosittain tutkimus- ja kehittämistoimintaan kymmenes osa siitä mitä Oulun ja Tampereen seudulla, vain 240 euroa asukasta kohden. Vähemmän kuin Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Lapissa. Kehä sulkeutui, köyhät Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat olivat taas esimerkkinä vuosijuhlissa päijäthämäläisille kuten neljännesvuosisata aikaisemmin, kun maakunnan väeltä odotettiin taloudellista sitoutumista maakuntarahaston pääoman kartuttamiseen.

Suomen kielessä voidaan käskää monella tavalla, kohteliaasti myös konditionaalilla. Tähän turvautui hoitokunnan puheenjohtaja aluksi, kun oli ensin kertonut, että yritykset ja julkinen sektori yhdessä panostavat tutkimus- ja kehitystoimintaan 1 000 euroa asukasta kohden: ”Mikäli Päijät-Hämeessä panostettaisiin tutkimus- ja kehitystoimintaan saman verran kuin valtakunnassa keskimäärin tulisi päijäthämäläisten yritysten sijoittaa 700 euroa ja julkisen sektorin 300 euroa asukasta kohden”. Panostusten lisääminen auttaisi pärjäämään ja parantaisi maakunnan elämän- laatua. Luonnonvaroiltaan köyhän kansakunnan täytyy tehdä asiat fiksummin ja joustavammin kuin kilpailijamme. Tämä on mahdollista tutkimuksella ja koulutuksella. Tavoitteet ovat hoitokunnan ohjelmallisten kärjessä.

Jakopuheensa lopuksi puheenjohtaja Hannu Rantanen tiukkenemaan sävyyn vaati lisää rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan: Siihen ”mielestäni meidän on Päijät-Hämeessä panostettava huomattavasti nykyistä enemmän”. Maakunnan tutkimustoiminnan lisärahoitus vaikuttaisi tulevana vuosina myönteisesti Päijät-Hämeen rahastoon tulevien hakemusten määrään, laatuun ja jakautumiseen, uskoi puheenjohtaja.

Kun professori Hannu Rantanen kuuden vuoden jälkeen vuonna 2011 sivusi jakopuheessaan muutamalla sanalla tutkimusapurahoja, saattoi hän tyytyväisenä todeta, että hakijoiden määrä oli melkein kaksinkertaistunut. Puhuja piti lisäystä merkittävänä ja toivoi, että rahaston apurahojen jaossa näkyvä tieteellisen tutkimuksen tason kasvu osaltaan näkyisi Päijät-Hämeessä niin yrityksissä kuin julkisella sektorillakin. Jos näin käy, voiko maakuntarahaston hoitokunnan työhön ajastaan antanut asiantuntija enempää toivoa. Maakunnallisuuden uusi tulkinta toteutuu autonomisen tieteen ja taiteen kvaaliteetissa, tulos maakunnan väen kasvavana hyvinvointina..

6.3 Apurahat 1992–2011 – väitöskirjoja ja mestarikursseja

Päijät-Hämeen rahaston ensimmäisenä kahtenakymmenenä toimintavuonna joka viides hakija sai apurahan. Karsinta on ollut ankaraa myös tällä vuosituhanhannella, verrattiinpa sitä muihin maakuntarahastoihin tai vaikkapa keskusrahastoon. Vuosittaisten hakemusten määrä on kasvanut alkuvuosien keskimäärin viidestäkymmenestä tällä vuosituhanhannella vakiintuneeseen kolmensadan

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P.-HR:N ARKISTO

Taiteen maisteri Tapio Anttila sai Päijät-Hämeen rahaston taiteen kokovuotisen työskentelyapurahan vuonna 2011.

Vesikirputkin apuna arvioitaessa järven ekologista tilaa

Fil. maisteri Mirva Ketolan (1973) väitöskirja, suomennettuna *Sedimentin eläinplanktonjäänteet järven ekologisen laadun ja trofiarakenteen ilmentäjinä* tarkastettiin Helsingin yliopiston ympäristötieteen laitoksella Lahdessa 21.12.2011. Vastaväittäjänä toimi Ph.D. Susanne Amsinck Aarhusin yliopistosta Tanskasta, kustoksena oli professori Heikki Setälä Helsingin yliopistosta. Ketola sai Päijät-Hämeen maakuntarahastosta apurahan vuonna 2008 sekä 2009, Paavo Ristola Oy:n rahastosta 8 000 euroa sekä väitöskirjatyön loppuunsaattamiseen Kaisu ja Antti Ravanin rahastosta 7 000 euroa.

Mirva Ketola on yksi niistä nuorista lahjakkaista tutkijoista, jotka edustavat Päijät-Hämeen rahaston tämän vuosituhannen apurahapolitiikkaa. Sen keskeisenä tavoitteena on tutkimuksen aseman vahvistaminen Päijät-Hämeessä. Hänet yhdistää useisiin muihin maakuntarahastopiiriin kuuluviin apurahansaajiin, lahjoittajiin ja luotamushenkilöihin myös moderni päijäthämäläisyys: Lahden seutu on tarjonnut tiede- ja kulttuuri-instituutioiden mahdollisuuden opiskeluun ja sen jälkeiseen työskentelyyn omalla saralla.

Mirva Ketola (o.s. Nykänen) on syntynyt Pohjois-Karjalan Polvijärvellä, päässyt ylioppilaaksi 1992 ja valmistunut filosofian maisteriksi 1998 Joensuun yliopistosta pääaineena biologia, sivuaineina soveltava biologia, kemia ja ympäristönsuojelu.

– Jostain syystä juuri järvet alkoivat opiskeluaikana kiinnostaa eniten. Otin paljon hydrobiologiaan liittyviä kursseja, joista yksi liittyi vesieliöiden tunnistamiseen. Siellä eläinplanktonosuuden vetäjä huomasi kiinnostukseni ja tarjosi minulle pro gradun aihetta silloisella Karjalan tutkimuslaitoksella. Työ liittyi Liperin Pohjalammen eläinplanktoniin. Pohjalampea oli Vesijärven tavoin kunnostettu tehokalastuksella eli biomanipulaatiolla.

KUVA MIRVA KETOLAN KOKOELMA

Talvista näytteenottoa

Mirva Ketola jatkoi valmistumisen jälkeen töitä Karjalan tutkimuslaitoksella muun muassa kalanpoikasten ja eläinplanktonin parissa, mutta etsiskeli kuitenkin töitä Etelä-Suomesta. Gradua tehdessään hän oli tutustunut biomanipulaatiota käsittelevään kirjallisuuteen, varsinkin Vesijärvestä oli siitä aiheesta paljon tieteellisiä julkaisuja. Yhteydenotto professori Timo Kairesaloon tuotti kesätyön Lahdesta, Helsingin yliopiston ympäristöekologian laitokselta. Pääsy mukaan ECOFRAME-nimiseen EU-hankkeeseen vei järvien ekologisen luokittelun kysymysten pariin. Sama tutkimus tehtiin kahden vuoden aikana kymmenessä eri maassa, joten hanke antoi arvokkaita kontakteja ja kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä.

– Hankkeen päätyttyä halusin jatkaa tieteen parissa, sen edellytyksenä oli väitöskirjatyön aloittaminen. Paleolimnologien työ Karjalan tutkimuslaitoksella oli aikanaan tuntunut kovin kiehtovalta, mutta inspiraationa omalle tutkimussuunnitelmalleni toimi lopulta eräs Erik Jeppesenin tieteellinen artikkeli. Vasta sen luettuani oike-

astaa tajusin, että myös eläinplanktonia voidaan tutkia järvisedimentistä, ja innostuin asiasta kovasti.

Väitöskirjatyössään Ketola selvitti eläinplanktonjäänteiden käyttöä järvessä tapahtuneiden muutosten tulkinnassa. Käyttökelpoiset järven ekologisen tilan indeksit löytyivät aineistosta, jonka hän kokosi 31 eteläsuomalaiselta järveltä.

– Apurahojen merkitys korostuu etenkin väitöskirjatyön loppuvaiheessa. Päättyö kentällä ja laboratorioissa on tehty, ja siihen saatu rahoitus päättynyt. Jotain on kuitenkin ehkä vielä tekemättä ja julkaisematta, mikä olisi muun päivätöiden sivussa tehtynä aikamoinen ponnistus. Itselläni Kulttuurirahaston apurahat auttoivat nimenomaan väitöskirjatyön loppuunsaattamisessa.

Vesijärvi otti Ketolan väitöskirjassa varsin suuren roolin: tunnettu rehevöitymishistoria, biomanipulaatio sekä syvänesedimentin tarkka ajallinen resoluutio olivat yhdistelmä, mikä tuotti erittäin mielenkiintoisia tuloksia.

– Koska olen muuttanut muualta, en tuntenut Vesijärveä ennestään omakohtaisesti. Vesijärvi tuli tutki-

mussuunnitelmaani ohjaajani Timo Kairesalon kautta. Hän ehdotti yhteistyötä piileviä tutkineen Mikko Liukkosen kanssa. Järvellä kyllä viihdyn muutoinkin. Olin aikaisemmissa töissäni tottunut olemaan kesäisin vesillä, mm. Saimaalla. Nyt näytteenotto tapahtui talvella jään päältä, joten kesällä kaipasin kovasti vesille. Niinpä menin Vesisamoilijoiden melontakurssille Kahvisaareen. Kajakilla sain siis kiertää Vesijärveä muutoinkin, kuin vain töiden kautta. Järvi on aivan mahtava voimavara Lahden alueella.

Mirva Ketolan mielestä ympäristöekologia on tulevaisuutemme kannalta tärkeä ala, sillä se pureutuu luonnonvarojen kestäväen käytön ekologisiin ja bioteknisiin perusteisiin sekä ihmistoimintojen maa- ja vesiekosysteemeihin kohdistamiin häiriöihin.

– Hieman liian huolettomasti nykyisellään tulevaisuuteen suhtaudumme. Toivoo ei pidä menettää, mutta tarvittaisiin myös tekoja.

JORMA JULKUNEN

Fil. maisteri Mirva Ketolan väitöstilaisuus 21. 12. 2011 Helsingin yliopiston ympäristötieteen laitoksella Lahdessa. Kustoksena toimi professori Heikki Setälä Helsingin yliopistosta.

KUVA MIRVA KETOLAN KOKOELMA

hakemuksen tasoon. Vuonna 2007 hakemuksia jätettiin 308 kappaletta, tiede-hakemusten osuus oli 28 prosenttia, taiteen osuus 72 prosenttia. Neljässäkympessä vuodessa hakemusten määrä kuusinkertaistui, jakosumma samassa ajassa on kasvanut yhdeksäntoistakertaiseksi vuoden 2010 euroissa laskettuna. Keskusrahaston 2000-luvun jatkuva huoli taiteen osuuden säilymisestä ainakin 40 prosentissa ei ollut Päijät-Hämeessä arkea. Vahvat taideinstituutiot pitivät huolen hakijapotentialista ja muutamat nimikkorahastot aktivoivat sen.

Jos vertaa muutoksia eri taiteen alojen hakijoiden määrissä, on mielenkiintoista havaita, ettei neljässäkympessä vuodessa ole juurikaan muutoksia ole tapahtunut, vahvat alat ovat edelleen vahvoja. Säveltaide on ykkönen, seuraavana tulee kuvataide, kolmantena näyttämötaide. Ainoastaan sävel- ja kuvataiteen prosenttiosuus on hiukan pienentynyt, muiden taidealojen hakemusten prosenttiosuudet ovat pysyneet muuttumattomana lukuun ottamatta taideteollisuutta, joka on kasvattanut osuutensa nelinkertaiseksi, 8 prosenttiin. Merkittävä kasvu on tapahtunut tiedehakemusten määrässä. Kun maakunnan kulttuurisen infrastruktuurin ja instituutioiden väitetään sanelevan hakemusalat ja määrät, tulokset ovat ymmärrettäviä. Soiton ja kuvataiteen maakunta on samassa kolmanneksi vahvaksi alakseen tieteen. Mutta infrastruktuurin muutokset näkyvät hakemusmäärissä viiveellä.

Vuosittaiset jakosummat kasvoivat vielä 2000-luvulla, mutta tasaisemmin. Vuonna 2010 saavutettiin tähänastinen huippu, kun jaettavaa oli maakunnan tieteen ja taiteen tekijöille 360 000 euroa. Päijät-Hämeen rahasto näyttää löytäneen asemansa Kulttuurirahaston maakuntarahastojen joukossa sekä ennustettavana ja turvallisena maakunnan tieteen ja taiteen tukijana: Tammikuussa on haussa tutut 350 000 euroa, hakemuksia tulee kolmisensataa ja myönteinen päätös lähetetään noin 60 hakijalle. Rahastossa vannotaan avoimuuden nimien, mutta tulevaan katsotaan hoitokunnan kokouksissa. neljän seinän sisällä. Julkisesti rahaston pyrkimyksistä kertoo puheenjohtaja vuosijuhlissa. Muuten pidetään arvossa Kulttuurirahaston edesmenneen yliasiamiehen Matti Ilmanen maakuntarahaston asiamiesnoviisille aikanaan antamaa ohjetta: teot puhuvat, teot puhuvat!

Missä maakuntarahasto menee, se paljastuu apurahoista, myös liike ja suunta? Jos verrataan vuonna 1985 ja kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 1995 myönnettyjen apurahojen tarkoituseräsekeitä, voidaan havaita, että maakuntarahasto oli vanha tuttu ja turvallinen pyrkimyksineen vielä 1995. Taiteellinen työskentely ja näyttelyiden järjestäminen on tarkoitusten ykkönen: keraamikko Heikki Rahikainen sai nykyrahassa 2 000 euroa kotimaiseen työskentelyyn, kuvataiteilija Pekka Purhoselle myönnettiin 1 000 markkaa näyttelyn järjestämiseen. Heti perässä tulivat soittimien ja työskentelyvälineiden ja materiaalin hankinta. Rahasto kustansi musiikin kandidaatti Elina Leskelän harmonikan virittämisen 1 400 eurolla, kuvataiteilija Arto Määttä

KUVA SKR:N ARKISTO

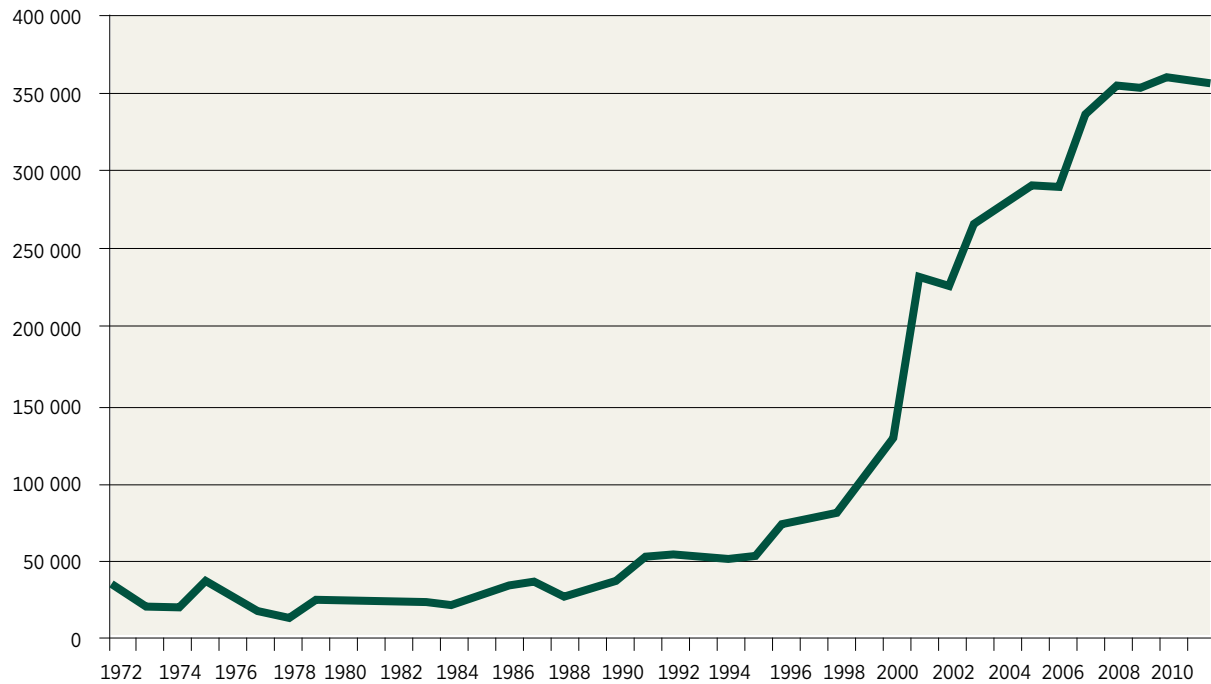
Matti Ilmanen

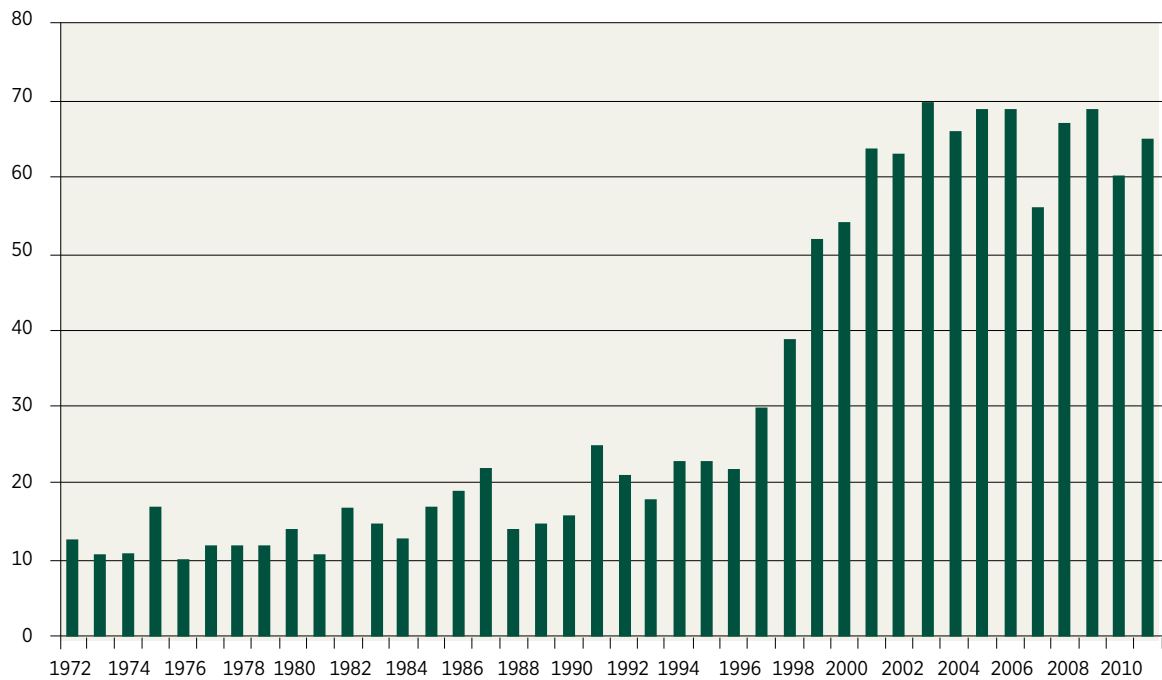
KUVA MATTI SILVENNÖINEN, P-HR:N ARKISTO

Valokuvataiteilija Markus Henttonen sai vuonna 2008 Orimattilan Säästöpankin rahastosta apurahan näyttelyn järjestämiseen.

Jakosumma 1972–2011 (v. 2010 euroissa)

Apurahat 1972–2011 (kpl)

haluttiin tukea 3 000 eurolla, jotta hän saa multimediatyöaseman. Edelleen tuettiin nuorten osallistumista musiikin jatkokursseille niin kotimaassa kuin ulkomailla: koululainen Kalle Kuusava osallistui mestarikursseille Ravanin rahaston stipendiaattina. Liki neljänneksen osan vuoden jakosummasta vei 12 000 euron projektiapuraha, joka myönnettiin Sysmän Suvisoiton Tuki Ry:lle X Suvisoiton järjestämiseen. Kulttuuritapahtumien tukeminen oli vakiinnuttanut asemansa rahaston japolitiikassa. Myös alkuvuosikymmeninä vahvasti esillä olleet perinnetieteet saivat hoitokunnalta tukea muutaman apurahan verran. Sysmän ja muun Itä-Hämeen kulttuurihistoriallisten rakennuskohteiden inventointiin myönnettiin Birgitta Stjernvall-Järvelle apuraha, samoin Itä-Hämeen museolle Hartolan ensimmäisen kirkonpaikan perinneselvitykseen. Tyypillinen tutkimusapuraha oli edelleen perinnetieteen alaan kuuluva selvitys. Maakunta rakensi yhä identiteettiään historiansa avulla. Väitöskirjan tekijät eivät vielä olleet löytäneet maakuntarahastoa, väitöskirjasarakkeessa on pyöreä nolla.

Kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2005 Päijät-Hämeen rahasto jakoi Lahden Sibeliustalossa pidetyssä vuosijuhlissa liki 300 000 euroa 69 apurahana. Apurahan saajien joukko oli ennätyksellisen suuri, eikä sitä ole vielä ylitetty. Apurahoista 48 oli henkilökohtaisia apurahoja, joista naiset saivat 27, miehet 21. Työryhmille myönnettiin 12 apurahaa ja rekisteröidyille yhteisöille 9 apurahaa. Apurahojen tarkoituksia vertaamalla on nähtävissä, että pääosa apurahoista käytetään samoihin tarkoituksiin kuin kymmenen vuotta aikaisemmin. Kirjallisen työskentely, musiikkikursseille osallistuminen, näyttelyiden ja tapahtumien järjestäminen ovat säilyttäneet suhteellisen asemansa, melkeinpä prosentilleen. Vuonna 2005 maakuntarahasto tuki 12 nuoren musiikkilahjakkuuden osallistumista viulun, pianon, huilun, klarinetin ja laulun mestarikursseille. 2000-luvun jälkimmäisellä puoliskolla kurssilaisten tukeminen vain lisääntyi niin, että koko kymmenluvun apurahoista noin 20 prosenttia käytettiin tähän tarkoitukseen. Ravanin nimikkorahaston ja Lahden konservatorion vaikutus näkyivät.

Selkeää vähennys 10 vuodessa tapahtui välineiden ja materiaalien hankintaan osoitetuissa apurahoissa. Vuoden ainut soitinhankinta-apuraha oli musiikinopiskelija Santtu-Matias Rouvalille myönnetty 4 500 euroa vibrafonin hankintaan. Myös taiteelliseen työskentelyyn myönnettyjen apurahojen osuus oli kääntynyt laskuun. Eikä kyse ole vain tarkasteluvuodesta, hiipuminen on selkeä trendi. Onko kyse siitä, että yksi kokovuotinen keskusrahaston tuella myönnettävä työskentelyapuraha on korvannut 3–4 pienempää. Vuonna 2005 Päijät-Hämeen rahaston kokovuotisen työskentelyapurahan sai taidegraafikko Jouni Salonen. Vaikutusta on myös sillä, että kuvataidekenttä näyttää apurahojen kohteiden perusteella hyvin pirstaleiselta. Klassisen vapaan taiteen työskentelyapurahan sijaan haetaan projektirahaa taiteen uusien alueiden ja poikkitaideellisten hankkeiden toteuttamiseen, jolloin kyseessä saattaa olla kulttuu-

KUVA JOUKO SALMINEN

Kauppätieteen maisteri Tuija Oikarinen väitteli Lahdessa 22.2.2008. Lahden Teollisuusseuran nimikkorahasto myönsi väittelijälle apurahan vuonna 2006 yksilön ja organisaation oppimista ja niiden vuorovaikutusta käsittelevään väitöstudiumukseen.

KUVA ANNE ANTILA

Päijät-Hämeen rahasto on 2000-luvulla lisännyt tieteen, erityisesti väitöskirjojen rahoitusta.

ripoliittinen erityistarkoitus tai vaikkapa taidetapahtuman järjestäminen. Tähän vaikuttaa Lahden suuri rikkaus, Lahden ammattikorkeakoulun muotoiluinstituutin ja taideinstituutin välinen yhteistyö. Rahaston perustamisen aikoihin vapaa ja soveltava taide kävivät dialogia, taiteen politisoituminen ja taiteen yhteiskunnallinen tendenssi katkaisi sen hetkeksi, mutta tämän vuosituhannen haasteiden edessä tuo yhteistyö on taas arvossaan.

Suurin muutos 10 vuotta aikaisempaan tilanteeseen on väitöstutkimusta tekeville myönnettyjen apurahojen huima lisäys. Vuonna 2005 tuettiin seitsemää väitöstutkimusta, kymmenen vuoden takaiselle nollalinjalle jätettiin hyvästit. Väitösapurahojen määrä on kasvanut vuosittain 1–2:lla niin, että vuonna 2011 väitösapurahojen myönnettiin kaikkiaan 13 kappaletta, osuus kaikista apurahoista oli 20 prosenttia. Kun tähän lisätään tutkimushankkeiden ja lisen-siaattitöiden tukeminen, päästään lähemmäksi 30 prosentin osuutta kaikista apurahoista.

Aivan uusi alue ovat erilaiset koululaisten kerhotoiminnan tukemiseen myönnetty apurahat. Kyseessä on keskusrahaston mainetta hankkineen Myrsky-hankkeen päijät-hämläinen variaatio: kohteena eivät ole syrjäytymisvaarassa olevat lapset vaan kaikki lapset, joille tarjotaan mahdollisuus tehdä taidetta. Toinen kasvava apurahojen sektori on muotoilu. Tyypillinen uuden edustaja on muotoilija AMK Teemu Salonen, jonka Taide- & Muotoilukeskus Ars Auttoisen toiminnan kehittämissuunnitelmat hoitokunta katsoi tukemisen arvoisiksi ja myönsi sille 10 000 euroa vuonna 2010.

Kulttuurirahaston tavoitteeksi mainitaan hyvien vanhojen asioiden säilyttäminen ja hyvien uusien asioiden käynnistäminen. Päijät-Hämeen rahasto on säilyttänyt kuvataiteen ja musiikin jakopolitiikkansa ytimessä, uusina siihen

”Näen itseni enneminkin kuvanveistäjänä joka tekee käytettäviä veistoksia”

”Padasjoen Ars Auttoinen on nopeasti noussut varteen-otettavien kesänäyttelyiden sarjaan: siihen joka selvästi eroaa tasoltaan navettanäyttelyiden kukkamaalaustyylistä.” Näin lennokkaasti asemoi valtakunnan ykköslehti padasjokelaisen näyttelytulokkaan kesänäyttelyidemme kärkeksi heinäkuussa 2011. Ars Auttoisen kesän teema Suomi Finland oli ajankohtainen puheenvuoro Suomi-brändistä aloitettuun keskusteluun.

Ennen sotia rakennettu kivikoulu muuttui näyttely- ja työtilaksi sekä kodiksi käsityöläispariskunta **Kati Joen** ja **Teemu Salosen** osaavissa käsissä. Idea näyttelyiden järjestämisestä syntyi vuonna 2008. Sen jälkeen työtä on riittänyt: remontointia, kuratointia, kuljetuksia, ripustamista, lipunmyyntiä, valvontaa ja kahvilan tuotteiden leipomista.

Vuonna 2009 Päijät-Hämeen rahasto myönsi Teemu Saloselle ja Kati Joelle muotoilun ja taiteen yhteisnäytte-

lyn järjestämiseen apurahan. Seuraavana vuonna muotoilija AMK Teemu Salonen sai viiden kuukauden työskentelyapurahan Taide- & Muotoilukeskus Ars Auttoisen toiminnan kehittämiseen.

– Ilman vuonna 2009 yhdessä Kati Joen kanssa saamaamme 5500 euron apurahaa olisi ensimmäinen Ars Auttoinen -näyttelymme ollut huomattavasti suppeampi. Vuonna 2010 saamani henkilökohtaisen viiden kuukauden työskentelyapurahan turvin pystyin keskittymään täysipäiväisesti Ars Auttoisten näyttelyiden ja koko taidekeskuksen toiminnan kehittämiseen. Apurahat ovat olleet erittäin oleellisia koko Ars Auttoisten toiminnan, olemassaolon ja tulevaisuuden kannalta.

Teemu Salosen (1976) tie muotoilijaksi ei ole hetken päähänpisto.

– Olen jo aivan pienenä kinunnut kotiin verstaatioja, joissa voisi rakennella erilaisia asioita. Käsityöläinen taju-

KUVA TEEMU SALONEN

**Teemu Salosen
työn alla olevan
valaisinmallin
prototyyppi,
pronssivalu.**

**Teemu Salonen
ja Kati Joki
ripustamassa
vuoden 2009
näyttelyä.**

sin olevani silloin, kun aloitin puuseppä-artsaanin opinnot hieman vahingossa vuonna 1996 Tammelan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa. Puuseppäksi valmistumiseni jälkeen aloitin samana vuonna 1999 opinnot Lahden muotoiluinstituutissa käsityömuotoilun linjalla.

Käsityömuotoilu ja taidekäsityö kuvaavat sanoina parhaiten sitä mitä haluan tehdä. Käsillä työstäminen on tapani suunnitella tuotteita, ja haluan myös valmistaa tuotteeni itse. Teollisesti tuotettuna en osaa – enkä haluaakaan – nähdä omia tuotteitani, vaan näen itseni ennemminkin kuvanveistäjänä joka tekee käytettäviä veistoksia.

Vuonna 2011 taide- ja muotoilukeskuksessa tehty työ sai myös valtakunnallista tunnustusta, kun Suomen Kulttuurirahasto myönsi Teemu Saloselle kokovuotisen työskentelyapurahan Taide- & muotoilukeskus Ars Auttoisen toiminnan kehittämiseen.

– Se hetki kun saa tietää myönnetystä apurahasta on todella huikea. Sen lisäksi että onnistui saamaan rahoitusta suunnittelemaansa työlle, on ylettömän kannustavaa että omalle suunnitelmalleen on saanut ymmärrystä ja kannustusta arvostetulta taholta.

Teemu Salosen tie puuseppästä Lahden koulun käyneeksi muotoilijaksi oli viitoitettu jo varhain, onko Ars Auttoinen ja työ Taide- ja Muotoilukeskus Ars Auttoisen toiminnanjohtajana unelmien täyttymys?

– Kyllä monia unelmia on täyttynyt, mutta samalla on tullut moninkertainen määrä uusia unelmia ja tavoitteita mitä voimme Ars Auttoisten avulla saavuttaa.

JORMA JULKUNEN

on vahvasti liitetty tieteellinen tutkimus, sekä huolehtimisen arvoisina asioina nuorten harrastustoiminta, muotoilu, suunnittelu ja innovaatiotoiminta.

Nelikymmenvuotisen toiminnan aikana varallisuuden lisääntyessä on yksittäisten apurahojen suurus kasvanut myös. Ensimmäisenä 10-vuotiskautena jaetuista apurahoista 77 prosenttia kuuluu alimpaan ryhmään alle 2 000 euroa. Seuraavana kymmenvuotiskautena tilanne säilyi ennallaan, nyt alimman ryhmän osuus oli 73 prosenttia. Kolmas toimintavuosikymmen toi muutoksen myös apurahojen suuruuteen. Liki puolet apurahoista oli suuruudelta 2 000–4 000 euroa. Alimpaan ryhmään kuuluvien osuus oli kutistunut kolmannekseen. 2010-luvun yleisin apuraha kuului edelleen suuruusluokkaan 2 000–4 000 euroa, mutta osuus oli kutistunut hiukan yli kolmannekseen. Seuraavaan 4 000–6 000 euron suuruisten apurahojen ryhmään kuuluvien osuus on 23 prosenttia. Tänäpä ei myönnetä alle 2 000 euron suuruisia apurahoja juurikaan. Kehityslinja on, että apurahojen koko kasvaa. Päijät-Hämeen rahaston viimeisimmässä jaossa 6 000–8 000 euron suuruisten apurahojen osuus oli jo 16 prosenttia. Keskusrahasto on ilmaissut voimakkaan tahtonsa, että liian pieniksi pilkottuihin apurahoihin tullaan kiinnittämään huomiota. Jos tarkoitetaan työskentelyapurahoja, pohdinta on paikallaan. Kuten emerituspuheenjohtaja Hannu Rantanen mainitsi haastattelussa, on paljon tilanteita, joihin kokovuotista pienempi apuraha on oiva ratkaisu. Se mahdollistaa joustavasti jäädä päätyöstä tekemään vaikkapa oman väitöstutkimuksen osavaihetta tai on riittävä tuki viulun mestarikursseille osallistumiseen. Ja on paljon muitakin apurahatilanteita, joissa kohtuullisella tuella taataan puuttuva lenkki ketjuun. Toisaalta voi kysyä kuin nykyinen asiamies Tapio Lilleberg, kun puhuimme maakunnallisista suurhankkeista: onko suurhankeapuraha mitoitettu

Kasvatustieteen maisteri Lea Hennala väitteli Lahdessa 16.12.2011. Maakuntarahasto tuki vuonna 2009 väittelijää. Apuraha myönnettiin tutkimukseen asiakkaan osallistumisesta julkisten palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen.

KUVA JUHO SALMINEN

KUVA JUHO SALMINEN

Kustos ja väitöskirja.

riittävän suureksi, että sen avulla tai osarahoituksella uskaltaa käynnistää merkittävän maakunnallisen hankkeen.

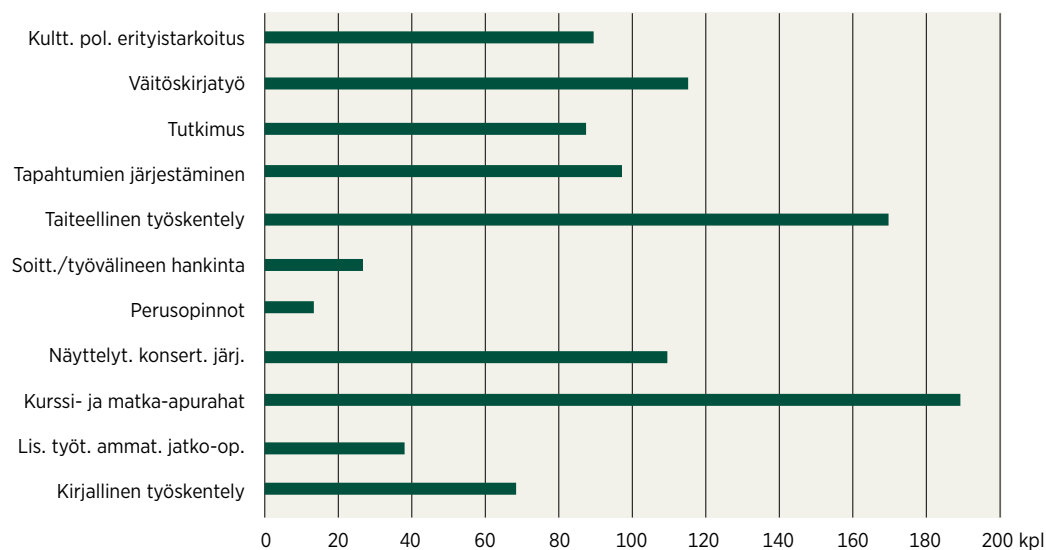
Päijät-Hämeen rahasto on jakanut 40 toimintavuotensa aikana laskentatavasta riippuen noin 1300 apurahaa, niistä 157 yhteisöille. Nimelistalla on monia, jotka ovat saaneet merkittävän aseman alallaan. Heidät tuntee Suomi ja jopa muu maailma. Kulttuurirahaston yksi tehtävä on etsiä kykyjä ja tukea heitä. Mutta toinen yhtä tärkeä linja on lojaalisuus maakuntaan kohtaan, tukea osaamista ja lahjakkuutta, joka kukoistaa maakunnassa ja vaikuttaa ympäristöön.

Jos listalta löytyviä yhteisöjä arvio maakuntarahaston hoitokunnan strategiapaperin perusteella, nousee ensimmäisenä esiin kolme nimeä. Ne täyttävät kauniilla tavalla hoitokunnan ohjelmapaperin apurahakriteerin maakunnan identiteetin vahvistamisesta ja korkeatasoisesta kulttuuritarjonnasta. Nimet ovat Sysmän Suvisoiton tuki ry., jolle on myönnetty apuraha ennätyselliset 16 kertaa. Seuraavina tulevat Lahden Taidegraafikot 10 apurahalla ja Suomalaiset historiapäivät yhdistys ry. 9 apurahallaan. Näihin nimiin on kirjoitettu myös koko Päijät-Hämeen rahaston idea, maakunnan ominaislaatu: musiikki, taide ja tiede.

6.4 Palkinnot ja mitalit – tunnustus kulttuurin eteen tehdystä työstä

Apurahojen lisäksi Suomen Kulttuurirahasto on jakanut sotavuosista alkaen palkintoja tunnustuksena merkittävistä suorituksista suomalaiskansallisen

Apurahat käyttötarkoituksen mukaan 1992–2011

Apurahat suuruusluokittain 1992–2011

€	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Yht.	%
0–	5	1	4	9	2	23	24	23	21	4	17	21	25	18	16	6	3	7	6	3	238	24
2000–	14	18	19	1pr+12	15	4	12	25	24	25	26	17	13	22	21	14	22	26	20	24	374	37
4000–	2 pr				1	1pr+1	1	1	6	21	13	23	14	17	18	8	17	11	9	19	183	18
6000–					3pr	1pr	1mh		1	7	4	7	11	6	11	17	20	11	9	6	115	12
8000–		1pr	1pr					1mh+1			2	1				6	1	9	7	3	33	3
10000–								3mh,ta	3mh,ta				1	5	2	2	1	1	3	6	29	3
12000–				1pr	1pr	2pr	1mh	1mh			1										7	1
14000–												1	1	1	1	2	2		2		10	1
20000–										1			1	1		1	1	4	4	4	17	2

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

Vuonna 2010 luovutettiin professori Antti Hassille, muotoilun ymmärtäjälle, taidekasvatuksen ja opetuksen intomieliselle puolestapuhujalle Suomen Kulttuurirahaston Mikael Agricola -mitali.

kulttuurin aloilla. Kulttuurirahaston tunnustuksen kriteereiksi määriteltiin, että palkitaan eheästä, pitkäaikaisesta ja menestyksellisestä toiminnasta tai aktiivisesta ja merkittäviä tuloksia tuottaneesta työpanoksesta jollakin sivistyselämän saralla. Maakuntarahastot omaksuivat Keskusrahaston palkintokäytännön. Palkintoja on jaettu tieteellisistä tai taiteellisista ansioista tai työstä jonkin kulttuurialan hyväksi maakunnassa.

2000-luvulla maakuntarahastot ovat alkaneet käyttää myös Kulttuurirahaston uutta palkitsemismahdollisuutta. Kulttuurirahaston hallitus voi maakuntarahaston esityksestä harkintansa mukaan myöntää lyöttämensä Suomalaisia suurmiehiä -sarjan mitalin maakunnan sivistyselämän eteen tehdystä elämäntyöstä. Päijät-Hämeen maakuntarahaston hoitokunta on löytänyt maakunnasta niin palkinnon ansaitsevia kuin mitaliin oikeuttavan elämäntyön tehneitä. Rahasto on jakanut 40-vuotisen historiansa aikana yhteensä 15 tunnustuspalkintoa, joista kaksi yhteisöille. Tämän lisäksi on jaettu viisi Kulttuurirahaston mitalia.

Maakuntarahasto jakoi historiansa ensimmäisen palkinnon toisessa vuosijuhlissaan Hämeen läänin Koskella vuonna 1973. Se annettiin *Orimattila-Seuralle* tunnustuksena paikalliskulttuurin hyväksi tehdystä työstä. Maakunnan eteen tehty kulttuurityö omalla taiteen saralla on ollut palkitsemisen perusteena enemmistöllä palkituista. Useimmilla tämä työ liittyy musiikkiin tavalla tai toisella. Toimittajien palkitseminen on silmiin pistävää: haluttiin palkita niitä, jotka median välityksellä tekivät maakunnan kulttuuria tunnetuksi.

Vuonna 2001 Suomalaiset historianpäivät -järjestelytoimikunta sai päivien järjestämiseen 50 000 markan apurahan (10 000 euroa). Toimikunnan puolesta suurlähettiläs Heikki Talvitie otti apurahan vastaan. Oikealla hoitokunnan puheenjohtaja Juhani Jaakkola.

KUVA MATTI SILVENNOINEN, P-HR:N ARKISTO

Suomen Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja, professori Seppo Honkapohja luovuttaa Kerttu Tapiolalle rahaston Mikael Agricola -mitalin kulttuurityöstä monenkirjavasta maakuntarahaston vuosijuhlassa vuonna 2001.

Valinnat kertovat kulttuuripoliittisista painotuksista: mitkä ovat kulttuurin alat, joille käytettävissä olevat instrumentit suunnataan. Vuonna 1987 palkinto ojennettiin tutkijalle, ainoan kerran tähän mennessä. Palkinnon sai menneisyyden ja perinteen tutkija, fil. maisteri Matti Blåfield. Tässäkin tapauksessa työ liitettiin palkintolauseessa kotiseudun hyväksi tehtävään työhön.

Kulttuurirahaston hallitus myönsi vuonna 2001 Päijät-Hämeeseen ensimmäisen Suomalaisia suurmiehiä -sarjaan kuuluvan mitalin. Mikael Agricola -palkintomitali luovutettiin sysmäläiselle emännälle, taidekauppiaalle ja kulttuurivaikuttajalla Kerttu Tapiolalle. Hänet tunnetaan taidekauppa ja antikvariatti Vanhasta Kertusta sekä Sysmän kirjakylän perustajahahmona. Vuonna 2007 ottivat Lahden kaupungin edustajat juuri valmistuneet Sibeliustalon urut vastaan. Vuonna 2008 Päijät-Hämeen rahasto kiitti diplomiurkuri Erkki Krohnia urkujen ideoinnista, suunnittelusta ja toteutuksesta Elias Lönnrot –mitalilla.

7. Riippumaton asiantuntijuus on maakuntarahaston pääoma tulevaisuudessakin

Neljäkymmentä vuotta Päijät-Hämeen rahaston matkassa Nastolasta, maakunnan eri kolkkien kautta Lahteen, on mielenkiintoinen pala Kulttuurirahaston historiaa, antoisa sukellus Päijät-Hämeen tieteen ja taiteen vuosittaiseen katselmukseen. Mieleeni tulee ensimmäisenä vahva maakunnan urheiluperinne, ja siitä kulttuurista jo kliseinen virke; teen parhaani, katsotaan mihin se riittää. Vilpitön parhaansa tekeminen yhdistää myös Päijät-Hämeen rahaston verkostoon kuuluvia lahjoittajia, apurahansaaajia ja hoitokunnan jäseniä. Työtä on tehty paremman huomisen rakentamiseksi tässä maakunnassa.

Päijät-Hämeen maakuntarahaston tarinassa tulee vahvana esiin, että tiede ja taide on maakuntansa näköistä ja se miltä se näyttää on vahvasti sidoksissa maakunnan kulttuurihumukseen ja kulttuuri-instituutioihin.

Maakuntarahaston ovat maakunnan ihmiset rakentaneet näköisekseen ja maakunnassa nähtyjen tarpeiden mukaiseksi. Mihin se on riittänyt?

Kulttuurirahaston piirissä vuosituhanen alussa pohdittiin vakavasti rahastojen vaikuttavuuden mittareita; miten rahastojen panos näkyy tieteessä, taiteessa ja varsinkin yhteiskunnassa; vaikutus työmarkkinoihin, innovaatiotoimintaan, toimintaympäristöön ja sivistysperustaan. Yksi varma vastaus on Päijät-Hämeen maakuntarahaston vaikutus työmarkkinoihin. Se on tänään 19 henkilötyövuotta. Mutta vielä merkittävämpää on se, mitä tällä on saatu aikaan. Matka perustamisvuosien 1 ½ henkilötyövuodesta kesti neljäkymmentä vuotta.

Kun tätä tarinaa alettiin ideoida historiatoimikunnassa, puhuttiin erilaisuudesta, siitä miten maakuntarahastoista nuorin, ainut 1970-lukulainen eroaa kuudestatoista vanhemmasta sisarrahastostaan. Tarinan kertoma on, että maa-

kuntarahastojen erilaisuus ei ole erilaisuutta suhteessa muihin maakuntarahastoihin suurissa linjoissa. Rahastot olivat yhtä aikaa pieniä aina 1980-luvulle, muuttivat hallintoaan pitkässä prosessissa koko 1990-luvun ja ovat nyt yhtä aikaa rikkaita 2000-luvulla. Erot tulevat vain rikkauden määrästä ja kestosta. Rahastojen toimintatavat, prosessit ovat hyvinkin yhteisiä. Voisiko jopa osan maakuntarahastojen historiasta kirjoittaa yhteisesti kaikille; vain yhteisen tekstin tyhjät kohdat täydennetään kussakin rahastossa lahjoittajien, hoitokunnan ja apurahan saajien osalta. Mutta erojakin on maakuntarahastojen välillä, ne ovat alkaneet syntyä 2000-luvulla. Miljoonien suurlahjoitukset ovat yhdessä yössä nostaneet saajansa maakuntien välisessä rahastokilpailussa aivan uudelle, eurojen tasolle. Vanhojen historiallisten maakuntien topeliaaninen kisa missä järvi sinisin, missä vuorenhuippu korkein, missä taistelutanner jalo tai hengen palo, elää enää maakuntaidealistien pölyttyneissä aivoissa.

Maakuntarahastojen taloudellisen vahvistumisen imussa on alettu tehdä omia investointeja. On rahastoja jotka panostavat omaan kulttuuripoliittiseen toimintaan ja asiamiesjärjestelmään. Päijät-Hämeen rahasto on valinnoillaan ottanut paikkansa siinä rahastoryppäässä, joka uskoo runsaasta määrästä korkeatasoisia hakemuksia löytyvän maakunnan parhaan ja hyvän. ”En minä ainakaan haluaisi olla päämääröimässä tässä asiassa ja kertomassa mihin pitäisi suunnistaa tai millaista oheisohjelmaa järjestää”, totesi asiamies Tapio Lilleberg, kun sijoitimme Päijät-Hämettä rahastoa rahastojen kartalle.

Päijäthämäläisten apurahansaajien puheenvuoroissa on korostettu Kulttuurirahaston riippumattomuutta; ei sidoksia puolueisiin, korporaatioihin, ei vierasta sitoutumista yksityisen säätiön päätöksenteon mekanismeihin. Riippumaton asiantuntijuus on maakuntarahaston pääoma, jonka arvo vain kasvaa hyvässä hoidossa. Se riittää vaativimmallekin kriitikolle.

Suomen Kulttuurirahasto on julistautunut tieteen ja marginaaleihin ajautuneen taiteen tukijaksi, viihde pärjää omillaan. Olisiko maakuntarahastolla tässä suunnassa muuta tehtävää kuin jakaa tunnustusta, joka kannustaa jatamaan, kysyi haastattelemamme lahtelainen taidegraafikko Antti Salokannel.

– Meitä on uhkaamassa tilanne, jossa kulttuurin eteen tehdyn monikymmentuotisen työn tuloksia ollaan purkamassa. Ajassamme taloudelliset intressit muokkaavat vahvasti käsitystämme kaikesta, moraalistakin. Missä ovat kulttuurin lipunkantajat?

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan kestopuheenaihe aina 2010-luvulle oli rahaston vaatimaton varallisuus. Jakosummissa jääminen viimeiseen neljännekseen on mietityttänyt. Miksi näin, ovathan maakunnan mahdollisuudet aivan eri luokkaa kuin esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomessa? Kun tutkittua vastausta ei ole, vain joukko arveluja, kannattaa haaveilla tulevasta. Olisiko maakuntarahaston otettava lippu käteen ja astuttava henkisen kulttuurin, sivistyksen puolesta taitelevien eturintamaan, vanhassa kulttuurinpuolustuskurssin hengessä. Siinä pohdittavaa seuraaviin tasavuosisjuhliin asti.

Yleisviitteet

Lähteet

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON ARKISTO

Suomen Kulttuurirahaston hallituksen pöytäkirjat 1969–1972
Hämeen maakuntarahaston pöytäkirjat 1961–1971

PÄIJÄT-HÄMEEN MAAKUNTARAHASTON ARKISTO

Päijät-Hämeen maakuntarahaston hoitokunnan ja työvaliokunnan pöytäkirjat 1971–2011
Päijät-Hämeen maakuntarahaston kuva-arkisto

ETELÄ-SAVON MAAKUNTARAHASTON ARKISTO

Etelä-Savon maakuntarahaston pöytäkirjat 1961–1971

PAINETUT LÄHTEET

Suomen Kulttuurirahaston toimintakertomukset 1961–2011

HAASTATTELUT JA KIRJALLISET LAUSUNNOT

Haastattelut:

Juhani Jaakkola
Outi Kirves
Ritva Leinonen
Tapio Lilleberg
Hannu Rantanen
Paavo Ristola
Ahti Salokannel
Kari Tavaila

Kirjalliset lausunnot:

Mirva Ketola
Teemu Salonen
Elina Vähälä

SANOMALEHDET

Suomen Kulttuurirahaston lehtileikearkisto, Päijät-Hämeen maakuntarahastoa koskevat lehtileikkeet vuosilta 1971–2011

Kirjallisuus

- ESKOLA, SEIKKO: Tiedettä, taidetta, aatetta. Suomen Kulttuurirahasto Suomen kulttuurissa. Keuruu 1991.
- HALILA, AIMO: "Kansakoululaitos ja vapaa kansansivistystyö". Suomen kulttuurihistoria III. wsoy. Porvoo 1982.
- HEIKKILÄ, SUVI: Viisi vuosikymmentä vaikuttamista. Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto 1959–2009. Suomen Kulttuurirahaston verkkojulkaisu. Julkaistu 2010. Viitattu 12.11.2011. Saatavissa: http://www.skr.fi/content/pdf/viisi_vuosikymmenta_vaikuttamista.pdf?from=-1024168359849723
- HEINONEN, JOUKO: Löydetty maakunta. Päijät-Hämeen nousu, kukoistus ja taantuma. Päijät-Hämeen liitto ja Lahden kaupunki. Jyväskylä 1999.
- : Maakunnan perustaminen. Miksi ja miten Päijät-Häme tehtiin? Päijät-Hämeen liitto ja Lahden kaupunki. Jyväskylä 1999.
- HEISKANEN, ILKKA & AHONEN, PERTTI, OULASVIRTA LASSE: Taiteen ja kulttuurin rahoitus ja ohjaus: kipupisteet ja kehitysvaihtoehdot. Cuporen julkaisuja 6. Helsinki 2005.
- HOHTI, PAAVO: "Mitä nyt maakuntarahasto?" Tieteen ja taiteen vuoksi. Keski-Suomen Kulttuurirahasto 1958–2008. Suomen Kulttuurirahaston julkaisuja Cultura V. Helsinki 2009.
- (Toim.): Tieteen taiten. Juhlakirja yliasiamies Matti Ilmasen täyttäessä 60 vuotta 19.2.1988. Suomen Kulttuurirahasto. Keuruu 1988.
- JUHOLA, JATTA: Taiteilijapolitiikka periferiassa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2011. Verkkojulkaisu. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36967/URN:NBN:fi:jyu-2011111811705.pdf?sequence=1>
- JULKUNEN, JORMA: Suomen Kulttuurirahaston Mikkelin läänin maakuntarahasto 1961–1986. Mikkeli 1986.
- JULKUNEN, JUTTA: Sivistyksen etulinjassa. Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Savon rahasto 1961–2011. Tripylon. Mikkeli 2012
- KALLIO, VEIKKO: "Aate ja yhteiskunta". Suomen kulttuurihistoria III. wsoy. Porvoo 1982.
- KANGAS, ANITA: "Kulttuurin tukeminen maakuntarahaston tehtävänä". Tieteen ja taiteen vuoksi. Keski-Suomen Kulttuurirahasto 1958–2008. Suomen Kulttuurirahaston julkaisuja Cultura V. Helsinki 2009.
- KULHA, KEIJO K.: Kulttuurin etulinjassa. Erkki Salonen 1920–2001. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1257. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2010.
- KUPOLI, Kulttuuripolitiikan linjat. Komiteamietintö 1992:36. Opetusministeriö
- LEVÄ, ILKKA: Sivistyneistön ja kansan uusi liitto. Suomen Kulttuurirahaston perustamiskeräykset ja kansallisen ajattelu. Suomen Kulttuurirahaston julkaisuja Cultura II. Helsinki 2001.
- MIKKELIN LÄÄNI 150 VUOTTA. Juhlajulkaisu. Mikkeli 1981.
- MÄKINEN, JARMO: Säätiö ja maakunta. Maakuntarahastojärjestelmän kentät ja verkostot. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2005.
- : "Keski-Suomen rahaston 50 vuotta." Tieteen ja taiteen vuoksi. Keski-Suomen Kulttuurirahasto 1958–2008. Suomen Kulttuurirahaston julkaisuja Cultura V. Helsinki 2009.
- MÄÄTTÄLÄ, VILJO S.: Kulttuurisampo takomassa. Tapahtumia ja muistikuvia Keski-Pohjanmaan Kulttuurirahaston 40-vuotistaipaleelta. Kokkola 2003.
- PELTOLA, JARMO: Tiedettä ja taidetta tukien. Pirkanmaan kulttuurirahasto 1961–2011.
- SUOMEN KULTTUURIRAHASTON VERKKOJULKAISU. Julkaistu 2011. Viitattu 15. 11. 2011. Saatavissa: http://www.skr.fi/content/kuvat/sisalto/Maakuntarahastot/skr_Pirkanmaan_rahaston_historia_1961-2011_aukeamittain.pdf?from=157949459194615
- PIILOLA, TAUNO: Mikkelin läänin maakuntaliitto – monessa mukana 1936–1986. Pieksämäki 1986.
- POHLS, MARITTA: Suomen Kulttuurirahaston historia. Juva 1989.
- REKONEN, PETRI: "Etelä-Pohjanmaan Kulttuurirahaston synty ja kehitysvaiheet." Kulttuurissa on lakeuden voima. Etelä-Pohjanmaan Kulttuurirahasto 1959–2009. Etelä-Pohjanmaan Kulttuurirahasto, Vaasa 2009.
- SALLINEN, AINO: "Maakuntarahasto, tiede ja yliopisto." Tieteen ja taiteen vuoksi. Keski-Suomen Kulttuurirahasto 1958–2008. Suomen Kulttuurirahaston julkaisuja Cultura V. Helsinki 2009.
- VAHTOLA, JOUKO: Suomen historia. Jääkaudesta Euroopan unioniin. Keuruu 2003.
- VIRRANKOSKI, PENTTI: "Maatalousmaasta teollisuusmaaksi". Suomen kulttuurihistoria III. wsoy. Porvoo 1982.
- : "Talonpoikauskulttuuri". Suomen kulttuurihistoria III. wsoy. Porvoo 1982

LIITE 1

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunta 1972–2011

Päijät-Hämeen rahaston asiamiehet

Valtiotiet. maisteri Kari Tavalla 1971–1997
Hallintotiet. maisteri Tapio Lilleberg 1997–

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajat 1971–2011

Varatuomari Teemu Hiltunen 1971–1977,
1983–1993
Vuorineuvos Onni Penttilä 1977–1983
Professori Juhani Jaakkola 1993–2002
Apulaiskaupunginjohtaja Markku Porvari
2002–2005
Professori Hannu Rantanen 2005–2011

Päijät-Hämeen rahaston hoitokunnat 1971–2011

Pj = puheenjohtaja, Vpj = varapuheenjohtaja

1970-luku

1. 10. 1971–30. 9. 1974
Päijät-Hämeen maakuntaliitto:
Toimitusjohtaja Lennart Grün +
Kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen (Pj)
Toimitusjohtaja Pauli Kaitila
Pitäjäneuvos Antero Paronen
Apulaiskaupunginreviisori Arvo Rehn
Toimitusjohtaja Timo Vikström

Suomen Kulttuurirahasto:

Tekniikan tohtori Jaakko Meriluoto
Dipl. ins. Tauno I. Saavalainen (Vpj)
Kansanedustaja Jouko Siikaniemi
Toimitusjohtaja Voitto Talonen
Opettaja Pirkko Torvikoski

Suomen Kulttuurirahaston edustaja:
Yliasiamies Erkki Salonen

1. 10. 1974–1977

Päijät-Hämeen maakuntaliitto:
Kaupunginjohtaja Teemu Hiltunen (Pj)
Toimitusjohtaja Pauli Kaitila
Pitäjäneuvos Antero Paronen
Apulaiskaupunginreviisori Arvo Rehn
Toimitusjohtaja Timo Vikström

Suomen Kulttuurirahasto:

Tekniikan tohtori Jaakko Meriluoto
Dipl. ins. Tauno I. Saavalainen (Vpj)
Kunnallisneuvos Jouko Siikaniemi
Toimitusjohtaja Voitto Talonen
Opettaja Pirkko Torvikoski

Suomen Kulttuurirahaston edustaja:
Yliasiamies Erkki Salonen

1. 10. 1977–30. 9. 1980

Päijät-Hämeen maakuntaliitto:
Rakennusmestari Tenho Iikkanen (Vpj)
Toimitusjohtaja Pauli Kaitila
Opettaja Antero Paronen
Apulaiskaupunginreviisori Arvo Rehn

Suomen Kulttuurirahasto:

Tekniikan tohtori Jaakko Meriluoto
Opettaja Pirkko Roiha
Vuorineuvos Onni Penttilä (Pj)
Dipl. ins. Tauno I. Saavalainen
Kunnallisneuvos Jouko Siikaniemi

Suomen Kulttuurirahaston edustaja:
Yliasiamies Erkki Salonen

1980-luku

1.10.1980–30.9. 1983
Päijät-Hämeen maakuntaliitto:
Rakennusmestari Tenho Iikkanen (Vpj)
Puutarhuri Tapio Leppänen
Toimitusjohtaja Pekka Luhtanen
Vahtimestari Matti Mutka
Kuvanveistäjä Pentti Papinaho

Suomen Kulttuurirahasto:

Rehtori Harri Antinranta
Kaupunginjohtaja Jarkko Paronen
Vuorineuvos Onni Penttilä (Pj)
Emäntä Anja Pitkälä
Toimitusjohtaja Ensio Rapala

Suomen Kulttuurirahaston edustaja:
Toiminnanjohtaja Timo Arjas

1. 10. 1983–30. 9. 1986

Päijät-Hämeen maakuntaliitto:
Teemu Hiltunen, valtiosihteeri (Pj)
Pekka Luhtanen, toimitusjohtaja
Matti Mutka, vahtimestari
Pentti Papinaho, kuvanveistäjä
Hemmo Yöstalo, maanviljelijä

Suomen Kulttuurirahasto:

Harri Antinranta, rehtori (Vpj)
Heikki Mustakallio, vuorineuvos
Jarkko Paronen, kaupunginjohtaja

Anja Pitkälä, emäntä
Ensio Rapala, toimitusjohtaja

Suomen Kulttuurirahaston edustaja:
Timo Arjas, toiminnanjohtaja

1. 10. 1986–30. 9. 1990

Päijät-Hämeen maakuntaliitto:

Teemu Hiltunen, valtiosihteeri (Pj)
Pekka Luhtanen, toimitusjohtaja
Matti Mutka, vahtimestari
Pentti Papinaho, kuvanveistäjä
Hemmo Ylöstalo, maanviljelijä

Suomen Kulttuurirahasto:

Harri Antinranta, rehtori (Vpj)
Heikki Mustakallio, vuorineuvos
Jarkko Paronen, kaupunginjohtaja
Anja Pitkälä, emäntä
Ensio Rapala, toimitusjohtaja

Suomen Kulttuurirahaston edustaja:
Timo Arjas, toiminnanjohtaja

Hoitokunnan 1. 10. 1986 alkanut toimikausi
venyi poikkeuksellisesti nelivuotiseksi, kun
maakuntaliiton lakkauttamisen vuoksi
nimeämisprosessi siirrettiin vuodelle eteen-
päin.

1990-luku

1. 10. 1990–30. 9. 1993

Päijät-Hämeen Maakuntaliitto

Teemu Hiltunen, varatuomari (Pj)
Kari-Paavo Kokki, museonjohtaja
Marja-Liisa Kurtze, taiteilija
Timo Setälä, toimitusjohtaja
Liisa Tirola-Santala, kurssitoimenjoht. (Vpj)

Suomen Kulttuurirahasto:

Rauha Jutila, rehtori
Kalevi Koskinen, oopperalaulaja
Veikko Linkoneva, toimitusjohtaja
Heikki Mustakallio, vuorineuvos
Antti Salokannel, taidegraafikko, rehtori

Suomen Kulttuurirahaston edustaja
Paavo Hohti, yliasiamies

1. 10. 1993–30. 9. 1996

Päijät-Hämeen Maakuntaliitto

Kari-Paavo Kokki, museonjohtaja
Marja-Liisa Kurtze, taiteilija
Timo Setälä, toimitusjohtaja
Liisa Tirola-Santala, kurssitoimenjohtaja
(Vpj)

P-H:n rahaston hoitokunta

Hannu Roine, toimitusjohtaja

Suomen Kulttuurirahasto

Juhani Jaakkola, professori, rehtori (Pj)
Rauha Jutila, rehtori

Kalevi Koskinen, oopperalaulaja
Veikko Linkoneva, toimitusjohtaja
Antti Salokannel, taidegraafikko, rehtori

Suomen Kulttuurirahaston edustaja
Paavo Hohti, yliasiamies

1. 10. 1996–30. 9. 1999

Päijät-Hämeen Maakuntaliitto

Kari-Paavo Kokki, museonjohtaja
Timo Setälä, toimitusjohtaja (Tvk)
Liisa Tirola-Santala, kurssitoimenjohtaja
(Vpj)

P-H:n rahaston hoitokunta

Hannu Roine, toimitusjohtaja
Jukka Ottela, toimitusjohtaja (erosi v. 1999)

Suomen Kulttuurirahasto

Juhani Jaakkola, professori, rehtori (Pj)
Rauha Jutila, rehtori
Kalevi Koskinen, oopperalaulaja (Tvk)
Veikko Linkoneva, toimitusjohtaja
Antti Salokannel, taidegraafikko, rehtori
(Tvk)

Suomen Kulttuurirahaston edustaja
Paavo Hohti, yliasiamies

(Hoitokunnasta eronneen toimitusjohtaja
Veikko Linkonevan jäljellä olevaksi toimi-
kaudeksi nimettiin apulaiskaupunginjohtaja
Markku Porvari)

2000-luku

1. 10. 1999–30. 9. 2002

Heikki Hakala, päätoimittaja
Juhani Jaakkola, professori (Pj)
Hannu Jolula, lukion rehtori
Maisa Kaarna, tekstiilitaiteilija
Outi Kirves, taidegraafikko
Lauri Kuukasjärvi, johtaja
Markku Porvari, apulaiskaupunginjohtaja
(Vpj)

Marja Poukama, vapaa-aika ja kulttuuri-
sihteeri
Eero Pulkkinen, rehtori
Hannu Roine, toimitusjohtaja

Suomen Kulttuurirahaston edustaja
Paavo Hohti, yliasiamies

1. 10. 2002–30. 9. 2005

Heikki Hakala, päätoimittaja
Arto Juvonen, toimitusjohtaja (Vpj)
Maisa Kaarna, tekstiilitaiteilija
Outi Kirves, taidegraafikko
Lauri Kuukasjärvi, johtaja
Markku Porvari, apulaiskaupunginjohtaja (Pj)
Marja Poukama, vapaa-aika- ja kulttuuri-
sihteeri
Eero Pulkkinen, rehtori

Hannu Rantanen, professori

Suomen Kulttuurirahaston edustaja
Ralf Sunell, asiamies

1. 10. 2005–30. 9. 2008

Heikki Hakala, päätoimittaja
Esa Halme, maakuntajohtaja (Vpj)
Hannu Jolula, lukion rehtori
Maisa Kaarna, tekstiilitaiteilija (vuoden 2005
loppuun)
Tapani Kokko, kuvanveistäjä
Lauri Kuukasjärvi, fil. maisteri
Ekonomi Marja Lampainen (11. 5. 2006
alkaen)
Hannu Lehtonen, lehtori
Marja Poukama kulttuurisihteeri
Pekka Pöllänen, toimitusjohtaja (11. 5. 2006
alkaen)
Hannu Rantanen, professori (Pj)
Nea Vikström, tuotekehitysjohdaja (v. 2005
loppuun)

Suomen Kulttuurirahaston edustaja
Ralf Sunell, asiamies

1.10.2008–30.9.2011

Esa Halme, maakuntajohtaja (Vpj)
Tapani Kokko, kuvanveistäjä
Marja Lampainen, ekonomisti
Timo Laine, toimitusjohtaja
Hannu Lehtonen, lehtori
Pekka Pöllänen, johtaja
Tuija Rajamäki, kauppatiet. maisteri,
toimitusjohtaja
Hannu Rantanen, professori (Pj)
Martin Romantschuk, professori, (vpj)
Mari Vesander, kasvatustiet. maisteri

Suomen Kulttuurirahaston edustaja
Ralf Sunell, asiamies

2010-luku

1. 10. 2011–30. 9. 2014

Vesa Järvinen, museonhoitaja
Tapani Kokko, kuvanveistäjä
Marja Lampainen, ekonomisti
Timo Laine, toimitusjohtaja
Hannu Lehtonen, lehtori
Timo Pihkala, professori
Pekka Pöllänen, toimitusjohtaja
Martin Romantschuk, professori
Mari Vesander, kasvatustiet. maisteri

Suomen Kulttuurirahaston edustaja
Tuula Mäenpää, ekonomisti

Palkinnot ja Kulttuurirahaston mitalit

- 141

Päijät-Hämeen rahaston apurahat 1972–2011

Henkilöapurahat

Aaltonen Anu, kasvatust. maisteri (1999)
 Aaltonen Rikupetteri, mus. opiskelija (1989)
 Aarnio Lauri, valokuvaaja (1980)
 Aarreniemi-Jokipello Päivi,
 dipl. ins BSc (2006)
 Aarrevaara Eeva, tekn. lis. ja Hosiasluoma-
 Karppinen Alli (1998)
 Aas Salla, teatteriohjaaja ja Lukka Klaus
 (1999)
 Abe Yuki, opiskelija (2001)
 Abdulla Hillan, laulaja (2011)
 Ahde Erkki, kirjailija (1976)
 Ahmas Harri, säveltäjä, muusikko (2007)
 Ahmas Harri, muusikko ja työryhmä (2010)
 Aho Aku, erityisluokanopettaja
 ja Marjamaa Antti (2007)
 Ahola Matti, peruskoulunopettaja (1984)
 Airamo Raimo, arkkitehti (2005)
 Ala-Hemmilä Pirjo, luokanopettaja ja
 työryhmä (2000, 2004)
 Alanen Milka, opiskelija (1997)
 Alatupa Saija, psykologi (2011)
 Alila Kirsi, kasvatust. maisteri (2008)
 Annala Orvokki, kirjailija (2001, 2005)
 Antin Antero, koulunjohtaja (1987, 1999)
 Antonoff Katja, kuvataiteilija АМК (2010)
 Anttila Tapio, tait. maisteri (2011)
 Anttonen Annamari, diplomipianisti (1999)
 Arbelius Outi, muotoilija АМК (2006)
 Arhosuo Jaana, pianonsoiton opettaja (1987)
 Aspinen Heikki, kuvanveistäjä (2001)
 Autio Maikki, opettaja ja Leppänen Outi
 (1999)
 Bausheva Olga, fil.maisteri (2011)
 Bielawska Katarzyna, kuvataiteilija АМК (2007)

Björn Ari, kuvanveistäjä (2008)
 Blanck-Rusi Heidi, lehtori (2001)
 Blanck-Rusi Heidi, lehtori ja työryhmä (1999)
 Blick Esa, taidemaalari (1987, 1998, 2002)
 Blomqvist Carina, kultaseppä (2002)
 Bragge Anna-Margareta,
 musiikkipedagogi (2009)
 Bravade-nokkahuilukvartetti (2006)
 Brek Grazyna, fil. maisteri (2008)
 Böhm Pauli, taideseppä (1983)
 Demnati Nadja, musiikinopiskelija (2007)
 Eerolainen Riitta, maat. ja metsät.
 maisteri (2000)
 Eertola Markku, artnomiopiskelija (1998)
 Enhholm Susa, fil. maisteri (2004)
 Eskola Anu, luokanopettaja (2006)
 Eskola Eija, kirjastotoimen johtaja (1990)
 Eskola Tero, dipl. ins (2007)
 Eurasto Saija, erityisopettaja (2007)
 Eurasto Saija, erityisopettaja ja Rinteen
 koulun harjaantumisloukat (2009)
 Eurasto Saija, erityisopettaja
 ja Suikkanen Irmeli (1999)
 Eurasto Saija ja työryhmä (2002)
 Forsman Merja Helena, tekn. tohtori (2009)
 Granö Veli, valokuvaaja (1996)
 Greus Sofia, opiskelija (2001, 2004, 2006)
 Gustafsson Paul, kuva-artsaani (2009)
 Götsch Tytti, kuvataiteilija (1997, 2000, 2004,
 2008, 2010)
 Haapala Jussi, lääket. lis (1997)
 Haapala Teemu Tapio, opiskelija (2000)
 Haataja Tarja, luokanopettaja ja
 työryhmä (2003)
 Haavisto Kyllikki, taidemaalari (2008, 2010)
 Hagner Marleena, fil.maisteri (2011)

Hahl-Marjokorpi Teuvo,
 opettaja-kirjailija (1977)
 Haikonen Arto, yhteiskuntat. maisteri
 (1999, 2002)
 Hakala Anne, kuvataiteilija (1984, 1991, 1998,
 2002, 2005, 2007, 2010)
 Hakala Erkki, fil. kandidaatti (1991)
 Hakkarainen Eero, yliopettaja (2000, 2002)
 Hakkarainen Erkki, lehtori (1972)
 Hakola-Renko Ulla, diplomilaulaja (2006)
 Hakulinen Hanna-Leena, opiskelija (2000,
 2004, 2005)
 Hakulinen Johannes, koululainen (2006)
 Halme Johanna, näyttelijä (2008)
 Halme Panu, fil. maisteri (2008)
 Halso Ilkka, valokuvataiteilija (2000)
 Hamm Kalle, kuvataiteilija (1996)
 Hamm Kalle, kuvataiteilija
 ja Turtonen Jenni (2001)
 Hanttu Niina, kauppat. maisteri (2004)
 Hanttu-Halvorsen Niina, kauppatiet.
 maisteri (2008)
 Happonen Matti, kuvataiteilija (1990, 1996,
 2000, 2003)
 Harjula Iina, musiikkipedagogi, pianisti
 (2002, 2003, 2006, 2008, 2009, 2011)
 Harmaakorpi Vesa, dipl. ins.
 (2000, 2001, 2003)
 Harmia Heini, kuvataiteilija ja työryhmä
 (1995)
 Hartzell Elina, kuvataiteilija (1999)
 Hautala Marianne, psykol. lis. (2002)
 Hautala Päivi, psykol. maisteri (2001)
 Havulehto Eeva, pianisti (2000)
 Heikkilä Eeva, mus. maisteri (1991, 2010)
 Heikkilä Esa, muusikko (1997)

- Heikkilä Heikki Juhani, opiskelija (1978)
 Heikkilä Katariina, fil. maisteri ja työryhmä (2001)
 Heikkinen Marjo, mus. opiskelija (1986, 1992)
 Heikkinen-Rummukainen Anja, tekstiilitaiteilija (1981, 1983)
 Heikkilä Heikki Juhani, opiskelija (1978)
 Heinolan musiikkityöryhmä (2006)
 Heinonen Anne-Mari ja työryhmä (1999)
 Heinonen Helena, musiikinopiskelija (2005)
 Heinonen Jouko, fil. tohtori (1975, 1976, 1998, 2001, 2004)
 Heinonen Mika, kuvaamataidon opettaja (1991, 1999)
 Heiskanen Kaija, rehtori ja työryhmä (2005)
 Heiskanen Nonna, lääket. tohtori (2008)
 Helemaa-Kolmonen Leena musiikki-oppilaitoksen opettaja ja Helemaa-Hollo, Anna (2003)
 Helemaa-Hollo, Anna, sellonsoiton opettaja (2004)
 Helenius Kati, opiskelija ja Kosola Petra (2003)
 Helenius Martti, liikunnan lehtori (1989)
 Hellman-Gale Anne, taiteen perusopettaja (2002, 2004)
 Hellsten Anneli, arkkitehti (1994)
 Helske Heikki, mus. opiskelija (1977)
 Hennala Lea, kasvatust. maisteri (2009)
 Henriksson Anni, kuvataiteilija AMK (2006, 2008, 2009)
 Henttonen Markus, valokuvaaja (2005, 2008, 2010)
 Henttonen Sirkka, sanomalehdentoimittaja (1973)
 Hepo-oja Pirjo, opiskelija ja Repo Juha (2003)
 Hercegh Katalin, opiskelija (1995)
 Hernández Joaquín, mus.kand. (2011)
 Hietala Antti Tapani, koululainen (1979)
 Hietala Leila, kuvanveistäjä (1982)
 Hiltunen Hannele, luokanopettaja (2000)
 Hinkkala Timo, insinööri ja työryhmä (2011)
 Hintsanen Eero, muotoilija AMK ja Kuo Chao-Hsien (2010)
 Hirvonen Ritva, tekstiilitaiteilija (1975)
 Hokkanen Pekka, taidegraafikko (2006)
 Holma-Kinnunen Eeevaliisa, opettaja (1987)
 Holttinen Inari, kauppat. yo. (2000)
 Honka Kari, opiskelija (1995)
 Honkonen Eija, opiskelija (1997)
 Hopkins Ilmari, pianonsoiton opettaja (1997, 2001)
 Hovi Antti, fil. maisteri (2000)
 Hölttä Erkki, markkinointipäällikkö (1995)
 Hulkko Seppo, lääketiet. ja kir. tohtori (1984, 1992)
 Huovila Marja, fil. maisteri (1996)
 Hurme Tuukka, musiikinopiskelija (2011)
 Huttunen Minna, elintarviket. maisteri (2007)
 Huuki Heli, musiikinopiskelija (2009)
 Huuskonen Sami, muotoilija ja Muotokopla-työryhmä (2011)
 Huvinen Anna, kirjailija (1972)
 Huvinen Hannu, fil. lis. (1980, 2001)
 Hynninen Sirpa, kuvataiteilija (1996)
 Hyytiä Heli, kuvataiteilija (1992, 1999)
 Hyytiä Mirva, M.Sc. (2010)
 Hämäläinen Anna-Leena, mus. opiskelija (1977)
 Hämäläinen Leila, kuvanveistäjä (1993)
 Hämäläinen Liisa, balettitanssija (2006, 2008, 2011)
 Hämäläinen Matti, fil. kandidaatti (1973)
 Hänninen Johannes, kuvataideopettaja ja työryhmä (2003)
 Högnabba Patrik, sisustusarkkitehti (2003)
 Ikonen Eili, kuvataiteilija (2007)
 Ikonen Kimmo, fil. kandidaatti (1983)
 Ikonen Tuija fil. maisteri ja työryhmä (2002)
 Ikävalko Katri, taidemaalari (1973)
 Ikävalko Raija, taiteilija (1975)
 Inkeroinen Janne, kuvataiteilija AMK (2006)
 Inkinen Laura, opiskelija (2007)
 Isosaari Terttu, laulajatar (1975)
 Iso-Kuorti Anu, opiskelija (1990)
 Jaakkola Sirkku, lääket. kandidaatti (1990)
 Jaatinen Satu, muusikko AMK (2011)
 Jaatinen Satu Kristiina, musiikinopiskelija (2009)
 Jakola Timo, taidemaalari (2001)
 Jalas Heli ja työryhmä (1986)
 Jalli Toivo, tekniiko ja työryhmä (Laaksonen ja Suoma) (1992)
 Jartti Tuomas, lääket. tohtori (2005)
 Joensuu Markku, kuvataiteilija AMK (2005)
 Johansson Pentti, valokuvaaja (1980)
 Jokelin Rauli, teatteriohjaaja (1985)
 Jokinen Anne, tait. maisteri ja työryhmä (2004)
 Jokinen Ilona, musiikkipedagogi AMK (2003, 2007)
 Jokinen Janne, lääket. tri. (2009, 2011)
 Jokitalo Marja-Liisa, kuvataiteilija AMK, fil. maisteri (2005, 2006, 2011)
 Judin Susanna, kuvataiteilija (2001)
 Junnikkala Niilo, koululainen (2009)
 Jussila Maria, musiikinopiskelija (1999)
 Jussila Rauno, diplomipianisti (1985, 1993)
 Jussila Taija, mus. opiskelija (1988)
 Juurikkala Vuokko, luokanopettaja ja työryhmä (1999)
 Juvela Anssi, musiikinopiskelija (2011)
 Jylhä Jarno, kasvatust. maisteri ja työryhmä (2000)
 Jäkkö Timo, kultaseppä (1994, 1998)
 Järvi Madis, musiikinopiskelija (2004, 2007, 2010)
 Järvi Marius, sellisti (1999, 2002, 2008)
 Järvi Martin, musiikinopiskelija (2003, 2005, 2010)
 Järvi Mihkel, pianisti (1998, 2001, 2002, 2005, 2009, 2011)
 Järvi Miina, opiskelija (2000, 2002)
 Järvi Risto, toiminnanjohtaja (1982)
 Järvelä Päivi, puhelunvälittäjä (1975)
 Järvinen Janne, erikoistutkija (2000)
 Järvinen Risto, toiminnanjohtaja (1982)
 Järvinen Seppo, dosentti (1982)
 Järvinen Vesa, opiskelija (1987)
 Järvinen Virva, musiikinopiskelija ja työryhmä (Hopkins ja Ilmoniemi) (1992)
 Jääskeläinen Seppo, kirjailija (2002, 2006, 2008, 2011)
 Kaakinen Terhi, kuvataiteilija AMK (2009, 2011)
 Kaarna Maisa, tekstiilitaiteilija (1975)
 Kaartinen Pirjo, tait. maisteri ja Liesmäki Marjut Elisabet (2010, 2011)
 Kainulainen Petja, musiikinopiskelija (2002, 2003, 2007, 2009)
 Kajakoski Tiina, opiskelija ja työryhmä (2007)
 Kallio Anneli, kuvataideopettaja ja työryhmä (2001)
 Kallio Miikka, fil. maisteri (2005, 2010)
 Kallio Sofia, fil. maisteri (2003, 2006)
 Kallioma Kari, erityisluokanopettaja ja työryhmä (2000, 2002, 2004, 2005)
 Kallioma Kari, erityisluokanopettaja, Kanerva Erkki ja Marjamaa Antti (1999, 2001, 2003)
 Kangasniemi Lotta, fil. maisteri, tutkija (2007)
 Kanto-Kokko Virpi, kuvanveistäjä (2003)
 Kantola Heli, opiskelija (2004)
 Kantola Lasse, draamapedagogi (2006, 2007)
 Kantonen Raimo, hienopuuseppä (2005)
 Kantonen Anne, opiskelija (1995)
 Kardén Jorma, taidemaalari (1988)
 Karevaara Katja, kasvatust. maisteri (2007)
 Karhu Teijo, taidemaalari (1989)
 Karjalainen Mari, musiikkipedagogi (2010)
 Karjalainen Tanja, opiskelija (2002)
 Karppinen Juha, tutkija (1986)
 Karppinen Pirjo, kasvatust. maisteri ja työryhmä (2000)
 Kasarinen Mirja, merkonomi (1981)
 Katajamäki Erja, koulutusjohtaja (2004)
 Kattelus Kristiina, laulaja-näyttelijä (2008)
 Kauhanen Heli-Ursla, kultaseppäopiskelija (1998)
 Kaukonen Sanna, fil. maisteri (2004)
 Keinonen Heikki, kansakoulunopettaja (1976)
 Kerminen Kaisa, fil. maisteri (2009, 2011)
 Keränen Matti, taiteilija (1983)
 Ketovuori Mikko, fil. lis. (2003)
 Keinonen Heikki, kansakoulunopettaja (1976)
 Kemppi Jarkko, fil. tohtori (2010)
 Kemppi Saara, mus. yo. (2007)
 Kerola Tuomas, lääket. lis. (2010)
 Keränen Jukka, kultaseppämestari (1992)
 Keränen Matti, taiteilija (1983)
 Keskinen Heikki, muusikko (2011)
 Keski-Saari Merja, viulunsoitonopettaja (2010)
 Keskitalo Salla, tanssipedagogi (2000)
 Keskiväli Veli, näyttelijä (1975, 1983, 1987)
 Keto Juha, limnologi (1984)
 Kettunen Johanna, opiskelija (1997)
 Kiiski Jarkko, musiikinopettaja (2001)
 Kiiski Ako, musiikinopettaja (2002)
 Kiiskinen Marianne, musiikinopiskelija (2003)
 Kilpi-Koski Johanna, fil. maisteri (2004)
 Kinnunen Eevaliisa, kansakoulunopettaja, taiteilija (1974)

- Kirves Outi, taidegraafikko (1999)
 Kivelä Niina, pianonsoitonopettaja (2002)
 Kivi Kaarina, sairaanhoitaja ja työryhmä (2000)
 Kivi Sirkka, luokanopettaja ja työryhmä (2002)
 Kivi Tapio, eMBA ja työryhmä (2002)
 Kivi Taru – Lario Irma – Pöntinen Reijo (1980)
 Kivilä-Pulkkinen Minna, mus. opiskelija (1984, 1987)
 Kiviniemi Kalevi, diplomiurkuri (1989)
 Knuters Heidi, opiskelija (2007, 2010)
 Knuutila Tuula, luokanopettaja ja työryhmä (2001)
 Koivisto Leena, luokanopettaja ja työryhmä (2000)
 Koivisto Tiina, opiskelija (1976)
 Koivu Sari, kuvataiteilija (2006)
 Kojima Hiroyoshi, teollinen muotoilija (2007)
 Kojima Kaori, suunnittelija ja Kojima Hiroyoshi (2008)
 Kokkala, Riku, kasvatust. maisteri ja työryhmä (2004)
 Kokko Laura, viulisti (2009)
 Kokko Samuli, opiskelija (1993)
 Kokko Tapani, kuvanveistäjä (2002)
 Kolunen Heikki, fil. kandidaatti (1988)
 Komulainen Marko, fil. maisteri (2003)
 Komulainen Petri, mus. maisteri (2010)
 Konsti-Laakso Suvu, dipl.ins. (2011)
 Kontu Anne, tekstiilitaiteilija (1999)
 Kontu Katarina, käsityönopettaja (1992)
 Kopra Manna, kuvataiteilija (1993)
 Kopra Markku, taidegraafikko (1994)
 Kopra Pirkko, tiedotustoimittaja (1986)
 Korhonen Hanna, valokuvaaja (2004)
 Korolainen Ari, rak. arkkitehti (1990)
 Koskela Juha, kultaseppä (2001)
 Koskela Matti, kuvataiteilija (2008)
 Koskenkangas Lotta, musiikinopiskelija (2006)
 Koskenkylä Hilikka, taiteilija (1975, 1978)
 Koski Markku, yhteiskuntat. kand. (1998, 2001, 2004, 2006)
 Koskinen Heidi, taiteen perusopettaja (2008)
 Koskinen Jussi, näyttelijä-ohjaaja (1995)
 Koskinen Kalevi, kansakoulunopettaja (1972)
 Koskinen Nina, musiikkipedagogi (2003)
 Koskinen Tarja, kuvataiteilija (1985, 1994)
 Koskinen Teijo, autoinsinööri (1997)
 Koskinen-Laine Ulla, kuvataideopettaja (2003)
 Koskinen-Laine Ulla, kuvaamataidonopettaja ja Permikangas Risto (1998)
 Koskinen-Laine Ulla, kuvaamataidonopettaja ja työryhmä (1999, 2000, 2002)
 Kosonen Kristiina, mus. opiskelija (1986)
 Kuhanen Tiina, ympäristötaiteilija ja Kantonen Anne (1997)
 Kukkonen Jarmo, kuvataiteilija (2001, 2005)
 Kukkonen Maarte, musiikinopiskelija (2007)
 Kukkula Marja, maat. ja metsät. maisteri (1996)
 Kumpula Kari, opiskelija (1999, 2000)
 Kuningas Liisa, kansakoulunopettaja (1974)
 Kuninkaanniemi Jukka, kanttori-urkuri (1978)
 Kuo Chao-Hsien, tait. maisteri (2008)
 Kuo Chao-Hsien, tait. maisteri ja La Hest –työryhmä (2009)
 Kurki Rauno, rehtori (1992)
 Kuukasjärvi Lauri, fil. kandidaatti (1996)
 Kuusava Heidi, musiikinopiskelija (1998, 2001, 2003)
 Kuusava Kalle, musiikinopiskelija (1995, 1999, 2001, 2003, 2005, 2006, 2008)
 Kuusava Kati, musiikinopiskelija (1999, 2001, 2004, 2006, 2008)
 Kuusi Tuire, mus. maisteri (2000)
 Kuusinen-James Kirsi, valtiot. lis. (2010)
 Kyllönen Jani, mus. kand. (2009, 2011)
 Kylänpää-Bäck Marja-Leena, kirurgian erikoislääkäri (2001)
 Kymenvirta Kullervo, luokanopettaja (2001)
 Känkänen Aimo, dipl. urkuri (1976)
 Kärkkäinen Mikko, tekn. lis. (2003, 2005)
 Käyhty Arja, toimittaja ja työryhmä (1995)
 Korkko Marie, musiikinopiskelija (2003, 2005)
 Laakso Pekka, toimittaja (1994)
 Laakso Riitta, kasvatust. maisteri (2006)
 Laaksonen Heli, luokanopettaja ja työryhmä (2005)
 Laaksonen Katja, opiskelija (1997)
 Laalo Kalevi, toimittaja (1995)
 Laattala Tarja, ekonomi (1997)
 Lahdenmäki Riitta, tanssitaiteilija (1997)
 Lahti Vesa, valtiot. yo. ja Ilkka Saarela (1989)
 Lahtinen Annika, opiskelija (1974)
 Lahtinen Teijo, lehtori (2006)
 Lahtinen Teijo, lehtori ja työryhmä (2002, 2004)
 Laiho Liisa, kauppatiet. maisteri ja työryhmä (2009)
 Laine Jari, insinööri (2000)
 Laine Maija, lehtori (1997)
 Laitinen Matti, mus. maisteri (2002, 2005, 2009)
 Laitinen Nea, opiskelija (1999)
 Laitinen Tuuli, tanssija (2003)
 Lakaniemi Tapani, opiskelija (1980)
 Lampinen Marja, luokanopettaja ja työryhmä (2005)
 Lammassaari Timo, dipl.ins. (2011)
 Lantto Eila, radiologian erikoislääkäri (1991)
 Lampela Eeva, opiskelija (2004)
 Lamppu-Blick Jaana, graafikko (1992)
 Lankinen Juha, koululainen ja työryhmä (2000)
 Lappalainen Hilikka-Helinä, kirjailija (1983)
 Lappalainen Jenni, opiskelija (1999, 2001, 2003, 2006)
 Lappalainen Jenni Elina, mus. maisteri (2009)
 Lappalainen Jukka, kuvataiteilija (1983)
 Lappalainen Mauno, taiteilija (1972)
 Lappalainen Sannakaisa, taiteilija (1985)
 Lappalainen Sirpa, kuvataiteilija (1988, 2000)
 Lasonpalo Anne-Maria, puku-suunnittelija, tait. maisteri (1999)
 Lasonpalo Erkki, musiikinopiskelija (2004, 2005)
 Lasonpalo Jyrki, muusikko (2007)
 Lassheikki Lasse, kuvataiteilija ja työryhmä (1999)
 Lassila Jaana, opiskelija (1998, 2001)
 Lassila Johanna, mus.kand. (2000, 2002, 2009)
 Latva Susanna, muotoilunopiskelija (2010)
 Lauluyhtye Sopra (2006)
 Laurila Tuure, konditoriamestari (1976)
 Lehtinen Helena, korutaiteilija (1999, 2003, 2007)
 Lehtinen Helena, hopeaseppä ja työryhmä (1987)
 Lehtinen Helena, korutaiteilija ja Rikkinen Anna (2011)
 Lehtinen Jukka, taidemaalari (1988)
 Lehtinen Pirjo, luokanopettaja ja työryhmä (2004)
 Lehtinen Vesa, mus. kand. (2000)
 Lehtinen Vesa, mus. maisteri ja Fagerholm Esa (2008)
 Lehto Lassi, muusikko ja Knaapi Matti (2008)
 Lehto Mauri, luokanopettaja (2002)
 Lehto Petri, mus. maisteri (2011)
 Leino Petra, maskeeraaja (2009)
 Leinonen Ritva, taidemaalari (1973)
 Lenho Paavo, opettaja ja työryhmä (2000)
 Leppä Marjo, musiikkipedagogi (1998, 2008)
 Leppänen Outi, mus. maisteri (1991, 2001)
 Leskelä Elina, musiikin kand. (1995, 1996)
 Leutola Sami, kuvataiteilija (2006)
 Lidsle Harri, muusikko ja työryhmä (1999)
 Lidsle Minna, opiskelija (1991)
 Lihr-Viikinniemi Raija, kuoronjohtaja (2006)
 Lientola Elisa, kuvataiteilija АМК (2008, 2010)
 Liesmäki Marjut, keraamikko (1997)
 Lifflander Saara, opiskelija (1996)
 Liimatta Linnea, mus. yo. (2009, 2010)
 Linnosuo Eeva, luokanopettaja (2005)
 Linna Lasse, opiskelija (1991)
 Lindén Raija, pankkitoimihenkilö (1982)
 Lindström Pauli, arkkitehti (2002)
 Linna Kaarina, opettaja ja Tuppurainen Satu (1999)
 Linna Lasse, opiskelija (1991)
 Linnaluoma Jessica, M.Sc. (2010)
 Liski Mia, tanssitaiteilija (2011)
 Litty Heikki, valokuvaaja (1972, 1973)
 Liu Xinxin, M.Sc. (2009)
 Liusvaara Outi, opiskelija (1994)
 Louhensalo Tapio, säveltäjä (1990)
 Loukkola Satu, kuvanveistäjä (1986, 1999, 2001, 2010)
 Lovikka Esko, opiskelija (1982)
 Lukkari Tuomo, taidemaalari (2004)
 Lukkarinen Tuuli, opiskelija (2004)
 Lukumies Liisa, kirjastonhoitaja (1984)
 Luoma Heikki, graafinen suunnittelija (1987, 1990)
 Luoma Heikki, kirjailija (1998)
 Luoma-aho Inkeri, näyttelijä (1983)
 Luoto Kaarlo, ent. myllynhoitaja (1974)
 Luoto Tomi, fil. maisteri (2009)
 Luova Kirsti, fil. kandidaatti (1989)
 Lönnqvist Kenneth, fil.lis. (2000)
 Lönnqvist Peter, musiikin kandidaatti (1982, 1991)

- Makkonen Nonna, lääket. lis (2001)
 Malin Virpi, kauppatiet. maisteri (2008)
 Malkki Eerika, sisustusarkkitehti, tait. maisteri (2009, 2011)
 Malmi Sarianna, opiskelija (2003)
 Mannelin Ari, opiskelija (1981)
 Manninen Veikko, teatteriohjaaja (1974)
 Mantere Leena, projektipäällikkö ja MLL:n Lahden yhdistys (1999)
 Markkanen Eija, taidegraafikko (1975)
 Marttinen Tuisku, opiskelija (2002)
 Matinlauri Aaro, taidemaalari (1982, 2001)
 Matinlauri Sakari, kuvanveistäjä (1985)
 Mattila Leena, kuvaamataidon opettaja (1974)
 Mattlar Marja, muusikko (1985, 1994)
 Mattlar Tapio, muusikko (2005)
 Mattsson Matti, kultaseppä (1978)
 Mauno Hellevi, opiskelija (1998, 2001, 2002)
 Mauranen Kirsi, yhteiskuntatiet. kandidaatti (1987)
 Matveinen Heini, kuvataiteilija (2007)
 Meisalmi Aino, musiikinopettaja (1989)
 Melander Paavo, liikkeenharjoittaja (1985)
 Mentula Erik, liikkeenharjoittaja (1983)
 Metsänen Timo, ympäristösuunnittelija (2009)
 Mika Waltarin 100-vuotisjuhlien juhluvuoden 2008 työryhmä (2006)
 Mikkola Heidi, fil. maisteri (1979)
 Mikkonen Marja, ohjaaja (2004)
 Minkkinen Mirva, mus. maisteri (2009)
 Moisio Simo, opettaja (1972, 1973, 1982)
 Montanari Satu, tekstiilisuunnittelija (2001)
 Muikko Mervi, artenomi (1991)
 Mluge John, kuvataideopettaja (2011)
 Munter Eero, muusikko (1987)
 Mustonen Kalle, kuvataiteilija АМК (2005)
 Muukkonen Petteri, fil. tohtori (2010)
 Myllylä Ari, valokuvaaja (1990)
 Mäenpää Kaarina, kauppatiet. maisteri (2005, 2008, 2009)
 Mäkelä Anneli, dosentti (1988)
 Mäkelä Antero, lausuja (1991, 1998)
 Mäkelä Christian, opiskelija, Kivimäki Mika, Väisänen Timo (1997)
 Mäkelä Eskopekka, kuvanveistäjä, (1974, 1979, 1991)
 Mäkelä Marita, kuvataiteilija (1986)
 Mäkelä Maarita, näyttelijä (1978)
 Mäkelä Matti, kuvataiteilija (1991, 1998)
 Mäkelä Minna, kuvataiteilija (2004)
 Mäkelä Pirjo, maat. ja metsät. tohtori (2005)
 Mäkelä Tiina, terveydenh. maisteri (2006, 2007)
 Mäkelä Tomi, koululainen (1980)
 Mäkeläinen Jero, opiskelija (2007)
 Mäkiloskela Ville, kuvataiteilija (2001)
 Mäkimattila Martti, dipl. ins. (2010)
 Mäkinen Marja-Kaisa, mus. opiskelija (1991)
 Mäkinen Milla, musiikinopiskelija (2010)
 Mäkinen Riikka, kuvataiteilija АМК (2008)
 Mäkinen Riku, kuvataiteilija ja työryhmä (1999)
 Mäki-Penttilä Marja-Liisa, kuvanveistäjä (1973)
- Männikkö Maria, opiskelija (2004)
 Märkjärvi Saila, opiskelija (2002)
 Määttä Arto, kuvataiteilija (1992, 1995)
 Määttä Minna, kuvataiteilija (2002)
 Nénye Kirsti, valokuvaaja (1998)
 Nerg Janne, tekn. tohtori (1998, 2001)
 Neuvonen-Rauhala Marja-Liisa, koulutuspäällikkö (2005)
 Niemelä Pater, musiikinopiskelija (2002)
 Niemelä Voitto, valokuvaaja (1986)
 Niemi Raimo, opiskelija (1972)
 Nieminen Janne, opiskelija (2004)
 Nieminen Katri, mus. opiskelija (1988, 1993)
 Nieminen Raija, taidemaalari (2008)
 Nieminen Tuomo, dosentti (2006, 2009)
 Nikkilä Heidi-Annina, musiikinopiskelija (2009)
 Nipuli Hannu, toiminnanjohtaja (1997)
 Niskanen Alssi, kuvataiteilija (2003)
 Niskanen Ari, musiikinopettaja ja työryhmä (2000)
 Niskanen Nana, kauppat. yo. (1995)
 Niskanen Riitta, fil. lisensiaatti (1991)
 Niskanen Torsti, kuvataiteilija АМК (2006)
 Nissinen Milla, musiikinopiskelija (2009)
 Nisula Marja-Liisa, näyttelijä (1977, 1988)
 Nokelainen Elisa (1977)
 Nordberg Rauli, taiteilija (2004)
 Nordberg Rauli, säveltäjä-sanoittaja, Lanki Kristiina ja Nordberg Samuli (2008)
 Nuorgam Virve, luokanopettaja ja työryhmä (2002)
 Nurminen Elisa, fil. maisteri (2010)
 Nygren Markku, dosentti (1997)
 Nykänen Mirva, fil. maisteri (2008, 2009)
 Närhi Raakel, valokuvaaja ja Ruuska Ari-Matti (1994)
 Oikarinen Tuija, kauppatiet. maisteri (2002, 2006)
 Ojala Sanna-Kaisa, musiikinopiskelija (2005)
 Okko Juha, taidemaalari (1990)
 Oksanen Orvokki, näyttelijä (1979)
 Olin Antero, taiteilija (1972)
 Ollberg Laura, musiikinopiskelija (2009, 2011)
 Paasikivi Lilli, mus. opiskelija (1991)
 Paavola Helena, mus. opiskelija (1985)
 Paju Hannu, valokuvaaja (1999)
 Palkeinen Hanna, terveystiet. maisteri (2005)
 Palola Juhani, lehtori ja Salmela Juha (2008)
 Panapanaan Virgilio, master of science ja työryhmä (2001, 2003)
 Parikka Liisa, luokanopettaja ja työryhmä (1999)
 Parjanen Satu, yhteiskuntat. maisteri (2009)
 Parkkila Eero, tarkastaja (1990)
 Partanen Anna-Riitta, luokanopettaja (2008)
 Partanen Jouni, kuvataiteilija (2004)
 Partanen Jouni, kuvataiteilija ja työryhmä (2007)
 Parviainen Kimmo, muusikko (2001)
 Pasquet Luis, säveltäjä (1997)
 Patomäki Panu, kuvanveistäjä (1999, 2007)
 Patrikainen Lina, näyttelijä (2006)
 Pekkarinen Satu, yhteiskuntat. maisteri (2004, 2007)
- Pekkola Sanna, dipl. ins. (2010)
 Pelkonen Pia, viulunsoitonopettaja (1999, 2000, 2002, 2003)
 Pelkonen Toivo, kuvanveistäjä (1972)
 Pellinen Ari, fysioterapeutti (2006)
 Peltomaa Maarit, näyttelijä (2007)
 Pelttari Eila, maat. ja metsät. maisteri (2008)
 Pennanen Arto, taidemaalari (1984)
 Penttinen Olli-Pekka, dosentti ja työryhmä (2005)
 Perkola Mikko, muusikko (2007)
 Perchtold Adelheid, insinööriopiskelija (2011)
 Perkola Veera, musiikkipedagogi АМК (2011)
 Peuhu Leena, kauppatiet. maisteri (2005, 2007, 2008)
 Peura Eva, opiskelija (2006)
 Pietilä Minttu, tanssinopiskelija (2009)
 Pietiläinen Pauli, urkuri (1994)
 Pietiäinen Hannu Juhani, fil. ylioppilas (1979)
 Piipponen Jonna, kuvataiteilija АМК (2005)
 Piironen Eija, kuvataiteilija (2003)
 Pikkarainen Marko, dipl. ins. (2011)
 Pirhonen Ritva, kulttuurisihteeri (1988)
 Pitkänen Ahti, kuvataiteilija (1993)
 Pitkänen Joonas, mus. yo. (2004, 2007, 2008)
 Pitkäpaasi Alli, musiikinopiskelija (2000)
 Pitkäpaasi Maija, musiikinopiskelija (1993)
 Plit-Rehula Sanna, luokanopettaja ja Sipilä Jukka (2006)
 Pohjaväke Kirsti, M.A., Aas Salla ja Lukka Vallu (2011)
 Poikolainen Erkki, fil. maisteri (1999)
 Polkutie Hannu, tait. maisteri ja työryhmä (2000)
 Poutanen-Nuurtamo Pia, tanssipedagogi (1997)
 Pukkila Veera, fil. maisteri (2006)
 Pulkkinen Heidi, musiikinopiskelija (2003)
 Pulkkinen Eero, muusikko (1986)
 Pummi Kati, lääket. lis. (2004)
 Punkanen Marko, fil. lis. (2002, 2005, 2007)
 Puputti Ilkka, musiikkipedagogi АМК (2008, 2010)
 Purhonen Pekka, kuvataiteilija (1995, 2001)
 Puumalainen Keijo, opiskelija (1978)
 Pyyhtiä Pekka, kirjailija (1981)
 Pyykkö Sirpa, kuvataiteilija (1987, 1993, 1998)
 Pyykkö Sirpa, kuvataiteilija ja Määttä Arto (2003)
 Päivärinta Reijo, sosionomi (1976)
 Pälli Ilkka, muusikko (2006)
 Pässilä Anne, fil.maisteri (2011)
 Rahkonen Eeva-Liisa, luokanopettaja (2004)
 Raikas Helena, fil. maisteri (2007, 2011)
 Ranne Nisse, näyttelijä-ohjaaja (1973)
 Rainisalo Aija, fil. maisteri (2008)
 Rainisto Seppo, kauppat. maisteri (2001, 2002, 2003)
 Raitahalmes Ulla, fil. maisteri (2011)
 Rajanen Laura, diplomiviulisti (2001, 2003, 2006)
 Rantanen Hannu, tekn. tohtori (2001)
 Rantanen Maija, musiikinopettaja (1990)

- Rask Oskar, sirkusartisti (2009)
 Ratalahti Minna, tekstiilitaiteilija (1994, 2005)
 Raudas Selja, opiskelija (1991)
 Rauhala Aarre, fil.lis. (1972)
 Rauhala, Matti, dipl. urkuri (1976)
 Rautiainen Marita, kauppatiet. maisteri (2009, 2010, 2011)
 Rahikainen Heikki, keraamikko (1995)
 Reiman Leena, fil. kand. (2001)
 Reiman-Juselius Leena, fil. kand. (2003)
 Reiman Päivi, kuvataiteilija (1991, 1997, 2000)
 Reinilä Ritva, valokuvaaja-kauppias (1984)
 Renko Olli, musiikin lehtori (1982, 2005)
 Renwall Marja-Liisa, opettaja (1980)
 Repo Minna, kasvatust. maisteri (2002)
 Repo Minna, Pakarinen Maila, luokanopettajat ja Tommolan koulun 4B-luokka (2009)
 Rikkinen Anna, artemoni, (2004)
 Rimpivaara Elina, dipl. ins. ja LUMA-suunnitteluryhmä (2011)
 Rinta-Rahko Anna, mus. maisteri (2010)
 Rissanen Niko, dipl. ins. ja työryhmä (2005)
 Roivas Minna, opiskelija (2000)
 Romo Maija, kauppat. maisteri (1997)
 Ronkainen Sanna, teoriaopettaja (2006)
 Rosendahl Anja, opiskelija (1992)
 Rosenlund Heidi, musiikinopiskelija (1998, 2000, 2003, 2006)
 Rouvali Marja, muusikko, Rouvali Matti ja Rouvali Santtu-Matias (2010, 2011)
 Rouvali Marja, muusikko ja työryhmä (2007)
 Rouvali Santtu-Matias, musiikinopiskelija (2005, 2009)
 Ruokoranta Tapio, valokuvaaja (2010)
 Ruuska Annika, kuvataiteilija (2009)
 Ruuskanen Roi, opiskelija (2003)
 Rydberg Nils, M.Sc. (2002)
 Ryhänen Elsi, kuvataideopettaja ja työryhmä (2000)
 Rämä Jaana, kuvataiteilija (1989)
 Rönkä Anu-Liisa, yhteiskuntat. maisteri (2008)
 Saari Elina, käsityöläinen (1999)
 Saari Hanna-Mari, opiskelija (1996)
 Saari Jouko, kapellimestari (2000)
 Saari Kaisa, muusikko (2003)
 Saari Timo, tanssinopettaja (2001)
 Saarikko Soile, koululainen (2003)
 Saarinen Sanni, koululainen (2011)
 Saarnia Pirjo, terveystiet. maisteri (2009)
 Saastamoinen Kirsi, kasvatust. maisteri (2001)
 Sallamo-Lavi Anuirmeli, suomentaja (2004, 2007)
 Salmela Juha, mus. maisteri (2010)
 Salmela Mai, kirjailija, valtiot. maisteri (2011)
 Salmi Tiina, kuvataiteilija (2002)
 Salmitie Merja, fil. maisteri (2005)
 Salo Anelma, kirjailija (1978)
 Salo Kimmo, koulunjohtaja (2007)
 Salokannel Antti, taidegraafikko (1977)
 Salonen Ilkka, opettaja (1989)
 Salonen Janne A., luokanopettaja ja työryhmä (2005)
 Salonen Jouni, taidegraafikko (1998, 2002, 2005)
 Salonen Teemu, muotoilija ja Joki Kati (2009)
 Salonen Teemu, muotoilija АМК (2010)
 Salmela Eva, koristetaiteilija (1973)
 Salmi Tiina, kuvataiteilija (1996)
 Salminen Anniina, musiikinopiskelija (2008)
 Salminen Teuvo, opettaja (1981)
 Samula Ulla, kauppatiet. maisteri (2002)
 Sandberg Timo, kirjailija (2010)
 Santala, Jaakko, tekn. lisensiaatti (1985)
 Saraskari Aleks, tuubansoitonopettaja (2000)
 Saraste Jukka-Pekka, opiskelija (1975)
 Sarén Anitta, opiskelija (1989)
 Sasioglu Mete, tuottaja, Manuchar Zagros ja Alfström Tony (2011)
 Saure Annamari, fil. kand. ja työryhmä (2005)
 Saure Heikki, kirjailija (2007, 2011)
 Sauvala Atso, kasvatus. lis. (1974)
 Savolainen Hanna-Leena, mus. yo. ja alttoviulu-pianoduo (2009)
 Savolainen Kari, keraamikko (1990)
 Savolainen Lauri, opiskelija (2006)
 Savolainen Panu, musiikinopiskelija (2007, 2010)
 Schneitz Anna, musiikinopiskelija (2004, 2006)
 Selmo-Sterneck Leila, pukusuunnittelija (1987))
 Seppälä Anna, kuvataiteilija (2003)
 Seppänen Kimmo, puutarhuri, hum. kandidaatti (1986)
 Serlo Kaijaleena, terveydenh. maisteri (2008)
 Setälä Pertti, mus. opiskelija (1988)
 Sihvonen Mika, teollinen muotoilija АМК (2010)
 Siikala Aapo, opiskelija (1993)
 Siikaniemi Päivi, hum. kandidaatti (1983)
 Siikaniemi Lena, kasvatustiet. maisteri (2003)
 Siikavirta Hanne, dipl. ins. (2002)
 Siivola Hanna, nuorisoyöntekijä (2006)
 Sikanen Essi, tait. maisteri (2011)
 Siltanen Soile, valokuvaaja (1985, 1989)
 Silvennoinen Pekka, opiskelija (1999)
 Silvennoinen Saara, musiikinopiskelija (2011)
 Simpanen Suvvi, fil. maisteri (2010)
 Siponen Pekka, musiikinopiskelija (2007)
 Sirkiä Juhani, fil. kandidaatti (1989)
 Sirviö Tommi, fil. maisteri ja työryhmä (2002)
 Skibdahl-Sajaniemi Pia, mus. opiskelija (1987)
 Skyttä Eerik, lääket. lis. (2003)
 Sokura Leena, tanssipedagogi (1999)
 Sorsa Paula, musiikinopiskelija (2005)
 Sorsa Virpi, yhteiskuntat. maisteri (2011)
 Sorvali Ritva, teatt. maisteri ja työryhmä (1999)
 Stjernvall-Järvi Birgitta, hum. kand. (1995)
 Strandén Janne, dipl. ins. (2009)
 Suikkanen Maria, opiskelija (2006)
 Sulisalo Tuija, fil. kandidaatti, tutkija (1992, 1994)
 Sunttila Veikko, erityisopettaja (1977)
 Suntio Jouni, mus. maisteri ja työryhmä (2004)
 Suokas Juha, insinööri (2000)
 Suomi Marko, taidegraafikko (2004)
 Suomi Sirkka, koulunjohtaja ja Raatikainen Ilpo (2003)
 Suontama Juha, kasvatust. maisteri (2011)
 Sutela-Salmi Riitta-Stiina, kuvataiteilija ja Salonen Jouni (2000)
 Sutinen Kirsti, musiikinopiskelija (1982, 1984)
 Suutari Mauno, sivistystoimenjohtaja ja Hosiasluoma-Karppinen Alli (1995)
 Suvivuo Annika, graafinen suunnittelija ja työryhmä (2005)
 Syrjälä Pekka, kuvanveistäjä (1993, 2006)
 Syrjänen Jukka, fil. maisteri (2008)
 Syväranta Jari, fil. maisteri (2007)
 Särkikoski Outi, keraamikko (1986)
 Sääski Juha, taidemaalari (1979)
 Söderholm Susanna, sosionomi ja työryhmä (2002)
 Zinnica Juhani, taidemaalari (1975)
 Taavitsainen Jussi-Pekka, fil. tohtori (2000)
 Takala Eeva-Kaisa, kuvataiteilija (1992)
 Takala Hannu, fil. tohtori (2006, 2008)
 Takala Hannu, fil. lis. ja työryhmä (1998, 2000)
 Tampio Hannu, kuvataiteilija (1997)
 Tanhua Juha, lehtikuvaaja (2004)
 Tanskanen Jarno, dipl. ins. (1996)
 Tanssiryhmä Onez (2006)
 Tarnanen Tuulia, mus. maisteri (2003, 2005)
 Tegelberg Saara, fil. maisteri (2011)
 Tegelberg Tiina, koululainen (1998)
 Tenhunen Anri, keramiikkataiteilija (2011)
 Tenhunen Anu, keraamikko (1997)
 Tenhunen Jarkko, dipl. ins. (2002, 2003, 2005)
 Tenni Aimo, metsätalousteknikko (2005)
 Tepponen Sakari, viulutaiteilija (1995)
 Tepponen Tuula, intendenti (1991)
 Tervo Kari, graafikko (1987)
 Tervo Taisto, toimitusjohtaja ja Mika Waltari 100-vuotta työryhmä (2007)
 Teräs Mila, kirjailija (2008, 2010)
 Tiensuu Vesa, elintarviket. maisteri (2005)
 Tirola-Santala Liisa, rehtori (1987)
 Timgren Tuuli, puuseppä (1998)
 Tissari Hanna, mus. kand (2011)
 Tissari Sonja, musiikinopiskelija (2010)
 Tolsdorf Christina, opiskelija-muusikko (2004)
 Tonteri Jukka, fil. ylioppilas (1985, 1986)
 Tonttila Markku, puuseppä (1996, 2003)
 Toivio Kalle, mus. maisteri (1995, 2008, 2009)
 Toivio Pia, opiskelija (1993)
 Toivio Seeli, sellisti (1998)
 Toivonen Kaarina, valtiot. maisteri ja työryhmä (2005)
 Torkki Terhi, fil. maisteri ja työryhmä (2005)
 Toukonen Esa, nuorisosihteeri (1976)
 Tuiskunen Erkki, kotiseutuneuvos (1990)
 Tuki Päivi, esittävän taiteen opiskelija АМК ja Ryhtivika-työryhmä (2010)
 Tuomala Heimo, opiskelija (2003)
 Tuomi Timo, fil. lisensiaatti (1990)
 Tuononen Anne, kasvatust. maisteri ja työryhmä (1999)

- Tuovinen Petri, opiskelija (1996)
 Tuovinen Taneli, tait. kand. (2006)
 Tura Tomi, yhteiskuntat. maisteri (2006)
 Turpeinen Matti, toimittaja (1978)
 Turtiainen Kai, teoll.muotoilija (1999)
 Turtiainen Mikko, tekniikko (2004)
 Turtonen Jenni, taidemaalari (1998)
 Turunen Eeva, keraamikko (1981)
 Turunen Eeva, keraamikko (2002)
 Turunen Kaarina, näyttelijä (1974)
 Turunen Marko, kuvataiteilija (2004)
 Turunen Timo, dipl. ins. (1999)
 Tuukkanen Juha, mus. opiskelija (1986)
 Tuukkanen Markus, opiskelija (1983)
 Tyrväinen Liisa, opiskelija (1987)
 Törmä Anne, kuvataiteilija AMK (2006)
 Töyrylä Timo, toimittaja (1972)
 Ukko Juhani, dipl. ins. (2002, 2004, 2007, 2008)
 Ukkola Tiia, erityisluokanopettaja ja työryhmä (2002)
 Ukkonen Antti, taidemaalari ja -graafikko (1982)
 Ukkonen-Mikkola Tuulikki, kasvatust. maisteri (2008)
 Untala Juha, opiskelija (1992)
 Uotila Anton, koululainen (2010)
 Uotila Atte, kuvataiteilija AMK (2007)
 Uotila Marjut, muotoilija AMK (2004, 2007, 2008)
 Uotila Merja, fil. maisteri (2004, 2009)
 Uotila Tuomo, fil. maisteri (2006, 2007, 2008)
 Uotila Viola, koululainen (2010)
 Vaalio Harri, luokanopettaja (1985)
 Vaari-Silventoinen Helena, tekstiilitaiteilija (1998, 2011)
 Vainio Merja, kuvataiteilija (1986)
 Vainio Pasi, opiskelija (1978)
 Vakkilainen Kirsi, fil. lis. (2005)
 Valjakka Mikki (Mirja), kauppat. maisteri (2004)
 Valkeapää Mirva, opiskelija ja työryhmä (2002)
 Vallas Ilona, fil. maisteri (1986)
 Vallgren Veli-Jaakko, kuvataiteilija (2000)
 Valola Marianne, muotoilija AMK (2005)
 Vanhanen Hanna, maat. ja metsät. maisteri (2010)
 Vanhanen Leena, kuvataideopettaja ja työryhmä (2005)
 Varhama Pentti, lehtori (1995, 2003)
 Varja Mervi, fil. kandidaatti ja työryhmä (1998)
 Varkemaa Riitta, yhteiskuntat. maisteri (2002, 2005)
 Varpa Kirsi, fil. maisteri (2006, 2011)
 Vartiainen Juho Petteri, koululainen (1979)
 Vartio Essi, musiikinopiskelija (2010)
 Vatanen Tommi, musiikinopiskelija (2005)
 Vauramo Saara, fil. maisteri (2009)
 Veck Anni, musiikinopiskelija (2008)
 Veijalainen Annamaaria, tanssitaiteilija (2009)
 Veirto Kalle, hum. kand. (2005, 2010)
 Vesala Tiia, kasvatust. maisteri ja Kinnunen Kai (2011)
- Vihavainen Mika, opiskelija (2001)
 Viikilä Ville-Veikko, kuvataiteilija AMK (2009)
 Viitanen Marjut, muotoilija AMK, kultaseppä (2006)
 Vilén Minna, musiikinopiskelija (2009)
 Vilenius Petri, kuvataiteilija (1994)
 Vilkki Susa, fil. maisteri (2001)
 Vilkkä Hanna, yhteiskuntat. maisteri (2004)
 Vilkkö Kauko, elokuvaaja (1987)
 Virolainen Jaana, musiikinopiskelija (2003, 2005)
 Virtanen Kari, taidevalaja (1985)
 Virtanen Kati, opiskelija (1996)
 Virtanen Marjut, kultaseppä ja työryhmä (1999)
 Voijola Greta-Mari, kuvataiteilija (2005)
 Volanen Piia, luokanopettaja ja työryhmä (2003)
 Vuorenmäki Minttu, kuvataiteilija AMK (2008)
 Vuorinen Pentti, opettaja (1986)
 Vähälä Elina, mus. opiskelija (1988, 1992, 1998)
 Vähälä Jussi, musiikinopiskelija (2000, 2002)
 Väisänen Leena, opiskelija (1993)
 Vänskä Inkeri, opiskelija (2001)
 Wallenius Elina, psykiatrian erikoislääkäri (2004)
 Wallenius Elina, psykiatrian erikoislääkäri ja työryhmä (2003)
 Westerlund Tarja, liikuntat. maisteri ja työryhmä (2002)
 Wilenius Johannes, kuvataiteilija (2002)
 Willman Irma, fil. lis. (2010)
 Yli-Mäyry-Koivunen Soile, kuvataiteilija (1988)
 Yu Dan, M.Sc. (2010)
 Ylä-Sankola Heli-Mari, opiskelija (1989)
 Ylä-Soininmäki Heini, pianonsoitonopettaja (2003)
 Zinovjev Sauli, musiikinopiskelija (2008, 2010)
 Äijälä Heidi, musiikinopiskelija (2006)
- Yhteisöapurahat**
 Aplodit orkesterille ry (2001, 2002)
 Artjärven Kotiseutuyhdistys (1977)
 Asikkalan kotiseutuyhdistys (1977)
 Asikkalan musiikkikoulun Kannatusyhdistys ry (2003)
 As Oy Rautatienkatu 7 (2011)
 Avauksia ry (2011)
 Digitaavi ry (2007)
 Etelä-Hämeen Nuorisoseurojen Liitto (1974, 1981, 1994, 1996)
 Finn-Kantelet ry (1983, 2000)
 Hartolan oopperayhdistys ry (2002, 2004)
 Heinola Big Band ry ja Jyväskylän kuoro (1980)
 Heinola jazz 90 ry (2009)
 Heinolan Kameraseura ry (1975, 1982)
 Heinolan kaupungin kesäteatteritoimikunta (1986)
 Heinolan Kellariteatteri Naamari (1995, 1996)
 Heinolan kirkonkylän kyläyhdistys ry (2005)
 Heinolan kuoroyhdistys ry (2010)
- Heinolan kuvataiteilijat ry (2004)
 Heinolan Mieslaulajat ry (1977, 2000)
 Heinolan Musiikintästävä ry (1985, 1999, 2008, 2010, 2011)
 Heinolan Ohjelmapalvelu Oy (2008)
 Heinolan Seudun Kalevalaiset Naiset ry. (1983)
 Heinola-Seura ry (2009, 2011)
 Heinolan Sosialidemokraattisen Työväen Yhdistyksen Sekakuoro (1978)
 Heinolan Työväen Näyttämön Kannatusyhdistys (1979, 1984)
 Heinämaan Pitsin Kutojat ry (1972, varaus 1983)
 Hollolan kansanperinteen tukiyhdistys ry (2003)
 Hollolan Nuorisoseura ry (1977, 2001, 2006)
 Hollolan Näyttämö ry. (1982, 1989, 1996, 1998)
 Ilmestysteatteri Nyt (2001, 2002, 2003)
 Itä-Hämeen Kotiteollisuusyhdistys (1975)
 Itä-Hämeen kansansivistystyön säätiö (2008)
 Itä-Hämeen kasantantssija ry. (2000)
 Itä-Hämeen Kuoro-pelimannit (1979)
 Itä-Hämeen Nuorisoseurain Keskuseura ry (1972)
 Jyväskylän Kannatusyhdistys ry (1996)
 Jyväskylän Nuorisoteatteri (1984)
 Jyväskylän Setlementti ry (2003)
 Itä-Hämeen museo (1995)
 Jyväskylän Teatteri/Jyväskylän Kannatusyhdistys ry (1993, 1994)
 Kalhon Soittokunta (1982, 1992, 1998, 1999, 2005, 2009)
 Kalevan Nuorten Etelä-Hämeen Piiri ry (1979)
 Kalkkisten Nuorisoseura ry (1985)
 Kalliolan koulun vanhemmat ry (2004)
 Kannaksen Yhteislyseon Seniorit ry (2006)
 Keisarin Kalaasit -hallituskonselji (1990)
 Kivimaan ala-asteen tuki ry (1998)
 Koski-Seura ry. (1984)
 Kosken HI kunnan erikoismuseotoimikunta (1975)
 Kosken HI lasten ja nuorten kuvataidekoulu (1986)
 Kosken HI Pellavalhtiamao - museotoimikunta (1974)
 Kärkölen Nuorisoseura Kajastus (2009)
 Kärkölen resrviupseerit ry:n kirjaryhmä (2008)
 Lahti Big Band ry (1994)
 Lahden Elävä Taide (2008)
 Lahden englanninkielisen leikkikoulun kannatusyhdistys ry (2001)
 Lahden englanninkielisten luokkien tuki ry (2001)
 Lahden kansainvälinen urkuviikko ry (1980, 1984, 1993, 1997, 2004)
 Lahden Kamarikuoro ry (1973, 2000, 2007)
 Lahden Kamarimusiikkiseura ry (1994)
 Lahden Kortteliliiga ry (2009)
 Lahden koululaisten lomavirkistysyhdistys ry (2001, 2003)
 Lahden kuolonhuoltoyhdistys ry (2004)
 Lahden Lakimiesyhdistys ry (2011)

- Lahden Luovan Talouden ja Toiminnan Kehittämisyhdistys LUOVAT ry (2011)
- Lahden Mieskuoro ry (2004)
- Lahden Muotoiluinstituutin työryhmä (1991)
- Lahden Muotoiluinstituutin opettajankoulutusosasto (1992)
- Lahden Muotoiluinstituutin taidepedagogia-ryhmä (1993)
- Lahden Omateatteri ry (1999)
- Lahden Ooppera ry (1993, 2006, 2009)
- Lahden Paasikivi-Seura (1980)
- Lahden Piirin Sotaveteraanikuoro ry (1979)
- Lahden piirin veteraanien soittokunta (1980)
- Lahden rautatieharrastajat Topparoikka ry (1998)
- Lahden Runomaratton ry (1994, 1996, 2001, 2002, 2005, 2006)
- Lahden Soittokunta ry (1999)
- Lahden taidegraafikot (1982, 1993, 1996, 1997, 1998, 2000, 2001, 2004, 2005, 2009)
- Lahden Taideinstituutin III vuosikurssi (1992, 1993)
- Lahden Taideinstituutin 4. vuosikurssi (1997)
- Lahden Taideinstituutin Renessanssi -työryhmä (1991)
- Lahden Taiteilijaseura ry (1977, 1999, 2004, 2007, 2008, 2011)
- Lahden Tanhuujat ry (1977)
- Lahden Tarinateatteri (2004)
- Lahden teknillisen oppilaitoksen mekatro-
niikkainsinööriinaja (1990)
- Lahden teknillisen oppilaitoksen mekatro-
niikkaluokka (1991)
- Lahden Työvoimatoimiston Henkilöstöyhdistys ry (1992)
- Lahden Työväenmusiikin ystävät ry (2006)
- Lahden Ursa ry (2009)
- Lahden Valokuvataide ry (1997)
- Lahden Viihdeorkesteri / JJ-Music Productions Oy (2004)
- Lotilan koulun vanhempainyhdistys ry (2001)
- Lyseonmäen orkesteri (1998)
- Lyseonmäen teatterikerho (1985)
- Mallusjoen Nuorisoseura ry (2002)
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto/Heinola (1997)
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Sysmän paikallisyhdistys (1998)
- Matinpalo-Taarastin ympäristötaidekilpailun palkintolautakunta 1995)
- Matinpalo Säätiö (1991)
- Matit ja Maijat ry (1998)
- Musiikinopiskelun Edistämisseura Nastola MESENAT ry (2003, 2004)
- Nastolan Pelimanni-orkesteri (1981)
- Nastolan Raittiusyhdistys (1976)
- Nastolan Sekakuoro (1978)
- Ngoma Moto ry (2009)
- Nostoväkinäyttämön Kannatusyhdistys ry (1975)
- Nukketeatteriyhdistys Niveltämö ry (2007)
- Nuokun Sirkusyhdistys ry (2007)
- Nuoren Voiman Liitto ry (2010)
- Old Chaps ry (2004, 2009)
- Orimattila-Seura ry (1981, 1987)
- Orimattilan yläasteen Vanhempainyhdistys ry (2002)
- Orimattilan Taideyhdistys ry (1994)
- Osuuskunta Sirkus Aikamoinen (2010)
- Padasjoen Pelimannit (1977)
- Padasjoen Taideyhdistys ry. (1989, 2009)
- Padasjoen Musiikinystävien Kuoro (1975)
- Patoseudun toimintakeskuksen kannatusyhdistys ry (2007, 2009)
- Pirkanmaan Tanssin Keskus ry (2006, 2008)
- Pirkanmaan Tanssin Keskus ry / Sisä-Suomen tanssin aluekeskus (2009)
- Pro Puu ry (1998, 2006, 2008)
- Putulan kirjasto- ja kotiseutuyhdistys ry (1998)
- Pyhättömän Omakotiyhdistys ry (2009)
- Päijät-Hämeen Agronomit ry (2011)
- Päijät-Hämeen Autismi- ja Asperger ry (2008)
- Päijät-Hämeen Elokvakeskus ry (2004, 2006, 2007, 2008)
- Päijät-Hämeen konservatorion kamari-orkesteri (1996)
- Päijät-Hämeen konservatorion nuorisoorkesteri Vivaldika ja Primavera (1992)
- Päijät-Hämeen konservatorion puhallinorkesteri (1994)
- Päijät-Hämeen konservatorion sinfoniaorkesteri (1983)
- Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry (1979, 1986, 2011)
- Päijät-Hämeen Muotoilun laatu- ja tutkimuskeskuksen tuki ry (2001)
- Päijät-Hämeen Taidemuseoyhdistys (1981)
- Päijät-Hämeen tutkimusseura ry. (1980, 1981, 1985, 1991)
- Päijät-Hämeen tänään- ja puolirijykilpailu (1982)
- Salpauselän Kirjailijat ry (1973, 2005)
- Sepän Soitto ry. (1982)
- Sinfonisesti Yhdessä ry (2005)
- Suomalaiset historiapäivät -järjestelytoimikunta (2001)
- Suomalaiset historiapäivät (2002, 2003)
- Suomalaiset historiapäivät yhdistys ry (2004, 2005, 2006, 2008, 2009, 2010, 2011)
- Suomen Harmonikkamuseoyhdistys ry (2007, 2008)
- Suomen Vaskisoittajien Liitto ry (2001)
- Swing It ! ry (2005, 2007)
- Sysmän Kirjakylyn tuki yhdistys (1998)
- Sysmän Kirjakylyyhdistys ry (2006, 2009)
- Sysmän Kotiseutuyhdistys ry (2003)
- Sysmän Suvisoitto (1987)
- Sysmän Suvisoitto tuki ry. (1988, 1991, 1992, 1994, 1995, 1996, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2008, 2009, 2011)
- Taidesäätiö Ilmari ja Toini Wall-Hakalan kokoelmat (1980)
- Taito Häme ry (2010)
- Tanssiryhmä Karoliinat (1978)
- Tarujen Saari -yhtye (2001)
- Teatteriyhdistys Minos ry (2006)
- Teatteriyhdistys Timotei (1987)
- Toritun kylätoimikunta (1987, 1988)
- Torviseitsikko Jukola (1980)
- Tönnön koulun vanheimpaintoimikunta (1998)
- Vuorikadun koulun tuki ry (1999)
- Vuorenmäen koulun vanhempainyhdistys (2008)
- XXIX SIL-kongressin järjestelytoimikunta (2003)

PÄIJÄT-HÄMEEN RAHASTO on yksi Suomen Kulttuurirahaston 17 maakuntarahastosta. Se perustettiin vuonna 1971. Rahasto jakaa apurahoja ja palkintoja pääjähämäläisille tieteen- ja taiteenharjoittajille sekä maakunnassa suoritettavaa tai siihen kohdistuvaa tieteellistä tai taiteellista työtä varten. Rahaston toimialueeseen kuuluu 12 kuntaa.

Historiikki *Rahasto maakuntaa rakentamassa, neljäkymmentä vuotta Päijät-Hämeen rahaston apurahoja tieteelle ja taiteelle 1972–2011* kertoo maakunnan oman äänen etsimisestä. Se piirtää kuvaa pääjähämäläisten osuudesta työssä, jolla Suomen Kulttuurirahastosta rakennettiin koko maan ja kansan rahasto kantamaan vastuuta maamme henkisestä viljelystä.

Esiin nousevat ihmiset ja ilmiöt, jotka ovat muokanneet 40-vuotiaan rahaston maakunnassa nähtyjen tarpeiden mukaiseksi.